

Bibehistorie

for

Skole og Hjem,

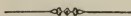
bearbejdet efter Grundtexten

af

A. A. Wolff.

Udgivet paa Enkefru Birgitte Hartvig, født Israels, Bekostning
til Minde om hendes Mand, Joseph Philip Hartvig,
og til Fordeel for den jødiske Religionskole, oprettet 1853.

Kjøbenhavn, 1867.

I Commission hos Boghandler P. G. Philipsen.

E. Tiers Bogtrykkeri.

Indholdsfortegnelse.

	Side
I. Oprindelses-Historie. S. 1—14.	
1. Verdens Stabelse	1
2. Menneftet. Edens Have. Guds Bud. Kvinden . .	3
3. Fristelsen. Synden og dens Følger	4
4. Kain og Abel	5
5. Kains Slægt. Seth	6
6. Slægt-Register fra Adam gjennem Seth til Noah . .	7
7. Verdens Fordærvelse. Syndflodens Forkyndelse. Arken bygges	7
8. Syndflodens Dphør. Noahs Takoffer. Regnbuen som Tegn paa den Pagt, Herren opretter med Noah .	9
9. Noahs Sønners Folketavle	11
10. Babel-Taarnet. Fra Sem til Abraham ti Slægter .	12
II. Patriarchernes Historie. S. 14—41.	
11. Abrams Kaldelse. Lot stilles fra Abram	14
12. Abrams Høimod	15
13. Guds Forjættelse til Abram. Abrams Tro	16
14. Ismael, Hagars Søn. Guds Pagt. Abrahams og Sarahs Navne. Gud forjætter dem en Søn	17
15. Abrahams Gjæstfrihed. Abrahams Forbøn for Sodom .	19
16. Sodom og Gomorras Ddelæggelse. Lots Redning .	20
17. Isak fødes. Ismael jages bort. Abraham slutter Forbund med Abimelech	22
18. Gud sætter Abraham paa Prøve. Moriah	23
19. Sarahs Død. Machpelahs Hule	24
20. Rebekka bliver Isaks Hustru. Abrahams Død . . .	25
21. Esau og Jakob	28
22. Isak velsigner Jakob og Esau. Esau hader Jakob .	30
23. Jakobs Reise til Haran	32
24. Jakob kommer til Laban og tjener hos ham	33
25. Jakob flygter, Laban indhenter ham, og de slutte et Forbund	35
26. Jakob sender Bud til Esau. Hans Kamp om Natten. Navnet Israel	38
27. Brødrene forsones. Rachels og Isaks Død	39

III. Josepfs Historie. S. 41—58.

28.	Joseph og hans Brødre	41
29.	Joseph som Potipbars Træl bestaaer i Fristelsen . .	43
30.	Joseph udlægger Drømme	44
31.	Joseph udlægger Pharaos Drømme og høves til høi Bærdighed	45
32.	Josepfs Brødres første Reise til Egypten	48
33.	Josepfs Brødres anden Reise til Egypten	50
34.	Joseph sætter sine Brødre paa en haard Prøve . .	52
35.	Joseph giver sig tilkjende for sine Brødre	53
36.	Jakob drager til Egypten	55
37.	Jakob velsigner sine Sønner og døer	56
38.	Jakobs Begravelse og Josepfs Død	57

IV. Moses. S. 58—118.

39.	Israeliternes Trængsel i Egypten	58
40.	Moses ved Pharaos Hof; hans Flugt til Midian .	60
41.	Moses Kaldelse	61
42.	Moses vender tilbage til Egypten. Pharaos Trods	63
43.	Egypterne hjem søges med Plager	66
44.	Paaskefestens Indstiftelse og Udgangen fra Egypten	71
45.	Udgang af Egypten. Egypternes Undergang i det røde Hav	72
46.	Bandringen til Sinai; Manna. Kamp med Amalek	74
47.	Jethros Besøg hos Moses. Hans Raad	76
48.	Forberedelse til Aabenbaringen paa Sinai Bjerg . .	77
49.	Aabenbaringens ti Bud	78
50.	Fortsettelse af Lovgivningen	80
51.	Pagtens Offer. Guldkalven	81
52.	Folkets Ved. Guds Herlighed drager forbi Moses	83
53.	Tabernaklet	84
54.	Offerloven. Fesdagene	87
55.	Om rene og urene Dyr. Forskjellige andre Love .	90
56.	Arons og hans Sønners Indvielse til Præsteembedet. Nadab og Abihu	92
57.	Folketælling. Leirordningen	93
58.	Dybrud fra Sinai og Vandring i Ørkenen	95
59.	Speidere sendes til Kanaan	96
60.	Korahs Oprør og Straf. Arons Stav	99
61.	Strids-Bandet. Mirjams og Arons Død	101
62.	Balak, Moabs Konge og Bileam	103
63.	Josva udnævnes til Moses Efterfølger. Rubens, Gads og den halve Manasses Stamme faae Arv Østen for Jordan	107
64.	Moses sidste Taler. Formaning til Lydighed. Israels Troesbekjendelse	108
65.	Formanende Tale imod Afgudsdyrkelse og Sammen-	

	Side
blanding med Hedningerne, og imod at forglemme Guds Belgjerninger	110
66. Eenhed i Gudstjenesten. Advarsel mod falske Profeter. Forffjellige Bud	112
67. Pagtens Kornpelse	115
68. Moses nedlægger sit Embede, indsætter Josva og overgiver Lovbogen til Leviterne. Moses Død . .	116
V. Josvas Historie. S. 118—125.	
69. Josva sender Speidere til Jericho. Overgangen over Jordan	118
70. Jericho og Ai indtages. Achan	120
71. Gibeoniternes List. Landets Fordeling	121
72. De halvtredie Stammers Tilbagereise. Josvas Afstedtale	123
VI. Dommerne. S. 125—141.	
73. Othniel. Ehud. Samgar. Barak og Deborah . .	125
74. Gideon	127
75. Abimelech	129
76. Thola. Jair. Jephtah. Ibzan. Elon. Abdon .	131
77. Samson	132
78. Ruth	135
79. Eli og Samuel	138
VII. Kongerne. Saul. David. Salomon. S. 141—174.	
80. Saul bliver Konge	141
81. Sauls første Heltedaad	143
82. Jonathans Heltemod. Sauls Ulydighed	144
83. David salves til Konge. Sauls Tungfindighed .	146
84. Davids Seir over Goliath	147
85. Sauls Misundelse og Had til David. Jonathans Benfskab	148
86. David paa Flugten	150
87. David i Kegilah og Orkenen Siph. Hans Høimodighed	151
88. Samuel dør. Nabal og Abigail	153
89. David hos Philisterne. Sauls Død	154
90. Davids Sorg over Saul og Jonathan	156
91. Pagtens Ark bringes til Jerusalem. Herren forbyder David at bygge ham et Tempel	158
92. Davids Synd og Anger	160
93. Absalon stifter Oprør	161
94. Absalons Død. Sebas Oprør	163
95. Folketælling. Pest	165
96. Adonijah opkaster sig til Konge. Salomon salves. Davids sidste Villie og Død	166

	Side
97. Salomon	168
98. Templets Bygning og Indvielse	170
99. Herren aabenbarer sig anden Gang for Salomon. Salomons Fald og Død	173

VIII. Rigets Deling. S. 174—215.

100. Rehabeam. Zeroboam	174
101. Zeroboam indfører Afgudsdyrkelse	178
102. Rehabeam, Abiam, Asa og Josaphat, Konger i Juda	179
103. Israels Konger fra Nadab til Achab	181
104. Elias og Kong Achab	182
105. Elias paa Horeb	185
106. Achabs Krig med Benhadad. Naboth	186
107. Achabs og Josaphats Krig mod Syrerne. Achabs, Achafias og Josaphats Død	187
108. Elias's Himmelfart. Elisas Undergjerninger. Sunamitinden	190
109. Joram, Konge i Israel. Joram og Achafia, Konger i Juda	194
110. Jehu udrydder Achabs Huus. Athalias Grusom- hed og Død	196
111. Joas, Konge i Juda, og Jehu, Konge i Israel; deres Sønner og Sønnesønner	198
112. Det israelitiske Riges sidste Konger og Undergang. Jotham og Achas, Konger i Juda. Samaritanerne	200
113. Ezechias	202
114. Manasse, Amon og Josias	205
115. Joahas og Josakim. Propheten Jeremias . . .	207
116. Assyriens Undergang, som den forkyndtes af Pro- pheterne	208
117. Josakim dør. Kong Jojachin bortføres med en stor Deel af Folket til Babylon. Profheterne Jeremias og Ezeiel	210
118. Zedekiahs Regjering. Jerusalems Ødelæggelse. Gedalfah	212

IX. Jøderne i det babyloniske Fangenskab og deres Tilbagereise. S. 215—237.

119. Daniel og hans Venner ved det babyloniske Hof	215
120. De tre Mænd i den gloende Dvn. Nebukadne- zars Vanvid	218
121. Daniel under Belsazar og Darius	219
122. Jødernes Tilbagekomst fra Babel	221
123. Esfher	223
124. Esra	227
125. Nehemia	228
126. Inddeling af den hellige Skrifts 24 Bøger . . .	232

	Side
127. Om Apokrypherne	234
128. Jobs Historie	235

Tillæg til Bibelhistorien.

Israeliternes Skjæbne paa det andet Tempels Tid. S. 238—256.

129. Alexander den Store	238
130. Jøderne under Seleuciderne og Ptolemæerne . . .	239
131. Antiochus Epiphanes	241
132. Martyrerne	243
133. Mattathias	244
134. Judas Makkabæus	246
135. Jonathan. Simon. Johannes Hyrkanus	247
136. De sidste Makkabæere	250
137. Jøderne under Herodianernes og Romernes Herre- dømme	252
Tidstavle	257

Rettelser.

§. 11	Lin. 7 f. o.	28	Iæs	28; 10
— 12	— 12 f. o.	Raphthorin	—	Raphthorim
— 13	— 24 f. o.	Serug — 239	—	Serug — 230
— 15	— 5 f. n.	Hebræeren	—	Hebræeren
— 22	— 18 f. o.	opad Dagen	—	med Drengen
— 25	— 25 f. o.	mig Din	—	mig: Din
— 25	— 5 f. n.	Tid	—	Tid,
— 28	— 11 f. o.	25, 19—26	—	25, 19—34. 26.
— 29	— 9 f. n.	Rechaboth	—	Rechaboth
— 35	— 6 f. o.	Æsur	—	Æser
— 47	— 18 f. o.	for	—	foran
— 57	— 1 f. o.	født	—	født,
— 57	— 5 f. n.	begrædte	—	begråd
— 58	— 8 f. o.	Æbel	—	Æbel.
— 63	— 10 f. n.	6, 1—9.	—	6, 9.
— 75	— 19 f. o.	samlede	—	samlede,
— 77	— 24 f. o.	Binding	—	Binding,
— 88	— 17 f. o.	og	—	ogsaa
— 96	— 11 f. o.	forkortet	—	for kort
— 96	— 7 f. n.	Hattavah	—	Hattaavah
— 105	— 7 f. n.	Reens	—	Reems
— 112	— 11—12 f. o.	Propheters forskellige læs	Propheter. For-	skjellige
— 113	— 6 f. n.	over læs imellem		
— 121	— 18—19 f. o.	sagde Josva	læs Josva	sagde
— 128	— 20 f. o.	faste	læs	fasten
— 133	— 21 f. o.	fig	—	hende
— 134	— 24 f. o.	fig	—	hende
— 157	— 2 f. o.	Jabe	—	Jabes
— 164	— 7 f. n.	Dagens Seir	—	Seirens Dag
— 207	— 5 f. o.	Sallum	—	Sallum,
— 207	— 3 f. n.	fig,	—	fig

§. 13 og 76 er der skrevet Josua istedetfor Josva, ligesom der ogsaa ellers har indsnæget sig nogle Unøjagtigheder i Uenigheden af hebraiske Navne. Det Samme gælder om nogle Ord's Stavemaade (saaledes se for se §. 42, Lin. 8 fra neden o. fl. St., Du for du flere Steder §. 79), samt Brugen af Skilletegn (foruden de ovenfor anførte Steder).

I. Oprindelses-Historie.

1. Verdens Skabelse.

(1 Mosebog, Kap. 1—2, 3.)

I Begyndelsen skabte Gud Himlen og Jorden. Men Jorden var øde og tom, og der var Mørke over Afgrunden, og Guds Aand svævede over Vandene. Da sagde Gud: Der blive Lys! og der blev Lys. Og Gud saae, at Lyset var godt, og han skilte mellem Lyset og Mørket. Og Gud kaldte Lyset Dag, og Mørket kaldte han Nat. Og der blev Aften, og der blev Morgen, — een Dag. — Og Gud sagde: Der blive en Hvalving midt i Vandene, og den skille imellem Vand og Vand! Og Gud gjorde Hvalvingen og skilte mellem Vandene nedenfor Hvalvingen og Vandene ovenfor Hvalvingen, og det skete saaledes, men Hvalvingen kaldte Gud Himmel. Og der blev Aften, og der blev Morgen — anden Dag. — Og Gud sagde: Vandene under Himlen samle sig til eet Sted, og det Tørre komme tilsynne! og det skete saaledes. Gud kaldte nu det Tørre Jord, og Samlingen af Vandene kaldte han Have. Og Gud saae, at det var godt. Saa sagde Gud: Jorden lade fremspire Urter og Planter, som kaste Frø, og Frugttræer, som bære Frugt hvert i sin Art, og det skete saaledes. Og Gud saae, at det var godt; og der blev Aften, og der blev Morgen — tredje Dag. — Og Gud sagde: Der blive Lyslegemer paa Himlens Hvalving til at skille imellem Dagen og Natten, og de skulde være til Tegn og til Tidbestemmelser, Dage og Aar, de skulde være til Lys paa Himlens Hvalving, til at lyse paa Jor-

den! og det skete saaledes. Gud gjorde nemlig de to store Fys, det store Fys til at have Herredømme om Dagen, og det lille til at have Herredømme om Natten, og Stjernerne. Og Gud saae, at det var godt; og der blev Aften, og der blev Morgen — fjerde Dag. — Og Gud sagde: Vandene skulle vrimle af levende Væsners Kryb, og Fuglene skulle flyve over Jorden mod Himlens Hvalving! Og Gud skabte de store Sødyr og alle levende Væsener, som røre sig, hvoraf Vandene vrimle, efter deres Arter, og alle Fugle, Alt, som er bevinget, efter deres Arter. Og Gud saae, at det var godt, og Gud velsignede dem, idet han sagde: Værer frugtbare og formerer Eder og fylder Vandene i Havet, og Fuglene vorde mangfoldige paa Jorden! Og der blev Aften, og der blev Morgen — femte Dag. — Og Gud sagde: Jorden frembringe levende Væsener efter deres Arter, Kvæg, Kryb og vilde Dyr! og det skete saaledes. Gud gjorde nemlig Jordens vilde Dyr og Kvæget og Muldets Kryb efter deres Arter. Og Gud saae, at det var godt. Og Gud sagde: Vi vilde gjøre et Menneske i vort Billede efter vor Lignelse, og de skulle herske over Havets Fiske og Himlens Fugle og over Kvæget, ja over hele Jorden, og over Alt, som rører sig paa den. Og Gud skabte Mennesket i sit Billede, i Guds Billede skabte han det, Mand og Kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem, idet han sagde: Værer frugtbare og formerer Eder og fylder Jorden og gjører Eder den underdanig, og hersker over Havets Fiske og over Himlens Fugle og over alt Levende, som rører sig paa Jorden! Og Gud sagde: Se, jeg giver Eder alle Urter, som kaste Frø, som findes paa Jorden, og ethvert Træ, hvorpaa der er Træfrugt, det skal være Eder til Føde. Men alle Jordens Dyr og alle Himlens Fugle og alt Kryb giver jeg alle grønne Urter til Føde, og det skete saaledes. Og Gud saae Alt, hvad han havde gjort, og se, det var saare godt; og der blev Aften, og der blev Morgen — sjette Dag.

Saa fuldkommedes Himlen og Jorden og hele deres Hær. Gud havde paa den syvende Dag fuldendt sit Værk, som han havde gjort, og han hvilede paa denne syvende Dag fra al sin Skabelses Gjerning. Og Gud velsignede den syvende Dag og helligede den; thi

paa den hvilede han fra alt sit Værk, som han havde skabt og fuldendt.

2. Mennesket. Edens Have. Guds Bud. Kvinden.

(1 Mosebog, Kap. 2, 4—25.)

Denne er Himlens og Jordens Oprindelses-Historie, da de skabtes. Ingen Bust paa Marken havde groet, og ingen af Markens Planter var spiret frem; thi Herren, Gud, havde ikke ladet Regn falde paa Jorden, og der var intet Menneske til at dyrke Jorden. Men der steg en Damp op og vædede hele Jordens Overflade. Da dannede Herren, Gud, Mennesket af Jordens Støv og blæste Livs-Aande i hans Nase, og saa blev Mennesket til en levende Sjæl (et besjælet Væsen). — Og Herren, Gud, plantede en Have i Eden ved Østen, og der satte han Mennesket, som han havde dannet; og Herren, Gud, lod opvoxe alle Slags Træer, deilige at see til og gode at spise af, og Livets Træ midt i Haven og Rundskabens Træ paa Godt og Ondt. Og en Strøm gik ud fra Eden, for at vande Haven, og deraf delte den sig og blev til fire Hovedstrømme. Den enes Navn var Pison; denne omgav hele Landet Chavila, hvor Guldet fandtes; den anden Strøms Navn var Gichon, der omgav Landet Rusch; den tredje Strøms Navn var Chiddemel, der gik Østen om Aschrien, og den fjerde Strøms Navn var Phrath. Og Gud, Herren, satte Mennesket i Edens Have til at dyrke og vogte den, og Gud gav Mennesket den Befaling: „Af alle Havens Træer maa du spise, men af Rundskabens Træ paa Godt og Ondt maa du ikke spise; thi paa den Dag, du spiser deraf, skal du vissefælgende døe.“ — Og Gud Herren sagde: Det er ikke godt, at Mennesket er ene, jeg vil give ham en Medhjælp, som ligner ham. Gud førte nu alle Dyr og Fugle, som han havde skabt, hen til Mennesket, for at see, hvad han vilde kalde dem, og hvad Mennesket vilde kalde ethvert levende Væsen, det skulde være dets Navn. Og Mennesket gav nu alle Dyr Navne, men for sig fandt han ingen Medhjælp til at være hans Mage. Da lod Gud en dyb Sovn falde paa Mennesket og tog et af hans Ribbeen og dannede

deraf en Kvinde og bragte hende til ham. Da sagde Adam: „Denne Gang er det Been af mine Been og Kjød af mit Kjød, derfor skal hun hedde Mandinde (אִשָּׁה), thi af Manden (אִישׁ) er hun taget.“ Derfor skal en Mand forlade sin Fader og Moder og holde fast ved sin Hustru, og de skulle blive til eet Kjød. — De vare begge nøgne, men de blueedes ikke. —

3. Fristelsen. Synden og dens Følger.

(1 Mosebog, Kap. 3.)

Men Slangen var trædsfere end alle Dyr paa Marken, som Gud, Herren, havde skabt, og den sagde til Kvinden: „Har Gud virkelig sagt: I maae ikke spise af alle Træer i Haven?“ Da svarede Kvinden: „Vi maae spise af Havens Træers Frugt, men om det Træes Frugt, som staaer midt i Haven, har Gud sagt: I skulle ikke spise deraf og ikke røre ved det, for at I ikke skulle døe.“ Da sagde Slangen: „I skulle visselig ikke døe; men Gud veed, at, saasnart I spise deraf, ville Eders Dine oplades, saa at I ville blive ligesom Gud til at kjende Godt og Ondt.“ Da Kvinden nu saae, at Træet var godt at spise af, at det var en Lyst for Dinene og herligt til at faae Forstand af, saa tog hun af dets Frugter og spiste og gav ogsaa sin Mand deraf, og han spiste. Da aabnedes begges Dine, og da de erkjendte, at de vare nøgne, flettede de Figenblade sammen og gjorde sig Bælter. Men da de nu hørte Guds Røst i Haven, skjulte de sig mellem Havens Træer. Da kaldte Gud paa Adam og sagde til ham: „Hvor er du?“ Han svarede: „Jeg hørte din Røst og blev bange, fordi jeg var nøgen; derfor skjulte jeg mig.“ Men Gud sagde: „Hvo har sagt dig, at du er nøgen? Mon du har spist af det Træ, som jeg forbød dig at spise af?“ Adam svarede: „Kvinden, som du gav mig til Ledfagerinde, rakte mig af Træet, og jeg spiste.“ Derpaa sagde Gud til Kvinden: „Hvad er det, du har gjort?“ Hun svarede: „Slangen forførte mig, saa spiste jeg.“ — „Fordi du gjorde dette,“ sagde Herren nu til Slangen, „skal du være forbandet fremfor alle Dyr, paa din Bug skal du krybe og Støv skal du æde alle dit Livs Dage. Og jeg

vil sætte Fjendskab mellem dig og Kvinden, mellem din Afkom og hendes Afkom; den skal ramme dit Hoved, og du skal ramme dens Hæl." Men til Kvinden sagde han: „Med Smerte skal du føde Børn, din Hu skal staae til din Mand, men han skal herske over dig." Og til Manden sagde han: „Fordi du har hørt paa din Hustrues Røst og spiiist af det Træ, jeg forbød dig at spise af, saa være Jorden forbandet for din Skyld! Med Møie skal du nære dig af den, Torne og Tidsler skal den frembringe dig, og du skal spise Markens Urter. I dit Ansigts Sved skal du spise dit Brød, indtil du vender tilbage til Jorden, hvorfra du er tagen; thi Støv er du og Støv skal du atter blive." — Og Adam (אָדָם) kaldte sin Hustru Eva (חַוָּה); thi hun er alle Levendes Moder. Nu gjorde Gud Skindfjortler til Adam og hans Hustru og iførte dem disse.

Og Gud sagde: Se, Menneſket er blevet som En af os til at kjende Godt og Ondt; nu kunde han ogsaa udstrække sin Haand og spise af Livets Træ og leve evindeligt. Derfor jog han dem ud af Edens Have og satte Østen for Haven Cheruberne med det lynende Flammeſværd til at vogte Veien til Livets Træ.

4. Kain og Abel.

(1 Mosebog, Kap. 4, 1—16.)

Adam og Eva fik en Søn, som Eva kaldte Kain (כַּיִן), idet hun sagde: „Jeg har faaet en Mand ved Guds Hjælp"; siden fødte hun hans Broder Abel (חָבֶל). Denne blev en Faarehyrde, men Kain en Agerdyrker. Efter nogen Tid bragte Kain Herren et Offer af Jordens Frugt, og Abel offrede ogsaa af sin Hjords Førstefødte; men Herren saae kun til Abel og hans Offer og ikke til Kains. Derover blev Kain meget vred, og hans Ansigt var nedslaaet. Da sagde Gud til Kain: „Hvorfor er du vred, og hvorfor er dit Ansigt saa nedslaaet? Sandeligen, er du god, kan du see frit op, men er du ikke god, saa hviler Synden for Døren, og til dig staaer dens Hu, men du skal herske over den." Nu talede Kain til sin Broder Abel; men da

de engang vare sammen paa Marken, reiste Cain sig mod sin Broder Abel og slog ham ihjel. Da sagde Herren til Cain: „Hvor er din Broder Abel?“ Han svarede: „Det veed jeg ikke; mon jeg er min Broders Vogter?“ „Hvad har du gjort?“ sagde Herren; „din Broders Blods Røst raaber til mig fra Jorden, og nu, forbandet skal du være af den Jord, som aabnede sin Mund for at tage din Broders Blod af din Haand. Naar du dyrker Jorden, skal den ikke mere yde dig sin Kraft; ombankende og uden Hvile skal du være paa Jorden.“ „Ak,“ sagde Cain til Herren, „min Brøde er for stor, til at jeg kan bære den; se, du har idag forjaget mig fra dette Sted, og for dit Afsyn maa jeg skjule mig, hjemløs og fredløs skal jeg være paa Jorden, og hver den, som træffer mig, vil slaae mig ihjel.“ Men Herren sagde til ham: „Nei, naar Nogen slaar Cain ihjel, skal det hævnnes syvfold“; og han gav Cain et Tegn paa, at Ingen skulde slaae ham ihjel. Saa gik Cain bort fra Herrens Afsyn og nedsatte sig i Landet Rod (Landflygtighed) Østen for Eden.

5. Cains Slægt. Seth.

(1 Mosebog, Kap. 4, 17—26.)

Cains Søn hed Hanoah (חֲנוֹךְ), og en Vh, som Cain netop byggede, kaldte han efter denne Søn. Og Hanoahs Søn var Irad, og Irad blev Fader til Methusael, hvis Søn var Methusael, og Methusael's Søn var Lamech (לֶמֶךְ). Lamech tog sig to Hustruer, Adah og Zillah. Adah fødte Sabal, som blev Stamfader til dem, der boe i Telte og drive Kvægavl (Nomaderne), og Tubal, Stamfaderen til Alle, der spille paa Harpe og Fløite. Ogsaa Zillah fødte en Søn, Tubal-Cain, der smedede Kobber- og Jern=Redskaber. Tubal-Cains Søster hed Naamah. Og Lamech sagde til sine Hustruer: „Adah og Zillah, hører min Røst, Lamech's Hustruer, lytter til min Tale! En Mand jeg dræbte mig til Saar, en Dreng mig til Bunde; skal Cain hævnnes syvfold, saa Lamech halvfjerdsfindsthye og syv.“

Men Adam fik, da han var 130 Aar gammel, igjen en Søn, som blev kaldet Seth (שֵׁט Erstatning); „thi“, sagde

Eva, „Gud har givet mig en anden Søn istedetfor Abel, som Cain slog ihjel.“ Og saa Seth fødtes der en Søn, som blev kaldet Enos (עֵנוֹשׁ); da begyndte man at paa=kalde i Herrens Navn.

6. Slægt-Register fra Adam gennem Seth til Noah.

(1 Mosebog, Kap. 5.)

Da Adam var 130 Aar gammel, fødtes Seth, og da Adam blev 930 Aar gammel, døde han. Seth, der fik en Søn, Enos, da han var 105 Aar gammel, døde, da han fyldte 912 Aar. Enos fik i sit 90de Aar en Søn, Kenan, og døde 905 Aar gammel. Kenan var 70 Aar, da fødtes ham Mahalalel; han døde 910 Aar gammel. Mahalalel fik i sit 65de Aar en Søn, Jared, og døde 895 Aar gammel. Da Jared var 162 Aar gammel, fødtes hans Søn Hanoch (חֲנוֹךְ). Efterat Jared havde levet 962 Aar, døde han. Da Hanoch var 65 Aar, fødtes hans Søn Methuselach. Men Hanoch levede kun 365 Aar. Hanoch vandrede nemlig med Gud, og han var ikke mere; thi Gud havde taget ham til sig. — Methuselach var 187 Aar gammel, da hans Søn Lamech fødtes, og efter at han var bleven 969 Aar gammel, døde han. Lamech var 182 Aar gammel, da han fik en Søn, som han kaldte Noah (נֹחַ Trøst), idet han sagde: „Denne skal trøste os for vor Gjerning, for vore Hænders Møde paa Jorden, som Gud har forbandet“; og Lamechs Levedage bleve 777 Aar, da han døde.

7. Verdens Fordærvelse. Syndflodens Forhændelse. Arken bygges.

(1 Mosebog, Kap. 6—7.)

Nu skete det, da Menneftene begyndte at formeres paa Jorden, at Guds Sønner saae, at Menneftenes Døttre vare smukke, og toge sig Hustruer iblandt dem efter Behag¹⁾. Da sagde Gud: Min Aand skal ikke for

¹⁾ Ved Guds Sønner betegnes de Frommes Slægt, og ved Menneftenes de Ugudeliges Afkom. Andre forstaae derved Seths Efterkommere, der giftede sig med Cains Slægt.

bestandig være i Strid med Menneſket, efterſom det er Kjød; dets Dage ſkulle kun være 120 Aar. — I hine Dage var der Kæmper paa Jorden, og ogſaa jiden, efter at Guds Sønner vare komne til Menneſkets Døttre, og diſſe havde født dem Børn. Diſſe ere de Kæmper, ſom fra gamle Dage vare navnkundige Mænd. Da Gud ſaae, at Menneſkets Ondſkab var ſtor paa Jorden og at hans Hjertes Digten og Tragten kun var ond, da ſagde han: Jeg vil udſlette Menneſkene, ſom jeg har ſkabt, af Jorden. Men Noah fandt Naade i Herrens Øine. Noah var nemlig en retfærdig og from Mand i ſin Tid, der vandrede med Gud. Han fik tre Sønner: Sem (שם), Cham (חם) og Japhet (יפת). Og Gud ſagde til Noah: „Alt Kjød har jeg beſluttet at ødelægge; thi Jorden er fuld af Voldsomhed ved dem, jeg vil nu ødelægge dem tillige med Jorden. Men byg du dig en Ark af Fyrre-Træ; inddeel den i Kamre, og beg den foruden og forinden. Saaledes ſkal du bygge den: 300 Alen lang, 50 Alen bred og 30 Alen hoi. Arken ſkal have et underſte, et mellemſte og et overſte Stokværk med et Vindue, og en Dør ſkal du anbringe ved dens Side. Thi ſe, jeg vil føre en ſtor Vandſlod over Jorden og ødelægge Alt, hvad der aander; Alt, hvad der er paa Jorden, ſkal forgaae. Men med dig vil jeg oprette min Pagt, og du ſkal gaae ind i Arken, du og dine Sønner og din Huſtru og dine Sønners Huſtruer med dig. Og af alle levende Skabninger ſkal du føre et Par, en Han og en Hun, til Arken, for at holde dem i Live med dig. Ogſaa al Slags Spiſe ſkal du ſamle, ſom ſkal være baade dig og dem til Føde.“ Og Noah gjorde Alt, hvad Gud havde befalet ham. Gud ſagde nu til ham: „Gaa du og dit hele Huus ind i Arken; thi dig har jeg fundet retfærdig for mig i denne Slægt, men af alle rene Dyr ſkal du tage med ſyv Par, ligeledes af Himlens Fugle. Om ſyv Dage vil jeg lade det regne paa Jorden i 40 Dage og 40 Nætter, og jeg vil udſlette af Jorden ethvert Vaſen, ſom jeg har ſkabt.“ — Da nu de 7 Dage vare omme, kom den ſtore Flods Bande over Jorden. Da Noah var 600 Aar gammel, paa den ſyttende Dag i den anden Maaned, bræſt alle Afgrundens Kilder, og Himlens Sluſer aabnedes,

og Regn strømmede ned over Jorden i 40 Dage og 40 Nætter. Netop paa denne Dag gif Noah med sin Familie ind i Arken, og alle levende Skabninger kom parviis til ham, som Gud havde befalet ham, og saa lukkede Gud Arken efter ham. Og da Vandene vorede, løftede de Arken over Jorden, og den laa paa Vandet, ja Vandet tog saa overmaade stærkt til paa Jorden, at alle høie Bjerge bedækkedes, femten Alen høit stod Vandet over Bjergene. Saaledes døde alle Skabninger, Fugle, tamme og vilde Dyr og Alt, hvad der rører sig paa Jorden, og alle Menneſker. Kun Noah og de, som vare med ham i Arken, bleve tilbage. Men Vandene vorede paa Jorden i 150 Dage.

8. Syndsflodens Dphør. Noahs Takoffer. Regnbuen ſom Tegn paa den Pagt, Herren opretter med Noah.

(1 Moſebog, Kap. 8—9, 17.)

Da kom Gud Noah ihu og alle Dyr, ſom vare med ham i Arken, og han lod en Storm fare hen over Jorden, ſaa at Vandet faldt; og Afgrundens Kilder og Himlens Sluſer tillukkedes, og Regnen horte op. Vandet løb efterhaanden bort af Jorden, og det formindſkedes i 150 Dage, ſaa at Arken paa den ſyttende Dag i den ſyvende Maaned ſtandsede paa Ararat's Bjerge.

Vandet blev nu ved at tage af indtil den tiende Maaned, og paa den første Dag i denne Maaned kom Bjergenes Toppe tilſhne. Efter 40 Dages Forløb aabnede Noah Arkens Bindue og lod Rabnen flyve ud, men denne fløi frem og tilbage, indtil Vandet var borttørret af Jorden. Saa ſendte han Duen ud, for at erfare, om Vandet var faldet; men Duen fandt ikke Hvile for ſin Fod, thi Vandet ſtod endnu over hele Jorden; den vendte derfor tilbage til ham i Arken, og han ſtrafte ſin Haand ud og tog den atter til ſig i Arken. Derpaa ventede han endnu ſyv Dage, og ſendte ſaa atter Duen ud af Arken. Da kom den tilbage til ham ved Aftenſtid, og ſe, den havde et friſt afplukket Olieblad i ſit Næb; da indſaae Noah, at Vandet var faldet paa Jorden. Han

ventede nu atter syv Dage og sendte igjen Duen ud, men den kom ikke mere tilbage. — Da Noah var 601 Aar gammel, paa den første Dag i den første Maaned, var Vandet borttørret af Jorden, og han tog Dækket fra Arken og saae, at Jorden tørredes, og paa den syvogthvende Dag i den anden Maaned var Jorden ganske tør. Da sagde Gud til Noah: „Gaa ud af Arken, du, din Hustru, dine Sønner og deres Hustruer, og tag ogsaa alle Dyr, som ere hos dig, med ud, og de skulle formere sig paa Jorden.“ Saa gik Noah ud, og han reiste et Alter for Herren, og han tog af alle rene Dyr og Fugle og offrede Brandoffre paa Alteret. Gud modtog disse med Velbehag og sagde: „Jeg vil ikke mere forbande Jorden for Menneskets Skyld, thi Menneskets Hjertes Tragten er ond fra Ungdommen af; jeg vil ikke mere ihjelslaae alt Levende, som jeg nu har gjort. Saalænge Jorden staaer, skal Sæd og Høst, Kulde og Hede, Sommer og Vinter, Dag og Nat ikke høre op.“ Og Gud velsignede Noah og hans Sønner og han sagde til dem: „Bærer frugtbare, formerer I eder og opfylder Jorden. Frygt og Rædsel for I eder skal være over alle Jordens Dyr og alle Himlens Fugle; Alt, som rører sig paa Jorden, saavel som alle Havets Fiske ere givne i Eders Haand. Alt, som rører sig og lever, skal tjene I eder til Føde, ligesom Grønt og Urter giver jeg I eder alt dette. Kun maae I ikke spise Kød, i hvilket dets Liv, dets Blod endnu er. Ogsaa Eders Blod, ved hvilket Eders Liv hænger, vil jeg kræve [af hver den, der udgyder det]. Jeg vil kræve det af ethvert Dyrs Haand, og af Menneskets Haand, af Enhvers Haand vil jeg kræve hans Broders Liv. Hvo, som udgyder et Menneskes Blod, ved Mennesket skal hans Blod igjen udgydes; thi i sit Billede skabte Gud Mennesket.“ Fremdeles sagde Gud til Noah og hans Sønner: „Se, jeg opretter en Pagt med I eder og Eders Afkom efter I eder og med alle levende Skabninger. Jeg vil oprette min Pagt med I eder, saa at Flodens Bæde ikke mere skulle ødelægge alle Væsenner, og at der ikke mere skal komme saadan Vandflod paa Jorden. Og dette er Pagtens Tegn, som jeg sætter imellem mig og I eder: Min Bue har jeg sat i Skyerne, og

naar jeg fører en Sky over Jorden, da skal jeg lade Buen komme til Skyne i Skyen, og jeg vil komme min Pagt ihu imellem mig og Eder og alle Skabninger, saa at der ikke mere skal komme saadan Vandflod til at ødelægge al Skabning."

9. Noahs Sønners Folketale.

(1 Mosebog, Kap. 9, 18—28.)

Noahs Søner vare Sem, Cham og Japhet; Cham var Fader til Kanaan (יֶזֶק). Fra disse tre Søner befolkedes hele Jorden. Men Noah, der var Agerdyrker, gav sig til at plante en Viingaard, men da han drak af Vinen, blev han beruset og laa blottet i sit Telt. Det saae Cham, Kanaans Fader, og gik ud og fortalte det til sine Brødre; men Sem og Japhet toge et Klæde paa deres Skuldre og gik baglængs ind i Teltet og tildækkede deres Fader, deres Ansigter vendte de saaledes bort, for ikke at see Faderen i hans drukne Tilstand. Da Noah vaagnede af sin Ruus og fik at vide, hvad hans yngste Søn havde gjort imod ham, sagde han: „Forbandet være Kanaan, Trælles Træl skal han være for sine Brødre.“ Og han vedblev: „Lovet være den Evige, Sems Gud, Kanaan være hans Træl; Gud udbrede Japhet, og lade ham boe i Sems Telte, Kanaan være hans Træl.“

Noah levede 350 Aar efter Floden og var altsaa 950 Aar gammel, da han døde. Følgende var Noahs Sønners Slægter.

Japhets Sønner vare

Gomer, Magog, Diabai, Javan, Ehubal, Mesek og
Ehiras.

Astenas, Riphath, Ehogarma. Elisa, Eharis, Kitim, Dodanim.

Fra disse udgik Folkene ved Kysterne og paa Øerne.

Chams Sønner vare

Rusç,	Mizraim,	Phut,	Kanaan.
Seba	Ludim		Zidon
Chavila	Anamim		Heth
Sabta	Lehabim		Zebusi
Sabtecha	Naphtuhim		Emori
Raema	Patrusim		Girgasi
	Kaeluhim		Hivi
Scheba. Dedan.	(Fra ham nedstamme		Arki
	Philistrene).		Sini
Nimrod.	Kaphthorin.		Arvadi
(Ruschs Søn)			Zemari
			Hamati.

Nimrod var den første mægtige Herre paa Jorden, en vældig Jæger for Herren, saa at man sagde: som Nimrod en vældig Jæger for Herren. Han herskede først over Babel (se det følgende Kapitel), Erach, Akkad og Kalne i Sinears Land. Derfra drog han til Assur og byggede Niniveh.

Sems Sønner vare

Elam, Assur, Arpachad, Lud, Aram.
Salah
Eber
Phelag — Jofan ¹⁾ .

10. Babel-Taarnet. Fra Sem til Abraham ti Slægter.
(1 Mosebog, Kap. 11.)

Dengang havde hele Verden kun eet Tungemaal og eet Sprog. Da nu Menneskene droge fra Ost, fandt de en Slette i Sinears Land og bosatte sig der. Da sagde de til hverandre: „Belan, lader os stryge Teglstéen og brænde

¹⁾ Som Jofans Børn (Folkefærd) nævnes 13.

dem (Teglstene brugte de istedetfor Steen og Jordbeg for Kalk) og bygge os en By og et Taarn, hvis Top naaer til Himlen, og skaffe os et Navn, for at vi ikke skulde adspredes over hele Jorden." Men da Herren havde seet dette, sagde han: „Se, det er eet Folk, og eet Tungemaal have de alle, og dette er deres første Foretagende, og nu vil de ikke kunne hindres i Alt, hvad de faae i Sinde at gjøre. Velan, vi vilde stige ned og forvirre deres Sprog, saa at den Ene ikke skal forstaae den Andens Tungemaal." Og Herren spredte dem derfor over hele Jorden, og de hørte op med at bygge Staden. Derfor kaldte man dens Navn Babel (Forvirring); thi der forvirrede Gud alle Menne- skers Tungemaal, og derfra spredte han dem over hele Jorden.

Følgende er Sems Slægt:

Sem¹⁾ (var 100 Aar gammel, da Arpachsad fødtes, og levede 600 Aar).

Arpachsad (der fødtes to Aar efter Floden), levede 438 Aar.

Salah levede 433 Aar.

Eber — 464 —

Pheleg — 239 —

Regu — 239 —

Serug — 239 —

Nachor — 148 —

Tharah — 205 —

Abraham levede 175 Aar²⁾.

Tharah (תרך) havde 3 Sønner, nemlig Abram (אַבְרָם), Nachor og Haran; den sidste var Lots Fader. Men Haran selv døde før sin Fader Tharah i Ur-Kasdim (Chaldæa). Abram og Nachor toge sig Hustruer, Abrams Hustru hed Sarai, og Nachors Hustru, som var en Datter af Haran, hed Milka. Men Sarai havde ingen Børn. Da tog Tharah sin Søn Abram, sin Sønnesøn Lot, sin Svigerdatter Sarai, og de drog fra Ur-Kasdim for at

¹⁾ Sammenlign 1 Mosebog, Kap. 5.

²⁾ Da Noah, der naaede en Alder af 950 Aar, døde, var Abraham 58 Aar gammel (Sem og Eber overlevede Abraham, den første 35 og den sidste 64 Aar, ogsaa Salah og Regu overlevede Abraham i 3 Aar). Tharah var Afgudsdyrker. (Se Josua Bog 24, 2.)

reise til Kanaans Land; men da de kom til Haran, bosatte de sig der, og Tharah døde der i en Alder af 205 Aar.

II. Patriarchernes Historie.

Abraham.

11. Abrams Kaldelse. Lot skilles fra Abram.

(1 Mosebog, Kap. 12—13.)

Herren sagde til Abram: „Drag ud fra dit Land og din Slægt og din Faders Huus til det Land, som jeg vil vise dig. Og jeg vil gjøre dig til et stort Folk og velsigne dig, og jeg vil gjøre dit Navn stort, og du skal være idel Velsignelse. Jeg vil velsigne dem, som signe dig, og den, som bander dig, vil jeg forbande, og ved dig skulke alle Jordens Slægter velsignes.“ Da drog Abram bort, saaledes som Herren havde talt til ham, og Lot drog med ham. Abram var 75 Aar gammel. Og da de vare komne til Kanaans Land, drog Abram til det Sted Sichem og til Terebinthen Moreh; Kananiterne boede dengang i Landet. Men Herren aabenbarede sig for Abram og sagde: „Din Aftom vil jeg give dette Land“; og der byggede han et Alter for Herren, som havde aabenbaret sig for ham. Siden brød han op derfra til det Bjerg, som ligger mod Øst for Bethel, saa at han havde Bethel mod Vest og Ai mod Øst, og der reiste han Herren et Alter og paakaldte den Eviges Navn. Derefter drog han stedse videre mod Syd, og da der indtraf en Hungersnød i Landet, gik han til Ægypten. Derfra drog Abram senere tilbage, baade han og hans Hustru og Lot. Abram var meget rig paa Kvæg, Sølv og Guld. Og de kom atter til Bethel, til det Sted, hvor han havde reist et Alter, og han paakaldte der Herrens Navn. Men ogsaa Lot, som reiste med Abram, havde smaat og stort Kvæg og Telte. Landet kunde ikke rumme dem begge, saa at de kunde boe sammen; thi deres Gode var stort. Der opstod nu Trætte imellem Abrams Hyrder og Lots Hyrder. Da sagde Abram til Lot: „Lad der dog ikke være Trætte imellem mig og dig, imellem mine og dine Hyrder, thi vi ere jo Brødre. Ligger ikke

alt Landet aabent for dig? Saa lad os skilles ad. Vil du drage til Venstre, saa gaaer jeg til Høire; vil du gaae til Høire, saa drager jeg til Venstre." Lot opløstede sine Dine og saae hele Jordens vandrige Slette (førend nemlig Herren havde ødelagt Sodom og Gomorra, var den som en Guds Have ligesom Ægypten), og han valgte den og drog mod Østen. Saaledes skiltes de fra hinanden. Abram boede i Kanaan, men Lot i Slettens Stæder, og han op slog sine Telte lige til Sodom, hvis Indbyggere vare onde og store Syndere for Herren. Efter at Lot havde skilt sig fra Abram, sagde Herren til denne: „Opløst dine Dine, og se fra det Sted, hvor du er, mod Nord og Syd, mod Øst og Vest; thi hele det Land, som du seer, vil jeg give dig og din Afkom efter dig, til evig Tid. Jeg vil gjøre din Afkom som Jordens Støv, saa at, hvis Nogen kan tælle Jordens Støv, skal og din Afkom kunne tælles. Velan, drag igjennem Landet efter dets Længde og dets Brede; thi dig vil jeg give det.“ Da brød Abram op med sine Telte og nedsatte sig i Mamres Terebinthe-Lund ved Hebron, og han reiste der Herren et Alter.

12. Abrams Høimod.

(1 Mosebog, Kap. 14.)

Paa den Tid drog Kedor-Laomer, Konge i Elam, og de Konger, der holdt med ham, i Krig imod Kongerne af Sodom og Gomorra og tre andre Konger, saa at der kæmpede fire Konger mod fem. Disse bleve slagte, og da nu Kongerne af Sodom og Gomorras Folt maatte flygte, faldt de i Jordbegs Gruben i Siddims Dal; Resten flygtede til Bjergene. Men hine toge alt Løsere i Sodom og Gomorra og alle Fødemidlerne og droge bort. Og saa Abrams Brodersøn Lot bortførte de tilligemed hans Eiendom. Da kom der en Flygtning og meldte Erbræren Abram det, der boede i en Terebinthe-Lund, som tilhørte Amoriten Mamre, en Broder til Esol og Aner, Abrams Forbundsfæller. Diebliffeligen varbnede han sine krigsøvede Svende, 318 Mand, og forfulgte Fjenderne til Dan, og ved Nattetide overfaldt han

dem og slog dem, og han tog alt Byttet tilbage, baade sin Frænde Lot og hans Eiendom og Kvinderne og Folket. Da han nu vendte tilbage fra Seiren, drog Sodom's Konge ham imøde i Schavedalen, som ogsaa kaldes Kongedalen. Men Melchisedek, Salems Konge, tog Brød og Vin frem, han var Præst for den høieste Gud. Og han velsignede ham: „Velsignet være Abram af den høieste Gud, Himlens og Jordens Skaber, og lovet være den høieste Gud, som gav dine Tjender i din Haand.“ Men Abram gav ham Tiende af Alt. Da sagde Sodom's Konge til Abram: „Giv mig Folket, og behold du Godset.“ Men Abram svarede ham: „Jeg opløfter min Haand til Herren, den høieste Gud, Himlens og Jordens Skaber, at jeg end ikke vil tage en Traad eller Skorem af Alt, hvad dit er; du skal ikke sige: Jeg har gjort Abram rig. Kun hvad Folkene have fortæret, vil jeg have, og de Mænd, der droge med mig, Aner, Eftol og Mamre, de kunne tage deres Part.“

13. Guds Forjættelse til Abram. Abram's Tro.

(1 Mosebog, Kap. 15.)

Efter disse Begivenheder lød Herrens Ord til Abram saaledes: „Frygt ikke, Abram! Jeg er dit Skjold, din Væn skal være meget stor.“ Men Abram svarede: „Herre, Gud, hvad vil Du give mig? Jeg er jo barnløs, og den, som forestaaer mit Huus, er Elieser fra Damask. Se, du har ikke givet mig nogen Aftom, og se, denne mit Huses Tjener skal arve mig.“ Men Herren sagde: „Han skal ikke arve dig, men din egen Søn skal arve dig.“ Og han førte ham udenfor og sagde til ham: „Se op til Himlen og tæl Stjernerne, om du kan! saadan skal din Aftom vorde.“ Og Abram troede paa Herren, og han regnede ham det til Retfærdighed (Fromhed). Og han sagde til ham: „Jeg er Herren, som har ført dig ud af Ur-Kasdim, for at give dig dette Land til Eiendom.“ Men han svarede: „Herre, Gud, hvorpaa skal jeg da kjende, at jeg skal arve det?“ Da sagde han til ham: „Tag mig en treaars gammel Kviekalb, en treaars Ged, og en treaarig Bædder, en Turteldue og en ung Due.“ Da tog han alle

disse Dyr, skar dem midt over, og lagde det ene Stykke ligeoverfor det andet; men Fuglene skar han ikke over. Da slog Rovfuglene ned over Stykkerne, men Abram jog dem bort. Da nu Solen gik ned, kom der en dyb Søvn over Abram, og se, en stor Angst og et svært Mørke oversfaldt ham. Da sagde Herren til Abram: „Du skal vide, at din Afkom skal vorde fremmed i et Land, som ikke er deres, og de skulle gjøre dem til Trælle og plage dem i 400 Aar; men ogsaa det Folk, som de skulle trælle for, vil jeg dømme, og derefter skulle de drage ud med stor Eiendom; men du skal komme til dine Fædre i Fred og blive begravet i en god Alderdom; og i den fjerde Slægt skulle de vende hid tilbage; thi Amoriternes Ondskab har endnu ikke naaet sit Maal.“ Da Solen var gaaet ned, blev der et thkt Mørke, og da foer der som af en rygende Dvn Ildflammer imellem Stykkerne. — Paa denne Dag sluttede Herren en Pagt med Abram og sagde: „Din Afkom giver jeg dette Land fra Ægyptens Flod til den store Strøm Euphrat, Keniterne, Kenisiterne, Kadmoniterne, Hethiterne, Pherisiterne, Kephæerne, Amoriterne, Kananiterne, Girgasiterne og Jebusiterne.“

14. Ismael, Hagars Søn. Guds Pagt. Abrahams og Sarahs Navne. Gud forjætter dem en Søn.

(1 Mosebog, Kap. 16—17.)

Da Abram havde boet ti Aar i Kanaans Land, tog han Hagar, Sarais ægyptiske Slavinde, til Hustru¹⁾.

¹⁾ Hagar blev nu høvmodig ligeoverfor sin Madmoder. Da derfor Sarai ydmygede hende, tog hun Flugten til Ørkenen. Men Herrens Engel traf hende ved en Kilde, og han sagde til hende: „Hagar, Sarais Slavinde, hvorfra kommer du, og hvor vil du hen?“ Hun svarede: „Jeg er flygtet for Sarai, min Herksterinde.“ Da sagde han: „Vend tilbage til Sarai og ydmyg dig for hende. Din Afkom skal blive talrig; du skal føde en Søn, som du skal kalde Ismael, thi Herren hørte dig i din Nød; han skal være et Menneſte som Bildadset, hans Haand skal være mod Alle, og Alles Haand imod ham, og Alt for sine Brødre skal han boe.“ Da udbrød Hagar: „Du er Synets Gud!“ Derfor kaldte man Brønden Ber-lachai-roi (Brønden, hvor den Levende ſtuer).

Hun fødte ham en Søn, som han kaldte Ismael (יִשְׁמָעֵל). Abram var dengang 86 Aar gammel. — Men da Abram var 99 Aar gammel, aabenbarede Herren sig for ham og sagde: „Jeg er Gud, den Almægtige; vandr for mit Afsyn og vær fuldkommen (from), og jeg vil oprette min Pagt mellem mig og dig og formere dig overmaade meget.“ Da faldt Abram paa sit Ansigt, og Gud talede fremdeles til ham saaledes: „Se, denne er min Pagt med dig, at du skal blive mange Folkesfædts Fader, og dit Navn skal ikke mere kaldes Abram, men dit Navn skal være Abraham (אַבְרָהָם); thi jeg gjør dig til Fader for en Mængde Folk, og Konger skulle stamme fra dig. Jeg vil oprette min Pagt imellem mig og dig og din Afkom efter dig til en evig Pagt, at jeg vil være din Gud og din Afkoms efter dig. Og jeg vil give dig og din Afkom dette din Udlændigheds Land, Kanaans Land, til evig Eiendom, og jeg vil være deres Gud. Men det er Pagten, som I skulle holde mellem mig og Eder og din Afkom efter dig: ethvert Drengsbarn, som er otte Dage gammelt, skal omskæres, som et Pagtens Tegn, og denne Pagt skal være en evig Pagt mellem mig og Eder!“ Fremdeles sagde Gud: „Din Hustru skal du ikke længere kalde Sarai, men Sarah (שָׂרָה, d. e. herskende Fyrstinde). Jeg vil velsigne hende og give dig en Søn ved hende.“ Da faldt Abraham paa sit Ansigt og lo og sagde i sit Hjerte: „Mon jeg, som er 100 Aar gammel, skulde faae en Søn? og mon Sarah, som er 90 Aar gammel, skulde føde?“ Og han bad til Gud: „Gid Ismael maa leve for dig!“ Men Gud sagde til ham: „Sandelig, din Hustru Sarah skal føde dig en Søn, og du skal kalde ham Isak, og med ham vil jeg oprette min Pagt til en evig Pagt for hans Efterkommere. Og saa hvad Ismael angaaer, har jeg hørt dig, jeg har velsignet ham og vil formere ham overmaade meget, og jeg vil gjøre ham til et stort Folk; men min Pagt vil jeg kun oprette med Isak.“ Paa samme Dag omstar Abraham Alle, der vare fødte i hans Huus, som Herren havde befalet det; Abraham selv var 99 Aar gammel og Ismael 13 Aar, da de bleve omstaaarne.

15. Abrahams Gjæstfrihed. Abrahams Forbøn for Sodom.

(1 Mosebog, Kap. 18.)

Herren aabenbarede sig for Abraham i Mamre Lund, da Abraham sad i Døren til sit Telt i den hede Middagsstund. Og han opløstede sine Dine, og se, tre Mænd stode foran ham. Han ilede dem imøde, bøjede sig for dem og sagde: „Naar jeg har fundet Naade for Eders Dine, saa gaaer ikke Eders Tjener forbi! Lad mig hente lidt Vand; vasser Eder og hviler Eder under dette Træ. Jeg vil saa bringe en Bid Brød, for at I kunne vederkvæge Eder; derefter kunne I drage videre, da I engang ere komne forbi Eders Tjener.“ De svarede: „Gjør kun, som du har sagt!“ Abraham ilede til Teltet til Sarah og sagde: „Stynd dig, tag fiint Meel, ælt det og bag Kager.“ Men han selv løb til Hjorden, tog en ung og god Kalv og gav den til Drengen, der hurtigt maatte tilberede den. Saa tog han thy Mælk og fød Mælk og Kalven, han havde tilberedt, og satte for dem, og han stod hos dem under Træet, da de spiste. De spurgte ham: „Hvor er din Hustru, Sarah?“ Han svarede: „Derinde i Teltet.“ Da sagde den Ene: „Om et Aar skal din Hustru Sarah have en Søn.“ Det hørte Sarah i Teltets Dør, som var bagved dem, og hun lo ved sig selv og sagde: „Efter at jeg er bleven gammel, skulde jeg endnu have den Fryd, og min Husbond er ogsaa gammel!“ Men Herren sagde til Abraham: „Hvorfor leer vel Sarah, mon Noget er umuligt for Herren? Paa den Tid, jeg har sagt, kommer jeg til dig igjen, og da har Sarah en Søn.“

Derpaa stode Mændene op og vendte sig mod Sodom, og Abraham gik med dem, for at ledsage dem. Da sagde Herren: Skulde jeg vel dølge for Abraham, hvad jeg vil gjøre? Abraham skal jo blive til et stort Folk, og i ham skulle alle Jordens Folk velsignes; thi jeg veed om ham, at han vil byde sine Børn og sit Hus efter sig, at de skulle bevare Herrens Bei og gjøre, hvad der er ret og godt. Saa sagde han til ham: „Naabet over Sodom og Gomorra er stort, og deres Synd er meget svar, og nu vil jeg stige ned og prøve deres Gjerninger.“ Men Abraham sagde: „Vil du da ødelægge den Retfærdige med den Ugudelige? Maafee findes der halvtredstidstve Ret-

færdige i Byen, vil du da ikke for deres Skyld staae Stedet? Det være langt fra dig, at ville ihjelslaae den Retfærdige med den Ugudelige, saa at det skulde gaae den Retfærdige som den Ugudelige! Mon den, som dommer hele Jorden, ikke skulde gjøre Ret?" Da sagde Herren: „Naar jeg i Sodom finder halvtredsfindsthye Retfærdige, saa vil jeg bære over med hele Stedet for deres Skyld." Men Abraham blev ved at bede: „Se, jeg har engang bovet at tale til Herren, skjøndt jeg kun er Støv og Aske. Maafee kunde der mangle fem i de halvtredsfindsthye Retfærdige, vil du da ødelægge hele Byen for disse fems Skyld?" Og Herren svarede: „Jeg vil ikke ødelægge den, hvis jeg kun finder fem og fyrrethye." Men Abraham vedblev og sagde: „Maafee der dog kun findes fyrrethye"; og Herren svarede: „Jeg vil lade det være for de fyrrethyes Skyld." „O Herre," sagde han, „bliv ikke vred, at jeg taler, muligen der kun findes tredive." Herren svarede: „Saa vil jeg ikke gjøre det, naar jeg finder tredive." „Men maafee findes der kun thye." „For de thyes Skyld," sagde Herren, „vil jeg lade være at ødelægge Byen." Da sagde han: „O Herre, bliv ikke vred, at jeg taler blot denne ene Gang endnu. Maafee kunde der findes ti derinde." Og Herren svarede: „Saa vil jeg lade være at ødelægge den for de ti Retfærdiges Skyld."

16. Sodom og Gomorra's Ødelæggelse. Lots Redning.

(1 Mosebog, Kap. 19.)

De tvende Engle kom til Sodom om Aftenen, da Lot sad i Byens Port. Da han saa dem, stod han op, gik dem imøde, bøjede sig for dem og sagde: „Træder dog ind, mine Herrer, i Eders Tjeners Huus, og bliver Natten over, saa kunne I i Morgen tidlig fortsætte Eders Reise"; men de svarede: „Nei! vi ville blive paa Gaden i Nat." Men da han nødte dem, gik de ind i hans Huus, og han gav dem et Maaltid og bagte ushyrede Kager, og de spiste. Men førend de lagde sig til Hvile, omringede Indbyggerne i Byen Sodom Huset, baade Unge og Gamle, og sagde til Lot: „Hvor ere de Mand, som kom til dig i Nat? Før dem ud til os, at vi kunne

lære dem næiere at kjende!" Lot gif til dem udenfor Døren, lukkede denne efter sig og sagde: „Kjære Brødre, handler dog ikke saa ilde!" Men de sagde: „Se, han, der er kommen herhid og er den eneste Fremmede blandt os, vil være vor Dømmes! Nu ville vi handle værre imod dig"; og de trængte haardt ind paa Lot, og vilde sprænge Døren. Da strakte Mændene deres Hænder ud, toge Lot ind til sig i Huset og lukkede Døren. Men dem, som vare udenfor Husets Dør, sloge de med Blindhed, saa at de forgjæves søgte at finde Døren. Og Mændene sagde til Lot: „Har du nogle Frænder her i Byen, saa før dem ud fra dette Sted; thi vi skulle ødelægge Byen, da Klagerne over den ere store for Herren." Da sagde Lot det til sine Svigersønner, der skulde giftes med hans Døttre; men det forekom hans Svigersønner, som om han vilde drive Spøg med dem. Da nu Morgenrøden brød frem, skyndte Englene paa Lot og sagde: „Staa op, tag din Hustru og dine tvende Døttre, for at du ikke skal omkomme i denne Byes Misgjerning." Og da han endnu nølede, toge de ham, hans Hustru og Døttre ved Haanden, førte ham ud af Byen, og en af dem sagde til ham: „Red dit Liv, se ikke tilbage, stands ikke paa hele Sletten, men flygt til Bjerget, for at du ikke skal omkomme." „Se, din Tjener har fundet Naade for dine Dine," svarede Lot, „og du har viist mig megen Misfundsbed ved at frelse mit Liv; men jeg kan ikke flygte til Bjerget, der kunde Ulykken indhente mig, saa at jeg døde. Her er en lille By nær ved, derhen kunde jeg naae og frelses." „Ogsaa i denne Henseende", svarede Herren, „vil jeg høre dig." Saa kom Lot til Zoar, da Solen gif op. Nu lod Herren regne over Sodom og Gomorra Svovl og Ild fra Himlen og ødelagde alle Slettens Byer og alle Indbyggere samt Jordens Grøde. Men Lots Hustru saae tilbage og blev til en Saltstøtte. Tidlig om Morgenstunden ilede Abraham hen til det Sted, hvor han havde staaet for Herren, og han vendte sit Ansigt mod Sodom og Gomorra, og se, en Røg steg op af Jorden som af en Døn. Og Lot drog op fra Zoar til Bjerget og opholdt sig i en Hule. Han blev Stamfader for de Folkestammer, der kaldes Moabiter og Ammoniter.

17. Isak fødes. Ismael jages bort. Abraham slutter Forbund med Abimelech.

(1 Mosebog, Kap. 21.)

Abraham drog nu mod Syd og nedsatte sig mellem Rades og Sur, og opholdt sig i Gerar. Og Herren kom Sarah ihu, som han havde forjættat, og hun fødte Abraham en Søn, som han kaldte Isak (יִצְחָק). Da Isak var 8 Dage gammel, omfar Abraham ham efter Herrens Befaling. Drengen voksede til og blev vant fra, og Abraham gjorde et stort Gjæstebud paa den Dag, da Isak blev vant fra. Da saae Sarah, at Ismael spottede, og hun sagde til Abraham: „Tag denne Slavinde bort med hendes Søn.“ Disse Ord mishagede Abraham; men Gud sagde til ham: „Hvad end Sarah siger til dig, saa adlyd hende; thi efter Isak skal din Slægt kaldes. Men ogsaa Slavin dens Søn vil jeg gjøre til et Folk.“ Da stod Abraham tidlig op om Morgen, tog Mad og en Dunk Vand og sendte Hagar bort opad Dagen. Men hun foer vild i Bersabas Ørken, og da Vandet var brugt op, fastede hun Drengen under en af Buskene, medens hun selv satte sig grædende i nogen Fra-stand, idet hun sagde: „Jeg vil ikke see paa Drengens Død.“ Da forbarmede Gud sig, og en Guds Engel til- raabte hende: „Hvad fattes dig, Hagar? Frygt ikke! thi Gud har hørt Drengens Røst, der hvor han er.“ Og Gud aabnede hendes Øine, saa at hun saae en Brønd, og hun gik hen, fyldte Dunken med Vand og gav Drengen at drikke. Og Gud var med Drengen, han voksede til og opholdt sig i Ørkenen som Bueskytte, og hans Moder tog ham en Hustru fra Ægypten.

Paa den samme Tid sagde Abimelech og hans Høvids- mand Phichol til Abraham: „Gud er med dig i Alt, hvad du tager dig for; tilsværg mig nu her ved Gud, at du aldrig vil handle trolest imod mig, mine Børn og mine Børnebørn; den samme Kjærlighed, jeg har viist dig, skal du vise mod mig.“ „Seg sværger det“, sagde Abraham, men bebreidede ham nu, at hans Tjenere havde berøvet ham en Brønd. Abimelech svarede: „Seg veed ikke, hvem der har gjort det, heller ikke har du sagt mig. No- get derom, og jeg har ikke hørt det før idag.“ Abra-

ham tog nu smaat og stort Aab, som han gav Abimelech, og de sluttede en Pagt med hinanden. Men Abraham stillede syv Lam af Hjorden for sig selv, og Abimelech spurgte: „Hvortil skulle disse syv Lam tjene?“ Han svarede: „Dem skal du tage af min Haand, og de skulle være til Vidnessbyrd om, at jeg har gravet denne Brønd.“ Derfor kalder man dette Sted Bersaba (בְּרִשָּׁה Syvbrønden, Eds-Brønden), thi der svore de begge. Da de havde sluttet Forbund, vendte Abimelech tilbage til Philisternes Land; men Abraham plantede en Tamarisk i Bersaba, og der paakaldte han Herrens, den evige Guds Navn.

18. Gud sætter Abraham paa Prøve. Moriah.

(1 Mosebog, Kap. 22.)

Efter disse Begivenheder satte Gud Abraham paa Prøve og sagde til ham: „Abraham!“ Han svarede: „Her er jeg.“ Og Gud sagde: „Tag din eneste Søn Isak, som du har kjær, gaa til Moriah Land, og bring mig ham der, som et Brændoffer, paa et af Bjergene, som jeg vil vise dig!“ Saa stod Abraham tidlig op om Morgenen, sadlede sit Æsel, tog to af sine Tjenere med sig og sin Søn Isak, fløvede Brænde til Offeringen, og drog til det Sted, som Gud havde sagt ham. Paa den tredje Dag opløstede Abraham sine Dine, og han saa Stedet langt borte; da sagde han til sine Tjenere: „Bliver I nu her med Æslet, jeg og Drengen ville gaae derhen og tilbede Herren og saa komme tilbage til Eder.“ Abraham tog nu Brændet til Offeringen og lagde det paa sin Søn Isak, selv tog han derimod Ilden og Slagterkniven, og de gik begge sammen. — Da sagde Isak til sin Fader Abraham: „Min Fader!“ — „Ja, min Søn!“ svarede Abraham. — „Se,“ sagde Isak, „her er Ilden og Brændet, men hvor er Lammets til Brændofferet?“ Og Abraham svarede: „Gud, vil udsee sig Lammets til Offeret, min Søn.“ Og de gik begge sammen. Da de nu kom til det Sted, som Gud havde sagt ham, byggede Abraham der et Alter, han ordnede Brændet, bandt sin Søn Isak og lagde ham paa Alteret ovenpaa Brændet. Men da han nu strakte sin Haand ud og tog Kniven, for at slagte sin Søn, raabte Her-

rens Engel til ham fra Himlen: „Abraham! Abraham!“ og han svarede: „Her er jeg.“ Og Engelen sagde: „Læg ikke Haand paa Drengen og gør ham ikke Noget; thi nu veed jeg, at du er gudsfrygtig; thi du har ikke negtet mig din eneste Søn.“ Da opløstede Abraham sine Dine, og saae en Vædder bagved, indviklet i Krattet med sine Horn; saa gik han hen, tog den og offrede den istedetfor sin Søn. Abraham kaldte dette Steds Navn: „Herren seer“, saa at det endnu hedder den Dag idag: „Paa Guds Bjerg sees.“ Herrens Engel kaldte anden Gang paa Abraham fra Himlen og sagde: „Ved mig har jeg svoret,“ siger Herren, „at, fordi du gjorde dette og ikke forholdt mig din eneste Søn, vil jeg velsigne dig og mangfoldiggjøre din Afkom som Himlens Stjerner og som Sandet, der er paa Havets Bred, og din Afkom skal indtage sine Fjenders Porte, og i din Afkom skulle alle Jordens Folkfærd velsignes, fordi du adlød min Røst.“ Derpaa vendte Abraham tilbage til sine Tjenere, og de drog sammen til Bersaba, hvor Abraham nu blev boende.

19. Sarahs Død. Machpelahs Hule.

(1 Mosebog, Kap. 23.)

Sarah blev 127 Aar gammel; da døde hun i Kirjath=Arba, hvilket er Hebron, i Kanaans Land. Og Abraham færgede over Sarah og begrav hende. Derefter reiste han sig fra Liget og talte til Heths Sønner saaledes: „Jeg er en Fremmed og Gjæst hos Eder, overlader mig en Begravelsesplads til Eiendom, at jeg der kan jorde min døde Hustru!“ De svarede ham: „Hør os, min Herre! en Guds Tjyrste er du iblandt os; begrav hende i vor bedste Grav, og Ingen af os skal formene dig sin Grav til at begrave hende i den.“ Da boiede Abraham sig for dem og sagde: „Er det virkelig Eders Villie, at jeg skal begrave min Hustru, saa gaaer i Forbøn for mig hos Ephron, at han vil give mig Machpelahs Hule, som han eier, og som ligger i Udkanten paa hans Mark; for fuld Betaling skal han give mig den til Eie til en Begravelsesplads.“ Men Ephron sad netop iblandt Heths Sønner, og han sagde i Alles Paahør: „Rei, min Herre, jeg stjænker dig Marken

samt Hulen, som er paa den." Men Abraham svarede: „Gid du blot vilde høre mig; jeg betaler dig Markens Værd, tag den dog af mig, for at jeg kan jorde min døde Hustru der." Da sagde Ephron: „Hør mig, min Herre! et Stykke Jord paa 400 Seklers Værdi, er det en Gjenstand imellem mig og dig? Begrav du kun din Hustru!" Abraham forstod Ephrons Ord, og han tilveiede ham 400 Sekler i gangbar Mønt. Abraham begravede derefter sin Hustru i Machpelahs Marks Hule, der saaledes blev til en Arvebegravelse for Abraham.

20. Rebekka bliver Isaks Hustru. Abrahams Død.

(1 Mosebog, Kap. 24; 25, 7—11.)

Abraham var gammel og tilaars, og Herren havde velsignet ham i Alt. Da sagde han til sin ældste Tjener i Huset, som forestod alt hans Gods: „Tilsværg mig ved Himlens og Jordens Gud, at du ikke vil tage min Søn en Hustru af Kananiternes Døtre, blandt hvilke jeg boer, men du skal drage til mit Fødeland og til min Slægt og derfra tage en Hustru til min Søn Isak." Men Tjeneren sagde: „Maaskee Kvinden ikke vil følge mig til dette Land, skal jeg saa føre din Søn tilbage til det Land, hvorfra du er udvandret?" Abraham svarede: „Bøgt dig, at du ikke fører min Søn didhen! Herren, Himlens Gud, som har taget mig fra min Faders Huus og mit Fødeland, som har forjættet ja tilsvoret mig Din Afkom vil jeg give dette Land, han vil sende sin Engel foran dig, og du skal tage min Søn en Hustru derfra. Men vil Kvinden ikke følge dig herhid, saa skal du være løst fra denne Ed, kun maa du ikke føre min Søn derhen." Tjeneren tilsvor ham nu dette, og tog derpaa ti Kameler og alle Slags Kostbarheder og drog til Aram-Naharajim (Mesopotamien) til Nachors By. Der lod han saa udenfor Byen Kamelerne hvile sig ved en Brønd henad Aften, paa den Tid Pigerne kom for at hente Vand. Og han sagde: „Herre! du min Herres, Abrahams Gud! lad det nu lykkes for mig idag, og viis din Misfandhed mod min Herre Abraham! Se, jeg staaer her ved Kilden! lad det nu skee, at den Pige, til hvem jeg siger: Tag din Krukke

ned, for at jeg kan drikke og som da svarer mig: Drik du, og jeg vil ogsaa give dine Kameler at drikke, — at det er hende, som du har bestemt for din Tjener Isak, saa at jeg derpaa kan kjende, at du viser Miskundhed mod min Herre!" Førend han havde udtalt, se, da kom Rebekka (רֶבֶקָה), Bethuels Datter, ud, og hun havde sin Krukke paa sin Skulder. Pigen, der var meget smuk af Udseende, steg ned til Kilden, fyldte sin Krukke og gik op igjen. Da ilede Tjeneren hende imøde og sagde: „Giv mig lidt Vand at drikke af din Krukke.“ Og hun svarede: „Drik, min Herre“, tog hurtig sin Krukke ned paa sin Haand og gav ham at drikke. Derefter sagde hun: „Seg skal ogsaa hente Vand til dine Kameler“, og hun skyndte sig, tømte sin Krukke i Vandtruget og løb atter til Brønden for at fylde den; og hun hentede Vand til alle hans Kameler. Manden saae forbauset paa hende, ganske taus, for at erfare, om Herren havde ladet hans Bei lykkes eller ikke. Da nu Kamelerne havde hørt op at drikke, tog Manden en Guldring og to Armbaand frem, og, idet han rakte hende disse, spurgte han: „Hvis Datter er du? sig mig det dog! Er der ogsaa i din Faders Huus Plads for os til at overnatte?“ Hun svarede: „Seg er en Datter af Bethuel, som er en Søn af Milka og Nachor; der er baade Straa og Foder nok hos os og Plads til at modtage Eder.“ Da bøiede Manden sig og kastede sig ned for Herren, og sagde: „Lovet være Herren, min Herre Abrahams Gud! hvis Miskundhed og Trofasthed ikke har forladt min Herre; jeg er paa Veien til min Herres Broders Huus, Herren har ført mig.“ Men Pigen løb ind i sin Moders Huus og fortalte Alt, hvad der havde tildraget sig. Hun havde en Broder, som hed Laban (לָבָן). Da denne saae Ringen og Armbaandene paa sin Søsters Hænder og hørte, hvad Manden havde sagt til hende, ilede han ud til ham, der endnu stod ved Kamelerne ved Kilden, og sagde til ham: „Kom dog ind, du af Herren Betsignede! hvorfor staaer du herude? Jeg har gjort Plads i Huset, og der er Rum for dine Kameler.“ Manden gik nu ind i Huset, og der blev sat Mad for ham, men han sagde: „Jeg spiser ikke, førend

jeg har røgtet mit Erinde." Og Laban sagde: „Saa tal!“ Da sagde han: „Jeg er Abrahams Tjener; Herren har høilig velsignet min Herre, saa at han er mægtig“; og han fortalte nu, hvorledes hans Herre havde udsendt ham, for at hente en Hustru til Sønnen, og hvor underligt Alt havde føiet sig. „Derfom I nu“, saaledes sluttede han, „ville vise Trofasthed og Kjærlighed imod min Herre, saa siger mig det, og ville I ikke, saa siger mig det ligeledes, for at jeg kan vende mig til Høire eller til Venstre!“ Da svarede Laban og Bethuel: „Fra Herren er denne Sag udgaaet; vi kunne Intet sige derimod, hverken Godt eller Ondt. Her er Rebekka, tag hende, drag bort, hun skal være din Herres Søns Hustru, saaledes som Herren har sagt!“ Da Tjeneren hørte disse Ord, bøiede han sig til Jorden for Herren, og fremtog derefter Sølv- og Guldsmykker og Klæder og gav Rebekka dem, og Kostbarheder skjænkede han hendes Broder og Moder. Saa spiste og drak de, baade han og de Folk, der vare med ham, og de bleve der Natten over; men da de stode op om Morgen, sagde han: „Lader mig nu drage til min Herre!“ De sagde da: „Lad Pigen blive hos os et Aar eller ti Maaneder endnu, saa kan du reise.“ Men han sagde: „Opholder mig ikke! Herren har jo ladet min Vej lykkes.“ De svarede: „Vi ville kalde paa Pigen og spørge hende selv.“ De kaldte saa paa Rebekka og spurgte hende: „Vil du drage med denne Mand?“ og hun svarede: „Ja!“ Saa lod de Rebekka og hendes Amme reise med Abrahams Tjener, og de velsignede hende: „Vor Søster! du blive til titusinde Tusinder, og din Afkom erobre sine Tjenders Porte!“ Saa gjorde Rebekka og hendes Tjenestepiger sig færdige, og de red paa Kameler med Tjeneren. Isak kom fra Brønden Lachai-roi, han boede nemlig i Syd-Landet, og henimod Aften var han gaaet ud paa Marken, for at holde sin Bøn, og da han opløftede sine Dine, saae han Kamelerne komme. Da Rebekka opløftede sine Dine og saae Isak, spurgte hun Tjeneren: „Hvem er den Mand, som gaaer os imøde hist henne paa Marken?“ Han svarede: „Det er min Herre,“ saa tog hun Sløret og tilhyllede sig. Tjeneren fortalte nu Isak Alt, hvad han havde udrettet; og Isak førte hende ind i sin Moder Sarahs Telt,

tog hende til sin Hustru og elskede hende. Saaledes fandt Isak Trøst efter sin Moders Død.

Abraham blev 175 Aar gammel, da opgav han Aanden og døde i en god Alderdom, høitbedaget og mæt af Aar, og han samledes til sit Folk ¹⁾. Hans Sønner Isak og Ismael begravede ham i Machpelahs Hule ved Siden af hans Hustru Sarah. Efter Abrahams Død velsignede Gud Isak; og Isak boede ved Brønden Lachai-roi.

Isak.

21. Esau og Jakob.

(1 Mosebog, Kap. 25, 19—26.)

Dette er Isaks, Abrahams Søn, Historie. Isak var 40 Aar gammel, da han tog Rebekka til sin Hustru. Men de havde ingen Børn, da bad Isak til Herren for sin Hustru, og Herren bønhoerte ham. Rebekka blev frugtommelig, og Herren sagde til hende: „Du skal faae to Sønner, men den ældre skal tjene den yngre.“ Der fødtes dem altsaa Tvillinger; den første var ganske rød og laadden som en Rappe, og de kaldte ham Esau (עֵשָׂו); men den anden blev kaldt Jakob (יַעֲקֹב), thi han holdt med sin Haand i Esaus Hæl. Isak var 60 Aar gammel, da de fødtes. Drengene voksede til, og Esau blev en Jæger, der opholdt sig paa Marken, Jakob derimod en from Mand, som boede i Telte. Isak holdt af Esau, thi han bragte ham Vildt; men Rebekka elskede Jakob. Jakob havde engang faaet kogt sig en Ret Rindser, da Esau ganske træt kom hjem fra Marken; han sagde derfor til sin Broder: „Lad mig smage Noget af det Røde, det Røde; thi jeg er træt.“ (Derfor kaldtes han ogsaa Edom (עֲדָם), den Røde.) Men Jakob sagde: „Saa sælg mig da idag din Førstefødselsret!“ Esau svarede: „Jeg gaaer jo dog Døden imøde, hvad nytter min Førstefødselsret mig?“

¹⁾ Abraham havde med sin senere Hustru Ketura flere Børn, fra hvilke adskillige arabiske Stammer ere udsprungne. Som Sønner af hans Søn Ismael nævnes tolv Stamfyrster; Ismael døde 137 Aar gammel og samledes til sit Folk. (1 Mosebog, Kap. 25, 1—6; 12—18.)

„Tilsværg mig den da“, sagde Jakob, og Esau tilsvor ham den og solgte ham sin Førstefødselsret. Derpaa gav Jakob Esau Brød og en Ret Lindsø, og Esau spiste og drak, reiste sig og gik bort; saaledes ringeagtede han sin Førstefødselsret.

Der kom nu atter en Hungersnød i Landet, og Isak drog til Gerar i Philisternes Land. Der aabenbarede Herren sig for ham og sagde: „Drag ikke ned til Ægypten, bliv i dette Land, og jeg vil være med dig og velsigne dig; thi dig og din Afkom vil jeg give alle disse Lande, og jeg vil stadfæste den Ed, som jeg har tilsvoret din Fader Abraham. Jeg vil mangfoldiggjøre din Afkom som Himlens Stjerner, jeg vil give den alle disse Lande, og i din Afkom skulle alle Jordens Folk velsignes, for Abrahams Skyld, der hørte min Røst og holdt mine Forstrifter, mine Bud, mine Love og Lærdomme.“ Saa blev Isak i Gerar. Han saaede i dette Land og fik 100 Fold i dette Aar, og Herren velsignede ham, og han blev meget stor og mægtig, saa at Philisterne misundte ham. De tilstoppede derfor de Brønde, som hans Faders Tjenere havde gravet, og Abimelech sagde til ham: „Drag fra os, thi du er bleven os for mægtig!“ Han drog nu derfra og slog sine Telte op i Gerars Dal. Der udgravede han igjen de Brønde, som Philisterne havde tilstoppet. Hans Tjenere gravede ogsaa i Dalen, og de fandt der en Brønd med levende Vand. Men Gerars Hyrder trættes med Isaks Hyrder, idet de sagde: „Vandet tilhører os.“ Saa kaldte han Brøndens Navn Essek (Trætte, Riv), fordi de fivedes med ham. Derpaa gravede de en anden Brønd, og de trættes ogsaa om den; og han kaldte den Sitna (Fjendskab). Han brød da op derfra og gravede en anden Brønd, og den trættes de ikke om, og han kaldte den Rechaboth (frit Rum), idet han sagde: „Nu har Gud givet os Rum.“ Herfra drog han til Bersaba, hvor Herren aabenbarede sig for ham og sagde: „Jeg er din Fader Abrahams Gud, frygt ikke, thi jeg er med dig og vil velsigne dig.“ Og han byggede der et Alter og paakaldte Herrens Navn. Abimelech kom nu med sine Fortrolige til Isak; han sagde til dem: „Hvi komme I til mig? I hade mig jo og have jaget mig bort fra Eder.“ De svarede: „Vi have hørt, at

Herren er med dig, og vi ville slutte et Forbund med dig." Han tilberedte da et Maaltid for dem, og de spiste og drak, og om Morgenens stode de op og afslagde gjensidigen deres Ed.

Da Esau var 40 Aar gammel, tog han Judith, en Datter af Hethiten Beeri, og Basmath, en Datter af Hethiten Elon, til Hustruer og de gjorde baade Isak og Rebekka Hjerteforg.

22. Isak velsigner Jakob og Esau. Esau hader Jakob.

(1 Mosebog, Kap. 27 og 28, 1—9.)

Da Isak var bleven gammel, og hans Dine svage, saa at han ikke mere kunde see, kaldte han sin ældste Søn Esau til sig og sagde til ham: „Min Søn!" Og han svarede: „Her er jeg." Saa sagde han: „Se, jeg er bleven gammel, og veed ikke, hvad Dag jeg skal døe; saa tag da dine Jagtredstaber, dit Røgger og din Bue, gaa ud paa Marken og fang mig noget Vildt; lav deraf lækre Retter, som jeg holder af, at jeg kan spise deraf, for at min Sjæl kan velsigne dig, forinden jeg døer." Rebekka hørte paa, at Isak talte til Esau. Da nu Esau gik ud paa Marken, for at fange Vildt, sagde Rebekka til Jakob: „Se, jeg har hørt din Fader sige til din Broder Esau: Bring mig Vildt og lav mig lækre Retter deraf, for at jeg kan spise og velsigne dig for Herren, førend jeg døer. Men gjør nu, min Søn, som jeg befaler dig: gaa til Hjorden og hent mig to gode Gedekid, saa vil jeg lave din Fader lækre Retter af dem, som han holder af, og du skal bringe din Fader dem, og han skal spise deraf, for at han kan velsigne dig, førend han døer." Men Jakob svarede sin Moder: „Se, min Broder Esau er en laadden Mand, og jeg er ganske glat; maaskee kunde min Fader føle paa mig, og jeg vilde da staae for hans Dine som en Bedrager og bringe Forbandelse istedetfor Velsignelse over mig." Men hans Moder sagde: „Forbandelsen komme over mig, min Søn; adlyd mig blot, gaa og hent mig dem!" Saa gik han hen, hentede og bragte sin Moder Kiddene, og hun lavede dem til, som hans Fader holdt af dem. Saa tog hun Esaus bedste Klæder og iførte Jakob dem, men Kiddenes Skind svøbte hun om hans Hænder og Hals, og gav

ham den tilberedte Ret. Saa gik han ind til sin Fader og sagde: „Min Fader!“ Og han svarede: „Her er jeg, hvem er du, min Søn?“ Da sagde Jakob: „Jeg er Esau, din førstefødte Søn; jeg har gjort, som Du sagde til mig. Sæt dig nu ned, og spis af mit Vildt, for at din Sjæl kan velsigne mig!“ Da sagde Isak: „Hvorledes har du saa hurtigt fundet det, min Søn?“ Han svarede: „Herren, din Gud, har ført mig det imøde.“ — „Kom nærmere, min Søn,“ sagde Isak, „for at jeg kan føle paa dig, om du er min Søn Esau eller ikke!“ Jakob traadte nærmere til sin Fader, og han følte paa ham, og sagde: „Røsten er Jakobs Røst, men Hænderne ere Esaus Hænder.“ Han kjendte ham nemlig ikke, og han spiste og drak. Derefter sagde han: „Træd nærmere og kys mig, min Søn.“ Jakob traadte nærmere og kysede ham. Da nu Isak lugtede Lugten af Klæderne, Jakob var iført, velsignede han ham, idet han sagde: „Se, Lugten af min Søn er som Markens Lugt, Herren har velsignet! Gud give dig af Himlens Dug og Jordens Fedme, Korn og Most i Fylde! Folkeslag tjene dig, og Folkesfærd bøie sig for dig! Du vorde en Herre over dine Brødre; din Moders Sønner bøie sig for dig! Hvo dig bander, være forbandet; signet den, der velsigner dig!“ Neppe havde Isak sluttet sin Velsignelse, og Jakob var gaaet ud fra Faderen, førend Esau kom ind og sagde: „Min Fader, reis dig og spis af din Søns Vildt, for at din Sjæl kan velsigne mig!“ — „Hvem er du?“ spurgte Isak. Esau svarede: „Jeg er din førstefødte Søn Esau.“ Da forfærdedes Isak saare og sagde: „Hvem var da han, som fangede Vildt og bragte mig det? Og jeg spiste af Alt, forinden du kom, og jeg velsignede ham, og han skal ogsaa være velsignet.“ Ved at høre disse Ord udbrod Esau iammerstrig og sagde: „O, velsign ogsaa mig, min Fader!“ Men Isak sagde: „Din Broder kom med Vist og tog din Velsignelse.“ — „Mon han derfor kaldes Jakob,“ sagde Esau, „fordi han har overlistet mig to Gange? Min Førstefødselsret tog han og nu har han ogsaa taget min Velsignelse.“ „Men,“ vedblev han, „har du da ikke gjemt en Velsignelse til mig?“ Da svarede Isak: „Se, jeg har sat ham til en Herre over dig, og alle hans Brødre har jeg givet ham til

Tjenere, og Korn og Most har jeg forsynet ham med; hvad skal jeg saa gjøre for dig, min Søn?" Da sagde Esau: „Har du da kun een Velsignelse, min Fader? O velsign ogsaa mig, min Fader!" Og han brast i Graad. Da velsignede Isak ham og sagde: „Se, ogsaa din Bolig skal være i et frugtbart Land, og Himlens Dug skal vorde dig tildel; men ved dit Sværd skal du leve og din Broder skal du tjene, men naar du river dig løs, saa kan du kaste hans Nag af din Nakke." — Men Esau hadede Jakob, og han sagde i sit Hjerte: Snart ville Sørgedagene komme over min Fader, og jeg vil slaae min Broder Jakob ihjel. Da Rebekka fik det at vide, sagde hun til Jakob: „Se, din Broder Esau gaar om med den Tanke at slaae dig ihjel. Derfor, min Søn, hør mig, flygt til min Broder Laban i Haran, og bliv hos ham i nogen Tid, til din Broders Brede lægger sig, og han glemmer, hvad du har gjort ham; saa skal jeg sende Bud og lade dig hente derfra. Hvorfor skal jeg dog miste Eder begge paa een Dag?" Men til Isak sagde hun: „Jeg er kjed af mit Liv for disse Heths Døttres Skyld; naar nu ogsaa Jakob tog sig en Hustru af Heths Døttre eller en som disse af Landets Døttre, hvad var da Livet for mig?" Saa kaldte Isak paa Jakob, velsignede ham og bød ham: „Du maa ikke tage en Hustru af Kanaans Døttre; men drag til Padan-Aram og tag en Hustru af din Morbroder Labans Døttre, og Gud, den Almægtige, velsigne dig, han gjøre dig frugtbart og mangfoldig, saa at du bliver til en Mængde Folk. Ja, han give dig Abrahams Velsignelse, dig og din Afkom, for at du kan arve det Land, hvor du er fremmed, som Gud gav Abraham." Saaledes bortsendte Isak Jakob, og denne drog til Padan-Aram. Men da Esau saa, at Kanaans Døttre vare hans Fader en Vederstyggelighed, gif han hen til Abrahams Søn Ismael, og tog, foruden sine andre Hustruer, dennes Datter Machalath til Ægte.

23. Jakobs Reise til Haran.

(1 Mosebog, Kap. 28, 10—22.)

Jakob drog fra Bersaba og vandrede ad Haran til. Han kom til et Sted og overnattede der; thi Solen var

gaaet ned. Og han tog af Stenene der paa Stedet, gjorde sig et Hovedgjerde, og lagde sig paa dette Sted. Da drømte han, og se: En Stige stod paa Jorden, og dens Spidse naaede til Himlen, og se, Guds Engle stege op og ned ad den. Og se, Herren stod øverst paa den og sagde: „Seg er Herren, din Fader Abrahams og Isaks Gud; det Land, som du ligger paa, vil jeg give dig og din Afkom. Og din Afkom skal vorde som Jordens Støv, du skal brede dig mod Vest og Øst, mod Nord og Syd, og i dig og din Afkom skulle alle Jordens Slægter velsignes. Se, jeg vil være med dig og bevare dig, ihvor du gaaer, og jeg vil føre dig tilbage til dette Land; thi jeg vil ikke forlade dig, indtil jeg har gjort, hvad jeg har sagt til dig.“ Da Jakob vaagnede af sin Søvn, sagde han: „Sandeligen, Herren er paa dette Sted, og jeg vidste det ikke.“ Og han gjennemtrængtes af Frefrygt og sagde: „Hvor helligt er ikke dette Sted; det kan ikke være Andet, end at her er Guds Huus, og her er Himlens Porte.“ Tidligt om Morgenen stod han op, tog den Steen, som han havde lagt under sit Hoved, og reiste den til en Mindesteen og gød Olie over den, og han kaldte Stedets Navn Beth=El (בֵּית-אֵל Guds=Huus); før hed det Luz. Og Jakob gjorde følgende Løfte: „Dersom Herren vil være med mig, og bevare mig paa den Wei, paa hvilken jeg vandrer, og giver mig Brød at spise og Klæder at iføre mig, og jeg vender tilbage i Fred til min Faders Huus, da skal Herren være min Gud, og denne Steen, som jeg har reist til Støtte, skal være et Guds Huus, og af Alt, hvad du giver mig, skal jeg svare Tiende til dig.“

24. Jakob kommer til Laban og tjener hos ham.

(1 Mosebog, Kap. 29—30, 24.)

Jakob fortsatte nu sin Wei til det Land, der ligger imod Østen. Da saae han en Brønd paa Marken, og tre Faarehjørde laae ved den; thi ved denne Brønd vandede Hyrderne deres Hjorder, og der laa en stor Steen over Brøndens Munding. Naar alle Hjorderne vare samlede, væltede de Stenen fra Brøndens Munding og vandede Faarene, og lagde derefter atter Stenen paa sit Sted.

Og Jakob sagde til Hyrderne: „Mine Brødre, hvorfra ere I?“ De svarede: „Vi ere fra Haran.“ Da sagde han til dem: „Kjende I Laban, Nachors Søn?“ De svarede: „Jo, ham kjende vi.“ Og han sagde til dem: „Gaaer det ham vel?“ „Ja,“ svarede de, „og se, der kommer hans Datter Rachel med Faarene.“ Da sagde han: „Det er endnu høit op paa Dagen, det er ikke Tid til at drive Hjorden sammen; vander derfor Eders Faar og gaaer videre med dem paa Græsgangen.“ De svarede imidlertid: „Det kunne vi ikke, for alle Hjorderne ere samlede.“ Medens han talte saaledes med dem, kom Rachel med sin Faders Faar; thi hun var en Hyrdinde. Saa snart Jakob saa Rachel, sin Morbroder Labans Datter, væltede han Stenen fra Brønden og vandede Labans Faar. Han kysjede Rachel og brast i Graad, og han fortalte hende, at han var hendes Faders Frænde, Rebekkas Søn. Rachel ilede nu hjem og fortalte sin Fader dette; og da Laban hørte, at Jakob, hans Søsters Søn, var der, løb han strax ud til ham, omfavnede og kysjede ham, og førte ham med sig ind i Huset. Jakob fortalte ham nu Alt, hvad der var hændet ham. Og Laban sagde: „Ja, du er af mit Kjød og Been“, og saa blev Jakob hos Laban en Maanedes Tid. Men derpaa sagde Laban til Jakob: „Skulde du vel tjene mig for Intet, fordi du er min Frænde? Sig mig, hvad du vil have i Løn!“ Nu havde Laban to Døttre; den ældste hed Leah (לֵאָה), den yngste Rachel (רָחֵל), og da Jakob elskede denne, svarede han: „Seg vil tjene dig syv Aar for din yngste Datter, Rachel.“ Og Laban svarede: „Det er bedre, at jeg giver hende til dig end til en fremmed Mand; bliv hos mig.“ Og Jakob tjente for Rachel syv Aar, men det var ham som nogle Dage, fordi han elskede hende. Da Tiden var omme, bød Laban alle Folk der paa Stedet til et Maaltid, men gav ham Leah istedetfor Rachel til Kone, og sin Slavinde Silpah gav han hende til Tjenestepige. Men Jakob sagde til Laban: „Hvad er det, du har gjort imod mig? Har jeg ikke tjent dig for Rachel; hvorfor har du bedraget mig?“ Laban svarede: „Det er ikke Skik hos os at gifte den yngste Datter bort for den ældste. Men du

skal ogsaa faae hende, naar du vil tjene mig endnu syv Aar til."

Reah fik sex Sønner: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issaschar og Zebulon, og en Datter, som hun kaldte Dinah; og Silpah, Reahs Tjenestekvinde, fødte to Sønner, som Leah kaldte Gad og Asfur. Rachels Tjenestekvinde Bilhah fødte Jakob to Sønner, som Rachel kaldte Dan og Naph-tali. Men Gud kom ogsaa Rachel ihu, og hun fødte en Søn, og hun sagde: „Gud har borttaget min Forsmædelse“, og hun kaldte Barnet Joseph (יוסף), idet hun sagde: „Herren give mig en Søn endnu!"

25. Jakob flygter, Laban indhenter ham, og de slutte et Forbund.
(1 Mosebog, Kap. 30, 25—43. 31—32, 1.)

Efterat Rachel havde født Joseph, sagde Jakob til Laban: „Lad mig fare, at jeg kan komme hjem til mit Sted og mit Land. Giv mig mine Hustruer og mine Børn, for hvilke jeg har tjent dig; du veed jo, hvorledes jeg har tjent dig.“ Da sagde Laban: „Maatte jeg finde Naade for dine Dine! Jeg har mærket, at Gud har velsignet mig for din Skyld. Bliv derfor hos mig, og bestemt selv din Løn, og jeg vil give dig den.“ Jakob svarede: „Du veed selv, hvorledes jeg har tjent dig, og hvad din Hjord er bleven til hos mig; thi Lidet havde du, før jeg kom, men det har formeret sig, og Gud velsignede dig, hvor jeg satte min Fod. Men naar faaer jeg Lov til ogsaa at sørge for mit eget Huus?" — „Sig mig da," sagde Laban, „hvad jeg skal give dig!" Og Jakob svarede: „Du skal ikke give mig det Mindste; naar du kun gaaer ind paa dette, vil jeg vedblive at vogte dine Faar. Jeg vil nemlig idag gaae igjennem hele din Hjord; skil du derfra hvert Stykke, som er plettet og spraglet blandt Bukkene og Gederne, og hvad der er sort imellem Faarene. Men Alt, hvad der siden falder i din Hjord af den Art, det skal være min Løn. Saa skal min Retsskaffenhed vidne for mig; Alt nemlig, hvad du finder, naar du beseer min Løn, som ikke er plettet eller spraglet blandt Gederne eller sort blandt Lamme, skal ansees for sitjaalet af mig.“ Da sagde Laban: „Det være saaledes, som du har sagt!" Jakob tog

derpaa friske Kjeppes af Poppel-, Kastanie- og Mandel-Træer, strællede Barken af i Striber, saa at det Hvide kom frem, og lagde dem i Brøndene, hvor Hjorderne kom for at drikke, ligesom Dyrenes Dine, og de fødte brogede, plettede og sprag-lede Unger. Saaledes blev han en rig og mægtig Mand, der havde baade store Hjorder og Slaver og Slavinder, Kameler og Kæller.

Men Jakob hørte Labans Sønner tale om, at han havde taget deres Faders Gods, hvorefter al hans Rigdom skulde være kommet; og han saa tillige, at Labans Afsyn ikke var mod ham, som forhen. Og Herren sagde til ham: „Vend tilbage til dine Fædres Land og til din Slægt, og jeg vil være med dig.“ Da lod Jakob sine Hustruer, Leah og Rachel, komme ud til sig paa Marken ved Hjorderne og sagde til dem: „Jeg seer, at Eders Faders Afsyn ikke er imod mig, som det var igaar og iforgaars; men min Faders Gud har været med mig. I vide jo selv, at jeg har tjent Eders Fader med al min Kraft, medens han har bedraget mig og forvædet min Løn ti Gange; men Gud har ikke tilstedt ham at gjøre mig noget Ondt. Sagde han nemlig: „Det Plettede skal være din Løn“, saa kastede hele Hjorden plettede Unger; og sagde han: „Det Brogede skal være din Løn“, saa kastede hele Hjorden brogede; og Herren tog saaledes Eders Faders Hjord og gav den til mig. Men nu har Gud sagt til mig: „Gjør dig nu rede, drag ud af dette Land, og vend tilbage til dit Fødeland.“ Leah og Rachel svarede: „Have vi mon endnu Arv eller Gie i vor Faders Huus? har han ikke behandlet os som Fremmede og solgt os? Gjør derfor Alt, hvad Gud har sagt dig.“ Da tog Jakob sine Hustruer og Børn og Alt, hvad han eiede, og gav sig paa Veien til Kanaans Land, til sin Fader Isak. Laban var netop til Faareklipping, da de reiste, og Rachel stjal sin Faders Theraphim (Huusguder, Gudebilleder). Tre Dage derefter fik Laban at vide, at Jakob var flygtet. Han tog da sine Frænder med sig og forfulgte ham syv Dages Reise og naaede ham paa Bjerget Gilead. Men Gud kom til Laban i en Drøm om Natten, og sagde til ham: „Vogt dig, at du ikke taler Godt eller Ondt til Jakob“ (for at holde ham tilbage). Derefter gik Laban til Jakob og sagde:

„Hvad har du gjort, saaledes at stjæle dig bort fra mig, og bortføre mine Døttre, som om de vare Krigsfanger? Hvorfor har du dog sneget dig fra mig hemmeligt som en Thy? Hvorfor sagde du mig det ikke? Jeg havde da ledsaget dig i Fryd, med Sang, med Pauker og Cithar. Men du lod mig ikke engang kysse mine Døttre og Sønner; du har handlet daarligt! Det stod vel i min Magt at handle ondt mod Eder, men Eders Fædres Gud talede igaar til mig: „Vogt dig for at tale Godt eller Ondt til Jakob.“ Men er du draget bort, fordi du længtes efter din Faders Huus, hvorfor har du saa stjaalet mine Guder?“ Derpaa svarede Jakob: „Jeg frygtede, at du skulde rive dine Døttre fra mig, derfor flygtede jeg; men hvad dine Guder angaaer, da skal den døe, hos hvem de findes. Søg efter i vore Brødres Paasyn; hvad der findes af dit her hos mig, tag det!“ Jakob vidste nemlig ikke, at Rachel havde stjaalet dem. Laban ransagede nu deres Telte, men fandt Intet. Rachel havde nemlig lagt Gudebillederne i en Kameelsaddel og sad paa dem. Og Laban gjennemføjte hele Teltet, men han fandt Intet.

Da blev Jakob vred og irettesatte Laban. „Hvad er min Synd,“ sagde han, „siden du forfølger mig saaledes? Du har ransaget mit Gods; hvad har du fundet, som hører dig til? Læg det frem her for mine og dine Frænder, at de kunne dømme os imellem. I thve Aar har jeg nu været hos dig; dine Faar og Geder have ikke født i Utide, og aldrig har jeg spist af din Hjords Bukke. Hvad vilde Dyr have sonderrevet, har jeg aldrig bragt dig, men erstattet det; af min Haand krævede du det, hvad enten det var stjaalet ved Dagen eller om Natten. Om Dagen fortærede Heden mig, og Kulden om Natten; Sønnen flyede fra mine Dine. Saaledes har jeg tilbragt 20 Aar i dit Huus: fjorten Aar har jeg tjent for dine Døttre og sex Aar for dit Kvæg; og du har i den Tid forvendt min Løn ti Gange. Havde min Faders Gud ikke været med mig, sandelig du havde sendt mig bort tomhændet. Men Gud saae min Nød og mine Hænders Møie, og han dømte igaar Nat.“ Da sagde Laban: „Døttrene ere mine Døttre, deres Børn mine Børn, Kvæget mit Kvæg, og Alt, hvad du seer her, er mit; men hvad skal

jeg vel gjøre imod mine Døttre og deres Børn? Kom derfor, og lad os slutte et Forbund med hinanden, og det skal være til Vidne imellem mig og dig." Da tog Jakob en Steen og reiste den til en Mindesteen, og han opfordrede sine Frænder til at samle Steen, og de samlede Steen til en Høi, og de spiste senere paa Høien. Laban sagde: "Denne Høi skal være Vidne mellem mig og dig, at jeg ikke vil gaae over den til dig eller du til mig, for at gjøre ondt." Jakob tilsvor ham det, derefter offrede Jakob og indbød dem til Maaltid. De bleve Natten over paa Bjergene, som fra den Dag af blev kaldet Gilead (Vidnets Høi), og om Morgenens lysede Laban sine Døttre og Sønner og velsignede dem, og drog saa tilbage til sit Hjem.

26. Jakob sender Bud til Esau. Hans Kamp om Natten.
Navnet Jærael.

(1 Mosebog, Kap. 32, 2—33.)

Jakob drog nu videre mod Syd, og Guds Engle mødte ham. Da sagde Jakob: "Det er Guds Hær", og han kaldte Stedet Machanajim. Jakob sendte Bud foran sig til Esau til Seirs Land og gav dem Befaling og sagde: "Saaledes skulle I tale til min Herre Esau: Saa siger din Tjener Jakob: Jeg har opholdt mig hos Laban og dvælet der indtil nu; jeg har erhvervet mig baade Oxa og Køller, Faar, Slaver og Slavinder, og jeg sender hermed Bud for at melde min Herre det, for at finde Naade for dine Dine." Budene vendte tilbage til Jakob og sagde: "Vi kom til din Broder Esau, og han drager dig imøde med 400 Mand." Da blev Jakob meget bange, og det blev ham trangt om Hjertet, og han delte de Folk, han havde med sig, og alt Kvæget i to Leire; thi han tænkte: Kommer Esau til den ene Leir og slaaer den, da staaer den anden til Redning. Og derefter bad Jakob: "Herre, du min Fader Abrahams og min Fader Isaaks Gud, du, som sagde til mig: "Vend tilbage til dit Land og til din Slægt, jeg vil gjøre Godt imod dig!" Herre!

jeg er for ringe til al den Naade og Trofasthed, du har vilst imod din Tjener; thi med min Stav er jeg gaaet over denne Flod, Jordan, og nu er jeg bleven til to Leire. O frels mig fra Esaus, min Broders Haand! thi jeg frygter, at han skal komme og slaae mig ihjel, Mødrene tilligemed Børnene. Du har jo sagt: Jeg vil vise Kjærlighed imod dig, og gjøre din Afkom som Havets Sand, saa at den ikke kan tælles for Mængde." Han blev der denne Nat over og tog af alt Slags Kvæg, han havde med sig, en Gave til sin Broder; og han sendte det i flere Flokke iforveien til ham, idet han tænkte: Jeg vil forsones ham med den Gave, der drager foran mig, og siden see hans Mashu; maaskee han saa vil tage venligt imod mig. Samme Nat stod Jakob op, tog sine to Hustruer, de to Tjenestekvinder og sine elleve Sønner, og førte dem tilligemed al sin Eiendom over Jakobs Bædested.

Da han nu var bleven ene tilbage, brødes en Mand med ham til Morgenrødens Frembrud. Men da Manden saa, at han ikke kunde faae Magt over ham, rørte han ved Jakobs Hofsteskaal, saa at den gik af Led, idet han brødes med ham. Og han sagde: „Lad mig nu fare, thi Morgenens gryer alt!“ Jakob svarede: „Jeg slipper dig ikke, før du har velsignet mig.“ Og han spurgte: „Hvad er dit Navn?“ Han svarede: „Jakob.“ — „Ikke skal dit Navn mere være Jakob,“ vedblev hiin, „men Israel (יִשְׂרָאֵל: Gudskæmper) skal du kaldes; thi du har kæmpet med Gud og Menneſker og har feiret.“ Da sagde Jakob: „Hvad er da dit Navn?“ Men han svarede: „Hvorfor spørger du efter mit Navn?“, og han velsignede ham der. Jakob kaldte Stedet Pniel (Guds Ansigt); „thi“, sagde han, „jeg har seet Gud Ansigt til Ansigt, og min Sjæl blev frelst.“ Solen straaede nu paa ham, da han havde Pniel bag sig, men han haltede i sin Hofte. Derfor spise Israelliterne ikke Spandeaarerne, der ere paa Hofsteskaalen, indtil denne Dag.

27. Brødrene forsones. Rachels og Jakobs Død.

(1 Mosebog, Kap. 33—35.)

Da Jakob opløstede sine Dine og saa Esau komme imod sig med 400 Mand, tog han sine Børn og fordeelte dem

mellem Mødrene, saa at hver havde sine Børn hos sig; Tjenestekvinderne med deres Sønner stillede han forrest, derefter Leah med hendes Børn, og endelig Rachel med Joseph. Han selv gik hen foran dem og boiede sig syv Gange til Jorden, indtil han naaede sin Broder; men denne løb ham imøde, omfavnede ham og kaldte ham om Halsen og kyskede ham, og de græd begge. Da nu Esau saa Kvinderne og deres Børn, spurgte han: „Hvem er det, du der har med dig?“ „Det er de Børn, som Gud i Naade har givet din Tjener“, svarede Jakob. Mødrene med deres Børn traadte nu frem og boiede sig ligeledes for Esau. Denne spurgte nu igjen: „Men hvad vil du med hele den Seir, jeg har mødt underveis?“ Jakob svarede: „Finde Naade for min Herres Dine.“ „Jeg har Nok, min Broder,“ sagde Esau, „behold du, hvad dit er!“ Men Jakob sagde: „Nei, Kjære, hvis jeg har fundet Naade for dine Dine, saa tag imod min Gave; thi da jeg saa dit Ansigt, var det, som jeg saa Guds Ansigt, og du har modtaget mig saa venligt. Tag dog min Gave, som er bragt dig; thi Gud har været mig naadig, og jeg har Alt.“ Da han saaledes nødte Esau, tog denne imod det. Derpaa sagde Esau: „Lad os bryde op og drage afsted, og jeg vil drage ved din Side.“ Men Jakob svarede: „Nei, min Herre drage foran sin Tjener, og jeg vil komme langsomt bagefter, eftersom Kvæget og de smaa Børn kunne gaa, indtil jeg kommer til min Herre i Seir.“ „Saa vil jeg lade nogle af mine Folk blive hos dig“, sagde Esau. „Hvorfor dog det?“ sagde Jakob; „lad mig blot finde Naade for min Herres Dine!“ Esau drog samme Dag tilbage til Seir, og Jakob til Sukkoth; derefter kom han lykkelig til Sichem, hvor han reiste et Alter, og han kaldte det: „Gud, Israels Gud.“

Men Herren bød ham at drage til Bethel og bygge ham et Alter der. Jakob sagde da til Alle, som vare med ham: „Skiller I eder ved de fremmede Guder, som ere hos I eder, renser I eder, og stifter I eders Klæder; thi vi ville drage op til Bethel og der reise et Alter for Gud, som har bøn hørt mig paa Nødens Dag, og var med mig paa den Vej, jeg vandrede.“ De gav nu Alt til Jakob, ogsaa Ringene, som de havde i deres Ører, og han nedgravede Alt under den Terebinthe, der stod ved Sichem.

Senere kom de til Bethel, hvor Jakob reiste et Alter, og kaldte Stedet „El-Beth-El“ (Beth=els Gud), fordi Herren havde aabenbaret sig for ham der, da han flygtede for sin Broder. Her døde Deborah, Rebekkas Amme, og hun blev begravet nedenfor Beth-el under Egetræet, som derfor blev kaldt Allon Bachuth (Graadens Eg). — Og Gud aabenbarede sig atter for Jakob og velsignede ham: „Dit Navn er Jakob, men du skal ikke mere kaldes Jakob, thi Israel skal være dit Navn.“ Og Gud sagde fremdeles: „Jeg er Gud, den Almægtige, vær frugtbar og mangfoldig; et Folk, ja Folkehobe skulle udgaae fra dig, Konger skulle nedstamme fra dig, og det Land, som jeg har givet Abraham og Isak, vil jeg give dig og din Afkom.“ De droge nu fra Bethel, og da de vare et Stykke Vei fra Ephrath, skulde Rachel føde; men hendes Fødsel var haard, og hun døde derved. Da hun udaandede, raabte hun Benoni (Smertens Barn), men Faderen kaldte ham Benjamin (בן-ימין Alderens Søn). Rachel blev begravet paa Veien til Ephrath, der ogsaa kaldes Bethlehem, og Jakob satte en Mindesteen paa hendes Grav; det er Rachels Gravminde indtil denne Dag. — Omfider kom Jakob til sin Fader Isak i Hebron. Da Isak var 180 Aar gammel, opgav han sin Aand og døde, og han samledes til sit Folk, gammel og mæt af Dage, og hans Sønner, Esau og Jakob, jordede ham.

III. Josephs Historie.

28. Joseph og hans Brødre.

(1 Mosebog, Kap. 37, 1—35.)

Jakob boede nu i hans Faders Opholdssted, i Kanaans Land. Joseph var 17 Aar gammel, da han vogtede Faar med sine Brødre, og omgikkes som Dreng med Bilhahs og Silpahs Sønner, og han fortalte Faderen om deres onde Ny. Jakob elskede Joseph mere end sine andre Sønner, fordi han var født ham i hans Alderdom, og han lod ham gjøre en broget Kjortel. Da nu Brødrene saae, at Faderen elskede ham mere end dem alle tilhobe, fattede de Had til ham og kunde ikke

mere tale venligt til ham. Joseph havde engang en Drøm, og han fortalte den til sine Brødre, og derfor hadede de ham endnu mere. Han sagde nemlig til dem: „Hører engang, hvad jeg har drømt: Vi bandt Meg ude paa Marken, og da reiste mit Meg sig op og blev staaende, men Eders Meg stillede sig omkring mit og bøiede sig for det.“ Da sagde hans Brødre: „Vil du være Konge over os, og vil du herske over os?“ Og fra den Tid hadede de ham endnu mere for hans Drømme og hans Talen derom. Men Joseph havde endnu en Drøm, og den fortalte han ogsaa sin Fader og sine Brødre, idet han sagde: „Se, jeg drømte, at Solen og Maanen og elleve Stjerner kom og bøiede sig for mig.“ Da han fortalte denne Drøm til sin Fader, skjendte denne paa ham. „Hvad er det for en Drøm, du har drømt? Skulde jeg og din Moder og dine Brødre komme og bøie os til Jorden for dig?“ Og hans Brødre bare Avind til ham, men hans Fader gjemte Josephs Ord i sit Hjerte. Engang, da Josephs Brødre vare dragne til Sichem for at vogte Faderens Faar, sagde Jakob til ham: „Gaa hen og se, hvorledes det gaar dine Brødre og Hjorden, og bring mig Underretning derom!“ Joseph gik da fra Hebron til Sichem, og en Mand traf ham, da han gik vild paa Marken, og denne Mand spurgte ham: „Hvad søger du?“ Joseph svarede: „Jeg søger mine Brødre; sig mig, hvor de ere med Hjorden!“ Manden svarede: „De ere dragne herfra; men jeg hørte dem sige: Fader os gaae til Dothan.“ Saa gik Joseph efter sine Brødre til Dothan, og der fandt han dem. Da de nu saa ham komme langt borte, lagde de Raad op med hverandre om at dræbe ham. Den Ene sagde til den Anden: „Se, der kommer han, denne Drømmer! Fader os nu dræbe ham, og kaste ham i en af Brøndene, og sige, at et vildt Dyr har ædt ham, og lader os saa se, hvad der bliver af hans Drømme.“ Men da Ruben hørte det, frelst han ham af deres Haand, idet han sagde: „Fader os dog ikke slaae ham ihjel; udghed ikke Blod. Kaster ham i den Brønd, som er her i Orkenen, men lægger ikke Haand paa ham!“ Dette sagde han for at frelse ham af deres Haand og bringe ham tilbage til sin Fader. Da nu Joseph kom til sine Brødre, toge de hans brogede Kjortel af ham,

som han var iført, og fastede ham i Brønden, men den var tom, der var intet Vand i den. Derefter satte de sig til at spise; men da de saae op, fik de Die paa en Karavane Ismaeliter, der førte Røgelse og alffens Krydrier paa deres Kameler med til Ægypten. Da sagde Juda til sine Brødre: „Hvad Gavn have vi af at slaae vor Broder ihjel og skjule hans Blod? Fader os hellere sælge ham til disse Ismaeliter, og ikke forgribe os paa ham; thi han er dog vor Broder, vort eget Kjød.“ Og hans Brødre fulgte hans Raad. De solgte Josef for tyve Sølv-Sekler til Ismaeliterne, og disse førte ham til Ægypten. Da nu Ruben, der ikke var tilstede, kom tilbage og saae, at Josef ikke var i Brønden, sønderrev han sine Klæder, og tilraabte sine Brødre: „Drengen er der ikke! og jeg, af hvor skal jeg dog hen!“ Men Brødrene slagtede en Gedebuk og dypede Josefs Kjortel i dens Blod, og sendte den til deres Fader og lode ham sige: „Denne have vi fundet; se, om det er din Søns Kjortel eller ei!“ Jakob gjenkjendte den. „Det er min Søns Kjortel,“ udbrød han, „et vildt Dyr har ædt ham! Ak, Josef er sønderrevet!“ Og han sønderrev sine Klæder og lagde Sørgedragten (en Sæk) om sine Lænder, og han sørgede over sin Søn mange Dage. Da kom alle hans Sønner og Døttre for at trøste ham; men han vilde ikke lade sig trøste og sagde: „Sørgende vil jeg fare ned i Graven til min Søn!“ Og Jakob begravd sin Søn.

29. Josef som Potiphars Træl bestaaer i Fristelsen.

(1 Mosebog, Kap. 39.)

Josef var bleven bragt ned til Ægypten, hvor de ismaelitiske Kjøbmænd fulgte ham til Potiphar, den Øverste for Pharao's Livvagt. Og Gud var med Josef og lod Alt lykkes for ham. Da hans Herre mærkede dette, fandt Josef Raade for hans Dine, saa at han satte ham over sit hele Huus og lagde Alt i hans Haand. Fra den Tid velsignede Herren Ægypterens Huus for Josefs Skyld, og der var Velsignelse over Alt, hvad hans var, baade i Huset og paa Marken, og Potiphar bekyndrede sig om Intet. Josef var deilig af Stabning og Ansigt,

og det skete, at hans Herres Hustru fastede sine Dine paa ham, og vilde forføre ham til Synd. Men Joseph vægrede sig og sagde: „Se, min Herre bekymrer sig ikke om Noget, som er i Huset, og Alt, hvad han eier, har han betroet mig; der er i hele Huset Ingen, som er over mig, og Intet har han formeent mig, uden dig, eftersom du er hans Hustru. Hvorledes skulde jeg da begaae en saa stor Misgjerning og forsynde mig imod Gud?“ Dag for Dag søgte hun at overtale ham, men han vilde ikke høre paa hende. Da håndtes det en Dag, da han kom ind i Huset for at udføre sin Gjerning, og ingen af Husets Folk var hjemme, at hun greb fat i hans Kjortel og sagde: „Bliv hos mig!“ Men Joseph rev sig løs og lod sin Kjortel blive i hendes Haand. Da hun saa det, raabte hun paa Huusfolkene og sagde til dem: „Se, Potiphar har bragt os denne hebraiske Mand for at beskæmme os. Han kom til mig for at forføre mig, og da jeg raabte med høi Røst, lod han sin Kjortel blive hos mig og flygtede.“ Det Samme fortalte hun til sin Mand, da han kom hjem. Da opflammedes hans Herres Brede, og han tog Joseph og lod ham fæste i Fængslet, paa det Sted, hvor Kongens Fanger holdtes fængslede. Men ogsaa her var Gud med Joseph, og han lod ham finde Yndest hos Fangevogteren, saa at denne satte ham over alle Fangerne og ikke bekymrede sig det mindste om Alt, hvad han havde lagt i Josephs Hænder; thi Gud var med ham, og til Alt, hvad han foretog sig, gav Herren ham Lykke.

30. Joseph udlægger Drømme.

(1 Mosebog, Kap. 40.)

Efter disse Begivenheder forsaae Overmundstjænkten og Overbageren sig imod deres Herre, Kongen af Ægypten. Pharao blev vred paa dem, og lod dem fæste i samme Fængsel, i hvilket Joseph var, og denne havde Tilsyn med dem. De havde nu begge to en Drøm samme Nat, og da Joseph kom ind til dem om Morgenens, saa han, at de vare bedrøvede, og han spurgte dem: „Hvorfor ere I saa bedrøvede idag?“ — „Vi have begge havt en Drøm,”

svarede de, „og der er Ingen, som kan udthde den for os.“ Da sagde Joseph: „Hører Udthdningen ikke Gud til? Fortæller mig kun!“ Og Overmundstjænkten fortalte nu: „Jeg drømte, at der stod en Viinstok for mig, og Viinstokken havde tre Ranker; den grønnedes, blomstrede, og dens Klaser fik modne Druer. Jeg havde Pharaos Bæger i min Haand, og jeg tog Druerne, krystede dem i Bægeret, og gav det saa i Pharaos Haand.“ Da sagde Joseph: „Dette er Udthdningen: de tre Ranker ere tre Dage; inden tre Dage vil Pharao opløste dit Hoved og indsatte dig i dit Embede igjen; du skal atter række Pharao Bægeret ligesom tidligere. Men husk saa paa mig, naar det atter gaaer dig godt, og viis mig den Gunst at bringe mig i Grindring hos Pharao og skaffe mig ud af dette Huus. Thi jeg er stjaalen fra Hebræernes Land, og ikke heller her har jeg gjort det mindste Ondt, og dog have de sat mig i denne Grube.“ Da nu Overbageren saae, at Joseph udlagde Drømmen til det Gode, sagde han: „Ogsaa jeg drømte, og se, jeg havde tre Kurve med fint Hvedebrød paa mit Hoved, og i den øverste var der alstensk Bagværk til Pharao, og Fuglene spiste af Kurvene paa mit Hoved.“ Da svarede Joseph: „Dette er Drømmens Udthdning: de tre Kurve ere tre Dage; inden tre Dage vil Pharao tage Hovedet af dig og hænges dig paa et Træ, og Fuglene skulle æde dit Kød.“ — Tre Dage efter var det Pharaos Fødselsdag, paa hvilken han gav et stort Gjæstebud for alle sine Tjenere, og da indsatte han igjen Overmundstjænkten i hans Embede, saa at han atter gav Bægeret i Pharaos Haand, og Overbageren lod han hænges, ganske som Joseph havde udthdet Drømmene. Men Overmundstjænkten tænkte ikk epaa Joseph, men glemte ham.

31. Joseph udlægger Pharaos Drømme og hæves til høi Værdighed.

(1 Mosebog, Kap. 41.)

Efter to Aars Forløb havde Pharao en Drøm: det var, som om han stod ved Nilfloden og der saae syv smukke og fede Køer stige op af Floden, og de græssede paa Engen. Efter dem steg syv andre Køer op af Flo-

den, der vare stygge og magre, og de stode ved Siden af de andre Køer paa Flodens Bred, og de aade de syv skønne og fede Køer. Da vaagnede Pharao, men han faldt i Søvn igjen og drømte anden Gang, og se: Syv Ar, som vare fulde og gode, voxede op paa et Straa; men efter dem skød syv andre Ar frem, der vare thinde og svedne af Østenvinden, og de thinde Ar slugte de syv tykke og fulde Ar. Saa vaagnede Pharao, og se, det var en Drøm. Da det nu blev Morgen, var han meget urolig i Sindet. Han lod da alle Tegnsudlæggere og Bise i Ægypten kalde til sig og fortalte dem sine Drømme; men der var Ingen iblandt dem, der kunde tyde dem for ham. Da sagde Overmundskjænken til Pharao: „Jeg maa idag komme mine Synder ihu. Pharao blev engang vred paa sine Tjenere, mig og Overbageren, og lod os begge fæste i Fængsel. Da havde vi begge i een og samme Nat hver sin Drøm, og hver Drøm havde sin Betydning, og der var en ung Hebræer hos os, som var Tjener hos den Øverste for Livvagten; ham fortalte vi vore Drømme, og han udthdede os dem. Og som han udthdede dem, saaledes skete det; mig indsatte man i mit Embede igjen, og Overbageren blev hængt.“ Da lod Pharao skyndsomt Joseph hente af Fængselshullet. Denne ragede sit Stjæg og skiftede Klæder og kom saa for Pharao. „Jeg har haft en Drøm,“ sagde Pharao til ham, „og der er Ingen, som kan udlægge den for mig, men jeg har hørt sige om dig, at du forstaaer at tyde Drømme.“ Joseph svarede: „Det staaer ikke til mig; Gud vil svare til Pharaos Held.“ Derpaa fortalte Pharao sine Drømme. Da sagde Joseph: „Pharaos Drøm er kun een; hvad Gud vil gjøre, har han forkyndt Pharao. De syv gode Køer ere syv Aar, og de syv gode Ar ere ogsaa syv Aar, det er kun een Drøm. Men de syv magre og stygge Køer, som stege op efter dem, ere syv Aar, og de syv tomme og af Østenvinden svedne Ar — ere atter syv Hungersaar. Det er, som jeg har sagt; Gud har ladet Pharao see, hvad han vil gjøre. Der skal komme syv Aar, hvori der vil være stor Overflodighed i hele Ægypten; men derefter skal der komme syv Hungersaar, saa at Overflodigheden skal glemmes, thi Hungersnøden vil blive meget svær. Men

at Drømmen gentoges, bethyder, at Sagen er fast besluttet af Gud og Gud lader den ske snart. Nu maa da Pharao udsee sig en viis og forstandig Mand og sætte ham over Ægypten, og bestikke Opfyndsmænd til at indsamle den femte Deel af Afgrøden i de syv frugtbare Aar, for at de kunne samle Korn og henlægge det til Forraad i Byerne, saa at det kan tjene til Landets Forshning i de syv Hungersaar og Landet ikke skal ødelægges." Denne Tale behagede Pharao og hans Tjenere, og Pharao sagde: „Er der Noget, i hvem Guds Mand er, som i denne Mand?" og til Josef sagde han: „Efterdi Gud har kundgjort dig alt dette, er der Ingen saa forstandig og viis som du. Du skal være over mit Huus, og hele mit Folk skal lyde dig; kun Thronen vil jeg have fremfor dig." Pharao tog nu sin Ring af sin Haand og satte den paa Josefs Haand, klædte ham i kosteligt Linned og hængte en Guldkjæde om hans Hals. Og han lod ham kjøre i sin næstbedste Stadsvogn og man udraabte for ham: „Albrecht („Følger ned!")" Pharao satte ham saaledes over hele Ægyptens Land, idet han sagde: „Sag er Konge, men uden din Villie skal Ingen løfte Haand eller Fod i hele Ægypten." Pharao kaldte Josefs Navn: Zophnath Paneach¹⁾, og gav ham til Hustru Asnath, en Datter af Potiphers, Præsten i On. Men Josef var tredive Aar gammel, da han stod for Pharao. Derefter drog Josef ud, bereiste hele Landet og samlede i de syv Overflødhedsaar overmaade meget Korn, som Havets Sand; man hørte op at tælle det, thi der var intet Tal derpaa. For Hungersaarene begyndte, fik Josef to Sønner; den førstefødte kaldte han Manasse (מַנַּשֶׁה); „thi", sagde han, „Gud har ladet mig glemme al min Trængsel og min Faders Huus"; men den andens Navn kaldte han Ephraim (אֶפְרַיִם); „thi", sagde han, „Gud har gjort mig frugtbar i mit Elendigheds Land." Da nu de syv Overflødhedsaar vare omme, begyndte de syv Hungersaar, som Josef havde forudsagt, og der var Hungersnød i

¹⁾ Det vil sige: „En som veed skjulte Ting", efter Andre betyder det „Livets Opholder" eller „Verdens Frelser".

alle Lande, men i Ægypten var der Brød. Joseph aabnede nu alle Kornkamrene, og Folk kom fra alle Lande til Ægypten for at købe Korn hos Joseph; thi Hungersnøden var stor i alle Lande.

32. Josephs Brødres første Rejse til Ægypten.

(1 Mosebog, Kap. 42.)

Da Jakob saa, at der var Korn tilfals i Ægypten, sagde han til sine Sønner: „Hvi gaae I og see paa hinanden? Se, jeg har hørt, at der er Korn tilfals i Ægypten; drager da derned og køber os noget derafra, for at vi kunne leve og ikke døe.“ Saa drog Josephs ti Brødre ned for at købe Korn, men Benjamin sendte Jakob ikke med; thi han sagde: „Der kunde tilstøde ham en Ulykke.“ Joseph var imidlertid Herre i Landet, og han solgte Korn til alle Folkene. Da nu hans Brødre kom, boiede de deres Ansigt for ham til Jorden. Saa snart han saa dem, kjendte han dem; men han anstillede sig fremmed for dem, tiltalte dem haardt, og sagde ved at see dem staae foran sig, uden at de kjendte ham: „Hvor komme I fra?“ De svarede: „Fra Kanaans Land, for at købe Korn.“ Og han kom de Drømme ihu, han havde haft om dem, og sagde: „Nei, I ere Speidere, I ere komne for at see, hvor Landet ligger aabent.“ „Nei, min Herre,“ svarede de, „dine Tjenere ere blot komne for at købe Korn. Vi ere Alle een Mands Sønner, vi ere ærlige Folk, dine Tjenere have aldrig været Speidere.“ Joseph gjentog: „I ere ikke andet end Speidere.“ Da sagde de: „Nei, dine Tjenere vare tolv Brødre, een Mands Sønner i Kanaans Land, og se, den yngste er hos vor Fader, og den ene lever ikke mere.“ Men Joseph sagde: „Det er, som jeg har sagt, I ere Speidere. Men saaledes skulde I prøves, saasandt Pharao lever: I skulde ikke komme herfra, før Eders yngste Broder kommer herhid. Sender En af Eder hjem, for at han kan hente Eders yngste Broder, men I Andre skulde blive i Forvaring, for at Eders Ord kan prøves, om I fare med Sandhed; men hvis ikke, saa ere I, saasandt Pharao lever, Speidere.“ Og han lod dem holde i Forvaring i tre Dage. Men paa den tredie Dag sagde

Joseph til dem: „Gjører Følgende, saa skulle I leve; thi jeg frygter Gud. Ere I virkelig ærlige Folk, saa lader En af Eder blive her i Fængslet, og I Andre kunne drage hjem med det Korn, I have kjøbt, for at stille Hungeren i Eders Huse; men Eders yngste Broder skulle I bringe til mig, for at Eders Ord kan stadfæstes, og I slippe for at døe.“ Da sagde de til hinanden: „Sandeligen, det have vi forskyldt for vor Broder; thi vi saae hans Sjæleangst, da han bønfaaldt os, men vi vilde ikke høre ham; derfor kommer nu denne Trængsel over os.“ Og Ruben bemærkede: „Sagde jeg Eder det ikke nok: Forskynder Eder ikke mod Drengen! Men I vilde ikke høre paa mig; se, nu kræves hans Blod af os.“ De vidste ikke, at Joseph forstod dem; thi de talte med ham ved Hjælp af en Tolk. Men Joseph vendte sig om fra dem og græd. Derpaa lod han Simeon binde i deres Paastryk, og han befalede, at man skulde fylde de Andres Sække med Korn og lægge Enhvers Penge i hans Sæk og give dem Tæring med paa Veien. De læsede saa deres Korn paa Vælskerne og drog derfra. Paa Veien aabnede En af dem sin Sæk for at give sit Væsel Foder; da fandt han Pengene for Kornet i Sækken. Han fortalte det til sine Brødre, da tabte de Modet, og de vendte sig forfærdede til hinanden og sagde: „Hvad har dog Gud gjort imod os!“ Og da de ved deres Tilbagekomst alle tømte deres Sække og saae, at Enhvers Penge laae i hans Sæk, da forfæredes de endnu mere. Da de nu kom til deres Fader Jakob og fortalte ham Alt, hvad der var mødt dem, udbrød Jakob: „I gjøre mig ganske barnløs; Joseph er her ikke mere, og Simeon er her ikke mere, og nu ville I ogsaa tage Benjamin fra mig; af, det gaaer Altsammen ud over mig.“ Da sagde Ruben: „Mine to Sønner maa du dræbe, hvis jeg ikke bringer ham tilbage; overgiv ham i min Haand, jeg vil føre ham tilbage til dig!“ Men han svarede: „Min Søn skal ikke drage ned med Eder; hans Broder er død, og han er alene. Skulde der tilstøde ham en Ulykke paa Veien, saa ville I bringe mine graae Haar med Sorg i Graven.“

33. Josephs Brødres anden Reise til Egypten.

(1 Mosebog, Kap. 43.)

Smidlertid var Hungersnøden svær i Landet. Da de nu havde fortæret det Korn, som Jakobs Sønner havde bragt fra Egypten, sagde han til dem: „Drager atter ned for at købe os Noget til Føde.“ Men Juda svarede: „Manden har høit og dyrt advaret os og sagt: I maae ikke komme mig for Die, medmindre Eders Broder er med Eder. Vil du altsaa sende vor Broder med os, ville vi drage ned til Egypten; men dersom du ikke vil sende ham med, da ville vi heller ikke reise, efterdi Manden har sagt dette.“ Da sagde Jakob: „Men hvorfor have I handlet saa ondt imod mig, at fortælle Manden, at I endnu havde en Broder?“ „Manden spurgte os“, svarede de, „nøie om os og vor Slægt og sagde: Lever Eders Fader endnu? have I en Broder endnu? og vi svarede ham paa hvert Spørgsmaal. Hvorledes kunde vi tænke, at han vilde sige: Bringer mig Eders Broder herved?“ Og Juda tog atter Ordet: „Send Drengen med mig, saa ville vi drage afsted; ellers maae vi omkomme, baade du og vore Børn og vi alle tilhobe. Jeg vil gaae i Borgen for ham; af min Haand skal du kræve ham. Hvis jeg ikke bringer ham tilbage til dig og stiller ham frem for dit Ansigt, vil jeg bære Skylden for dig alle mine Levedage. Havde vi ikke nøiet, kunde vi nu have været her tilbage to Gange.“ Da sagde deres Fader: „Ja, naar det endelig skal være, gjører da dette: tager og fylder Eders Sække med det Koftbareste, der findes her i Landet, og bringer Manden en Gave: noget Balsam, Honning, Krydder, Vandum, Pistacier og Mandler; tager ogsaa dobbelte Penge med Eder, og bringer de Penge tilbage, som vare lagte i Eders Sække; maastee var det en Feiltagelse. Og tager saa Eders Broder med Eder og drager atter hen til Manden. Og den almægtige Gud lade Eder finde Barmhjerlighed hos Manden, saa at han lader Eders anden Broder og Benjamin følge med Eder. Og jeg, skal jeg være barnløs — saa lad mig være barnløs!“ — Brødrene toge nu denne Gave og dobbelte Penge og Benjamin med sig og reiste til Egypten. Da Joseph saae, at Benjamin

var med dem, sagde han til sin Huusfoged: „Før disse Mænd ind i mit Huus, slagt nogle Dyr og lav dem til; thi Mændene skulde spise hos mig til Middag.“ Men da de bleve førte ind i Huset, frygtede de og sagde: „Det er for de Penges Skyld, som forrige Gang igjen fandtes i vore Sække, at vi føres herhid. Nu vil han vælte sig over os for at tage os til Trælle og tage vore Æsler.“ Derfor sagde de til Josephs Huusfoged: „Hør, min Herre, vi have været her engang for at kjøbe Korn; men da vi aabnede vore Sække, fandt Enhver af os sine Penge fuldvægtige i sin Sæk. Vi have nu bragt dem med os og tillige andre Penge for paany at kjøbe Korn. Men, hvo der har lagt hine Penge i vore Sække, det vide vi ikke.“ Derpaa svarede han: „Fred være med Eder, frygter ikke! Eders Gud og Eders Faders Gud har givet Eder en Skat i Eders Sække. Eders Penge har jeg rigtig modtaget.“ Derefter førte han Simeon ud til dem, og saa bragte han dem ind i Josephs Huus og gav dem Vand, og de vaskede deres Fødder, og han gav deres Æsler Foder. De toge nu deres Gaver frem, indtil Joseph kom om Middagen; thi de havde hørt, at de skulde spise der. Da Joseph kom, bragte de deres Gaver og kastede sig ned for ham. Han hilsende venlig paa dem og spurgte: „Gaaer det Eders gamle Fader vel, som I talte om? lever han endnu?“ „Din Tjener, vor Fader, lever og har det godt“, svarede de og bøiede sig atter til Jorden for ham. Nu saa han sin Broder Benjamin, og han sagde: „Er det ikke Eders yngste Broder, som I talte til mig om? Gud være dig naadig, min Søn!“ Og Joseph skyndte sig bort, thi hans Hjerte brændte i ham af Kjærlighed til hans Broder, og han gik ind i sit Kammer og græd. Saa vaskede han sit Ansigt, gik ud igjen, og gjorde sig stærk og sagde: „Retter an!“ Der blev da rettet an for ham særskilt, og for hans Brødre for sig og for Æghpterne for sig; thi det var en Vederstyggelighed for Æghpterne at spise med Hebræerne. Men Brødrene sad lige overfor ham efter deres Alder, hvorover de høiligen forundrede sig. Saaledes spiste og drak de hos ham.

34. Joseph sætter sine Brødre paa en haard Prøve.

(1 Mosebog, Kap. 44, 1—17.)

Joseph befalede sin Huusfoged: „Tjeld Mændenes Sække med Korn, saameget som de kunne bære, og læg Enhvers Penge øverst i hans Sæk. Men mit Bæger, det af Sølv, skal du lægge øverst i den Yngstes Sæk foruden Pengene for Kornet.“ Og han gjorde, som Joseph havde sagt. Om Morgenens ved Dagens Frembrud fik Brødrene Lov til at drage bort med deres Æsler. Men neppe vare de komne ud af Byen, førend Joseph sagde til sin Huusfoged: „Sæt efter dem, og naar du indhenter dem, skal du sige til dem: Hvorfor have I gjengjældt Godt med Ondt? Er det ikke det Bæger, hvoraf min Herre drikker? I have handlet ilde.“ Han indhentede dem og sagde dette til dem. Men de svarede: „Hvor kan min Herre tale saaledes til os? Se, de Penge, som vi fandt forrige Gang i vore Sække, have vi bragt tilbage med; hvorledes skulde vi da nu stjæle fra din Herres Huus Sølv eller Guld? Den af dine Tjenere, hos hvem Bægeret findes, skal døe, og vi Andre ville være din Herres Trælle.“ „Lad det være saaledes“, svarede han; „den, hos hvem Bægeret findes, skal være min Træl, men I Andre kunne være frie.“ De aabnede nu hurtigt hver sin Sæk, og han undersøgte dem, idet han begyndte ved den Ældste og endte ved den Yngste, og Bægeret blev fundet i Benjamins Sæk. Da sønderrebe de deres Klæder og læsede atter paa deres Æsler og vendte tilbage til Staden. Da de kom til Joseph, sagde han: „Hvad er det for en Gjerning, I have gjort? Vidste I da ikke, at en Mand som jeg nok vilde opdage det?“ Da sagde Juda: „Hvad skulde vi svare dig, Herre? hvad kunne vi sige til vor Retsfærdiggjørelse? Gud har hjemført dine Tjeneres Brøde; vi ere nu min Herres Slaver, baade vi og han, hos hvem Bægeret er blevet fundet.“ Men han sagde: „Det være langt fra mig at handle saaledes! Den, hos hvem Bægeret blev fundet, skal være min Træl, I Andre kunne drage hjem i Fred til Eders Fader.“

35. Joseph giver sig tilkjende for sine Brødre.

(1 Mosebog, Kap. 44, 18—45.)

Da traadte Juda frem og sagde: „Hør, min Herre, lad din Tjener tale et Ord for min Herre, uden at du fortørnes paa mig; thi du er lig Pharao! Min Herre spurgte sine Tjenere: Have I endnu Fader eller Broder? Vi svarede: Vi have en gammel Fader og en Broder, den Yngste af os, født i sin Faders Alderdom og ene tilbage efter sin Moder, og hans Fader elsker ham. Da sagde du: Fører ham herved! Jeg vil see ham med mine egne Øine. Vi svarede: Drengen kan ikke forlade sin Fader; forlod han sin Fader, vilde denne døe. Men du sagde: Kommer Eders yngste Broder ikke, maae I ikke komme for mit Ansigt mere! Da vi nu kom hjem til vor Fader, fortalte vi ham det, og han sagde: „I vide, at min Hustru fødte mig to Sønner. Den ene gik bort fra mig, og jeg tænkte: han maa være revent ihjel; og jeg har heller ikke seet ham siden. Hvis I nu ogsaa tage denne fra mig, og der møder ham en Ulykke, da ville I bringe mine graae Haar med Sorg i Graven.“ Naar jeg nu kommer hjem til min Fader, og Drengen, til hvem hans Sjæl er knyttet, ikke er med os, da vil han døe, og vi ville da bringe hans Haar med Sorg i Graven. Og jeg, din Tjener, er gaaet i Borgen for Drengen hos min Fader, idet jeg sagde: „Bringer jeg dig ham ikke igjen, saa vil jeg være en Synder for dig, saalænge jeg lever.“ Lad derfor mig blive her istedetfor ham som Træl, og lad ham reise hjem med sine Brødre; thi af, hvorledes skulde jeg vende hjem til min Fader, naar Drengen ikke er med? Jeg vilde ikke kunne see paa den Sammer, der vilde ramme min Fader.“ — Nu kunde Joseph ikke længere holde sig for alle dem, som stode hos ham; han raabte: „Lad Alle gaae ud herfra!“ Der var saaledes Ingen tilstede, da han gav sig tilkjende for sine Brødre. Han brast i lydelig Graad og sagde: „Jeg er Joseph; lever min Fader endnu?“ Men hans Brødre vege forfærdede tilbage for ham, og kunde ikke svare. Da sagde han: „Træder dog nærmere hen til mig!“ og da de vare traadte nærmere, sagde han:

„Jeg er Joseph, Eders Broder, som I folgte til Ægypten. Men værer nu ikke bekymrede, fordi I have solgt mig herhid; thi Gud har sendt mig foran Eder til Livs Ophold for Eder. Thi det er nu først to Aar siden, at der kom Hungersnød i Landet, og endnu i fem Aar til skal der hverken pløies eller høstes i Landet; derfor har Gud sendt mig forud, for at berede Eder et Opholdssted her i Landet, og holde Eder i Live til en stor Forløsning. Det er saaledes ikke Eder, der have sendt mig herhid, men Gud, og han har sat mig til en Fader for Pharao og en Herre over hele hans Huus og til Hersker over hele Ægyptens Land. Skhynder Eder nu og drager op til min Fader og fortæller ham Alt, hvad I have hørt, og siger ham: Saaledes lader din Søn Joseph dig sige: „Gud har sat mig til Herre over hele Ægypten. Kom derfor ned til mig, tøv ikke. Du skal boe i Gosen Land og være mig nær, du og dine Børn og Børnebørn. Jeg vil pleie dig, saa at du og alle Dine blive i Live.“ I see det med egne Dine, at det er mig, hvis Mund taler til Eder. Skhynder Eder og bringer min Fader herhid.“ Og han faldt Benjamin om Halsen og græd, og Benjamin græd ogsaa; derpaa kysede han ogsaa alle de andre Brødre og græd. Da det rygtedes for Pharao og hans Hof, at Josephs Brødre vare komne, lod han sige til Joseph, at de skulde faae Eiendom i Landet, og det Bedste, som fandtes der, skulde staae til deres Tjeneste. Herefter gav Joseph dem paa Pharaos Befaling Vogne og Tøring med paa Veien. Han forærede hver af dem et Sæt Stadsklæder; men Benjamin gav han fem Sæt og 300 Sekler Sølv, og til sin Fader sendte han ti Æsler, belæssede med de kostbareste Sager i Ægypten, og ti Æselinder med Korn og Fødevarer til Reisen. Derpaa ledsagede han sine Brødre og tilraabte dem: „Rives ikke paa Veien!“ De drog nu hjem til deres Fader Jakob, og de fortalte ham: „Joseph lever endnu og han er Hersker over Ægypten.“ Men hans Hjerte blev koldt, thi han troede dem ikke. Dog da de fortalte ham Alt, hvad Joseph havde sagt til dem, og han saa Vognene, som Joseph havde sendt, oplivedes Jakobs Aand, og han sagde: „Det er meget, min Søn Joseph lever endnu; jeg vil drage hen og see ham, førend jeg dør.“

36. Jakob drager til Ægypten.

(1 Mosebog, Kap. 46—47, 27.)

Israel brød nu op med Alt, hvad han havde, og da han kom til Bersaba, offrede han til sin Fader Isaks Gud; og Gud sagde i et Syn om Natten til ham: „Jakob! Jakob!“ og han sagde: „Her er jeg.“ Og Gud sagde: „Sag er din Faders Gud. Frygt ikke for at drage ned til Ægypten; thi jeg vil gjøre dig til et stort Folk der. Sag vil drage ned med dig til Ægypten, og ogsaa føre dig op igjen derfra, og Joseph skal lægge sine Hænder paa dine Dine.“ Herefter drog Jakob videre. Alle de Sjæle, som kom med Jakob til Ægypten, og som nedstammede fra ham, vare, foruden hans Sønners Hustruer, 66 i Tallet. Men med Joseph og hans to Sønner, som vare fødte i Ægypten, vare de ialt 70. Da de nærmede sig Gosen, sendte Jakob Juda foran sig til Joseph, og denne lod da spænde for sin Vogn og kjørte dem imøde. Men da Joseph saae sin Fader, faldt han ham om Halsen og græd længe. Og Israel sagde: „Nu vil jeg gjerne døe, efter at jeg har seet dit Ansigt, at du lever endnu.“ — Joseph meldte nu Pharao, at hans Fader og Brødre vare komne, og fem af sine Brødre fremstillede han for Pharao, der spurgte dem: „Hvad er Eders Gjerning?“ De svarede, som Joseph iforveien havde paalagt dem: „Dine Tjenere ere Faarehyrder, ligesom vore Fædre vare. Men vi ere komne til dette Land for at finde Ophold her; thi der er ikke Græsning for dine Tjeneres Kvæg i hele Kanaans Land, saa stor er Hungersnøden. Tillad derfor, at dine Tjenere maae boe i Gosen.“ Da sagde Pharao til Joseph: „Ægypten ligger aabent for dig. Lad nu din Fader og dine Brødre boe i den bedste Deel af Landet, i Gosen, og dersom du veed, at der findes dygtige Mænd iblandt dem, saa sæt dem til Opsynsmænd over mine Hjorder.“ Derefter førte Joseph ogsaa sin Fader frem for Pharao; og Jakob velsignede Pharao. „Hvor mange er dit Livs Aars Dage?“ spurgte denne. „Mine Vandringsaars Dage“, svarede Jakob, „ere hundrede og tredive Aar; saae og onde have mit Livs Aar været og de have ikke naaet mine Fædres Vandringsaar.“ Derpaa velsignede

han atter Pharao og gik bort. Og Joseph forsynede sin Fader og sine Brødre rigeligt med Alt, og Israel og hele hans Slægt boede nu i Gosen, og de vare frugtbare og formerede sig meget.

37. Jakob velsigner sine Sønner og døer.

(1 Mosebog, Kap. 47, 28—49, 34.)

Jakob boede i Ægypten 17 Aar, og hans Levealder blev 147 Aar. Da nu Israels Endeligt nærmede sig, lod han sin Søn Joseph kalde til sig og sagde til ham: „Sværg mig til, at du vil vise mig Kjærlighed og Trost, at du ikke vil begrave mig i Ægypten. Naar jeg er hedengaaet til mine Fædre, da før mig fra Ægypten og begrav mig i deres Grav!“ Og han svarede: „Jeg skal gjøre, som du har sagt.“ Nogen Tid efter blev der meldt Joseph: „Se, din Fader er syg.“ Han tog da sine tvende Sønner, Manasse og Ephraim, med sig. Da Jakob fik at vide, at Joseph var kommen, samlede han sine Kræfter og reiste sig paa sit Leie, og han sagde: „Gud, den Almægtige aabenbarede sig for mig i Kanaans Land og velsignede mig og sagde: „Se, jeg vil gjøre dig frugtbar og mangfoldig, til en Mængde af Folk, og jeg vil give din Afkom dette Land til evig Eie.“ Derfor skulle nu dine to Sønner, som ere fødte dig her i Ægypten, førend jeg kom hertil, være mine og være lige med Ruben og Simeon.“ Da han nu bemærkede Josephs to Sønner, spurgte han: „Hvem er det?“ Joseph svarede: „Det er mine Sønner, som Gud har givet mig her.“ Da sagde han: „Før dem hen til mig, at jeg kan velsigne dem.“ Jakobs Dine vare nemlig matte af Alderdom, saa at han ikke rigtig kunde see dem. Joseph førte dem hen til ham, og han kyskede dem og tog dem i Favn, og udbrød: „Jeg havde ikke troet at see dig igjen, og se, Gud har endog forundt mig at see din Afkom!“ Derpaa udstrakte Israel sin høire Haand og lagde den paa Ephraims Hoved, skjøndt han var den yngste, og sin venstre Haand paa Manasses Hoved, og han gjorde det med velberaad. Hu, skjøndt Manasse var den ældste; og han velsignede dem saaledes: „Den Gud, for hvis Afsyn mine Fædre, Abraham og Isak, have vandret; den Gud,

der har vogtet mig som en god Hyrde, fra jeg blev født indtil denne Dag; den Engel, der har udfriet mig af alt Ondt, han velsigne disse Drenge, at de maae kaldes efter mit og mine Fædres, Abrahams og Isaks Navne, at de maae blive til en talrig Mængde i Landet." Men da Joseph saae, at Faderen havde lagt sin høire Haand paa Ephraims Hoved, mishagede det ham, og han sagde: „Ikke saaledes, min Fader, thi denne er den Førstefødte; læg din høire Haand paa hans Hoved!" „Jeg veed det, min Søn," sagde Faderen, „jeg veed det; ogsaa han vil blive til et stort Folk, men hans yngre Broder bliver mægtigere og større end han." Og han velsignede dem paa den Dag og sagde: „Bed dig skal man velsigne i Israel, idet man skal sige: Gud gjøre dig som Ephraim og Manasse!" Israel sagde fremdeles til Joseph: „Se, jeg døer, men Gud vil være med Eder og føre Eder tilbage til Eders Fædres Land." Herefter lod Jakob sine øvrige Sønner kalde og tiltalte dem saaledes: „Samlers Eder om mig, for at jeg kan forkynde Eder, hvad der skal viderfares Eder i de senere Dage. Kommer tilhobe og hører, Jakobs Sønner, hører Eders Fader Israel!" Og nu velsignede han dem, Enhver gav han en særegen Velsignelse, og befalede dem: „Jeg samles nu til mit Folk; begraver mig hos mine Fædre i Hulen paa Machpelahs Mark lige overfor Mamre, der, hvor Abraham og Sarah, Isak og Rebekka ligge begravne, og hvor jeg har begravet Leah." Efterat han havde sagt dette, trak han sine Fødder til sig, og han opgav Aanden, og han samlede sig til sit Folk. Men Joseph kastede sig ned, græd over sin Fader og kyskede ham.

38. Jakobs Begravelse og Josephs Død.

(1 Mosebog, Kap. 50.)

Joseph befalede Lægerne at balsamere sin Faders Lig, og Ægypterne begrædte Jakob i 70 Dage. Da denne Sørgetid var forbi, og Joseph havde faaet Pharaos Samtykke dertil, drog han op til Kanaans Land for at jorde sin Fader; og med ham droge de Ypperste af Pharaos Tjenere og alle de Eldste i Ægyptens Land og hele

Josephs Huus og hans Brødre og hans Faders Huus; ogsaa Vogne og Ryttere fulgte med, saa at det var et meget stort Tog. Da de kom til Atads Tærskelads, som ligger paa hiin Side Jordan, istemte de lydelig Klage, og Joseph holdt Sørgefest over sin Fader i syv Dage. Kananiterne, der saae denne Sørgefest, sagde: „Det er en stor Sorg, som Ægypten har“; derfor kaldte de dette Sted: „Ægyptens Sørgeplads“ (Ebel Mizrajim). Da de nu vare vendte tilbage fra Begravelsen, talte Josephs Brødre til hverandre: „Mon Joseph nu skulde bære Nag til os, og gjengjælde os det Onde, vi have voldt ham?“ Derfor lode de ham sige: „Saa bød din Fader, førend han døde: Siger til Joseph: Kjære! tilgiv dog dine Brødre deres Forseelse og Brøde; thi de have handlet ondt imod dig. Saa tilgiv da din Faders Guds Tjenere!“ Men Joseph græd, da han hørte dem tale saaledes. Og da nu Brødrene kastede sig ned for ham og sagde: „Vi ere dine Tjenere“, sagde Joseph til dem: „Frygter Intet! Er jeg da i Guds Sted? Vel tænkte I at volde mig Ondt, men Gud tænkte at vende det til det Gode, for at gjøre det, som nu er skeet, og holde meget Folk i Live. Frygter derfor ikke! Jeg vil underholde Eder og Eders Børn.“ Og han trøstede dem og talte kjærligt til dem. Saaledes boede Joseph med sin Faders Familie i Ægypten og blev 110 Aar gammel. Førend han døde, sagde han til sine Brødre: „Jeg døer; men Gud vil ihukomme Eder og føre Eder ud af dette Land, til det Land, han har tilsvoret Abraham, Isak og Jakob. Saa sværger mig, thi Gud vil vissefælg ihukomme Eder, at I ville tage mine Been med herfra!“ Saa døde han, og de balsamerede ham, og han blev skrinlagt i Ægypten.

IV. Moses.

39. Israelliternes Trængsel i Ægypten.

(2 Mosebog, Kap. 1—2, 10.)

Efter at Joseph og alle hans Brødre og hele den Slægt vare døde, havde deres Efterkommere, Israelliterne, formeret sig overordentligt i Ægypten, saa at de fyldte det

hele Land. Da kom der en ny Konge, som ikke vidste Noget om Joseph. Han sagde til sit Folk: „Se, Israelliterne ere blevne til et større og magtigere Folk end vi. Velan, lader os bruge Vist imod dem, for at de ikke skulde formere sig og, hvis der kommer Krig, gaae over til vore Fjender og kæmpe imod os og saa drage ud af Landet.“ Der blev da sat Fogeder over dem, der skulde plage dem med svære Arbejder; de maatte bygge Forraadssteder for Pharao, nemlig Pithom og Ramses. Men jo haardere man trykkede dem, desto stærkere formeredes og udbredte de sig, saa at Ægypterne gruede for Israelliterne. De tvang dem med grusom Strengthed til Arbejde, forbittrede dem Livet med haard Trællegjerning, baade med at ælte Leer og stryge Teglsteen og med alskens Arbejde paa Marken. Og Kongen af Ægypten befalede Jordemødrene (Siphrah og Puah) at dræbe hvert Drengbarn, saasnart det fødtes. Men Jordemødrene frygtede Gud og adlød ikke Kongens Befaling, men lod Drengbørnene blive i Live. Derfor velsignede Gud Jordemødrene. Men Folket tog alt mere til og blev saare stærkt; da bød Pharao hele sit Folk: „Ethvert Drengbarn, som fødes, skulde I kaste i Nilen; men ethvert Pigebarn skulde I lade leve. — Paa den Tid levede der en Mand af Levi Stamme, ved Navn Amram, han ægtede en Pige af samme Stamme, som hed Jochebed. Hun fødte en Søn; og da hun saae, at det var et deiligt Barn, skjulte hun det i tre Maaneder. Men da hun nu ikke kunde skjule det længere, tog hun en Kasse af Rør (Papyrus), tættede den med Viim og Beg, og lagde Barnet deri, og satte saa Kassen ud mellem Sivene i Nilen. Mirjam (מִרְיָם), Barnets Søster stillede sig i nogen Afstand for at see, hvorledes det vilde gaae ham. Da kom Pharaos Datter med sine Piger ned til Floden for at bade sig; og da hun saae Kassen mellem Sivene, sendte hun sine Terner hen for at hente den. Hun aabnede den, og se, der laa et grædende Drengbarn i den, og hun hulkedes over det og sagde: „Det er et af Hebræernes Drengbørn.“ Nu kom Søsteren til og sagde til Pharaos Datter: „Skal jeg gaae hen og hente en af de hebraiske Kvinder til at opamme Barnet for dig?“ Hun svarede: „Ja, gør saa.“

Pigen gif og hentede Barnets Moder, og Pharaos Datter sagde til hende: „Tag dette Barn og opam det for mig, jeg skal nok lønne dig derfor.“ Saa tog hun Barnet og ammede det. Og da Drengen blev stor, bragte Moderen ham til Pharaos Datter, og hun antog ham som sin Søn, og kaldte ham Moses (מֹשֶׁה); thi hun sagde: „Jeg har trukket ham op af Vandet.“

40. Moses ved Pharaos Hof; hans Flugt til Midian.

(2 Mosebog, Kap. 2, 11—25.)

Da Moses var bleven voksen, gif han ud mellem sine Brødre og saae paa deres Trællearbejder, og han saae da, at en Ægypter slog en af hans Brødre, en Hebræer. Da saae han sig om til alle Sider; men da han ikke blev Noget vaer, slog han Ægypteren ihjel og skjulte ham i Sandet. Den følgende Dag gif han atter ud; da saae han to Mænd tvistes med hinanden; han sagde da til den, der havde Uret: „Hvorfor slaaer du din Næste?“ Men denne svarede: „Hvo har sat dig til Herre og Dommer over os? Har du maastee ifinde at slaae mig ihjel, ligesom du har slaaet Ægypteren ihjel?“ Da blev Moses bange og sagde: Altsaa er Sagen bleven bekjendt. Og da Pharaos hørte derom, søgte han at komme Moses tillivs. Men Moses flygtede og kom til Midian, og satte sig ved en Brønd. Og der boede en Præst i Midian, som havde syv Døttre. Disse kom til denne Brønd for at vande deres Faders Faar; men Hyrderne kom og jagede dem bort. Da stod Moses op og kom dem til Hjælp og vandede deres Faar. Da de nu kom tilbage til deres Fader, sagde han til dem: „Hvi ere I komne saa hurtigt tilbage idag?“ De svarede: „En ægyptisk Mand hjalp os mod Hyrderne og vandede ogsaa vore Faar.“ Da sagde han: „Hvor er han? Hvorfor have I ladet Manden blive tilbage? Kalder paa ham, at han kan spise med os.“ Moses besluttede at blive hos Manden; og denne gav ham sin Datter Zippora til Hustru. Hun fødte ham en Søn, som han kaldte Gerson (גֵּרְשֹׁן); thi han sagde: „Jeg er bleven en Fremmed i et fremmed Land.“ — Lang Tid efter døde Ægyptens Konge, og

Israeliterne sukkede over Trældommen og jamrede, og deres Klage steg op til Gud; han hørte deres Suk og ihukom sin Pagt med Abraham, Isak og Jakob.

41. Moses Kaldelse.

(2 Mosebog, Kap. 3—4, 19.)

Moses vogtede sin Svigerfader, den midianitiske Præst Jethros Faar, og da han drev Faarene dybt ind i Ørkenen, kom han til Guds Bjerg, Horeb. Her aabenbarede Herrens Engel sig for ham i en Ildslue, midt ud af en Tornebusk; han saa derhen, og se, Tornebusken brændte i Ilden, men den fortæredes ikke. Og Moses sagde: „Jeg vil dog træde nærmere, og see dette underfulde Syn, hvorfor denne Tornebusk ikke brænder op.“ Da Herren saa, at han kom nærmere for at see, raabte han til ham midt ud af Tornebusken: „Moses! Moses!“ og han svarede: „Her er jeg.“ Og Gud sagde: „Træd ikke nærmere, drag dine Sko af dine Fødder! thi det Sted, du staaer paa, er hellig Jordbund. Men jeg er din Faders Gud, Abrahams, Isaks og Jakobs Gud.“ Moses tilhyllede sit Ansigt, thi han frygtede for at see Gud. Herren sagde atter: „Jeg har seet mit Folks Elendighed i Ægypten og hørt deres Raab over deres Plagere, ja, jeg kjender deres Lidelser. Derfor er jeg stegen ned for at udfrie dem af Ægypternes Haand og for at føre dem til et godt og rummeligt Land, hvori Mælk og Honning flyder, til det Land, som Kanaaniten, Hethiten, Amoriten, Pherisiten, Heviten og Jebusiten nu har inde. Kom du nu; jeg vil sende dig til Pharao, og du skal føre mit Folk, Israels Børn, ud af Ægypten.“ Da sagde Moses til Gud: „Hvo er jeg, at jeg skulde gaae til Pharao og føre Israeliterne ud af Ægypten?“ Men Gud svarede: „Jeg vil være med dig, og dette skal være dig Tegnet paa, at jeg har sendt dig: naar du har ført Folket ud af Ægypten, skulle I dyrke Gud paa dette Bjerg!“ „Men naar jeg nu kommer til Israeliterne“, indvendte Moses, „og siger til dem: Eders Faders Gud har sendt mig til Eder, og de spørge mig: Hvad er hans Navn? hvad skal jeg da sige til dem?“ Da sagde Gud til Moses: „Jeg vil være den, som jeg vil

være¹⁾. Det evige Væsen (Abdonai), Eders Fædres Gud, sender mig til Eder. Dette er mit Navn til evig Tid, og saaledes vil jeg paakaldes fra Slægt til Slægt. Gaa hen, sammenkald Israels Eldste og sig til dem: Herren, Eders Fædres Gud, Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, har aabenbaret sig for mig og sagt til mig: „Jeg har visselig besøgt Eder og har seet, hvorledes man behandler Eder i Ægypten. Derfor vil jeg nu føre Eder ud af Ægyptens Trældom til Kanaans Land, hvor der flyder Mælk og Honning.“ Naar de nu høre din Røst, saa skal du med dem træde hen for Pharao og sige: „Herren, Hebræernes Gud har aabenbaret sig for os; lad os nu drage tre Dagsreiser ud i Ørkenen, for at vi kunne offre til Herren, vor Gud.“ Vel veed jeg, at Ægyptens Konge ikke vil tilstede Eder at drage bort, end ikke, naar han tvinges dertil ved mægtig Haand. Derfor vil jeg udstrække min Haand og slaae Ægypterne med alle mine Undere, som skulde skee imellem dem, og derefter skal han lade Eder fare. Men dette mit Folk vil jeg give Naade for Ægypternes Dine, saa at I ikke skulde drage tomhændede bort.“ Da svarede Moses: „Se, de ville ikke troe mig, og de ville ikke høre min Røst, men de ville sige: Herren har ikke aabenbaret sig for dig.“ Da sagde Herren til ham: „Hvad er det, du har i din Haand?“ Han sagde: „En Stav.“ „Kast den til Jorden!“ sagde Herren, og da han havde kastet den til Jorden, blev den til en Slange, og Moses førte tilbage for den. Da sagde Herren: „Ræk din Haand ud, og tag den ved Halen!“ Han gjorde saaledes, og se, den blev til en Stav i hans Haand. Fremdeles sagde Herren til ham: „Stik din Haand i din Barm!“ Moses gjorde saa; og da han tog Haanden ud, var den saa hvid som Sne af Spedalskhed. Og Gud sagde: „Stik atter Haanden i din Barm!“ Han stak den atter i Barmen, og da han tog den ud, da var den igjen ligesom det øvrige Rjød. „Dersom de nu

1) (אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה) Ehjeh ascher ehjeh, hvilket betyder: Jeg er den, jeg er; jeg vil være den, jeg er; jeg er den, jeg vil være. (Jeg er det evigt varende usforanderlige Væsen, det egentlige Værende. Saml. Ps. 90, 1. 2. 4; 102, 26—28; 103, 15—18.)

ikke ville troe dig", tilføiede Herren, „paa det første Tegn, saa skulde de troe dig paa det andet Tegn. Men ville de ikke troe dig og lyde din Røst uagtet disse tvende Tegn, saa skal du tage Band af Nilen og øse det paa Jorden; saa skal dette Band blive til Blod paa Jorden." Men Moses sagde: „O, Herre! Jeg har aldrig været en vel-talende Mand, og er heller ikke bleven det, siden du har talt med din Tjener; thi tung er min Mund og tungt mit Mæle." Da sagde Herren til ham: „Hvo har givet Menneſket Munden? hvo gjør stum eller døv, blind eller seende? mon ikke jeg, Herren? Gaa du derfor, jeg vil være med din Mund, og lære dig, hvad du skal tale." Men han sagde: „Af, Herre! Send dog, hvem du ellers vil sende!" Da blev Herren meget vred paa Moses og sagde: „Jeg veed, at din Broder, Leviten Aron (אַהֲרֹן) har Ordet i sin Magt; se, han kommer dig imøde, og naar han seer dig, vil han glæde sig i sit Hjerte. Du skal lægge ham Ordene i hans Mund, og jeg vil være baade med din Mund og hans Mund, og vil lære Eder, hvad I skulde gjøre. Han skal være ligesom din Mund, og du skal være ham som en Gud. I din Haand skal du have denne Stav, med hvilken du skal gjøre Tegnene." Moses vendte nu tilbage til sin Svigerfader og sagde til ham, at han vilde reise til sine Frænder i Ægypten for at see, om de endnu vare i Live. Sethro svarede: „Drag hen i Fred!"

42. Moses vender tilbage til Ægypten. Pharaos Trods.

(2 Mosebog, Kap. 4, 20—6, 1—9.)

Moses tog da sin Hustru og sine Sønner¹⁾, satte dem paa Esler og drog til Ægypten; og Guds Stav tog han i sin Haand. Herren sagde atter til ham: „Naar du kommer tilbage til Ægypten, se saa til, at du gjør alle

¹⁾ Den ældste hed Gerson, den yngste Elieser (אֱלִיעֶזֶר); thi Moses sagde: „Min Faders Gud er kommen mig til Hjælp, og har frelst mig fra Pharaos Sværd." Af 2 Mosebog, Kap. 18 fremgaaer det, at Moses senere sendte Rone og Børn tilbage til Midian.

de Undere for Pharao, som jeg har lagt i din Haand; men jeg vil forhærde hans Hjerte, saa at han ikke lader Folket fare. Da skal du forkynde for ham: Saa siger Herren: Israhel er min førstefødte Søn! Og jeg byder dig: Lad min Søn fare, at han kan tjene mig! Men vægrer du dig ved at lade ham fare, se, da vil jeg dræbe din førstefødte Søn." Men til Aron sagde Herren: „Gaa Moses imøde i Ørkenen!" Og han gik og mødte ham ved Guds Bjerg, og han kyssede ham. Moses meddeelte nu alle Herrens Ord til Aron. Derefter gik de hen og forsamlede alle de Ældste i Israhel, og Aron forkyndte dem, hvad Herren havde sagt til Moses, og denne gjorde Tegnene for hele Folkets Øine. Og Folket troede dem, og da de hørte, at Herren havde besøgt sit Folk, og at han havde seet til det i dets Elendighed, da fastede de sig ned og tilbade Herren. — Derpaa traadte Aron og Moses frem for Pharao og sagde: „Saa siger Herren: Lad mit Folk fare, at de kunne holde Høitid for mig i Ørkenen." Men Pharao svarede: „Hvo er Herren, at jeg skulde lyde hans Røst og sende Israhel bort? Jeg kender ikke den Herre; heller ikke vil jeg lade Israhel reise." Da sagde de: „Hebræernes Gud har aabenbaret sig for os. Vi ville kun gaae tre Dagsreiser ud i Ørkenen og offre til Herren, vor Gud, for at han ikke skal hjemløse os med Pest eller Sværd." Men Kongen af Ægypten svarede: „Hvorfor ville I forstyrre Folket i dets Arbejde? Gaaer hen til Eders Trællearbejde!" Og paa samme Dag udstedte han en Befaling til Fogederne og Opfyhsmændene over Folket: „I maae ikke mere give Folket Straa til at stryge Tegl, som hidindtil; de skulde selv gaae og samle Straa; men det bestemte Maal Steen, som de hidindtil have leveret, skulde I alligevel paalægge dem. I maae ikke eftergive dem Noget deraf; thi det er kun, fordi de ere dovnne, at de raabe: Vi ville ud i Ørkenen og offre til vor Gud. Lad Arbejdet trykke Folket, saa at de have nok at bestille og ikke agte paa løgnagtige Ord!" Fogederne forkyndte nu Pharaos Villie for Folket, og de dreve paa det, at det skulde have Arbejdet færdigt til hver Dag ligesom før. Og de sloge de israhelitiske Opfyhsmænd og sagde til dem: „Hvorfor have I ikke forfærdiget det

fulde Antal af Steen som forhen, hverken igaar eller idag?" Da gik de til Pharao og klagede over den flemme Medfart, der vistes dem, men han svarede: "I ere dovne, ja dovne, derfor sig I, at I ville gaae og offere til Herren; afsted med Eder til Eders Arbeide! Der skal ikke gives Eder Straa, men det fastsatte Antal Steen skulle I levere." Opfynsmændene saae da, at det stod ilde til med dem, og da de mødte Moses og Aron, sagde de til dem: "Herren see til Eder og dømme Eder, fordi I have gjort os forhadte i Pharaos Dine og for alle hans Tjenere, og givet dem Sværdet i Haanden imod os til at slaae os ihjel." Og Moses vendte sig atter til Gud og sagde: "Herre, hvorfor har du gjort Ondt imod dette Folk? Hvorfor har du sendt mig? Fra det Dieblif, jeg kom til Pharao for at tale i dit Navn, har han behandlet dette Folk værre, og du har ingenslunde frelst dit Folk." Men Herren sagde til Moses: "Nu skal du see, hvad jeg vil gjøre ved Pharao; thi med stærk Haand vil han lade dem fare, ja jage dem ud af sit Land." Og Gud sagde fremdeles til Moses: "Seg er Herren. Jeg aabenbarede mig for Abraham, for Isak og for Jakob som den almægtige Gud, men i mit Navn Abdonai¹⁾ gav jeg mig ikke tilkjende for dem. Og jeg sluttede den Pagt med dem, at jeg vilde give dem Kanaans Land, og nu, da jeg har hørt Israels Beklagelse, er jeg kommen min Pagt ihu. Sig derfor til dem: Seg er Herren, og jeg vil føre Eder ud fra Ægyptens Byrder, frie Eder fra Eders Trældom og frelse Eder med en udstrakt Arm og store Straffedomme; og jeg vil tage Eder til mit Folk og være Eder en Gud, og I skulle vide, at jeg er Herren Eders Gud, som har ført Eder ud af Ægypten; og jeg vil føre Eder ind i det Land, som jeg har tilsvoret Abraham, Isak og Jakob, og jeg vil give Eder det til Arvelod. Seg er Herren." Moses sagde dette til Israeliterne, men de hørte ikke efter ham for medelst deres Aandsfløvhed og haarde Arbeide.

¹⁾ Det evige usoranderlige Væsen.

43. Ægypterne hjemspøges med Plager.

(2 Mosebog, Kap. 6, 10—30; 7—11.)

Herren sagde atter til Moses: „Gaa til Pharao, og sig til ham, at han skal lade Israelliterne drage ud af sit Land.“ Men Moses indvendte: „Se, Israelliterne høre mig ikke, hvor skulde da Pharao høre mig? jeg er ikke skaaren for Tungebaandet.“ Men Herren sagde til ham: „Se, jeg har sat dig til en Gud for Pharao, og din Broder Aron skal være din Prophet. Og jeg vil forhærde Pharaos Hjerter, for at gjøre mine Tegn og Undere mangfoldige i Ægypten; og Ægypterne skulle erkjende, at jeg er Herren.“ Og Moses var 80 Aar og Aron 83 Aar gammel, da de taledes med Pharao. Og Aron gjorde, som Herren havde befaleet; han fastede sin Stav ned for Pharao og hans Tjenere, og den blev til en Slange. Da lod Pharao sine Bise og Trolldmænd kalde til sig, og de ægyptiske Koglere gjorde ligesaa ved Hjælp af deres Trolldom. De fastede hver sin Stav, og de bleve alle til Slanger; men Arons Stav opslugte de Andres. Da forhærdedes Pharaos Hjerter, og han hørte ikke paa dem.

I. Og Herren sagde til Moses: „Gaa til Pharao imorgen tidlig, naar han gaaer ned til Vandet, og stil dig ligesom ham ved Flodens Bred, og sig da til ham: Herren, Hebræernes Gud har sendt mig til dig og ladet dig sige: Lad mit Folk fare, for at det kan dyrke mig i Ørkenen! men hidtil har du ikke adlydt. Derfor siger Herren: Derpaa skal du kjende, at jeg er Herren; se, jeg slaaer med denne Stav i min Haand paa Flodens Vand, og det skal forvandles til Blod.“ Og han slog Vandet med Staven, og alt Vandet i Floden forvandledes til Blod. Og Fiskene døde i Floden, og den blev stinkende, saa at Ægypterne ikke turde drikke deraf, og der var Blod i hele Vandet. Men de ægyptiske Koglere gjorde ligesaa; da forhærdedes Pharaos Hjerter, og han vendte sig fra dem og gik til sit Hjem og lagde sig det ikke videre paa Hjerter. Men alt Folket gravede rundt om Floden efter Vand til at drikke, da de ikke kunde drikke af Flodens Vand.

II. Syv Dage derefter sagde Herren til Moses:

„Sig til Pharao: Saa siger Herren: Lad mit Folk fare, at de kunne tjene mig! Men hvis du vægrer dig, saa vil jeg hjemføge hele dit Land med Frøer. Floden skal vrimle af Frøer, og de skulle stige op og komme ind i dit Huus, i dit Sovestue og op paa dit Leie, og de skulle være i dit hele Land og fylde Dønnene og Deigstrugene, og de skulle krybe op paa dig og dit Folk og alle dine Tjenere.“ Aron strakte sin Haand ud, som Herren havde befalet, over alt Vand i Ægypten, og strax kom Frøerne og bedækkede hele Landet. Men Røglerne gjorde lige saa ved Hjælp af deres Besværgelser. Da lod Pharao Moses og Aron kalde til sig, og sagde til dem: „Beder til Herren, at han vil tage Frøerne bort fra mig og mit Folk; saa vil jeg lade Folket fare, for at det kan offere til Gud.“ „Bestem du selv,“ sagde Moses, „naar jeg skal bede om, at Frøerne maae fordrives.“ Pharao svarede: „Imorgen!“ Da sagde Moses: „Det skal stee, som du har sagt, paa det at du skal vide, at Ingen er som Herren, vor Gud.“ Moses bad nu til Herren, og Gud gjorde efter Moses Ord. Frøerne døde i Husene og paa Markerne, og de samlede dem sammen i Dyrer, og Landet stank af dem. Men da Pharao saae, at han havde faaet Luft, forhærdede han sit Hjerte og hørte dem ikke, saaledes som Herren havde sagt.

III. Og Herren sagde til Moses: „Sig til Aron: Ræk din Haand ud, og slaa Jordens Støv, saa skal det blive til Utdøi¹⁾ i hele Ægypten.“ Aron gjorde saa, og over hele Landet kom der Utdøi baade paa Mennesker og Dyr. Røglerne vilde gjøre det efter, men de kunde ikke. De sagde derfor til Pharao: „Dette er Guds Finger.“ Men Pharaos Hjerte var forstøffet, og han hørte ikke paa dem.

IV. Og Herren sagde atter til Moses: „Sig til Pharao: Saaledes siger Herren: Hvis du ikke lader Folket fare, saa vil jeg sende alstens Uddyr²⁾ over dig og hele dit Folk, men over Gøsens Land skal denne Plage ikke komme; saaledes vil jeg gjøre en Adskillelse imellem mit Folk og

¹⁾ Efter Røgle et Slags smaae stikkende Sumpmyg.

²⁾ Egentlig „Blanding“, efter Andre forstaaes derved Myg eller Sundebluer.

dit Folk. Imorgen skal dette Tegn stee." Og Herren gjorde saaledes. Da raabte Pharao til Aron og Moses: „Gaaer hen og offrer til Eders Gud her i Landet!" Moses sagde: „Det kunne vi ikke; thi naar vi offre til vor Gud, hvad der er en Bedersthyggelighed for Egypterne, ville de da ikke stene os? Tre Dagsreiser maae vi drage ind i Orkenen og offre til vor Gud." „Saa vil jeg lade Eder reise," sagde Pharao, „for at I kunne offre til Eders Gud; kun maae I ikke drage længere bort. Beder saa for mig!" Moses sagde: „Jeg vil bede til Herren, og Udhrene skulle forlade Pharao og hans Folk imorgen, naar kun ikke Pharao bedrager os igjen." Saa gif Moses hen og bad til Herren, og Udhrene forsvandt; men Pharao forhærdede atter denne Gang sit Hjerte og lod ikke Folket reise.

V. Herren sagde til Moses: „Gaa ind til Pharao, og sig til ham: Dersom du vægrer dig ved at lade mit Folk fare og holder det fremdeles tilbage, saa skal min Haand være imod dit Kvæg, stort og smaat, fra Kameler og Heste til Geder og Faar; men ikke et Stykke skal døe af Alt, hvad der tilhører Israel. Imorgen skal det stee." Den følgende Dag døde alt Kvæget i Egypten, men af Israeliternes Kvæg døde ikke eet Stykke. Pharao sendte endog Bud til Gosen, og se, der var ikke et eneste Stykke død af Israels Kvæg; ikke desto mindre forhærdede han sit Hjerte og vilde ikke lade Folket fare.

VI. Da sagde Herren til Moses og Aron: „Tager Eders Hænder fulde af Sod, og Moses skal kaste det i Veiret for Pharaos Dine." Moses gjorde saaledes, og da slog der Bylder ud med Saar baade paa Mennesker og Dyr. Og Koglerne kunde ikke stille sig frem for Moses formedelst Bylderne. Men Herren forhærdede Pharaos Hjerte, saa at han ikke vilde høre paa dem.

VII. Og Herren sagde til Moses: „Sig til Pharao: Denne Gang vil jeg sende alle mine Plager over dit Hjerte, saa at du skal erkjende, at der Ingen er paa Jorden som jeg. Thi havde jeg villet, saa havde jeg udstrakt min Haand og slaaet dig og dit Folk med Pest, saa at du skulde være forsvunden fra Jorden; men kun derfor har jeg ladet dig bestaae, for at vise min Magt, og for at mit Navn skal kundgjøres over hele Jorden. Vægger du fremdeles mit Folk Hindringer i Veien og lader det ikke fare,

saa vil jeg lade falde en svær Hagl, som der ikke har været Mage til i Ægypten; derfor tag dit Kvæg ind, og Alt, hvad du har paa Marken; thi Alt, hvad der opholder sig der, baade af Menneſker og Kvæg, ſkal døe, naar Haglen falder." Hver den, ſom frygtede Herrens Ord, lod nu ſine Folk og ſit Kvæg bringe under Tag. Derpaa rakte Moſes ſin Stav til Himlen og et frygteligt Uveir udbrod, det tordnede, haglede og lynede, og Haglen ſlog Alt ned, hvad der var paa Marken, baade Menneſker og Dyr, og ſplintrede alle Træer. Kun i Goſens Land, hos Iſraeliterne, var der ingen Hagl. Da lod Pharao Moſes og Aron kalde til ſig og ſagde til dem: „Sag har ſyndet denne Gang. Herren er den Retfærdige, men jeg og mit Folk ere de Ugudelige. Beder til Herren, at Tordenen og Haglen maa høre op, ſaa vil jeg lade Eder fare." Moſes udbredte ſine Hænder til Herren, og Tordenen og Haglen hørte ſtrax op. Men da Pharao ſaa, at Uveiret hørte op, vedblev han at ſynde og forhærde ſit Hjerte og lod ikke Iſrael drage bort.

VIII. Atter ſendte Herren Moſes og Aron til Pharaon, og de ſagde: „Saa ſiger Herren: Hvorlænge vil du vægre dig ved at ydmyge dig for mig? Send mit Folk bort, for at de kunne tjene mig! Men vægrer du dig endnu, ſaa vil jeg imorgen føre Græſhopper over hele dit Land." Da ſagde Pharaos Tjener til ham: „Hvorlænge ſkal denne Mand være os til en Snare? Lad dem drage hen og tjene deres Gud! Seer du da endnu ikke, at Ægypten bliver lagt øde?" Moſes og Aron bleve nu hentede tilbage til Pharao, der ſagde til dem: „Gaaer hen og tjener Eders Gud! Men hvem er det, ſom ſkal drage ud?" „Baade Unge og Gamle", ſvarede Moſes, „ſkulle drage ud, vore Sønner og vore Døttre, ogſaa alt vort Kvæg; thi vi ſkulle holde Høitid for Herren." Da ſagde Pharao: „Saa være Herren med Eder, ſaa viſt ſom jeg vil lade Eder og Eders Børn drage bort! Er det nu ikke ſaa, at I have Ondt i Sinde! Nei Mændene kunne drage bort og tjene Herren; thi det er jo det, I have forlangt." Og derpaa jog man dem bort fra Pharao. Moſes rakte nu efter Guds Befaling ſin Haand ud over Ægypten, og Herren lod blæſe en Øſtenvind hele Dagen og Natten,

og den næste Morgen vare Græshopperne der og fortærede Alt, hvad Haglen havde levnet. Hurtigt sendte Pharao Bud efter Moses og Aron og sagde til dem: „Jeg har forsyndet mig mod Herren og Eder; men tilgiver mig kun denne eneste Gang, og beder til Gud, at han dog vil tage denne Død bort fra mig!“ Moses bad til Herren, og han sendte en stærk Veste­svind, som drev alle Græshopperne ud i det røde Hav, saa at der ikke blev en eneste tilbage i Landet. Men Herren forhærdede Pharaos Hjer­te, og han lod ikke Israelliterne fare.

IX. Og Herren sagde til Moses: „Ræk din Haand op mod Himlen, saa skal der komme over Egypten et Mørke, saa at man kan føle paa det.“ Moses gjorde saaledes, og der kom et saa tykt Mørke over Landet i tre Dage, at den En­ne ikke kunde see den Anden og Ingen reise sig fra sin Plads; men i alle Israelliternes Boliger var det lyst. Da kaldte Pharao Moses til sig og sagde: „Gaaer hen og dyrk Eders Gud. Kun Eders Kvæg skal blive her tilbage, men Eders Børn maae gjerne gaae med Eder.“ Men Moses svarede: „Du selv maa endog­sa­a give os Slagtoffre og Brændoffre; thi vi vide ikke, hvormed vi skulle tjene Herren, inden vi komme derhen.“ Da forhærdede Gud Pharaos Hjer­te, og denne sagde: „Gaa bort fra mig! Vogt dig for at komme oftere for mit Ansigt! Kommer du mig igjen for Die, saa er du Dødsens.“ Moses svarede: „Du har talt ganske rigtigt, jeg skal ikke mere see dit Ansigt.“

X. Og Herren sagde til Moses: „Endnu een Plage vil jeg føre over Pharao og over Egypten, og saa vil han sende Eder herfra, ja endog heelt drive Eder ud af Landet. Ved Midnat drager jeg igjennem Egypten, og da skulle alle de Førstefødte døe, ligesaa Pharaos Førstefødte, der sidder paa Thronen, til Slavindens Førstefødte, der sidder ved Haandværnen, ligesom ogsaa alle Kvægets Førstefødte. Og der skal blive et stort Sammenstrøg over hele Egypten, hvis Mage aldrig har været og aldrig vil komme, men blandt Israelliterne skal ikke en Hund knurre hverken mod Mennesker eller Dyr, paa det at I kunne see, at Herren skjelner mellem Egypten og Israel. Da ville de komme og sige: Drag bort, baade du og alt dit Folk, som følger dig!“

44. Paaskefestens Indstiftelse og Udgangen fra Ægypten.

(2 Mosebog, Kap. 12—13.)

Herren sagde endnu i Ægypten til Moses og Aron: „Denne Maaned skal være den første af Eders Maaneder, med den skulle I begynde alle Aarets Maaneder! Siger til hele Israels Forsamling: Paa den tiende Dag i denne Maaned skal Enhver tage et Lam, der ikke har Legemsfeil, for sit Huus, og han skal slagte dette Lam paa den fjortende Dag i denne Maaned henimod Aften og med dets Blod bestænke de tvende Dørstolper og den øverste Dørfarm i de Huse, hvori de spise det. Og i samme Nat skulle de spise Kjødet, stegt ved Ild, og ushyret Brød med bittre Urter skulle de spise dertil. Og paa denne Maade skulle I spise det: med Eders Lander omgjordede, Eders Sko paa Fødderne og Eders Stav i Haanden, og i Hast skulle I fortære det; det er Paaste (חֲמֵץ Pesach, Skaansels Offer) for Herren. I denne Nat vil jeg nemlig drage gennem Ægypten og ihjelslaae alle Førstefødte, og Blodet skal være et Tegn paa Eders Huse, og naar jeg seer Blodet, skal jeg gaae forbi Eders Huse, og intet Fordærvelsens Slag skal ramme Eder. Og denne Dag skal være Eder i Fremtiden en Ihukommelsesdag, og I skulle høitideligholde den som en Fest for Herren; dette skal være en evig Lov for Eders Efterkommere. Paa den fjortende Dag i den første Maaned skulle I nemlig om Aftenen spise ushyret Brød. I syv Dage skulle I spise ushyret Brød, men alt forinden den første Dag skulle I have bortskaffet al Suurdeig af Eders Huse; thi hver den, der spiser Shret fra den første til den syvende Dag, skal udslettes af Israel. Paa den første og syvende Dag er hellig Fest, da maae I ikke forrette noget Arbeide, kun det, som behøves til Maden, maa tilberedes. Og du skal hellige mig alle Førstefødte, baade af Menneſker og Kvæg, mig skulle de tilhøre. Og naar Eders Børn i Fremtiden spørge Eder: Hvad er dette for en Guds-tjeneste, som I holde? da skulle I sige: Det er Paaskefesten for Herren, der gif forbi Israels Huse, dengang han slog Ægypternes Førstefødte. Du skal forkynde det for din Søn paa den samme Dag (du holder Festen), og sige: Fordi Herren gjorde saaledes mod mig, da jeg drog ud af

Egypten, derfor holder jeg denne Fest. Og det skal være dig til et Tegn paa din Haand og til Minde imellem dine Dine, for at Herrens Være kan være i din Mund; thi med vældig Haand førte Gud dig ud af Egypten."

Ved Midnatstid ihjelslog Herren alle Førstefødte i Egypten. Da stod Pharao op om Natten, han og hans Tjenere og alle Egyptere, og der lød et høit Skrig over hele Landet; thi der var intet Huus, hvori der ikke var en Død. Og Pharao kaldte paa Moses og Aron og sagde til dem: „Staaer op og drager ud af mit Folks Midte, baade I og alle Israelliter; gaaer hen og tjener Herren, som I have sagt, men velsigner ogsaa mig." Og alle Egypterne trængte ogsaa paa Folket, for at drive dem ud af Landet, thi de sagde: „Vi døe ellers allesammen." Sex hundrede tusinde i Tallet, foruden Kvinder og Børn, droge nu Israelliterne ud fra Ramses ad Sukkoth til, og en Mængde af allehaande sammenløbet Folk drog med dem, og de førte med sig Sølv, Guld, Klæder og meget Rvæg.

Den Tid, i hvilken Israelliterne havde opholdt sig i Egypten, var 430 Aar. Efter disses Forløb, netop paa samme Dag, droge alle Herrens Skarer ud af Egypten. Det var en Jagttagelses-Nat for Herren, for at han kunde føre dem ud af Egypten; derfor er denne Nat helliget til Herren som Jagttagelsens-Nat (לַיְלָה שְׁמֵרָה) for Israelliterne til evig Tid. Af Deigen, som de havde taget med paa deres Skuldre, førend den var shret, bagte de ushrede Rager (חֲמֻצִים); thi da de vare drevne ud af Egypterne, levnedes der dem ingen Tid til at berede sig anden Tæring paa Reisen. Moses tog ogsaa Josephs Been med sig, som denne havde ladet Israelliterne sværge, at de vilde gjøre, naar Herren forløste dem.

45. Udgang af Egypten. Egypternes Undergang i det røde Hav.

(2 Mosebog, Kap. 13, 17—15, 21.)

Da nu Pharao havde ladet Folket drage bort, førte Gud dem ikke gjennem Philistrenes Land, endskjøndt det var den nærmeste Wei; thi Gud sagde: Folket vilde maaskee

angre, at de havde forladt Ægypten, naar de kom i Ærig, og atter vende tilbage dertil. Derfor lod Herren dem tage en Omvei gjennem Ørkenen ved det røde Hav; de drog fra Sukkoth og sloge Leir i Etham, hvor Ørkenen begynder. Og Herren drog foran dem, om Dagen i en Skytøtte for at lede dem paa Veie, og om Natten i en Ildstøtte for at lyse for dem, saa at de kunde reise baade Dag og Nat. Da nu Kongen af Ægypten hørte, at Folket var flygtet, vendtes hans Hjerte atter imod det, og han sagde: „Hvad have vi dog gjort, at vi lode Israel slippe ud af vor Tjeneste?“ Og han tog sine 600 Stridsvogne og sine Vognkæmpere, satte efter Israeliterne og naaede dem ved Havet, hvor de havde leiret sig ved Phi-Hachiroth lige overfor Baal-Zephon. Men da Israeliterne saae dem, bleve de bange og skreg til Gud, og til Moses sagde de: „Var der da ikke Grave nok i Ægypten, siden du har ført os herhid, for at vi skulde døe her i Ørkenen? Sagde vi ikke til dig: Lad os i Fred, vi ville tjene i Ægypten?“ Moses svarede: „Frygter ikke, staaer fast, seer Herrens Hjælp; thi disse Ægyptere, som I see idag, skulde I aldrig see mere. Herren vil kæmpe for Eder, men I skulde være stille.“ Og Herren sagde til Moses: „Hvorfor raaber du til mig? Sig til Israeliterne, at de skulde bryde op. Og du, løst din Stav og ræk din Haand ud over Havet, og deel det; saa skulde Israeliterne gaae over paa det Tørre midt igjennem Havet.“ Da hævede sig Guds Engel (Skytøtten), som drog foran Israels Hær, og gik bag ved dem, saa at Skytøtten stod mellem Ægyptens Hær og Israels Hær; hos hiin var der Sky og Mørke, hos denne lyft om Natten, og den ene Hær nærmede sig ikke den anden hele den Nat. Moses rakte nu sin Haand ud over Havet, og Herren lod ved en stærk Østenvind Havet drive bort, saa at det blev tørt, Vandene skiltes nemlig ad, og Israeliterne gik midt igjennem Havet, og Vandene stode som en Muur for dem til Høire og til Venstre. Ægypterne satte efter dem med Vogne og Ryttere midt ud i Havet. Og Herren sagde til Moses: „Ræk atter din Haand ud over Havet, og Vandet skal komme tilbage over Ægypterne.“ Da nu Moses rakte Haanden ud, kom Vandet henimod Morgen tilbage i sit vanlige Leie og

bedækkede hele Pharaos Hær; der blev ikke Een tilbage af den. Saaledes frelst Herren paa denne Dag Israel af Egypternes Haand. Og da de saae Egypterne ligge døde ved Havets Bred, og saae den store Magt, Herren havde vtiist imod Egypterne, frngtede Folket Herren, og de troede paa Herren og Moses, hans Tjener. Nu istemte Moses og Israel en Lovsang: „Jeg vil lovshnge Herren, thi han er høit ophøiet; Heste og Ryttere styrtede han i Havet. Min Seir og min Sang er Jah, Herren.“ Og Prophetinden Mirjam, Arons Søster, tog en Pauke i sin Haand, og alle Kvinder fulgte hende med Pauker og Dands, og hun sang: „Lovshnger Herren, thi han er høit ophøiet; Heste og Ryttere styrtede han i Havet.“

46. Vandringen til Sinai; Manna. Kamp med Amalek.

(2 Mosebog, Kap. 15, 22—17.)

Moses lod nu Israeliterne bryde op fra det røde Hav, og de kom til Orkenen Sur. De drog tre Dage uden at finde Vand. Saa kom de til Marah, men her kunde de ikke drikke Vandet, fordi det var bittert; derfor kaldte man Stedets Navn Marah. Her knurrede Folket imod Moses og sagde: „Hvad skulde vi drikke?“ Moses bad til Herren, og Herren lærte ham et Træ at kjende, som han kastede i Vandet, og det blev drickeligt. Og Herren sagde til Folket: „Dersom du hører paa Herren, din Guds Røst, og gjør, hvad ret er for hans Dine, og lyder hans Bud og holder hans Love, saa vil jeg ikke lægge nogen af de Sygdomme paa dig, som jeg har lagt paa Egypterne. Thi jeg, Herren, er din Læge.“ De kom nu til Elim, og der var 12 Vandkilder og 70 Palmetræer. Derfra kom de paa den 15de Dag i den anden Maaned efter deres Udgang fra Egypten til Orkenen Sin, der ligger mellem Elim og Sinai Bjerg. Der knurrede Folket mod Moses og Aron og sagde: „Gid vi vare døde i Egypten for Herrens Haand, da vi sad ved Rjodgrhden og havde Brød i Overflødighed; thi I have ført os til denne Orken for at lade hele Folket omkomme af Hunger.“ Da sagde Herren til Moses: „Se, jeg vil lade Brød regne ned til Eder fra Himlen, og Folket skal gaae ud og samle

fig, hvad det behøver, for hver Dag. Paa den sjette Dag skulde de tilberede det, de da have indsamlet, og det skal være dobbelt saa meget, som de ellers samle paa de andre Dage." Moses og Aron sagde derpaa til Israelliterne: „Om Aftenen skulde I erkjende, at Gud har ført Eder ud af Ægypten, og om Morgenens skulde I erkjende Herrens Herlighed; om Aftenen vil han give Eder Kød at spise og om Morgenens Brød til Mættelse; thi Herren har hørt Eders Rurren imod ham, men vi — hvad ere vi, at I skulde knurre imod os?" Og det skete om Aftenen, at der kom Vagtlere og bedækkede hele Leiren. Da Duggen steg op, laa der over Orkenen noget Tiint og Smaat som Rimfrost paa Jorden. Da Israelliterne saae det, sagde den En til den Anden: „Hvad er det (Man = hu)?" Thi de vidste ikke, hvad det var. Da sagde Moses: „Det er det Brød, som Herren har givet Eder at spise. Samler deraf, Enhver efter som han kan spise, en Omer for hvert Hoved, efter Sjælenes Tal i hvert Telt." De gjorde saaledes, og de samlede En Meget, en Anden Mindre. Men da de maalte det med en Omer, da havde den, der havde samlet Meget, Intet tilovers, og den, som havde samlet Lidt, manglede Intet; Enhver havde samlet saa meget, han behøvede. Moses befalede dem: „Ingen maa levne Noget deraf til om Morgenens!" Men de adlød ham ikke, og Nogle gjemte deraf til om Morgenens; men da gik der Orme deri, og det lugtede ilde, og Moses blev vred paa dem. Saaledes samlede de, hvad der behøvedes for hver Dag, og naar Solen skinnede, da smeltede det. Paa den sjette Dag samlede de dobbelt saa meget, to Omer for enhver Person. De meldte det til Moses, og han sagde: „Imorgen er det Sabbath, Herrens hellige Hviledag; bager og koger derfor idag, hvad I ville bage og koge, og hvad der bliver tilovers, glemmer det til imorgen." De gjorde saaledes, og det lugtede ikke ilde, og der gik heller ikke Orme i det. Og Moses sagde til dem: „Spiser det nu idag; thi idag er der Sabbath for Herren, og idag ville I ikke finde Noget paa Marken." Desuagtet gik Nogle af Folket ud for at samle, men de fandt Intet. Da sagde Herren til Moses: „Hvort længe vægre I Eder ved at holde mine Bud og mine Love? Enhver

blive hjemme den syvende Dag." Israelliterne kaldte denne Spijs Manna, den lignede Korianderfrø og smagte som Rager med Honning. Herren bad Moses at tage en Krukke med Manna for at opbevare den til Efterkommerne, og Aron nedlagde siden Krukken foran Vidnesbyrdet (Lovens Tavler). 3 40 Aar spiste Israelliterne Manna, indtil de kom til Grændsen af Kanaans Land.

Efter Herrens Befaling brød Israelliterne derpaa op fra Orkenen Sin og leirede sig i Rephidim. Der havde Folket intet Vand at drikke. De knurrede derfor mod Moses og sagde: „Giv os Vand at drikke!“ „Hvad skal jeg gjøre?“ raabte Moses til Herren, „der mangler kun lidt i, at de stene mig.“ Herren svarede: „Tag nogle af de Eldste i Israel med dig, og tag din Stav i din Haand, og gaa saa hen til Klippen i Horeb, hvor jeg vil staae for dig. Slaa saa paa Klippen, da skal der flyde Vand af den, og Folket skal drikke.“ Moses gjorde saaledes. Dette Sted blev kaldt Massah og Meribah (Fristelse og Riv), fordi Folket der havde stridt mod Moses og fristet Herren, idet de sagde: „Mon Herren er iblandt os eller ikke?“

Kort efter kom Amalekiterne og angreb Israel. Moses lod Josua udpælge tappre Mænd for at stride imod dem, imedens han selv med Guds Stav i Haanden, ledsaget af Aron og Chur, gik op paa Bjergets Tinde. Og det skete, at, naar Moses hævede sin Haand, seirede Israel, men naar han lod sin Haand synke, seirede Amalek. Men da Moses Hænder bleve for tunge, tog Aron og Chur en Steen, som de lagde under ham, og han satte sig paa den, hvorpaa de hver fra sin Side, understøttede hans Hænder, saa at de vare opløstede hele Tiden, indtil Solen gik ned; og Amalekiterne faldt for Josuas Sværd. Moses reiste derpaa et Alter og kaldte det: „Herren er mit Banner“, idet han sagde: „thi der er en udsirakt Haand paa Herrens Throne, Herrens Kamp er imod Amalek fra Slægt til Slægt.“

47. Jethros Besøg hos Moses. Hans Raad.

(2 Mosebog, Kap. 18.)

Da Jethro, Præsten i Midian, Moses Svigerfader fik at høre Alt, hvad Herren havde gjort mod Moses

og Israel, og hvorledes Herren havde ført dem ud af Ægypten, tog han Zippora, Moses Hustru, og hendes Sønner, Gerson og Eliezer, og gik med dem til Moses Leir ved Guds Bjerg. Han lod Moses iforveien underrette derom, og denne gik ham imøde, boiede sig for ham og kyskede ham, og efter at de havde hilst paa hinanden, gik de ind i Teltet. Her fortalte Moses sin Svigerfader Alt, hvad Herren havde gjort mod Pharao og Ægypterne for Israels Skyld, og alle deres Besvarligheder paa Veien, og hvorledes Herren havde bestraffet dem. Jethro glædede sig over alt det Gode, som Herren havde gjort. „Lovet være Herren,“ sagde han, „som har frelst Eder fra Pharaos og Ægypternes Haand. Nu erkjender jeg, at Herren er større end alle Guder.“ Næste Dag sad Moses for at dømme i Folkets Sager og kundgjøre dem Guds Love og Bud. Folket stod om ham fra Morgen til Aften. Da Jethro saa det, sagde han til ham: „Det er ikke rigtigt, hvad du gjør; baade du og Folket maae blive altfor trætte derved; du kan ikke overkomme det. Følg mit Raad, og Gud vil være med dig. Forklar for Folket Lovene og Budene, lær dem den Vej, de skulde vandre, og de Gjæringer, de skulde gjøre. Og udvælg dig saa dygtige Mænd, der ere gudfrygtige og sanddrue og hade Binding og sæt dem til Forstandere over tusinde, over hundrede, over halvtredstusinde og over ti. Disse skulde til hver Tid dømme Folket imellem; enhver vigtig Sag skulde de bringe for dig, men i ubetydelige Sager maae de selv dømme; saa bære de med dig, og Byrden lettes for dig.“ Moses fulgte sin Svigerfaders Raad, og denne reiste nogen Tid derefter tilbage til Sit.

48. Forberedelse til Aabenbaringen paa Sinai Bjerg.

(2 Mosebog, Kap. 19.)

Paa den første Dag i den tredie Maaned efter Israelliternes Udgang af Ægypten kom de til Ørkenen Sinai, og de leirede sig der lige overfor Bjerget. Moses steg op til Gud, og Herren raabte ham til fra Bjerget: „Saaledes skal du sige til Jakobs Huus og forkynde Israelliternes:

J have seet, hvad jeg har gjort mod Ægypten, og hvorledes jeg har baaret Eder paa Ornevinger og bragt Eder til mig. Og nu, dersom J lyde min Røst og holde min Pagt, skulle J være mig en Eiendom fremfor alle Folkeslag, og J skulle være et Rige af Præster og et helligt Folk. Disse ere de Ord, som du skal sige til Israelliterne." Da gik Moses ned og kundgjorde det for Folkets Ældste, og hele Folket svarede eenstemmigt: „Alt, hvad Herren har talt, det vilde vi gjøre." Moses bragte disse Folkets Ord igjen for Gud. Da sagde Herren fremdeles til ham: „Se, jeg vil komme til dig i en tyk Sky, paa det at Folket skal høre, at jeg taler med dig, og for at de ligeledes skulle troe paa dig evindeligt. Men gaa nu til Folket, og de skulle hellige sig idag og imorgen og vaske deres Klæder. De skulle holde sig rede til den tredie Dag; thi paa den tredie Dag vil Herren stige ned for hele Folkets Dine paa Sinai Bjerg. Og du skal sætte et Gjærde om Bjerget for Folket og sige til det: Bogter Eder for at bestige Bjerget eller røre ved dets Fod! Hver, som rører ved det, skal døe." — Da nu paa den tredie Dag Morgenens brød frem, da var der Torden og Lynild, og en tyk Sky bedækkede Bjerget, og en saare stærk Basunlyd hørtes, saa at alt Folket i Leiren forfærdedes. Da førte Moses Folket ud af Leiren hen til Foden af Bjerget. Hele Sinai Bjerg røg, fordi Herren foer ned paa det i Ilden, og Røgen steg op som af en Ildovn, og hele Bjerget bævede derved. Basunlyden blev alt stærkere. Moses talte, og Herren svarede ham med høi Røst.

49. Aabenbaringens ti Bnd.

(2 Mosebog, Kap. 20.)

Da talte Gud alle disse Ord:

Jeg er Herren, din Gud, som har ført dig ud af Ægypten, af Trældommens Huus.

Du skal ikke have andre Guder for mit Ansyn. Du skal ikke gjøre dig noget Afgudsbillede eller nogen lignende Skikkelse af det, som er i Himlen oven til eller paa Jorden nedentil eller i Havet dybt under Jorden. Du skal ikke tilbede

og ikke tjene dem; thi jeg, Herren, din Gud, er en nidkjær Gud, som hjem søger Fædrenes Misgjerning paa Børnene indtil tredje og fjerde Led, naar de hade mig, og som viser Miskundhed i tusinde Led mod dem, som elske mig og holde mine Bud.

Du skal ikke udtale Herren, din Guds Navn forfængeligt; thi Herren lader ikke den være ustraffet, som forfængeligt udtaler hans Navn.

Kom Sabbathens Dag ihu, at Du helliger den. Sex Dage skal Du arbejde og udføre alle dine Forretninger, men den syvende er en Hviledag til Ære for Herren, din Gud; da skal Du intet Arbejde foretage Dig, hverken du, din Søn eller Datter, din Tjener eller din Tjenestepige eller dit Kvæg eller den Fremmede, som opholder sig indenfor dine Porte. Thi i sex Dage skabte Gud Himlen og Jorden og Havet med Alt, som er deri; men paa den syvende Dag hvilede han; derfor velsignede Gud Sabbathen og helligede den.

Ær din Fader og din Moder, paa det at Du maa leve længe i det Land, som Herren, din Gud, giver Dig.

Du skal ikke myrde.

Du skal ikke bryde Ægteskab.

Du skal ikke stjæle.

Du skal ikke sige falskt Vidnesbyrd om din Næste.

Du skal ikke have Begjerlighed til din Næstes Hustru.

Du skal ikke have Begjerlighed til din Næstes Hustru, eller hans Tjener, Pige, Dre, Åsen eller noget af alt det, som hører din Næste til.

Og da nu Folket saae det vældige Veir med Torden og Lynild, bavede det og veg tilbage, og de sagde til Moses: „Tal du med os, saa ville vi høre; men lad Gud ikke tale til os, for at vi ikke skulle døe!“ Moses svarede: „Frygter ikke! thi Gud er kun kommen, for at sætte Eder paa Prøve, og for at Frygten for ham skal være over Eders Afsyn, for at I ikke synde.“ Fol-

ket stod nu langt borte, og Moses nærmede sig den tykke Sky, hvori Gud havde aabenbaret sig. Da sagde Herren til ham: „Saaledes skal du sige til Israhel: I have selv seet, at jeg har talt med Eder fra Himlen. I maae ikke gjøre Eder Noget, som I ville sætte ved Siden af mig, ingen Guder af Sølv eller Guld. Et Alter skal du gjøre mig af Jord og bringe derpaa dine Brændoffre og Takoffre. Men vil du reise mig et Alter af Steen, maa du ikke bygge det af hugne Steen; thi naar din Meisel er gaaet over det, har du vanhelliget det. Paa ethvert Sted, hvor jeg lader mit Navn ihukomme, vil jeg komme til dig og velsigne dig.“

50. Fortsættelse af Lovgivningen.

(2 Mosebog, Kap. 21—23.)

Herren sagde endvidere til Moses: „Disse ere de Love, som du skal forelægge dem: Naar du kjøber en hebraisk Træl, skal han tjene dig i sex Aar, men i det syvende Aar skal han gaae fri bort, uden Løsepenge.¹⁾ Hvo, som slaaer et Menneſke, saa at det døer, han skal selv døe. Har han imidlertid ikke tragtet ham efter Livet, men Gud har foiet det saaledes, at hiint Menneſke faldt for hans Haand, saa vil jeg bestemme et Fristed, hvor han kan flye hen. Men ſkeer det, at Nogen med Forsæt slaaer sin Næste ihjel med List, da skal han endog tages fra mit Alter, hvis han er flygtet dertil, og dræbes. Hvo som slaaer sin Fader og Moder, skal døe, iligemaade, hvo som bander dem. Naar Nogen stjæler et Menneſke for at sælge ham, og Menneſket findes i hans Haand, skal han døe. Hvo, som offerer til Guder foruden til Herren alene, har sit Liv forbrudt. Undertrykker og plager ikke den Fremmede; thi I vide, hvorledes den Fremmede er tilmode, da I selv have været fremmede i Egypten. Ei heller maae I fortrykke Enker og Faderløse; dersom du undertrykker dem, og de raabe til mig, da vil jeg høre deres Skrig; min Brede vil opflammes, og jeg vil dræbe Eder med Sværdet, saa at Eders egne Hustruer skulle blive Enker, og Eders Børn

¹⁾ Se 5 Mosebog, Kap. 15, 12—18, og 3 Mosebog, Kap. 25, 10—20.

faderløse. Aaener du Penge ud til den Fattige, maa du ikke være mod ham som en Lagerkarl, paalæg ham ikke Renter. Tager du din Nastes Klædebon i Pant, saa skal du give ham det igjen, før Solen gaaer ned; thi det er det Eneste, han har at tage over sig, naar han sover om Natten paa sit Leie; og raaber han til mig, vil jeg høre paa ham, thi jeg er barmhjertig. Dommeren skal du ikke laste, og ikke bande dit Folks Fyrste. I skulle være mig hellige Mænd; Kjød, som er sønderrevet paa Marken, maae I ikke spise, for Hunde skulle I kaste det. — Du maa ikke udbrede falske Rhygter. Ræk ikke Haand til den Ugudelike, saa at du vidner for Uret og Svig. Følg ikke den store Hob til det Onde; væi dig ikke efter Mængden i en Retsfag, saa at du forvender Sandheden; men heller ikke den Ringe skal du besmykke i hans Sag for Retten. Naar du seer din Fjendes Dye eller Afsen fare vild, skal du bringe ham det tilbage. Seer du din Fjendes Afsen ligge under dets Byrde, saa vogt dig at forlade ham, men hjælp ham at løfte Byrden af det¹⁾. Væi ikke Retten for den Fattige under hans Trætte. Hold dig borte fra al Løgn. Tag ikke mod Skjænk og Gave; thi Gaver gjøre de Klartseende blinde og forvende de Retsfærdiges Sag. I sex Aar skal du besaae dit Land og indsamle dets Afgrøde; men i det syvende Aar skal du lade det ligge brak, og de Fattige maae da spise, hvad der groer derpaa; ligesaa skal du gjøre med din Viingaard og din Oliehave. Førstegroden af de første Frugter paa din Mark skal du bringe til Herren, din Guds Huus. Du maa ikke koge et Kid i dets Moders Mælk. Dersom I tjene Herren, Eders Gud, vil han velsigne din Epise og din Drikke og fjerne al Sygdom fra dig."

51. Pagten's Offer. Guldkalven.

(2 Mosebog, Kap. 24, 3—8; 12—18; Kap. 32.)

Moses forkyndte alle disse Ord til Folket, dernæst opskrev han dem, og reiste den næste Morgen et Alter

¹⁾ Se 5 Mosebog, Kap. 22, 1—4.

under Bjerget og tolv Mindestene for Israels tolv Stammer. Israeliterne bragte saa Offer derpaa, og Moses tog Blodet fra Offrene, bestænkede Alteret dermed og god Halvdelen af Blodet i en Skaal. Derpaa tog han Pagtens Bog og læste den op for Folket, og de sagde med een Røst: „Alt, hvad Herren har talt, ville vi gjøre og lyde.“ Saa tog Moses Blodet og stænkede det paa Folket, og sagde: „Se, det er den Pagts Blod, som Herren har oprettet med Eder om alle disse Ord.“ Herren sagde nu til Moses: „Stig op paa Bjerget og bliv der, saa vil jeg give dig Steentablene samt Loven og Loven, som jeg har skrevet, for at du kan lære Folket dem.“ Moses steg saa op paa Bjerget og blev der 40 Dage og 40 Nætter.

Men da Folket saae, at Moses tøvede med at komme ned fra Bjerget, flokkede det sig om Aron og sagde: „Gjør os Guder, som kunne drage foran os; thi vi vide ikke, hvad der er blevet af Moses, som førte os ud af Ægypten.“ Aron svarede: „River Guldringene af Eders Koners, Sønners og Døttres Drer, og bringer dem til mig.“ Saa rev hele Folket Ringene af deres Drer og bragte dem til Aron. Han tog dem og støbte en Kalb deraf. Da udraabte de: „Disse ere dine Guder, Israel, som have ført dig ud af Ægypten.“ Da Aron saae det, reiste han et Alter og sagde: „Imorgen er det Høitid for Herren.“ Og Folket stod tidligt op den næste Dag, bragte Brændoffre og Takoffre og satte sig saa ned for at spise og drikke, og derpaa stode de op til Dands og Lystighed. Da sagde Herren til Moses: „Gaa, stig ned; thi dit Folk, som du har ført ud af Ægypten, har forsyndet sig svært; hurtigt ere de vegne af fra den Vei, jeg bød dem, og have gjort sig en støbt Kalb og knælet ned og offret til den. Se, det er et haardnakket Folk; jeg vil ødelægge det, og saa vil jeg gjøre dig til et stort Folk.“ Men Moses bad inderlig til Herren: „O Herre, hvorfor skal din Brede optændes mod dit Folk, som du førte ud af Ægypten med stor Kraft og vældig Haand? O, vend din Bredes Flamme bort, og tag i Naade Straffen bort fra dit Folk! Kom dog dine Tjenere Abraham, Isak og Jakob ihu, hvilke du har tilsagt: Jeg vil gjøre Eders Aftom saa mangfoldig som Stjernerne paa Himlen.“ Derpaa vendte

Moses sig og steg ned af Bjerget, og de to Lovens Tabler havde han i sin Haand, og der var skrevet paa begge Sider af dem, og Skriften var Guds Skrift. Da Josva hørte Folkets høie Skrig, sagde han til Moses: „Der er Krigslarm i Leiren.“ Men han svarede: „Det lyder ikke som Seirsraab eller som Skrig af de Slagne; det er en Vexelsang, jeg hører.“ Og da Moses nu kom nær hen til Leiren, og saae Kalven og Dandsen, opflammedes hans Brede, og han fastede Tablerne ud af sin Haand, og de søndersloges ved Foden af Bjerget. Saa tog han Kalven, brændte den i Ild og malede den til Støv, som han strøede paa Vandet, og gav Israelliterne det at drikke. Og til Aron sagde han: „Hvad har dette Folk gjort dig, at du har bragt en saa stor Synd over det?“ Aron svarede: „Forhast dig ikke i din Brede, min Herre; du veed jo selv, at det er et ondt, gjenstridigt Folk.“ Derpaa traadte Moses hen til Indgangen af Leiren og raabte: „Hvo som hører Herren til, komme hid til mig!“ Da flokkedes alle Leviter om ham, og han sagde til dem: „Saaledes siger Herren, Israels Gud: Enhver fæste sit Sværd ved sin Lænd og drage igjennem Leiren og ihjelslaae Broder, Ven og Frænde!“ De gjorde saaledes, og der faldt henved 3000 Mand paa denne Dag.

Næste Morgen sagde Moses til Folket: „I have forsyndet eder svært; nu vil jeg henvende mig til Herren, maaskee kan jeg faae Tilgivelse for Eders Synd.“ Og han bad: „O Herre, Folket har forsyndet sig svært, men tilgiv du nu deres Synd; hvis ikke, da udslet mig af din Bog.“ Men Herren sagde: „Den, som har syndet imod mig, vil jeg udslette af min Bog. Men gaa du hen og før Folket til det Sted, som jeg har sagt dig; min Engel skal gaa foran dig. Og paa Hjemføgelsens Dag skal jeg hjemføge deres Synd.“

52. Folkets Bod. Guds Herlighed drager forbi Moses.

(2 Mosebog, Kap. 33—34.)

Da Folket hørte de haarde Ord, som Herren havde sagt til Moses, sørgede de, og Ingen tog sine Smykker paa. Men Moses sagde til Herren: „Se, du siger til

mig: Føør dette Folk op; men du lader mig ikke vide, hvem du vil sende med mig. Du har jo sagt: Jeg kjender dig ved Navn, og du har fundet Naade for mine Dine. O saa kundgjør mig da din Vei og lad mig erkjende, at dette Folk er dit Folk!" Og Herren sagde: „Ogsaa dette vil jeg gjøre." Moses vedblev at bede: „Saa lad mig da se din Herlighed!" Da svarede Herren: „Jeg vil føør al min Godhed forbi dig og gjøre dig bekjendt med Navnet Herren (Adonai), at jeg er naadig mod den, hvem jeg er naadig imod, og forbarmer mig over den, jeg forbarmer mig over; men mig selv kan du ikke se; thi Menneſket kan ikke se mig ilive. Udhug nu tvende Steentavler, som de forrige vare; saa vil jeg skrive de samme Ord paa disse, der stode paa dem, som du har sønderſlaaet. Hold dig saa tidlig imorgen rede til at stige op paa Bjerget, hvor du skal staae i Klippehulen, naar jeg drager forbi i min Herlighed." Moses gjorde ſaaledes, og da Herren drog forbi, lød det: „Herren, Herren er almægtig, barmhertig og naadig, langmodig og idel Miſkundhed og Troſtthed; han bevarer ſin Miſkundhed imod tuſinde Lød, han tilgiver Miſgjerning, Synd og Træfald, men lader ikke Noget uſtraffet." Og Moses var der hos Herren i 40 Dage og 40 Nætter, uden at ſpiſe eller drikke, og da han kom igjen ned til Folket med de tvende nye Lovtavler, kaſtede hans Aſſyn Straaler.

53. Tabernaklet.

(2 Moſebog, Kap. 25—28. 35—40.)

Herren ſagde til Moſes: „Sig til Iſraeliterne, at de ſkulle bringe mig Gaver, Enhver efterſom hans Hjerte frivillig tilſtynder ham dertil. Og diſſe ere de Gaver, ſom de ſkulle bringe: Guld, Sølv og Kobber, himmelblaa, purpurød og høirød Uld, hvidt Vinned, Gedehaar, rødſarvet Bædderſkind, Tachasſkind og Acacietræ, Olie til Lyſeftager, Urter til Salveolier og til duftende Røgelfer, Schohamſteen og Indfatningsſteen til Ephod (Livklædning) og Brøſtſmykket, og de ſkulle gjøre mig en Helligdom (מִקְדָּשׁ), paa det at jeg maa boe imellem

dem, Alt efter det Forbillede af Boligen (מִשְׁכָּן) og de Redstaber, som jeg viser dig. Saaledes skulle de gjøre det. Det Allerhelligste (קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים) skal være 10 Alen langt, 10 Alen bredt og 10 Alen høit. Deri skulle de gjøre en Ark (אָרֹן) af Acacietræ og omvifle den indvendig og udvendig med fiint Guld, og oven omkring den skal du gjøre en Guldfrands. Gjør ogsaa et Laag af fiint Guld og to Cheruber af drevet Guld, den ene paa den ene Ende og den anden paa den anden Ende af Laaget, og i Arken skal du lægge Vidnesbyrdet¹⁾. Derfra vil jeg forkynde dig Alt, hvad jeg vil befale dig at sige til Israelliterne." (Senere blev der i Pagtens Ark ved Siden af Lovens Tavler nedlagt Arons Præstestav og en Krukke med Manna.)

"Og du skal gjøre et Bord (שֻׁלְחָן) af Acacietræ, som skal belægges med reent Guld, og en Guldfrands skal gøres rundt omkring det. Paa Bordet skal der altid lægges Skuebrød for mig. Dernæst skal du gjøre en Bæstøge (מִנְחָה) af fiint Guld og drevet Arbeide. Dens Stamme, Arme, Bægere, Knopper og Blomster skulle være af eet Stykke. Syv Lamper skal du gjøre ved den, saaledes at de kaste deres Lys mod Forsiden. Og du skal stille Bordet udenfor Forhængen, der stiller mellem det Hellige og det Allerhelligste, ved Nordsiden, men Bæstøgen lige overfor Bordet ved Sydsiden af Boligen. Du skal ogsaa gjøre et Røgelsealter (מִזְבֵּחַ הַקְטֹרֶת) af Acacietræ og belægge det heelt med reent Guld, og rundt om det skal du gjøre en Guldfrands. Og det skal sættes foran Forhængen, som er for Vidnesbyrdets

¹⁾ De to Steentavler i Arken kaldes derfor (אָרֹן הָעֵדוּת) Vidnesbyrdets Ark (2 Moseb. 40, 21), (אָרֹן הַבְּרִית) Pagtens Ark (Josv. 3, 6), (אָרֹן אֱלֹהִים) Guds Ark (1 Sam. 3, 3), (אָרֹן הַקֹּדֶשׁ) den hellige Ark (2 Krøn. 35, 3), (אָרֹן צִדְקָה) din (Guds) Krafts Ark (2 Krøn. 6, 41, Ps. 132, 8), som oftest kun (הָאָרֹן) Arken. Da hele Helligdommen kun var bygget for Arkens Skyld kaldes den ogsaa (מִשְׁכָּן הָעֵדוּת) Vidnesbyrdets Bolig.

Ark. Paa dette Alter skal Aron hver Morgen, naar han gjør Lamperne tilrette, og hver Aften, naar han tænder Lamperne, bringe Røgelseofferet; et bestandigt Røgoffer skal det være for Herrens Afsyn. Disse skulle staae i Helligdommen (קֹדֶשׁ), som skal være 20 Alen lang og 10 Alen bred.

Du skal ogsaa gjøre en Forgaard (הֶחָצֵר) til Boligen, der skal omgive hele Tabernaklet, dens Længde skal være 100 Alen, dens Brede paa alle Sider 50 Alen, dens Høide 5 Alen. Til den skal du gjøre et Alter af Acacietræ og beslaae det med Kobber (קִיפֹתָהּ הַכֹּהֵן, ogsaa קִיפֹתָהּ הַזֶּה Brændoffer=Alter). Og du skal gjøre et Kar (בֵּיֹר) af Kobber med Kobberfod til at vaske sig i, og du skal sætte det mellem Forsamlingssteltet (אֹהֶל מוֹעֵד) og Alteret og komme Vand i det, og Aron og hans Sønner skulle vaske deres Hænder og Fødder, naar de træde ind i Forsamlingssteltet, eller naar de nærme sig Alteret for at gjøre Tjeneste og tænde Ildoffer for Herren. Din Broder Aron og hans Sønner Nadab, Abihu, Eleasar og Ithamar skal du udvælge til at tjene mig som Præster (כֹּהֲנִים), og du skal lade gjøre hellige Klæder til Ore og Prydelse for Aron; tal desangaaende med Alle, der ere kunstforstandige, hvem jeg har fyldt med Viisdoms Aand, at de skulle forfærdige disse Klæder ¹⁾."

Moses forsamlede derpaa hele Israels Menighed og

¹⁾ Ypperstepræstens hellige Klæder bestode af 8 Stykker, af hvilke som især mærkelige fremhæves Brystklædningen (Ephod), paa hvis Skulderstykker vare to Edelstene, paa hvilke de 12 Stammers Navne vare indgraverede, 6 paa hver Side; Brystsmykket (Choschen) med 12 Stene, hvorpaa de 12 Stammers Navne vare indgraverede, og hvori der lagdes Urim og Thummim (Eys og Sandhed); den mørkeblaae Overklædning (Meil), der bares under Brystklædningen, og paa hvis Somme nedenfor vare anbragte Granatæbler af Guld og imellem disse Bjelder af Guld, for at det skulde kunne høres, naar Ypperstepræsten gik ind i Helligdommen; den gyldne Plade (Ziz) paa Panden med Indskriften: „Hellig for Herren“ (Kodesch l'Adonai), en høi Hue (Miznepheth) og et Belte (Abnet).

forkyndte dem alle disse Ord, som Herren havde sagt til ham. Og alle Israelliter, baade Mænd og Kvinder, bragte deres Smykker og Alt, hvad der behøvedes til at fuldføre Forsamlingsteltet, samt Alt, hvad der hørte til Tjenesten deri og til de hellige Klæder. Kvinderne, som forstode at spinde og væve, bragte det Arbeide, som de havde forfærdiget. Og Bezaleel af Juda Stamme, hvem Herren isærdeleshed havde fyldt med sin Aand, med Viisdom og Forstand og Kundskab i alt Slags Arbeide, og desuden med Gave til at undervise Andre, tilligemed Oholiab af Dans Stamme, samt alle kunstforstandige Mænd modtog nu alle de indkomne Gaver og begyndte paa Arbeidet. Men Folket blev ved hver Morgen at bringe frivillige Gaver, hvorfor Moses lod udraabe, at Ingen mere skulde bringe nye Gaver.

Da hele Arbeidet var fuldbendt, Tabernaklet, alle Kar og Redskaber samt de hellige Klæder, bragte de det til Moses, der synede Alt, og da han fandt, at de havde gjort Alt, saaledes som Herren havde befaleet det, velsignede han dem. Og paa den første Dag i den første Maaned i det andet Aar efter deres Udgang fra Ægypten blev Tabernaklet opreist. Da nu Moses havde fuldbendt dette Værk, bedækkede en Sky Forsamlingsteltet, og Herrens Herlighed fyldte Boligen. Saa snart Skyn havde sig, brød Israel op ved alle deres Reiser; men saalænge den hvilede over Boligen, dvælede Israel paa det Sted, hvor de vare. Thi om Dagen var Herrens Sky over Boligen; men om Natten lyfte den som Ild for hele det israelitiske Folks Dine paa alle deres Vandringer.

54. Offerloven. Festsdagene.

(3 Mosebog, Kap. 1—7 og Kap. 23.)

Herren kaldte paa Moses og tilkjendegav ham Loven om Brændoffer, Madoffer, Takoffer, Syndoffer og Skyldoffer, idet han sagde til ham: „Sig til Israelliterne: Naar Rogen af Eder vil bringe Herren et Offer, saa skulde I bringe det af tamme Dyr, af Dyr, Faar og Geder. Bringe I det af Fugle, saa skal det være af

Turtelduer eller unge Duer. Vil Nogen bringe et Madoffer, saa skal det være af Hvedemeel, og der skal heldes Olie og lægges Virak derpaa, og det maa ikke tillaves med Suurdeig, ikke heller med Honning; men hvert Madoffer skal saltes med Salt; thi din Guds Pagts Salt maa du ikke lade mangle paa dit Madoffer. Dersom Nogen bringer et Skyldoffer, idet han erkjender, at han har forskyldt sig i Noget, saa skal han først bekjende sin Synd og saa frembære sit Offer for Herren, og Præsten skal gjøre Forsoning; saa bliver hans Synd ham forladt. Naar Nogen forseer sig saa svært mod Herren, at han negter sin Ræste, hvad der var givet ham i Forvaring eller nedlagt i hans Bærg, eller hvad han har bortvendt eller bragt til sig ved Uret, eller naar han har fundet noget Tabt og benegter det og sværger falsk i en af alle de Ting, hvormed et Menneſte kan forsynde sig, skal han ikke blot erstatte dets Værd, men og give den, som det tilhørte, en Femtedeel derover, og saa skal han bringe sit Skyldoffer, og Præsten gjøre Forsoning for ham for Herrens Ansigt, for at det kan forlades ham, hvori han har forseet sig imod Nogen." — Foruden disse Offre befalede Herren, at Præsterne skulde bringe det daglige Brændoffer af to Lam, hvoraf det ene bragtes ved Solens Opgang, det andet ved dens Nedgang for Nattens Frembrud, samt de særskilte Offre paa Sabbathsdage, Nymaanedsdage og Festdage¹⁾.

Herren sagde nemlig til Moses: „Sig til Israeliterne: Disse ere Herrens Fester, paa hvilke I skulle sammenkalde hellige Forsamlinger. I sex Dage maa alt Arbeide gjøres, paa den syvende er en Hviledag for Herren, da maae I intet Arbeide gjøre. Og disse ere Herrens Høitidsdage: Paa den fjortende Dag i den første Maaned henimod Aften er Paaske (חַדְשֵׁי פֶסַח) for Herren. Og paa den femtende Dag i denne Maaned er det ushyrede Brøds Fest (חַג הַמִּצֵּה); i syv Dage skulle I spise ushyret Brød. Paa den første Dag og paa den syvende Dag skal der være en hellig Forsamling, da maae I ikke gjøre noget Arbeide, og i syv Dage skulle

¹⁾ Se 4 Mosebog, Kap. 28.

J bringe Herren Ildoffer. Naar J komme i det Land, som jeg giver Eder, og J høste dets Afgrøde, saa skulles J bringe en Omer (Meg) af Høstens Førstegrøde til Præsten, og han skal svinge denne Omer for Herren, at den maa blive optaget med Velbehag. Og fra Festdagen (Paaske), paa hvilken J have bragt Omeren, skulles J tælle syv hele Uger; indtil Dagen efter den syvende Hviledag skulles J tælle 50 Dage, og saa bringe et Ildoffer for Herren og feire Ugefesten (חַג הַשַּׁבּוֹת); J skulles da bringe to Brød af Hvedemeel, det er Førstegrøde for Herren (יֶם הַבְּבוֹרִים) Se 4 Moseb. 28, 26 og 5 Moseb. 28, 1—10). — Paa den første Dag i den syvende Maaned skal der være en højellig Festdag for Eder, Basunlydens Ihukommelsesdag¹⁾ (יֶם הַזְּכָרֹת, og saa יֶם הַרוּעָה eller יֶם הַזְּכָרֹת), en hellig Forsamling. Paa den maae J ikke foretage noget Arbeide, og J skulles bringe Herren et Ildoffer. Paa den tiende Dag i denne Maaned er Forsoningsdagen (יֶם הַכִּפּוּרִים), da skulles J holde en hellig Forsamling og spørge Eder og bringe Herren et Ildoffer. Intetsomhelst Arbeide skulles J gjøre paa denne Dag, thi det er Forsoningsdagen, paa hvilken J skulles forsones med Herren, Eders Gud. Enhver Sjæl, der ikke spørger sig paa denne Dag, skal udryddes af sit Folk, og Enhver, som gjør noget Arbeide paa denne Dag, vil jeg ligeledes udlette af hans Folk. J maae aldeles intet Arbeide gjøre; det skal være en evig Bestemmelse for Eders Efterkommere, hvor J end boe. En højellig Sabbath (שַׁבָּת שְׁבִיתִי) skal den være for Eder, og J skulles spørge Eder paa den niende Dag i Maaneden om Aftenen, fra Aften til Aften skulles J holde Eders Hviledag. — Paa den femtende Dag i den syvende Maaned, naar J have indsamlet Landets Frugter fra Vo og Viinpresse, er Hyttefesten²⁾ (חַג הַסֻּכּוֹת) for Herren i syv Dage. Paa den første Dag skulles J holde en hellig Forsamling, og ikke foretage noget Arbeide. J syv Dage skulles J bringe Ildoffer. Paa den ottende Dag skulles J holde

¹⁾ Nytaarsfest. ²⁾ Løvsalsfest.

hellig Forsamling, det er Slutningsfesten (שְׁמִינִי פְּעֻקָה), og I skulle frembære Ildoffer og ikke forrette noget Arbeide. Og paa den første Dag skulle I tage Frugt af Træet Hadar (אֶתֶּרֶג), Balmekviste (לִילֵב), Grene af Myrte-træet (הֶדְרִים) og Bidier ved Bækken (בְּרִיחַ) og glæde Eder for Herren, Eders Gud, i syv Dage. I Hytter skulle I boe i syv Dage, hver Indfødt i Israel, for at Eders Efterkommere kunne vide, at jeg lod Israeliterne boe i Hytter, da jeg førte dem ud af Ægypten." Moses forkyndte saaledes Herrens Høitider for Israeliterne.

55. Om rene og urene Dyr. Forstjellige andre Love.

(3 Mosebog, Kap. 11, 15—31. 18, 24—30. 19.)

[5 Mosebog 14.]

Herren befalede Moses og Aron at tilkjendegive Israeliterne Loven om Dyr og Fugle og alle levende Væsner, som røre sig i Vandet, og om alle Skabninger, som mhyldre paa Jorden; at der nemlig skal gjøres Skilsmisse mellem Ureent og Reent, og mellem Dyr, som maae spises, og dem, som ikke maae spises; „thi jeg Herren er Eders Gud og I skulle hellige Eder og blive hellige, og ikke besmitte Eders Sjæle; thi jeg er Herren, der har ført Eder ud af Ægypten, derfor bliver hellige, thi jeg er hellig. Og I skulle advare Israel for hvad ureent er, for al forbuden Forbindelse, at de ikke besmittes ved alle de Afstyheligheder, der findes hos Hedningerne, at de ikke følge deres affstjelige Skikke; jeg, Herren er Eders Gud."

Herren sagde endvidere til Moses: „Tal til hele Israels Menighed og sig til dem: I skulle være hellige, thi jeg, Herren Eders Gud, er hellig! Enhver skal have Grefrøgt for sin Fader og Moder og holde mine Hviledage; jeg er Herren, Eders Gud. I maae ikke vende Eder til Afguderne, og støbte Gudebilleder maae I ikke gjøre Eder; jeg er Herren, Eders Gud Naar I høste Eders Mark, skulle I ikke afmeie de yderste Enden paa Eders Agre, heller ikke skulle I opsanke de enkelte Ar. Vigesaalidt skal du holde Efterhøst ved dit Biinbjerg,

og de enkelte Druer eller Bær, der falde ned, maa du ikke samle; lad dem blive liggende til de Fattige og de Fremmede; jeg er Herren, Eders Gud¹⁾. I skulde ikke stjæle, ikke heller lyve eller bedrage den Ene eller den Anden. I maae ikke sværge falskeligen ved mit Navn, saa at du vanhelliger Guds Navn; jeg er Herren. Du maa ikke øve Vold mod din Næste og ikke rane; Dagleierens Arbeidsløn maa du ikke beholde Natten over til om Morgen²⁾. Du maa ikke bande den Døve, ikke lægge Stød for den Blinde; men du skal frygte Gud; jeg er Herren. I maae ikke gjøre Uret i Dommen: Du maa ikke begunstige den Ringere og ikke agte Stormands Anseelse, men domme din Næste med Retfærdighed. Du maa ikke bringe Bagtalelse omkring i dit Folk; staa ikke ørkesløs ved din Næstes Blod. Du maa ikke hade din Broder i dit Hjerte, men vel maa du frit vise ham tilrette, for at du ikke skal paa-
drage dig Skyld for hans Skyld. Du skal ikke hævne dig, ikke bære Nag, men elske din Næste som dig selv; jeg er Herren. — I maae Intet spise med dets Blod; I maae ikke drive Spaadom af Slangar eller af Stjerne, ikke henvende Eder til Dødningemanere og ikke søge Sandfigere. I maae ikke gjøre noget Indsnit paa Eders Legeme for en Døds Skyld³⁾. — For det graae Hoved skal du reise dig og ære Oldingen og frygte din Gud. Naar en Fremmed opholder sig i Eders Land, maae I ikke trykke ham; I skulde behandle ham som den Indfødte blandt Eder, og du skal elske ham som dig selv; thi I have været Fremmede i Ægypten. I maae ikke gjøre Uret i Favn, Alen, Vægt eller Maal; I skulde have rette Vægtstaaaler, rette Lodder, ret Skjeppe og ret Kande. I skulde holde alle mine Bud og iagttage dem; jeg er Herren."

¹⁾ Se 3 Mosebog 23, 22. 5 Mosebog 24, 19—22.

²⁾ Se 5 Mosebog 24, 14—15.

³⁾ Se 5 Mosebog 14, 1.

56. Arons og hans Sønners Indvielse til Præsteembedet.
Nadab og Abihu.

(3 Mosebog, Kap. 8 9. 10, 1—7.)

Moses forsamlede paa Herrens Befaling hele Folket ved Indgangen til Forsamlingsteltet og førte Aron og hans Søner frem og iførte dem deres Præsteklæder. Derpaa tog han Salveolien og salvede Boligen og udgød deraf paa Arons Hoved og salvede ham for at vie ham til hans Embede. Dernæst bragte han Indvielsens Offre og indviiede Aron og hans Søner og sagde til dem: „I syv Dage maae I ikke forlade Forsamlingsteltet; thi saa længe varer Indvielsen.“ Paa den ottende Dag sagde han til Aron: „Træd hen til Alteret og bring dit Syndoffer og Brændoffer og gjør Forsoning for dig og Folket, bring derpaa Offre for Folket og gjør Forsoning for det, som Herren har befaleet.“ Aron gjorde saaledes og opløstede derefter sine Hænder mod Folket og velsignede det: „Herren velsigne og bevare dig! — Herren lade sit Aasyn lyse over dig og være dig naadig! — Herren løfte sit Aasyn paa dig og give dig Fred!“¹⁾ — Derpaa gik Moses og Aron ind i Forsamlingsteltet, og da de kom ud igjen, velsignede de atter Folket, og Herrens Herlighed aabenbaredes for Folket, en Ild gik ud fra Herren, som fortærede Offeret paa Alteret. Hele Folket saae det, og de jublede og faldt paa deres Ansigt.

Men Arons Søner, Nadab og Abihu, toge hver sit Røgelsesfad, lagde Ild deri og kom Røgelse derpaa, og de bragte fremmed Ild for Herren, uden at Herren havde befaleet dem det. Da udgik der en Ild fra Herren og fortærede dem. Da sagde Moses til Aron: „Dette er det, som Herren har sagt: Ved dem, der ere mig nær, vil jeg helliggjøres og der ved forherliges for hele Folket.“ Aron taug. — Moses bød derpaa de Dræbtes Fættre at bære Ligene bort fra Helligdommen udenfor Leiren; og til Aron og hans Søner Eleasar og Ithamar sagde han: „I maae hverken ved Eders Hoved=

¹⁾ Se 4 Mosebog 6, 22—27.

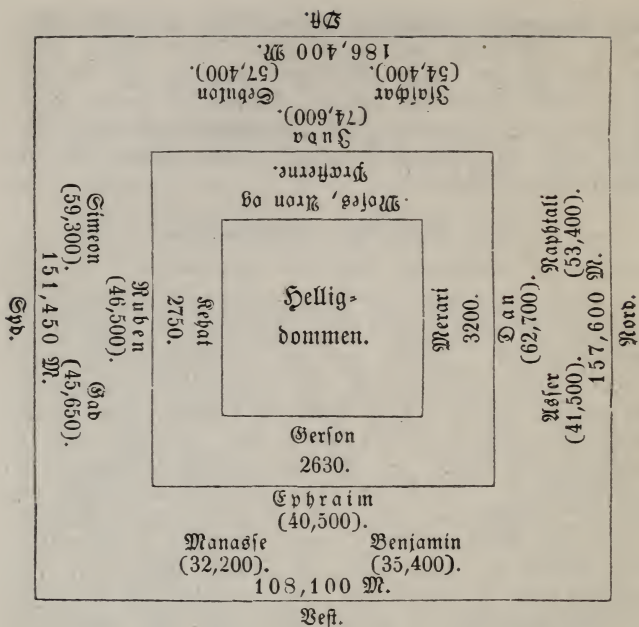
haar eller ved at sønderrive Eders Klæder vise Sorg, paa det at I ikke skulle døe, og Herrens Brede komme over hele Menigheden. Men alle Eders Brødre, hele Israels Huus skulle græde over den Ild, Herren har tændt. Heller ikke maae I vige fra Forsamlingsteltet, for at I ikke skulle døe; thi Herrens Salveolie er paa Eder." Og de gjorde efter Moses Ord.

57. Folketælling. Leirordningen.

(4 Mosebog, Kap. 1—4. 9, 1—14.)

I det andet Aar efter Israeliternes Udgang af Ægypten, paa den første Dag i den anden Maaned, sagde Herren til Moses: „Tæller hele det israelitiske Folk efter deres Stammer og Slægter, Alle af Mandkjønnet, Hoved for Hoved, fra tyve Aars Alder og derover, som kunne drage ud i Krig." Moses gjorde saa, og Tallet paa de vaabendygtige Mænd var 603,550 foruden Leviterne, der var 22,000 ¹⁾. Og Herren talte fremdeles til Moses og Aron: „Israeliterne skulle leire sig hver med sit Banner under sin Stammes Tegn rundt omkring Tabernaklet; men Moses og Aron samt alle Leviter skulle leire sig nærmest omkring Tabernaklet, for at udføre al Gjerning ved Helligdommen og holde Vagt; thi hver Fremmed, der nærmer sig, skal døe." Og deres Leire bleve ordnede saaledes:

¹⁾ Det vil sige Mandfolk fra en Maaned's Alder og derover; iblandt disse vare 8580 Mænd fra 30 til 50 Aar. (Se 4 Mosebog 3, 39; 4, 46—49; 8, 24.)

Og Herren sagde til Moses i den første Maaned i det andet Aar, efter at Israelliterne vare dragne ud af Egypten, at de skulde holde Paaste paa den bestemte Tid, paa den 14de Dag i denne Maaned. Israelliterne holdt da Paaste i alle Maader, som Herren havde befaleet Moses. Men der vare nogle Mand, som vare urene formedelst Lig, saa at de ikke kunde holde Paaste paa den bestemte Dag; de traadte derfor frem for Moses og Aron og sagde: „Vi ere blevene urene formedelst Lig; skulle vi da derfor agtes ringere og udelukkes fra at bringe Herren Offer med de øvrige Israelliter?“ Moses svarede: „Venter kun, saa vil jeg høre, hvad Herren befaler med Hensyn til Eder.“ Herren sagde: „Sig til Israelliterne: Naar Nogen af Eder bliver uren ved Lig eller er paa en lang Reise, skal han alligevel holde Paaste, han skal

holde den paa den 14de Dag i den anden Maaned, henimod Aften, og da spise Paastelammet med ushyret Brød og bittre Urter."

58. Opbrud fra Sinai og Vandring i Ørkenen.

(4 Mosebog, Kap. 10, 11—36. Kap. 11.)

I det andet Aar, paa den tyvende Dag i den anden Maaned, hævede Skyen sig op over Tabernaklet. Israelliterne brøde da op fra Sinai Ørk, og Skyen nedlod sig i Parans Ørk. Pagtens Ark drog tre Dagsreiser foran dem, for at søge Stedet, hvor de skulde hvile; og Herrens Sky var over dem om Dagen, naar de reisste. Saa ofte Arken drog frem, sagde Moses: „Reis dig, o Herre, at dine Tjender maae adspredes, og at de, som hade dig, maae fløe for dit Afsyn!" og naar Arken atter hvilede, sagde han: „Vend tilbage, o Herre, mellem Israels Tufinders Titufinder."

Smidlertid knurrede Folket paa Vandringen, og Herren sendte Ild over det, som fortarede det Yderste af Leiren. Da raabte Folket til Moses, og da han bad til Gud, sluktes Ilden. Men det fremmede løse Folk, der var draget med ud fra Ægypten, nærede lyst Begjærlighed, og de smittede ogsaa Israelliterne, saa at disse begyndte at græde og sagde: „Hvo giver os Kjød at spise? Vi tænke paa de Fisk, som vi spiste for Intet i Ægypten, og de Græskar, Meloner og Løg, vi der havde. Nu maae vi vansmægte; thi her er Intet uden dette Manna for vore Dine." Da nu Moses hørte Folket klage saaledes, blev han bedrøvet, og Herren fortrønedes saare. Moses raabte derfor til Herren: „Hvorfor har du handlet saa ilde imod din Tjener, hvorfor har jeg ikke fundet Naade i dine Dine, saa at du lægger hele dette Folks Byrde paa mig? Har jeg undfanget dette Folk eller har jeg født det, at du skulde sige til mig: Vær det i din Favn som Fosterfaderen det diende Barn? Hvorfra skal jeg tage Kjød til alt dette Folk? Jeg kan ikke bære det alene, det er mig for tungt. Og vil du gjøre saaledes med mig, da slaa mig hellere ihjel, dersom jeg har fundet Naade for dine Dine, for at jeg ikke skal see paa denne

min Nød." Da sagde Herren til ham: „Vælg 70 Mænd af de Ældste i Israel og før dem hen foran Forsamlingssteltet, saa vil jeg der tale med dig, og jeg vil tage af den Aand, der er over dig, og lægge paa dem. Men til Folket skal du sige: Smorgen skulde I faae Kjød at spise, og det i saadan Mængde, at det skal blive Eder til Bæmelse, fordi I have forkastet Herren og sagt: Hvorfor ere vi dog dragne ud af Egypten?" „Herre!" sagde Moses, „Folket tæller 600,000 Mand, og du siger: Jeg vil give dem Kjød for en heel Maaned!" Herren svarede: „Mon Herrens Haand er forkortet? Nu skal du see, om mit Ord opfyldes eller ikke."

Moses forkyndte nu Folket Herrens Ord; derefter udvalgte han 70 af de Ældste i Folket og stillede dem omkring Tabernaklet. Da kom Herren ned i Skyen og talte til ham, og tog af den Aand, som var over Moses, og lagde den paa de Halvfjerdsindstyve, og saalænge Aanden var over dem, propheterede de, men ikke senere. Men to Mænd af de Udvalgte, Eldad og Medad, vare ikke gaaede ud til Forsamlingssteltet, og de propheterede i selve Leiren. Da dette blev forkyndt til Moses, sagde Josva: „Herre, formeen dem det!" Men Moses sagde til ham: „Er du nidkjær for mig? Gid hele Folket var Prophet, saa at Herren gav sin Aand over dem alle!"

Derefter gik Moses og de 70 Ældste tilbage til Leiren. Nu lod Herren ved en Stormvind føre Bagteler fra Havet; og den strøede dem, saa langt som en Dagsreise, rundt omkring hele Leiren, henved to Alen høit paa Jorden. Folket samlede deraf og spiste dem. Men medens de endnu havde Kjødet imellem deres Tander, tændtes Herrens Brede imod dem, og han anrettede et stort Nederlag paa dem. Derfor kaldte man Stedet Kibroth-Hattavah (Graadigheds-Grave); thi der begravede de dem af Folket, der havde været graadige. Hersfra brød de op og droge til Hazeroth og bleve der.

59. Speidere sendes til Kanaan.

(4 Mosebog, Kap. 13—14.)

Herren sagde til Moses: „Send Mænd foran dig for at udspeide Landet Kanaan, een af hver Stamme, der

er en Fyrste iblandt dem." Moses sendte nu tolv Stamme-
fyrster fra Barans Ork og sagde til dem: „Drager op til
Bjerget og seer, hvordant Landet er og Folket, som boer
deri, om det er stærkt eller svagt, om de ere saa eller
mange, og hvordanne Bjerne ere, om de boe i Teltleire
eller i faste Stæder, og hvordan Jordens Bestaffenhed er,
om det er et fedt eller magert Land, om der er Træer
deri eller ikke; tager ogsaa Mod til Eder og bringer noget
af Landets Frugt med." Det var netop paa den Tid,
da de første Druer vare modne. De droge da afsted fra
Orkenen Jin (den nordligste Deel af Barans Ork) og
reiste igjennem Landet fra Syd til Nord langs Østkanten
og kom endelig til Hebron, hvor de i Dalen Eskol (Drue-
dalen) affaar en Ranke med en Druetase, der var saa
stor, at to Mand bære den paa en Stang; ogsaa Granat-
æbler og Figner toge de med sig. Efter 40 Dages For-
løb kom de atter tilbage til Moses og Aron, og fortalte
dem og hele Menigheden, hvad de havde set, og viste dem
Frugterne fra Landet. „Vi kom til det Land," sagde de,
„du sendte os til; det flyder med Mælk og Honning, og
her er dets Frugt. Men stærkt er Folket, som boer deri,
og Stæderne ere meget faste og store; vi have ogsaa der
seet Anaas Efterkommere (vældige Kæmper), og vi fore-
kom baade os selv og dem som Græshopper." Saaledes
udspredte de onde Rygter om Landet, som de havde ud-
speidet. Men Josva, Nuns Søn, og Kaleb, Zephun-
nes Søn, som vare med iblandt dem, der udspeidede
Landet, sagde til hele Israels Menighed: „Det Land,
vi droge igjennem, er et saare godt Land, og dersom Her-
ren har Behag i os, vil han føre os ind i dette Land,
som flyder med Mælk og Honning, og give os det. Væ-
rer kun ikke ulhydige mod Herren, og frygter ikke dette Lands
Folk; vi kunne fortære dem som en Vid Brød, deres
Skjold er veget fra dem, og Herren er med os." Men
hele Forsamlingen opløstede sin Røst og knurrede og skreg
og vilde stene de tvende Mænd, og de raabte til hverandre:
„Lader os vælge os en Anfører og vende tilbage til
Egypten." Men da viste Herrens Herlighed sig i Forsam-
lingsteltet for hele Israel, og Herren sagde til Moses:
„Hvortil vil dog dette Folk trodse mig og ikke troe

paa mig, uagtet alle de Tegn, som jeg har gjort imellem dem! Nu vil jeg slaae dem med Pest og udrjdde dem; og dig vil jeg gjøre til et stort Folk, større og mægtigere, end dette er." Men Moses bad for Folket: „Vil nu, o Herre, din Magt og al dens Storhed, som du har sagt: „Herren er langmodig og viser stor Miskundhed, han tilgiver Brøde og Overtrædelse, men lader ikke Noget ustraffet og straffer Fædrenes Skyld indtil tredje og fjerde Led." Tilgiv derfor dette Folk dets Brøde efter din store Kjærlighed, ligesom du har baaret over med det ligesfra Egypten og hidindtil." Og Herren sagde: „Jeg tilgiver dem efter dit Ord. Men saasandt jeg lever, Herrens Herlighed skal klarligen aabenbares for hele Jorden. Thi alle de Mænd, der saa ofte have seet min Herlighed og mine Tegn, og som have fristet mig og ikke villet høre min Røst, de skulle ikke faae det Land at see, som jeg har tilsvoret deres Fædre. Deres Kroppe skulle falde i denne Ørken, alle fra thyve Aars Alderen, Josva og Kaleb undtagne, fordi der var en anden Aand i dem og de fuldkomment vandrede efter mine Bud. Men Eders Born, som I sagde om, at de vilde blive til Bytte, dem vil jeg føre ind i Landet, og de skulle lære det Land at kjende, som I have foragtet. Eders Kroppe skulle falde i denne Ørk, og Eders Born skulle i 40 Aar, eet Aar for hver Dag, Speiderne bereisste Landet, bære Straffen for Eders Træfald." De Mænd, som havde udspredt de onde Rygter om Landet, døde ved Slaget for Herrens Afsyn, men Josva og Kaleb bleve ilive.

Da Moses havde fortalt Folket, hvad Herren havde sagt, opfyldtes det af dyb Sorg. Den følgende Morgen reisste de sig tidlig og sagde: „Se, her ere vi, og vi ville drage op til det Sted, Herren har talt om; thi vi have syndet." Moses advarede dem, idet han sagde: „Hvorfor ville I dog overtræde Herrens Bud? Det vil ikke lykkes for Eder; drager ikke op, thi Herren er ikke med Eder." Men de vilde Intet høre, og de droge op imod Bjergene, skjøndt Pagtens Ark og Moses ikke vege fra Leiren. Da kom Amalekiterne og Kananiterne ned fra Bjergene og slog dem og jage dem paa Flugt til Chorma. (Israeliterne opholdt sig nu for det Meste i Ørkenen ved Sinai og i

Ørkenen Rades i Paran; i det Hele havde de i de følgende 38 Aar 20 forskjellige Leirsteder.)

60. Korahs Oprør og Straf. Arons Stab.

(4 Mosebog, Kap. 16—17.)

Engang gjorde Korah, Bihars Søn af Levis Stamme, Oprør mod Moses. Han, Dathan og Abiram, Eliabs Sønner, samt On, Pheleths Søn, af Rubens Stamme, stode nemlig op imod Moses tilligemed halvtredie hundrede anseete Mænd af de Fornemste i Menigheden, og de samlede sig imod Moses og Aron og sagde: „I anmasse Eder for meget; thi hele Menigheden bestaaer af lutter Hellige, og Herren er midt imellem dem. Hvorfor have I Eder da over Herrens Forsamling?“ Da Moses hørte dette, faldt han paa sit Ansigt, og han sagde til Korah og hele hans Bande: „Imorgen vil Herren give tilkjende, hvo der hører ham til, og hvo der er hellig, saa at han maa nærme sig til ham, og hvem han udvælger, for at han skal nærme sig. Gjører da dette: tager imorgen Eders Røgelsekar, lægger Ild i dem, og kommer Røgelse paa dem for Herren, og den Mand, Herren udvælger, skal være hellig. Sandeligen, I drive det for vidt, I Levi-ter! Er det Eder ikke nok, at Israels Gud har udtaget Eder af den øvrige Menighed og ladet Eder nærme Eder til at forrette Tjeneste i Herrens Bolig, og tragte nu I endog efter Præstedømmet? Derfor, mod Herren er det, at I gjøre Oprør, du, Korah, og hele din Skare; thi Aron, hvad er han, at I skulle knurre mod ham?“ Derefter lod Moses Dathan og Abiram kalde til sig; men de sagde: „Vi ville ikke komme. Er det ikke nok, at du førte os bort fra det Land, der flyder med Mælk og Honning, for at lade os døe her i Ørkenen? Vil du endnu herfste over os? Troer du at kunne blende Dinene paa disse Mænd? Nei, vi komme ikke til dig.“ Da harmedes Moses meget, og han sagde til Herren: „Vend dig ikke til deres Offre. Jeg har end ikke taget et Ejsel fra dem, og ikke Een af dem har jeg gjort noget Ondt.“ Derefter sagde han til Korah: „Du og hele din Bande skulle indfinde Eder her imorgen for Herrens Afsyn, og Aron

ligeledes. Enhver tage sit Røgelsekar og lægge Røgelse derpaa, altsaa 250 Kar, og du ogsaa dit, Aron." De gjorde saaledes og stillede sig ved Indgangen til Forsamlingsteltet, og Moses og Aron indfandt sig ligeledes der.

Men Korah samlede hele Menigheden imod dem, da aabenbaredes Herrens Herlighed for den. Og Herren sagde til Moses og Aron: „Skiller I eder fra denne Forsamling, og jeg vil tilintetgøre den i et Nu." Da kastede de sig ned paa deres Ansigt og sagde: „Ulmægtige, Gud over al Aand og alt Kjød! Fordi een Mand synder, vil du derfor vredes paa hele Menigheden?" Da sagde Herren til Moses: „Sig til Menigheden, at de skulle vige bort fra disse ugudelige Mænds Boliger, for at de ikke skulle omkomme i deres Synder." De vege nu tilbage, men Dathan og Abiram stode ved Indgangen til deres Telte med deres Hustruer og Børn. Og Moses sagde: „Derpaa skulle I kjende, at Herren har sendt mig for at gjøre alle disse Gjerninger, og at jeg ikke handler efter mit eget Hjerte: dersom disse døe som andre Menneſter, og dersom de hjemføges som andre Menneſter, har Herren ikke sendt mig; men dersom Herren gjør noget Nyt, saa at Jorden aabner sig og sluger dem og Alt, hvad deres er, saa at de fare levende ned i Graven, saa kjender derpaa, at disse Mænd have foragtet Herren!" Neppe havde Moses sagt disse Ord, førend Jorden revnede under dem og deres Huse og deres Folk og al deres Eiendom. Levende fore de ned i de Dødes Rige, og Jorden lukkede sig atter over dem, og de vare udslattede af Menigheden. Men Israaeliterne, som stode rundt om dem, flyede ved deres Skrig; thi de frygtede, at Jorden ogsaa skulde sluges dem. Og der gik en Ild ud fra Herren, som fortærede de 250 Mænd, der havde bragt Røgelse for Herren¹⁾.

Men den næste Dag knurrede hele Folket mod Moses og Aron og skreg: „I have dræbt Herrens Folk." Da nu Herren forkyndte Moses, at han vilde lade sin Straf komme over dem, sagde Moses til Aron: „Tag et Røgelsekar, læg Ild derpaa fra Alteret, og kom Røgelse derpaa, og gaa hur-

¹⁾ Korahs Børn døde dog ikke (4 Mosebog 26, 11).

tigt ind mellem Folket for at gjøre Forsoning for dem; thi Herrens Brede er brudt ud, Plagen er begyndt." Aron gjorde saaledes, og han stod imellem de Døde og Levende, og Plagen hørte op, ved hvilken 14,700 vare omkomne.

Derpaa talte Herren saaledes til Moses: „Tag af Israelliterne tolv Stave, een for hver af Stammerne, og skriv paa hver Stav Stammeshyrstens Navn, og skriv Arons Navn paa Levis Stammes Stav. Læg dem saa ind i Forsamlingssteltet foran Pagtens Ark, og det skal skee, at den Mand, som jeg udvælger, hans Stav skal blomstre, og derved vil jeg gjøre en Ende paa Israels Knurren imod mig og imod Eder." Moses gjorde saaledes, og da han den næste Morgen gik ind i Vidnesbyrdets Telt, da blomstrede Arons Stav, den havde stude Knopper, baaret Blomster og drevet modne Mandler. Og Herren sagde: „Læg Arons Stav igjen hen for Pagtens Ark, og gjem den der til Erindringstegn for de Gjenstridige, for at du kan gjøre Ende paa deres megen Knurren mod mig, at de ikke skulle døe!"

61. Strids-Bandet. Mirjams og Arons Død.

(4 Mosebog, Kap. 20—21.)

I den første Maaned (i det 40de Aar efter Udgangen af Egypten) kom Israelliterne ind i Ørkenen Zin og leirede sig i Kades. Der døde Mirjam og der blev hun jordet. Da Menigheden her manglede Vand, samlede den sig mod Moses og Aron og kivedes og raabte: „Gid vi vare omkomne med vore Brødre! Hvorfor have I ført os ud til denne Ørken, hvor baade vi og vore Dyr maae døe? Hvorfor have I ført os fra Egypten til dette fæle Sted, hvor man ikke kan faae, hvor der hverken findes Figentræ eller Viinstof eller Granatæble, ja ikke engang Vand til at drikke?" Moses og Aron kastede sig ned foran Forsamlingssteltet, og Herrens Herlighed viste sig for dem. Herren sagde til Moses: „Tag din Stav, kald Menigheden sammen, baade du og din Broder Aron, og tal til Klippen for deres Dine, saa skal der udstømme Vand, og du skal give baade Folket og Kvæget at drikke." Moses og Aron førte da Folket hen foran Klippen, og Moses

sagde til dem: „Hører, I Gjenstridige! Mon vi kunne skaffe Eder Vand af denne Klippe?“ Og han løftede sin Haand og slog paa Klippen to Gange med sin Stav; da strømmede der meget Vand ud, og de drak, baade Menigheden og dens Dyr. Men Herren sagde til Moses og Aron: „Fordi I ikke troede paa mig, saa at I helliggjorde mig for Israelliternes Dine, derfor skulle I ikke føre Folket ind i det Land, som jeg vil give dem.“ Dette er Meribah-Vandet (Stridsvandet), hvor Israelliterne satte sig op imod Herren, og han helliggjorde sig imellem dem.

Derefter sendte Moses Bud til Edoms Konge og bad om Lov til Gjennemreise. Men da Edomiterne negtede det, da droge Israelliterne mod Syd tilbage til Bjerget Hor, ved Edoms Grændse. Her talte Herren til Moses saaledes: „Aron skal nu samles til sit Folk; thi han skal ikke komme ind i det Land, som jeg vil give Israelliterne, fordi I vare gjenstridige mod mit Bud ved Meribah-Vandet. Tag Aron og hans Søn Eleasar og før dem op paa Bjerget, der skal du afføre Aron hans Klæder og iføre Eleasar dem, og Aron skal samles til sine Fædre og døe der.“ — Moses gjorde saaledes, og Aron døde paa Bjergets Top. Da hele Menigheden saae, at Aron havde opgivet Aanden, begravd hele Israels Huus ham i 30 Dage.

Fra Bjerget Hor drog Israel nu tilbage mod det røde Hav for at gaae udenom Edoms Land; da blev Folket fortrydeligt paa Veien, og de talte baade mod Gud og mod Moses. Da sendte Herren giftige Slanger imod dem, og de bede Folket, saa at Mange døde. Nu kom de til Moses og sagde: „Vi have syndet; thi vi have talt imod Herren og imod dig. Ved til Herren, at han vil befrie os for disse Slanger.“ Moses bad for Folket, og Herren sagde til ham: „Gjør dig en Slange og sæt den op paa en Stang, og det skal skee, at Enhver, som bliver bidt og seer op til den, skal beholde Livet.“ Da gjorde Moses en Slange af Kobber, og Enhver, som blev bidt, beholdt Livet, naar han saae op til den.

Efter at have leiret sig flere Steder, kom Israelliterne til Strømmen Arnon, der dannede Grændsefljeldet imellem Moabiternes og Amoriternes Land. Herfra sendte Israelliterne

Bud til Sichon, Amoriternes Konge, og lode ham sige: „Lad os drage gennem dit Land; vi ville ikke betræde nogen Mark eller Viingård, ikke heller drikke Vand af dine Brønde. Kongeveien ville vi følge, indtil vi ere komne over dine Landemærker.“ Men Sichon nægtede dem at drage igjennem hans Land, og rykkede med sin Krigshær ud imod dem for at kæmpe med dem. Men Israel slog ham, og tog hans Land i Besiddelse fra Arnon til Jabbok. Derpaa drog de op til Basan, men ogsaa Basans Konge, Og, drog imod dem med alt sit Folk for at kæmpe imod dem. Men Herren sagde til Moses: „Frygt ikke for ham! Thi jeg vil give ham i din Haand med alt hans Folk og hele hans Land, og du skal gjøre med ham som med Amoriternes Konge.“ Israeliterne slog da ham og alt hans Folk til sidste Mand, og de toge hans Land i Besiddelse.

62. Balak, Moabs Konge og Bileam.

(4 Mosebog, Kap. 22—25.)

Derpaa brøde Israeliterne op og leirede sig paa Moabs Sletter, Østen for Jordan, lige overfor Jericho. Og da Balak, Konge i Moab, saa Alt, hvad Israel havde gjort mod Amoriterne, blev han meget bange for dem, og Moabiterne gruede for Israeliterne. Balak sendte derfor Bud til Bileam og lod ham sige: „Se, et Folk er draget ud fra Ægypten, som bedækker hele mit Land, og det har leiret sig lige overfor mig. Kom derfor og lys mig Forbandelse over dette Folk; thi det er stærkere end jeg; maaskee jeg da kan slaae det og jage det ud af Landet; thi jeg veed, at hvem du velsigner, er velsignet, og hvem du forbander, er forbandet.“

Men Gud sagde til Bileam om Natten: „Du skal ikke gaae med dem; du maa ikke lyse Forbandelse over dette Folk, thi det er velsignet.“ Bileam sagde da om Morgenens til Balaks Sendebud: „Gaaer tilbage til Eders Land, thi Herren har ikke villet tillade mig at drage med Eder.“ De vendte saa tilbage til Balak og sagde: „Bileam vilde ikke drage med os.“ Da sendte han flere og endnu fornemmere Tjenerer til Bileam, der sagde til ham: „Saa lader Balak dig sige: Lad dig ikke afholde fra at komme

til mig; thi jeg vil holde dig høit i Ære og gjøre Alt, hvad du siger. Men kom kun og forband mig dette Folk.“ — „Og om end Balak vilde give mig hele sit Huus fuldt af Sølv og Guld,“ svarede Bileam, „kunde jeg dog ikke overtræde min Guds Befaling hverken i Stort eller Smaat. Men bliver her Natten over; saa vil jeg se, hvad Gud vil tale til mig.“ Og Gud sagde til ham om Natten: „Dersom disse Mænd ere komne for at hente dig, da staa op og gaa med dem; men kun det, jeg siger til dig, maa du gjøre.“ Saa stod Bileam op om Morgenens, sadlede sin Æseninde og drog med Moabs Fyrster. Men Guds Brede optændtes, fordi han var saa villig til at drage derhen, og Herrens Engel stillede sig i Veien for at hindre ham. Bileams Æseninde saae Engelen med draget Sværd og bøiede af Veien for at vige ud, men Bileam slog Æseninden gjentagne Gange; da den nu kom paa en Huulvei, hvor den ikke kunde vige ud, kastede den sig ned under Bileam, der blev vred og slog den for tredie Gang. Da aabnede Herren Munden paa Æseninden, og den sagde: „Hvad har jeg gjort, at du har slaaet mig trende Gange? Er jeg ikke din Æseninde, som du bestandig har redet paa indtil nu?“ Bileam saae nu Engelen, og han bøiede sig og kastede sig paa sit Ansigt. Engelen sagde til ham: „Hvorfor har du slaaet din Æseninde trende Gange? Se, jeg er dragen ud for at forhindre dig; thi altfor iilsfærdig foretoges denne Reise for mig.“ Bileam sagde: „Jeg har syndet; men mishager det dig, saa vil jeg vende om igjen.“ Herrens Engel sagde: „Gaa nu med Mændene; men kun det Ord, som jeg siger til dig, skal du sige.“ Og Bileam gik med Balaks Fyrster.

Da Balak fik at vide, at Bileam kom, drog han ham imøde ved den yderste Grændse af sit Land, og sagde til ham: „Jeg har jo sendt Bud til dig for at lade dig kalde; hvorfor kom du ikke? Troer du ikke, at jeg kan ære dig nok?“ Bileam svarede: „Nu er jeg da kommen. Men formaaer jeg at tale det Mindste? Kun det Ord, som Gud lægger mig i Munden, skal jeg tale.“

Den næste Morgen førte Balak ham op paa Baals Høie, hvorfra han kunde see en Deel af Folket. Bileam lod der blyge sig Altere, og han offrede paa hvert Alter

en Tyr og en Vædder. Derefter sagde han til Balak: „Stil dig her ved Brænderofferet! Jeg vil gaae hen og se, om Herren maaskee vil møde mig; hvad han da lader mig se, vil jeg give dig tilkjende.“ Han besteg nu en Høi, hvor Herren mødte ham og lagde sit Ord i hans Mund og sagde til ham: „Gaa tilbage til Balak og sig det til ham!“ Da saa Bileam kom til Balak, der stod ved Brænderofferet med alle Moabs Tyrster, talte han i sit Billedsprog og sagde: „Fra Uram (Mesopotamien) førte Balak, Moabs Konge, mig hid, fra Østens Bjerge: „Kom hid, forband mig Jakob; kom hid, ønsk Ondt over Israel!“ Hvor kan jeg forbande den, hvem Gud ikke forbander? hvor kan jeg ønske Ondt over den, hvem Gud ikke ønsker Ondt? Fra Klippens Top seer jeg det, fra Høien skuer jeg det: se et Folk, som boer eenligt, og ikke regnes blandt Hedninger! Hvo tæller Jakob, der er talrig som Støvet? hvo nævner Tal endog paa Israels fjerde Deel? Gid min Sjæl maa døe de Retsfærdiges Død, og mit Endeligt worde som Israels!“ — „Hvad gjør du dog?“ udbød Balak. „Til at forbande mine Fjender lod jeg dig hente, og du velsigner dem endog!“ Han svarede: „Maa jeg ikke tale, hvad Herren lægger mig i Munden?“ Balak førte ham nu til Toppen af Bjerget Pisgah, og da Bileam vendte tilbage til ham, spurgte han ham: „Hvad har Herren talt?“ Da opløstede Bileam sin Røst og sagde: „Reis dig, Balak, og hør; lyt til min Tale, du Zippors Søn! Gud er ikke et Menneſke, saa at han skulde lyve, et Adams Barn, saa at han skulde angre Noget. Skulde han sige Noget og ikke gjøre det, tale og ikke stadfæste det? Se, til at velsigne er jeg kaldet; han har velsignet, og jeg kan ikke forandre det. Han saae ingen Skyld i Jakob, øinede ingen Brode i Israel. Herren, hans Gud, er med ham, Konge=Thronen i hans Midte. Gud førte dem ud fra Egypten; som en Keens Kraft er hans. Thi Trolddom hjælper ikke mod Jakob, Sandsigerkunsten ikke mod Israel. I Jakob og Israel forkyndes til hver en Tid, hvad Gud har gjort.“ Da sagde Balak til Bileam: „Saa lad kun være at forbande det, men velsign det ei heller!“ Han svarede: „Har jeg ikke sagt dig: Alt, hvad Herren taler, det vil jeg gjøre?“ Nu førte Balak ham

hen til Bjerget Peor, i Haab om, at det vilde behage Gud at lade Bileam lyse Forbandelse derfra. Men da Bileam saae, at det var Herrens Villie at velsigne Israël, gik han ikke, som de forrige Gange, hen at søge andre Spaadomme, men vendte sit Ansigt imod Ørkenen. Og da han saae Israëlitterne leirede efter deres Stammer, kom Guds Aand over ham, og han talte: „Hvor herlige ere dine Telte, Jakob, dine Boliger, Israël! Som Bække brede de sig, som Haver ved Floden, som Aloetræerne, dem Herren har plantet, som Cedre ved Vandet. Af hans Spande flyder Vandet, til Strømme voxer dets Slægt. Han bøier sig, han ligger ned som en Løve, som en Løvinde, hvo tør bringe ham til at reise sig? — Velsignede være de, som velsigne dig, forbandede de, som bande dig!“ — Da blev Balak meget vred, slog sine Hænder sammen og sagde: „Jeg har kaldet dig til at lyse Forbandelse over mine Fjender, og se, nu har du alt tre Gange velsignet dem! Men drag nu hjem igjen! Jeg havde tænkt at ville ære dig, men se, Herren har forholdt dig denne Ære!“ Da sagde Bileam: „Sagde jeg ikke strax til dine Sendebud, at jeg kun maa tale, hvad Herren byder mig? Se, jeg vender nu tilbage til mit Folk, men jeg vil forudsig dig, hvad dette Folk vil gjøre med dit Folk i de kommende Dage.“ Efterat Bileam havde udtalt sin Spaadom over de forskjellige Folkesfærd, vendte han tilbage til sin Hjemstavn, og Balak drog ogsaa bort ad sin Vej.

Da Israëlitterne havde leiret sig i Sittim, skete det ifølge Bileams skændige Raad (4 Mosebog Kap. 31, 16), at Moabs og Midians Kvinder forledede dem til at tage Deel i deres usædelige Offermaaltider for Baal=Peor for derved at styrte dem i Fordærvelse. Denne store Synd, hvorpaa endog en Fyrste (Simri) gav Exempel, standsedes ved Pinehas, Øpperstepræsten Eleasars Søn. Herren sagde derfor til Moses: „Pinehas har vendt min Brede bort fra Israël, idet han var nidkjær for mig iblandt dem, saa at jeg ikke ganske har tilintetgjort dem i min Brede¹⁾. Sig derfor til ham, at jeg opretter min

¹⁾ 24,000 vare nemlig faldne ved den Plage, Herren havde sendt over dem for deres Forsyndelse ved Baal=Peor.

Freds Pakt med ham, at han og hans Efterkommere skulle have det evige Præstedømmes Pakt, fordi han var nidkær for sin Gud og gjorde Forsoning for sit Folk."

— Paa Herrens Befaling udsendte Moses en Krigshær paa 12000 Mand imod Midianiterne, og den nedhuggede Alt, hvad der var af Mandkøn, ogsaa deres fem Hyrster og Bileam. Der foretoges derpaa atter en Folketælling, og Herren sagde til Moses, hvorledes Landet skulde stiftes i Arv.

63. Josva udnævnes til Moses Efterfølger. Rubens, Gads og den halve Manassæs Stamme faae Arv Østen for Jordan.

(5 Mosebog, Kap. 3, 23—27. 4 Mosebog, Kap. 27, 12—23. 32.)

Paa denne Tid henvendte Moses Herren om Naade og sagde: „Herre, Gud! du har beghndt at vise din Tjener din Størhed og din stærke Haand. Hvor er en Gud i Himlen eller paa Jorden, der kan gjøre saadanne Gjerninger eller lignedes ved dig i Magt? O, lad mig drage over med og see det heilige Land hiinsides Jordan og det skønne Bjerg og Libanon." Men Herren svarede: „Det er nok, tal ikke mere til mig om denne Sag! Stig op paa Bjerget Abarim og se Landet; thi naar du har seet det, skal ogsaa du samles til dit Folk, ligesom din Broder Aron." Da bad Moses: „Vilde dog Herren, Gud over al Aand og alt Kjød, beskatte en Mand over Menigheden, som kan gaae ud og ind for dem, som kan føre dem ud og føre dem ind, for at Herrens Menighed ikke skal være som en Hjord uden Hyrde." Da sagde Herren til ham: „Tag dig Josva, Muns Søn, en Mand, over hvem Aanden er, og læg din Haand paa ham, og fremstil ham for Præsten Eleasar og hele Menigheden, og giv ham Befalinger for deres Dine, og læg af din Værdighed paa ham, for at Israels Menighed maa lyde ham. Men han skal fremstille sig for Præsten Eleasar, der skal raadsørge Herren for ham ved Urims Udsagn. Og paa hans Ord skulle de gaae ind og paa hans Ord skulle de drage ud, baade han og og hele Israel." Moses gjorde saaledes.

Derefter skete det, at Rubens, Gads og den halve Manassæs Stamme, der havde mange og store Hjorder,

sagde til Moses: „Det Land, som Israelliterne have erobret (Gaaser og Gilead), er et Land til Fædrift, og vi have mange Hjorder; dersom vi nu have fundet Naade for dine Dine, saa giv os dette Land til Eiendom, og lad os ikke drage over Jordan!“ Moses svarede: „Skulle Eders Brødre drage i Krig, og I ville blive her? Hvorfor ville I spække Eders Brødres Mod, saa at de ikke drage over til det forjættede Land?“ Da svarede de: „Vi ville her kun bygge Faarestier for vore Hjorder og Bjer for vore Børn; men vi selv ville drage bevaabnede foran Israelliterne; vi ville ikke vende hjem, før end Enhver i Israel har indtaget sin Arv, og vi ville ikke tage Arv med dem hiinsides Jordan og længere mod Vest, naar vi forlods have faaet vor Andeel paa den østlige Side af Jordan.“ Da sagde Moses: „Dersom I gjøre det, da skulle I være frie for Herren og for Israel.“ De svarede: „Som du har talt, ville vi gjøre.“ Og Moses tildeelte dem det erobrede Land.

64. Moses sidste Taler. Formaning til Lydighed.

Israels Troesbekjendelse.

(5 Mosebog, Kap. 1—6.)

I det 40de Aar, paa den første Dag i den ellefte Maaned, efter at Moses havde slaaet Kongerne Sichon og Og, begyndte han at forklare og indskarpe Israel Herrens Lov. Han mindede dem om Alt, der havde tilbraget sig efter Udgangen af Ægypten, og talte derefter, som Herren havde befalet ham:

„Og nu, Israel, lytter til de Love og Bud, som jeg lærer Eder, at I maae holde dem, paa det at I maae leve og tage det Land i Besiddelse, som Herren, Eders Fædres Gud, vil give Eder. I maae ikke lægge Noget til det Ord, jeg hyder Eder, og I maae heller ikke tage Noget fra det. Ja, holder de Bud og Love, som Herren bød mig, og handler nøiagtigt efter dem; thi de ville forskaffe Eder Roes for Viisdom og Forstand hos alle Folk, hvilke ved at høre om disse Love ville sige: Kun dette store Folk er et viist og forstandigt Folk. Thi hvor er der et saa stort Folk, hvem Gud holder sig nær til, som Herren, vor Gud,

holder fig til os, saa ofte vi paakalde ham? Hvor er der et Folk, som har saa retfærdige Love og Bud? Saa vogt dig da og tag dig vel iagt, at du aldrig forglemmer de Ting, som dine Dine have seet, at du ikke udsletter dem af dit Hjerte alle dit Livs Dage; men du skal kundgjøre dem for dine Børn og Børnebørn, den Dag, da du stod for Herrens, din Guds, Ansigt, ved Horeb, hvor han kundgjorde Eder sin Pagt og bød mig at lære Eder Love og Bud. Saa vogter Eder, at I ikke glemme den Pagt, Herren har sluttet med Eder, at I ikke forsynde Eder og gjøre, hvad der er ondt. Thi det var ikke med vore Fædre, at Herren, vor Gud, sluttede en Pagt ved Horeb, men med alle os, som endnu ere i Live. Ansigt til Ansigt talte Herren med Eder paa Bjerget midt ud af Ilden og gav Eder de ti Bud, og han skrev dem paa to Steentavler. Saa erkjend det og læg dig det paa Hjerte, at Herren alene er Gud i Himlen oven til og paa Jorden nedentil, og Ingen foruden ham. Vær vel Eders Sjæle — thi I saae aldeles ingen Lignelse den Dag, Herren talte til Eder ved Horeb —, at I ikke forsynde Eder ved at gjøre Eder noget Billede eller Skikkelse af nogen Skabning paa Jorden, og at du ikke, naar du hæver Dinene til Himlen og seer Solen, Maanen og Stjernerne, lader dig forlede til at tilbede og dyrke dem, hvilke Herren, din Gud, har tildeelt alle Folk paa Jorden; thi da ville I snart blive udryddede af Landet. Saa tager da vare paa, at I gjøre, hvad Herren, Eders Gud, har befaleet Eder. Viger ikke til høire eller til venstre Side, paa det at I maae leve, og at det maa gaae Eder vel, og at I maae blive længe i det Land, som I skulle besidde.

Hør, Israel! Herren, vor Gud, Herren er Een! Du skal elske Herren, din Gud, af dit ganske Hjerte, af din ganske Sjæl og af al din Evne. Og disse Ord, som jeg idag befaler dig, skulle altid være i dit Hjerte. Du skal indprente dine Børn dem og tale om dem, naar du sidder i dit Hus, naar du gaaer paa Veien, naar du lægger dig, og naar du staar op. Og du skal binde dem som et Tegn ved din Haand, bære dem som et Båndebind imellem dine Dine og skrive dem paa dit Huses Dørstolper og paa dine Porte.

Naar Herren, din Gud, fører dig ind i det Land, han har tilsvoret dine Fædre at ville give dig, med store og skjønne Stæder, som du ikke selv har bygget, Huse fulde af Gods, som du ikke har fyldt dem med, udhugne Brønde, som du ikke har gravet, Viingaarde og Oliehave, som du ikke har plantet, og du spiser og mættes, vogt dig da, at du ikke glemmer Herren, din Gud, der har ført dig ud af Ægypten, af Trældommens Huus. I maae ikke friste Herren, Ederes Gud, men du skal gjøre, hvad der er Ret for hans Dine, og det vil gaae dig vel. Naar din Søn herefter spørger dig: Hvad er det for Befalinger, Love og Bud, som Herren, vor Gud, har givet Eder? da skal du sige til ham: Vi vare Trælle for Pharao i Ægypten; men Herren førte os ud af Ægypten med vældig Haand, og Herren gjorde store Undere og lod udgaae svære Straffedomme over Ægypten, over Pharao og hele hans Huus; men os førte han ud derfra for at give os det Land, han har tilsvoret vore Fædre."

65. Formanende Tale imod Afgudsdyrkelse og Sammenblanding med Hedningerne, og imod at forglemme Guds Velgjerninger.

(5 Mosebog, Kap. 7—10.)

"Naar Herren, din Gud, fører dig ind i det Land, som du skal tage i Arv og Eie, og har fordrevet for dig de hedenste Folkeslag, da skal du ikke slutte Forbund med dem, du maa ikke indgaae Svogerskab med dem; du maa ikke give dine Døttre til deres Sønner, ikke heller tage nogen af deres Døttre til dine Sønner; thi de ville forlede dem til Træfald, saa at de tjene fremmede Guder, og da vil Herrens Vrede optændes imod Eder, og han vil snart ødelægge Eder. Men I skulle omsthyrte deres Altare, sønderbryde deres Afgudsbilleder og brænde deres skaarne Billeder i Ilden, og ikke begjere Sølvet og Guldet, som er paa dem, eller tage det til dig, at du ikke besværes derved; thi de ere en Vederstyggelighed for Herren, og du er et helligt Folk for Herren, din Gud, og han har udkaaret dig til at være hans Eiendomsfolk fremfor alle Folk paa hele Jorden. Ikke fordi I ere talrigere end alle andre Folk, havde Herren Velbehag i Eder og udvalgte Eder; thi I ere netop det mindste blandt alle Folk. Ikke heller

for Eders Retfærdigheds og Eders Hjerters Oprigtigheds Skyld komme I til at besidde dette Land; thi I ere et haardnakket Folk; men formedelst disse Hedningers Ugudelighed fordriver Herren dem for Eder, og fordi han elskede Eder og vilde holde den Ed, som han havde tilsvoret Eders Fædre. Saa vid da, at Herren, din Gud, er en trofast Gud, som bevarer sin Pagt og Misfandhed mod dem, som elske ham og holde hans Bud, i tusinde Aar, men som ogsaa aabenbart gjengjælder dem, der hade ham.

Hold derfor alle Bud og Love, som jeg befaler dig. Kom ihu hele den Vei, Herren har ladet dig vandre i disse 40 Aar i Ørkenen, for at ydmyge dig og prøve dig og erfare, hvad der var i dit Hjerte, om du vilde holde hans Bud eller ikke. Han ydmygede dig, lod dig hungre og gav dig Manna at spise, for at give dig tilkjende, at Mennesket lever ikke af Brød alene, men af Alt, som udgaaer af Herrens Mund. Erkjend da i dit Inderste, at, ligesom en Fader tugter sit Barn, saaledes tugter Herren dig. Men nu vil Herren føre dig til det gode Land, hvor Alt er i Overflodighed. Naar du da spiser og bliver mæt, saa skal du takke Herren, din Gud, for det skønne Land. Vogt dig, at du ikke glemmer Herren, din Gud, saa at du ikke holder hans Love og Bud. Det kan nemlig skee, naar du har spist og mættet dig, og har bygget dig prægtige Huse til at boe i, og dit Kvæg, Guld og Sølv, og Alt, hvad du har, formeres, at du da hovmoder dig i dit Hjerte og glemmer Herren, din Gud, der har ført dig ud af Ægypten, af Trældommen, saa at du siger i dit Hjerte: „Min Kraft og min Haands Styrke have skaffet mig al den Rigdom“; men du skal komme Herren, din Gud ihu, der giver dig Kraft til at erhverve denne Rigdom!

Og nu, o Israel! Hvad fordrer vel Herren, din Gud, af dig, undtagen at du skal frygte Herren, din Gud, saa at du vandrer i alle hans Veie og elsker ham, og tjener ham af ganske Hjerte og ganske Sjæl og holder alle hans Bud? Se, Himlen og Jorden med Alt, hvad derpaa er, hører Herren til, og dog har han alene havt Velbehag i dine Fædre, saa at han elskede dem og udfaarede Eder, deres Afkom, blandt alle Folk, saaledes som det er skeet med Eder.

Saa værer da ikke mere haardnakkede; thi Herren, Eders Gud, er alle Magters Gud, alle Herrernes Herre, den store, almægtige, Vrefrygt indgihdende Gud, som ikke demmer efter Persons Anseelse, ikke modtager Bestikkelser, som skaffer de Faderløse og Enker Ret, som elsker den Fremmede og giver ham Brød og Klædning. Herren, din Gud, skal du frygte, ham skal du tjene, ham skal du hænge fast ved, og ved hans Navn skal du sværge. Han være din Roes, din Gud, han, der for din Skyld har gjort de store og forfærdelige Gjerninger, som dine Dine have seet."

66. Eenhed i Guds-tjenesten. Advarsel mod falske Propheters forskellige Bud.

(5 Mosebog, Kap. 11—28.)

„Se, jeg forelægger Eder idag Betsignelse og Forbandelse: Betsignelsen, naar I lyde Herrens Bud, som jeg byder Eder; men Forbandelsen, dersom I ikke lyde dem, men vige fra Veien, som jeg byder Eder idag, og vandre efter fremmede Guder. Og naar du kommer ind i det forjættede Land, skal du lyse Betsignelsen paa Garisims Bjerg, men Forbandelse paa Bjerget Ebal. Vogt dig, at du ikke offerer dine Brændoffre paa hvert Sted, du seer. Kun paa det Sted, som Herren, din Gud, udvælger i een af dine Stammer, skal du bringe dine Brændoffre, og der gjøre Alt, hvad jeg byder dig. Dog maa du efter egen Vist i alle dine Stæder slagte, som jeg har budet, og spise Kjød, som Herren, din Gud, velsigner dig med; men Blodet maae I ikke nyde, det skal ghdes paa Jorden som Vand. Naar Herren, din Gud, udrydder afgudiske Folk fra det Land, han vil give dig, saa vogt dig, at du ikke bagefter falder i samme Snare, at du ikke søger deres Afguder og siger: „Ligesom disse Folk tjente deres Guder, vil jeg ogsaa gjøre“; thi de gjorde Alt, hvad der er vederstyggeligt for Herren. Saaledes skal du ikke plante nogen Lund eller noget Slags Træ ved Herrens, din Guds, Alter, og du maa heller ikke opreise Støtter; thi de ere en Vederstyggelighed for Gud.

Naar der opstaaer i din Midte en Prophet eller En, som har Drømme, og gjør et Tegn eller Under, og naar saa end Tegnet eller Underet, som han har forkyndt, indtræf-

fer, men han har sagt: „Lader os gaae efter fremmede Guder og tjene dem“, da skal du ikke høre efter denne Prophets eller Drømmers Ord; thi Herren, Eders Gud, prøver Eder for at erfare, om I elste Herren, Eders Gud, af Eders ganste Hjerter og Eders ganste Sjæl. Efter Herren skulle I vandre, ham skulle I frygte, hans Bud skulle I holde, efter hans Røst skulle I høre, ham skulle I tjene, og ved ham skulle I holde fast! Men hiin Prophet skal miste sit Liv, fordi han prædikede Træfald fra Herren, Eders Gud. Ja, om end din kjædelige Broder, din Søn eller din Datter, din Hustru, hvem du elsker, eller din Ven, som du har kjær som din Sjæl, hemmelig frister dig ved at sige: „Lader os gaae hen og tjene andre Guder“, saa hør dem ikke, følg dem ikke, skaan og skjul dem heller ikke. — Naar du kommer til det forjættede Land, maa du ikke vænne dig til at gjøre efter Folkenes Vederstyggeligheder der. Der maa Ingen findes hos dig, som lader sin Søn eller Datter gaae gennem Ilden, heller ikke Nogen, som driver Sandsfigeri, som agter paa Skyer eller Slinger, som giver sig af med at mane, besværges Spøgelses eller gjør Spørgsmaal til de Døde; thi hvo, som gjør det, er en Vederstyggelighed for Herren, og for disse Affstyggeligheders Skyld har Herren jaget disse Folkesærd ud for dig, og du skal holde dig ganste til Herren, din Gud. Thi disse Hædninger troe paa Sandsfigeri og Spaavæsen; men Herren, din Gud, vil lade optræde en Prophet af din Midte, hvem I skulle høre paa, saaledes som du selv har begjært, da du sagde: Jeg kan ikke blive ved at høre Herrens Røst, og jeg tør ikke see denne store Ild, for at jeg ikke skal døe. Og Herren sagde dengang til mig: De have gjort vel i, hvad de talte, og jeg vil opreise en Prophet og lægge mine Ord i hans Mund, og han skal tale til dem Alt, hvad jeg byder ham.

I ere Herrens, Eders Guds, Børn, I maae ikke gjøre noget Indsnit i Eders Legeme eller afribe Haaret over Dinene for en Døds Skyld; thi du er et helligt Folk for Herren, din Gud, og dig har han udkaaret af alle Folk paa hele Jordens Kreds til at være hans Eienoms Folk. — Ved Udgangen af hvert syvende Aar skal der finde Eftergivelse Sted af Gjæld. Naar der er en Trængende hos dig, maa du ikke være haardhjertet og ikke lukke

din Haand for ham, oplad din Haand og laan ham saameget, han behøver. Vogt dig, at ikke den lave Tanke opstiger i dit Hjerte, og du siger: Det syvende Aar, Eftergivelsens Aar, er nær, og du saa seer med ondt Nie paa din trængende Broder og Intet vil give ham, saa at han raaber til Gud over dig, og det bliver dig til Synd! Du skal gjerne give ham og ikke lade dit Hjerte fortryde det, naar du giver ham; thi netop derfor vil Herren velsigne dig i al din Gjerning og i Alt, hvad du foretager dig. Fattige vil der ikke ophøre at være i Landet; derfor byder jeg dig: Oplad rundelig din Haand for den Fattige og Trængende. Naar du lader nogen af dine Tjenestefolk drage bort fra dig, saa lad ham ikke drage tomhændet bort; giv ham en Gave, eftersom Herren har velsignet dig. Du maa ikke rykke din Næstes Stjel, som de forrige Eiere have sat til Mærke i din Arv. Alt, hvad din Broder har tabt, hvad han har mistet og du har fundet, skal du ikke undslaae dig for at give ham tilbage. Naar du bygger et nyt Huus, skal du gjøre et Rækværk om Taget, for at du ikke skal bringe Blodsthyld over dit Huus, om Noget faldt ned derfra. Du maa ikke besaae din Viingaard med to forstjellige Slags Sæd. — Du maa ikke pløie med en Dyr og et Åsen sammen for Ploven. Du maa ikke isøre dig Klæder, som ere vævede af to Slags Garn, Uldent og Pinned sammen. Skuesnore skulle I have paa Fligen af Eders Klæder og I skulle sætte en blaa Snor ved disse Skuesnore, paa det at I, naar I see dem, skulle mindes alle mine Bud (siger Herren) og fuldbyrde dem og ikke følge Eders Hjerte og Eders Dine, som forføre Eder; paa det at I skulle mindes alle mine Bud og være hellige for Herren, Eders Gud¹⁾).

Du maa ikke udlevere en Herre den Tjener, som er slgtet fra ham; han maa blive hos dig paa det Sted, han vælger sig, og du maa ikke trykke ham. Naar du gjør Herren et Løfte, maa du ikke tøve med at opfylde det, thi Herren kræver det af dig, og det tilregnes dig til Synd; men naar du undlader at love Noget, gjør du

¹⁾ 5 Mosebog 22, 12. Sammenlign 4 Mosebog 15, 37—40.

ingen Synd. Men hvad der engang er gaaet over dine Læber, det maa du holde og gjøre. Du maa ikke tage en Mølle eller Møllesteen i Pant; thi det var at tage Livet i Pant. Du maa ikke gjøre Uret imod den fattige Dagleier; giv ham hans Løn hver Dag, førend Solen gaaer ned; thi han er fattig, og dermed opholder han sit Liv. Forældre maae ikke miste Liv for deres Børns Skyld, og Børn ikke for deres Forældres Skyld; Enhver skal døe for sin Brøde. Du maa ikke bøie Retten for den Fremmede og Faderløse, og du maa ikke tage Enkens Klæder i Pant. — Du skal ikke binde Munden paa Øren, naar den tørster. Naar du finder en Fuglerede paa Veien i et Træ eller paa Jorden med Unger eller Æg, og Moderen ligger paa Ungerne eller Æggene, maa du ikke tage Moderen tilligemed Yngelen; men Moderen skal du lade flybe og Yngelen maa du tage, for at det kan gaae dig vel, og dine Dage worde mange."

67. Pagts Fornælsje.

(5 Mosebog, Kap. 29—30.)

Da nu Moses saaledes havde formanet Israel, befalede Herren ham at slutte en Pagt med dem i Moabs Land, foruden den Pagt, han havde oprettet med dem ved Horeb. Og Moses sammenkaldte hele Israel og sagde til dem: „I have seet Alt, hvad Herren har gjort i Ægypten, de mange Prøvelser og alle de store Tegn og Undergjerninger. Men indtil denne Dag har Herren ikke givet Eder Hjerte til at forstaae, Mine til at see eller Ører til at høre med. Saa tager da denne Pagts Ord iagt, saa at I holde dem, for at I kunne handle viseligt i hvad I gjøre. I staae alle idag for Herren, Eders Gud: Eders Stammeførster, Eders Forstandere, og hver Mand i Folket, Eders Børn, Eders Hustruere, den Fremmede, som er i Eders Leir, Brændehuggere og Vandbærere — alle staae I for Herren, for at indgaae den ubrødelige Pagt, som Herren slutter med Eder idag, for at han idag kan opreise dig til sit Folk og være din Gud, som han har tilfagt dig. Men ikke blot med Eder alene slutter jeg denne Pagt og dette ede-

lige Forbund, men baade med den, der er her tilstede, og med den, der ikke idag er her tilstede. — Thi dette Bud, som jeg nu giver dig idag, er ikke dunkelt for dig, ikke heller fjernt fra dig. Det er ikke i Himlen, saa at du kan sige: Hvo vil stige op for os til Himlen og hente os det, for at vi kunne høre det og holde det? Og det er ikke hiinsides Havet, saa at du kan sige: Hvo vil fare over for os hiinsides Havet og hente os det, for at vi kunne høre det og gjøre derefter? Men det er dig meget nær: i din Mund, i dit Hjerte, for at du skal holde det. — Se, jeg har idag forelagt dig Livet og det Gode, Døden og det Onde, idet jeg idag byder dig at elske Herren, din Gud, at vandre ad hans Veie og holde alle hans Love, for at du maa leve længe og formeres, og Herren velsigne dig i det Land, du nu gaaer ind i. Men dersom dit Hjerte vender sig bort, og du vil ikke høre, men lader dig forføre til at tilbede og tjene fremmede Guder, da forkynder jeg Eder idag, at I vissefælgelig skulle omkomme. Jeg tager idag Himlen og Jorden til Vidne paa, at jeg har forelagt dig Livet og Døden, Velsignelsen og Forbandelsen; saa vælg da Livet, for at du maa leve, baade du og din Afkom; elst Herren, din Gud, adlyd hans Bud og hæng ved ham; thi derpaa beroer dit Liv og din Lyksalighed."

68. Moses nedlægger sit Embede, indsætter Josva og overgiver Lovbogen til Leviterne. Moses Død.

(5 Mosebog, Kap. 31—34.)

Derpaa gif Moses hen og talte til Israhel saaledes: „Jeg er idag 120 Aar gammel. Jeg kan ikke længere gaae ud og gaae ind for Eder, og Herren har sagt til mig: Du skal ikke gaae over Jordan, men Josva skal føre Eder over den.“ Han kaldte nu paa Josva og sagde til ham for Israhels Dine: „Vær stærk og uforsagt; thi du skal føre dette Folk ind i det Land, Herren har tilsvoret deres Fædre. Herren vil drage foran dig, han vil være med dig, han vil ikke forlade dig og ikke slaae Haanden af dig; frygt ikke og vær ikke bange.“ Derpaa skrev han Boven i en Bog og overgav den til Præsterne og til Israhels

Ældste og sagde til dem: „Tager denne Lovens Bog (סֵפֶר הַחֻקִּים) og lægger den ved Siden af Pagtens Ark, for at den kan være til Vidne imod dig. Thi jeg kjender din Gjenstridighed og Haardnakethed. Se, medens jeg er i Live hos Eder, have I været gjenstridige mod Herren; hvormeget mere da, naar jeg er død.“ Og han paalagde dem at oplæse den for hele Israels Øren, for at Mænd, Kvinder og Børn kunde høre den og lære at frygte Herren, og selv de Smaa, som endnu vare ubidende, maatte høre derpaa og lære at have Frefrygt for Herren. Herpaa fremsagde Moses en Sang, som han efterlod Israeliterne til Vidnesbyrd og Mindesmærke, og da han havde sluttet den, sagde han: „Rægger Eder nu alle de Ord paa Hjerte, som jeg idag har foreholdt Eder, saa at I ogsaa byde Eders Børn at følge alle denne Løvs Ord; thi det er ikke tomme Ord for Eder, men de ere Eders Liv og Lyfsalighed.“

Samme Dag sagde Herren til Moses: „Stig op paa Abarims Bjerg, Nebo Bjerg i Moabs Land, som ligger lige overfor Jericho, og se ud over Kanaans Land; og du saa paa Bjerget, ligesom din Broder Aron døde paa Bjerget Hor og samledes til sit Folk; thi du skal see Landet liggende for dig, men du skal ikke komme ind i det. Da lyfte Moses sin sidste Velsignelse over Israels Stammer, som han sluttede med at sige: „Salig er du, Israel; hvo er dig lig, et Folk, som Herren selv har frelst? Han er dit Stjold, din Hjælp, din Vældes Sværd; Fjenderne skulle smigre for dig, og du skal bestige deres Høie.“ Der-
 efter steg han op paa Bjerget Nebo, og der døde Moses, Herrens Tjener, efter Herrens Ord, og han begravede ham i Dalen i Moabs Land, lige overfor Beth=Peor, men Ingen kjender hans Grav indtil denne Dag. Han var 120 Aar gammel, da han døde, men hans Syn var ikke blevet sløvt, og hans Kraft var ikke vegen fra ham. Israeliterne begraved ham og sørgede over ham i 30 Dage. — Josva, Muns Son, var fyldt med Viisdoms Aand; thi Moses havde lagt sine Hænder paa ham, og Israeliterne adlode ham og gjorde, som Herren havde befaleet Moses. Men der opstod ingen Prophet mere i Israel som Moses, med hvem Gud talte Ansigt til Ansigt,

med Hensyn til alle de Tegn og Undergjerninger, som Gud lod ham udføre i Ægypten for Pharao og alle hans Tjenerne og hele hans Land, eller i Henseende til de vældige og forfærdelige Gjerninger, som Moses gjorde for hele Israels Dine.

V. Josvas Historie.

69. Josva sender Speidere til Jericho. Overgangen over Jordan.

(Josvas Bog, Kap. 1—5.)

Efter Moses Død sagde Herren til Josva: „Min Tjener Moses er død, drag du nu med Folket over Jordan til det Land, som jeg vil give det. Ingen skal kunne bestaae for dig; som jeg var med Moses, saa vil jeg og være med dig; vær kun frimodig og tapper, saa at du iagttaget at holde hele denne Lære, som min Tjener Moses har foreskrevet dig, saa at du ikke viger fra den til Høire eller til Venstre. Grund over denne Lovens Bog Dag og Nat, da skal din Vej lykkes, og du vil handle viist.“ Josva bød Folket at holde sig rede til at drage over Jordan. Og Rubens og Gads og Manasses halve Stammer opfordrede han til at ihukomme, hvad Moses havde befaleet dem, at de Baabendhygtige blandt dem skulde drage i Spidsen for deres Brødre og hjælpe dem at erobre Landet. De svarede: „Alt, hvad du befaler os, ville vi gjøre. Som vi have adlydt Moses, saa ville vi ogsaa lyde dig. Hver den, der er gjenstridig mod din Befaling, skal døe. Vær du blot stærk og uforsagt.“ Hemmeligt sendte imidlertid Josva Speidere fra Sittim til Jericho. Disse kom til en Kvinde ved Navn Rachab. Men man meldte Kongen af Jericho, at tvende Mænd fra Israel vare komne for at udspeide Landet. Han sendte da strax Bud til Rachab, og lod sige til hende: „Udleveer de Mænd, der ere tagne ind i dit Huus!“ Men hun havde skjult dem under Hørstangler, som hun havde udbredt paa Taget, og hun sagde til Kongens Bud: „Der er rigtignok kommet to Mænd til mig, og jeg vidste ikke, hvorfra de vare;

men da netop Porten skulde lukkes i Mørkningen, gik de herfra, og jeg veed ikke, hvor de toge hen. Men sætter hurtigt efter dem, saa kunne I indhente dem." De satte da efter dem ad Jordan til, lige til Færgestedet, og Porten blev lukket, efter at de vare gaaede ud for at forfølge dem. Men førend Speiderne lagde sig til Hvile, gik Rachab op til dem paa Taget, og sagde til dem: „Jeg veed, at Herren har givet Eder dette Land, at Frugt for Eder har oversfaldet os, og at alle Landets Indbyggere skjælve for Eder. Og saa hvad Herren har gjort i Ægypten, og hvorledes I have bekæmpet de tvende Konger Sichon og Og, have vi hørt, og vi tabte ganste Modet; thi Herren, Eders Gud, er i Himlen oventil og paa Jorden nedentil. Men efterdi jeg har viist Kjærlighed mod Eder, sværger mig da nu til ved Herren, at I ogsaa ville vise Kjærlighed mod min Faders Huus, og giver mig et Sikkerhedstegn paa, at I ville lade min Fader og min Moder, mine Brødre og Søstre, og Alt, hvad deres er, beholde Livet og frie vore Sjæle fra Døden." De svarede: „Vi sætte vort Liv i Pant for Eders Liv. Dersom I ikke røbe vort Grinde, saa skulle vi, naar Herren giver os Landet, vise Miskundhed og Trofasthed imod dig." Hun hiskede dem derpaa ved en rød Snor gennem Vinduet ned over Byens Muur, som hendes Huus laa tæt op til, og sagde til dem: „Gaaer ad Bjerget til, og skjuler Eder der i tre Dage, indtil de ere komne tilbage, som sætte efter Eder; derefter kunne I drage Eders Bei." Mændene sagde til hende: „Bind denne røde Snor, som du hiskede os ned ved, i Vinduet, og saml alle dine Paarørende hos dig i Huset. Hvo, som forlader Huset, hans Blod skal være over hans Hoved, og vi skulle være angerløse; men dersom der bliver lagt Haand paa Nogen af dem, der ere med dig i Huset, da komme deres Blod over vort Hoved. Men vi skulle være frie for den Ed, du har taget af os, dersom du røber dette vort Grinde." „Det være, som I have sagt", svarede hun. Mændene kom lykkeligen tilbage til Josva og sagde: „Herren har givet Landet i vor Haand, alle dets Indbyggere skjælve for os."

Josva brød nu med Folket op fra Sittim, og kom til Jordan. Her talte han saaledes til det: „Træder hid

og hører Herrens Ord. Herpaa skulle I kjende, at den levende Gud er midt imellem Eder og at han i Sandhed uddriver disse Kanaans Folk for Eder. Seer, saasnart Præsterne, der bære Pagtens Ark foran Eder, sætte Foden i Jordan, saa skal Strømmen standses, og Vandet staae som en Muur." Da de nu betraadte Flodens Bred, standsede dens Vand foroven, medens det nedenfor løb bort, saa at Folket med tør Fod drog over, medens Præsterne bleve staaende midt i selve Flodleiet. Josva lod paa Guds Befaling hente 12 Stene midt af Jordan, hvor Præsterne havde Fodfæste, og i Gilgal lod han reise et Mindesmærke om Israels Overgang over Floden. I Gilgal blev Folket dernæst omstaaet, fordi de, der vare fødte i Orkenen paa Beien, ikke vare blevne omstaaene. Derefter feirede de Paaskefesten paa den fjortende Dag i første Maaaned om Aftenen. Den følgende Dag spiste de af Landets Grøde ushyret Brød og ristede Ar, og Manna hørte op fra den Dag af, de havde spist af Landets Grøde.

70. Jericho og Ai indtages. Achan.

(Josvas Bog, Kap. 6—8.)

Israeliterne rykkede derpaa frem mod Byen Jericho, som havde tillukket sine Porte, saa at der Ingen kunde gaae ind eller ud. Da sagde Herren til Josva: „Se, jeg giver Jericho i din Vold. Lad hele Hæren i sex Dage gaae taus omkring Staden, een Gang hver Dag, og syv Præster skulle blæse i Basuner foran Pagtens Ark; men paa den syvende Dag skulle I gaae syv Gange omkring, og ved den sidste Gang, naar Folket hører Basunens vedholdende Lyd, skal det opløste et stærkt Krigsraab, og Byens Mure ville da styrte ned." Josva gjorde saaledes, da styrtede Muren ned, og Folket trængte ind i Byen, hver lige for sig. Alt blev nedfaldet paa Rachabs Familie nær, idet Josva bød de to Speidere at frelse hende og saaledes holde, hvad de havde tilsvoret hende. Staden blev opbrændt, Josva lyfte Forbandelse over den, som nogeninde vovede at gjenopreise Jerichos Mure, og Byttet helligedes til Herrens Huus; Enhver blev ogsaa iforveien advaret mod at tage

noget af Godset, da han ellers selv vilde komme under Band og paadrage Israel Fordærvelse.

Derpaa udsendtes Speidere til Ai, Nordvest for Jericho. Disse berettede, at 3000 Mand vare nok til at erobre Byen, men den udsendte Hær blev slået tilbage med et Tab af 36 Døde. Folkets Mod nedsløges herved, Josva sønderrev sine Klæder og fastede sig ned for Herren. Men Herren sagde til ham: „Reis dig, hvorfor ligger du her paa dit Ansigt? Israel har syndet, de have overtraadt min Pagt og taget af det forbudne Guds, de have stjålet og loiet og skjult det mellem deres Guds. Derfor maa Israel vige for sine Fjender; thi det er i Band; og jeg vil ikke være med Eder, hvis I ikke udrydde det Bandyfte af Eders Midte. Lad imorgen Folket fremtræde i sine Stammer og Familier, Mand for Mand, og den, der findes at være i Besiddelse af det forbudne Guds, skal brændes i Ilden med Alt, hvad hans er.“ Morgenens derpaa blev der fastet Lod, som traf Achan af Judas Stamme, og sagde Josva til ham: „Min Søn, giv Herren, Israels Gud, Eren og aflæg Bekjendelse for ham og sig mig Alt, hvad du har gjort, og fordølg mig Intet.“ Achan svarede, at han havde forsynet sig; da han nemlig mellem Byttet havde seet nogle Guld- og Sølvsmykker samt en kostbar Kappe, havde han faaet Byttet dertil og derpaa taget dem og nedgravet dem i sit Telt. Achan blev derefter med Alt, hvad hans var, brændt og stenet i Achors Dal. Nu drog Josva med hele Hæren mod Ai, erobrede Byen ved en Krigslist og opbrændte den.

Israeliterne kom nu til Bjergene Garisim og Ebal, og Josva reiste paa det sidste et Alter og opläste, efter Moses Forskrift (5 Mosebog 27) alle Lovens Ord, Velsignelse og Forbandelse; og der var ikke et Ord af alt det, hvad Moses havde befalet, som ikke blev forelæst for hele Israels Forsamling, for Kvinderne og de smaa Børn, og de Fremmede, som opholdt sig iblandt dem.

71. Gibeoniternes List. Landets Fordeling.

(Josvas Bog, Kap. 9—21.)

Da Indbyggere i Gibeon hørte, hvorledes det var gaaet med Jericho og Ai, søgte de ved List at frelse deres

Liv. De iførte sig gamle, forslidte Klæder og Sko, toge gamle Læderflaster med mange Rister og Sammen-
 sninger og muldent Brød paa deres Hsler, og droge saa
 til Israels Leir og sagde til Israeliterne: „Vi ere
 komne fra et langt borte liggende Land, og bede Eder nu
 slutte Forbund med os.“ Men Israeliterne svarede: „I
 boe maaskee midt i dette Land, hvor kunne vi da slutte
 Forbund med Eder?“ Da de nu bleve fremstillede for Josva,
 sagde de: „Vi, dine Tjenere, ere komne fra et Land langt
 borte herfra for Herrens, din Guds, Navns Skyld. Thi
 vi have hørt Alt, hvad han har gjort i Egypten, og
 vore Eldste og Alle i vort Land sagde til os: „Tager
 Næring med og reisjer til hiint Folk og siger til dem:
 Vi ere Eders Tjenere.“ Saa slutter da nu Forbund med
 os! Se, dette Brød var varmt, da vi tiltraadte vor Reise,
 nu er det tørt og ganske skimlet; og disse Læderflaster
 vare nye, da vi fylgte dem med Viin, og nu ere de fulde
 af Rister, og vore Klæder og Sko ere opslidte af den
 lange Vandring.“ Saa sluttede Josva Fred og Forbund
 med dem, uden iforveien at raadspørge Herren, og Me-
 nighedens Fyrster stadfæstede det ved Ed. Tre Dage efter
 kom Israeliterne til Gibeon og saae, at de vare bedragne,
 og de knurrede mod Fyrsterne. Men disse og Josva
 sagde: „Vi have tilsvoret dem Fred og Forbund ved Her-
 ren, Israels Gud; derfor kunne vi nu ikke røre ved dem.
 Men dette ville vi gjøre ved dem: Livet skulde de beholde,
 for at ikke Herrens Brede skal komme over os for vor
 Eds Skyld; men de skulde være Brændehuggere og Vand-
 bærere ved Tabernaklet i hele Menighedens Sted.“

Da Adoni-Zedek, Konge i Jerusalem, hørte, at
 Gibeoniterne havde sluttet Forbund med Israel, forenede
 han sig med fire andre amoritiske Konger, og de droge
 med deres Hære op til Gibeon og beleirede denne By.
 Gibeoniterne sendte imidlertid Bud til Josva, der ufor-
 tøvet kom dem til Hjælp, og, efterat være rykket frem hele
 Natten, pludseligt overfaldt Fjenden, og Herren slog dem
 med Forvirring og Frygt for Israel, der forfulgte dem
 til Makkeda. Men imedens de flygtede for Israel, kastede
 Herren store Steen paa dem fra Himlen, og der døde
 Flere af denne Steenhagl, end Israeliterne dræbte med

Sværdet. Dengang fang Josva og sagde for hele Israels Dine: „Sol, staa stille i Gibeon! Stands, Maane, i Hjalons Dal!“ Og Solen standsede og Maanen stod stille, indtil Folket havde taget Hævn over sine Fjender, som det hedder i Bogen Jaschar. Solen blev staaende midt paa Himlen og ilede ikke med at gaae ned en heel Dag, og der har aldrig været en Dag lig den, hverken før eller siden, da Herren hørte efter et Menneſkes Røst; thi Herren kæmpede for Israel. — Saaledes stred Herren for Folket, indtil Josva, i et Tidsrum af 7 Aar, havde overvundet og udryddet 31 Konger, der havde forenet sig for at bekæmpe Israel. Thi der var ingen Folkestamme, som ikke sluttede Fred med Israel, undtagen de i Gibeon boende Heviter. Det erobrede Land uddeelte Josva nu imellem de halvtiende Stammer ved Lodtrækning i Tabernaklet, som var opreist i Siloh. Kun Levis Stamme fik ingen samlet fast Eiendom; den fik 48 Byer, som laae spredte i Landet, hvoriblandt 6 Fristæder, hvor den, der uforsætlig havde dræbt en Anden, kunde sikke sig for Blodhævneren; Alt, som Herren havde befalet det ved Moses.

72. De halvtredie Stammers Tilbagereise.

Josvas Afſtedſtale.

(Josvas Bog, Kap. 22—24.)

Derefter kaldte Josva Rubens, Gads og Manasses halve Stammer til sig og sagde til dem: „I have holdt Alt, hvad Moses har befalet Eder, og I have ogsaa adlydt mig i Alt, hvad jeg har befalet Eder, og I have ikke forladt Eders Brødre i alle disse mange Dage, men troligt opfyldt Herrens, Eders Guds, Bud. Nu har Herren skaffet Eders Brødre Fred og Ro, saa vender nu tilbage til Eders Hjem hiinsides Jordan; men iagttager omhyggeligt de Love og Bud, Herren har givet Eder ved Moses, saa at I elſte Herren og vandre ad hans Veie!“ Derpaa velsignede han dem, og de droge over Jordan hjem til deres Telte i deres eget Land. Ved Jordans Bredder reiste de et stort Alter, som kunde sees langt borte. Da de

andre Israelliter fik Nys herom, besluttede de Krig med dem. Dog bleve først Pinehas, Eleasars Søn, og 10 Stammefyrster sendte til dem, og de tiltalte dem saaledes: „Hvad er det dog for en Troløshed, I begaae imod Israels Gud, at I falde fra ham, bygge et eget Alter og gjøre Oprør imod Herren? Ansee I Eders Eiendoms Land for ureent, saa drager da over til Herrens Eiendoms Land, hvor Herrens Bolig er reist, og tager Arv iblandt os, men falder ikke fra Herren og fra os ved at bygge Eder et Alter foruden Herrens, vor Guds, Alter!“ Hertil svarede de halvtredie Stammer: „Gud, den Almægtige, Herren veed, og Israel skal vide det, at det ikke er steet af Gjenstridighed eller Troløshed. Men efterdi Herren har sat Jordan til Grændse imellem os og Eder, frygtede vi, at Eders Børn engang vilde sige til vore Børn: I have ingen Deel i Herren, og at saaledes Eders Efterkommere skulde bringe vore til at høre op med at frygte Herren. Derfor sagde vi: Lader os bygge et Alter, ikke til Brænderoffer eller Slagtoffer, men for at det skal være et Vidnesbyrd imellem os og Eder og vore Efterkommere, at vi maae gjøre Herrens Tjeneste for Herrens Afsyn, og Eders Børn ikke i Fremtiden skulle sige til vore Børn: I have ingen Deel i Herren.“ Glade vendte de Udsendte tilbage med dette Svar, der behagede Israel, og de lovpriiste Gud.

Da Israel nu boede i Fred og Ro i Landet, og Josva var bleven gammel, forsamlede han alt Folket ved Sichem, foreholdt det Guds Belgjerninger, hans Trofasthed i at holde sine Tilfagn, formanede det til at holde fast ved Herren, mindede det om de Straffe, der vilde ramme det, naar det overtraadte Herrens Love, og advarede det imod al Forbindelse med Kananiterne, hvilke han bød dem aldeles at udrydde, da de ellers vilde blive til Snare og Fald. „Saa frygter da Herren,“ sluttede han, „og tjener ham med et oprigtigt og trofast Hjerte, men mislighager det Eder, saa vælger idag, hvem I ville tjene, Folkenes Afguder eller Herren; men jeg og mit Huus, vi ville tjene Herren.“ Folket svarede: „Det være langt fra os at forlade Herren; thi han er vor Gud, og

ham ville vi tjene, hans Røst ville vi lyde." Saaledes sluttede Josva paa denne Dag Pagten med Folket, og han reiste til Minde derom en stor Steen under Egetræet, som stod ved Herrens Helligdom. „Denne Steen“, sagde han, „skal være et Vidnesbyrd imod Eder, at I ikke skulle fornægte Eders Gud!“ Saa døde Josva, 110 Aar gammel, og de jordede ham i hans Arvelod, Timnath Serach paa Ephraims Bjerg. Ogsaa Ypperstepræsten Eleasar døde og blev begravet paa en Høi, der ligger paa Ephraims Bjerg, og nærved bleve ogsaa Josephs Been, som de havde ført med sig fra Ægypten, jordede.

VI. Dommerne.

73. Othniel. Ehud. Samgar. Barak og Deborah.

(Dommernes Bog, Kap. 2—5.)

Efter Josvas, denne Herrens Tjeners, Død tjente Israel i nogen Tid endnu Herren, saa længe nemlig de Ældste levede, som kjendte, hvad Herren havde gjort for Israel. Men da hele denne Slægt var samlet til sine Fædre, kom der en anden, som ikke kjendte Herren og hans Gjerninger for Israel; de gjorde da, hvad der var ondt i Herrens Øine, og begyndte at dyrke Afguderne, baade Baal og Astarte, og toge de afgudiste Folkeslags Døttre til Hustruer for deres Sønner og gave deres egne Døttre til hines Sønner, saa at de ganske glemte Herren, deres Gud, og tjente Afguderne. Da optandtes Herrens Brede mod Israel, og han overgav dem i deres Fjenders Hænder, der undertrykkede dem. Dog saa ofte de vare i Nød og angrede deres Synd og anraabte Herren, forbarmede han sig over dem og opvakte Dommerne (שופטים), som befriede dem fra Undertrykkelse. Men naar Dommerne saa døde, faldt de igjen fra og gjorde det endnu værre end deres Fædre. Saaledes gav Herren dem først i Kuschathaims Vold, fra hvem de bleve befriede ved Othniel, Kalebs Brodersøn, og Landet havde Ro i 40 Aar. Efter hans Død gjorde Israel igjen, hvad der var ondt i Herrens Øine, og han gav dem i Eglons, Moabs Konges Vold, i 18

Åar. Men da de saa raabte til Herren, opvakte han dem en Befrier i Benjaminiten Ehud, som, ved at bringe Folkets Skat til Eglon, forskaffede sig Udgang til at tale i Genrum med ham og gjennemborede ham med sit Sværd, hvorpaa han opbød Folket og fejrede over Moabiterne, saa at Israel nød Ro i 80 Åar. Efter ham kom Samgar, som dræbte 600 Philistere med sin Pigstav og ogsaa befriede Israel.

Men efter Ehuds Død gjorde Israeliterne atter, hvad der mishagede Herren, og han lod dem derfor falde i den kanaanitiske Kong Zabins Haand, som regjerede i Hazor og hvis Hærfører var Sisera. Da raabte Israel til Herren; thi Zabin, der havde 900 Krigsvogne af Bern, plagede dem svært. Paa den Tid levede Prophetinden Deborah (דְּבוֹרָה), Lappidoths Hustru. Hun sad under en Palme, hvor Folket kom til hende, for at hun skulde dømme i deres Sager. Hun sendte nu Bud til Barak og sagde til ham: „Saa blyder dig Herren, Israels Gud: Drag op paa Thabors Bjerg med 10,000 Mand af Sebulon og Naphtali, saa vil jeg føre Sisera imod dig med hans Vogne og Hærskarer, og give ham i din Vold.“ Da sagde Barak: „Vil du gaae med, vil jeg gjøre det, men ellers ikke.“ Hun svarede derpaa: „Jeg vil drage med dig, men Æren for Kampen vil da ikke være din, naar Herren giver Sisera i en Kvindes Haand.“ Saa stod Deborah op og drog med Barak og hans Folk til Kades. Saasnart Sisera erfarede det, drog han med en stor Krigsmagt imod Israeliterne. Men Herren lod Rædsel komme over Sisera med samt hans Vogne og hele hans Hær, saa at de faldt for Baraks Sværd, og Sisera sprang af sin Vogn og flygtede tilfods. Paa sin Flugt kom han til Keniten Hebers Telt, hvis Hustru, Zael, bød ham at træde indenfor. Han bad hende om lidt Vand at drikke, og hun rakte ham Mælk. Han sagde nu: „Gaa ud og stil dig i Teltets Dør, og kommer der Noget og spørger, om der er en Mand inde i Teltet, saa sig Nei!“ Efterat han var falden i en dyb Søvn, tog Zael en af Teltnaglerne og en Hammer og listede sig ganske sagte hen til ham, og hun slog Nag-

len ind i hans Tinding, og han døde. Da nu Barak, som forfulgte Sisera, gik der forbi, sagde Sael: „Kom, saa skal jeg vise dig den Mand, du søger.“ Saaledes havde Gud hdmhget Babin, Kananiternes Konge, for Israelliterne, og Landet havde i 40 Aar Ro. Deborah og Barak istemte i den Anledning en Lovsang: „Hører, I Konger, mærker det, I Thrster! om Herren vil jeg synge, lovprise Israels Gud“ — saaledes begynder den og den slutter med det Ønske: „Saa skulle de gaae tilgrunde, alle dine Fjender, o Herre! Men de, som elste ham, straale som Solen, naar den udgaaer i sin fulde Kraft.“

74. Gideon.

(Dommernes Bog, Kap. 6—8.)

Atter gjorde Israelliterne, hvad ondt var i Herrens Dine, og han overgav dem i Midians Vold i syv Aar. Israelliterne maatte endog flygte til Huler og Bjergkløfter; thi hver Gang de havde faaet, faldt Midianiterne og Amalekiterne og alle Østens Folkesæd som en stor Græshoppesværm ind i Landet og fortærede al Landets Grøde, og levnede dem ikke det Mindste til Livets Op- hold, hverken Faar, Oyr eller Esler. Da raabte Israel til Herren. — En Dag stod Gideon (גִּדְעֹן), Joas's Søn, og tærskede noget Hvede i en Viinpresse for at bringe det i Sikkerhed for Midian. Da viste Herrens Engel sig for ham og sagde: „Herren være med dig, du brave Helt! Gaa hen i denne din Kraft, du skal frelse Israel af Midians Vold! Se, det er mig, der sender dig!“ Gideon svarede: „At, Herre, hvormed skal jeg frelse Israel? Se, min Slægt er den ringeste i Manasse, og jeg er den Yngste i min Faders Huus.“ „Sandeligen, jeg vil være med dig,“ sagde Herren, „og du skal slaae Midianiterne som een Mand.“ Derpaa bød Herren Gideon at nedrive det Baals Alter, hvorpaa hans Fader offrede, samt at omhugge den Lund, som stod derved, og saa reise Herren et Alter og bringe ham et Brændoffer med Brændet af den omhuggede Lund. Gideon gjorde saaledes. Men da Mændene i Byen om Morgenens saa det og fik at vide, hvem der havde gjort det, sagde de til

Joas: „Kom frem med din Søn, og han skal døe; thi han har omsthyrtet Baals Alter og hugget Billedstøtten sønder.“ Men Joas svarede: „Ville I stride for Baals Sag? Hver den, der gjør det, skal være dødsens. Er han en Gud, saa strider han vel for sig selv.“ Og man kaldte Gideon herefter Jerubbaal, idet man sagde: „Baal skal stride med ham.“ Guds Aand kom nu over Gideon; han samlede en talrig Hær og udbad sig af Herren gjentagne Gange Tegn paa, at han ved ham vilde frelse Israhel, og da disse indtraf, drog han mod Tjenderne. Men Herren sagde til ham: „Du har for mange Folk med dig, til at jeg vil give Midian i deres Haand. Israhel skal ikke rose sig og sige: Min egen Magt har frelst mig! Lad derfor udraabe blandt Folket, at hvo der frygter og er forsagt, skal vende tilbage til sit Hjem.“ Da vendte 22,000 hjem, og der blev kun 10,000 tilbage. Men Herren sagde: „Der er endnu for mange Folk med dig; men før dem ned til Vandet; hvo som laber af Vandet med sin Tunge, som Hunden gjør, ham skal du stille for sig alene, og ligesaa Enhver, der kaste sig paa Knæ for at drikke.“ Da var der 300, der øste Vandet til Munden med Haanden, men alle de Øvrige lagde sig paa Knæ for at drikke. „Bed disse 300 vil jeg frelse Israhel,“ sagde Herren, „men det øvrige Folk skal gaae hjem, hver til Sit.“

Om Natten gif Gideon paa Herrens Befaling med sin Svend ned til Midianiternes Leirs Forposter, og der hørte han en af Stridsmændene fortælle en anden sin Drøm: „Jeg drømte, at jeg saae et ristet Bygbrød vælte sig ind i Midians Leir, og da det stødte paa et Telt, vendte det op og ned derpaa, og Teltet faldt om.“ „Det er Gideons Sværd,“ svarede den anden, „Gud har givet Midian i hans Haand.“ Ved at høre dette kastede Gideon sig ned for Gud, tilbad og takkede ham, og ilede saa tilbage til Israels Leir og sagde: „Reiser Eders, Herren har givet Midians Leir i Eders Haand.“ Derpaa deelte han de 300 Mand i tre Hold, gav hver Mand en Trompet i Haanden og en tom Krukke med en brændende Fakkell indeni, og sagde til dem: „Seer efter mig og gjører ligesom jeg!“ Saaledes kom Gideon og hundrede Mand med ham til

Forposterne, netop da de løste af til den anden Nattevagt. Da stødte han og hans Følge i Trompeterne og sloge Krukkerne itu, som de havde i Hænderne. Det Samme gjorde ogsaa de tvende andre Hold; med venstre Haand svingede de nu Faklerne, og med høire holdt de Trompeterne og blæste deri under Raabet: „Herrens Sværd og Gideons!“ Midianiterne fore op af Sønnen og toge forfærdede Flugten. Herren vendte den Enes Sværd mod den Anden, og de bleve forfulgte af Gideon og de mange Israelliter, der paa hans Opdraab nu havde forenet sig med ham. Saaledes blev Midian ydmyget af Israel, og de reisste ikke mere Hovedet.

Alle Israels Mænd sagde derpaa til Gideon: „Du skal herske over os, baade du og efter dig din Søn og din Søns Søn; thi du har frelst os af Midians Haand.“ Gideon svarede: „Hverken jeg eller min Søn skal herske over Eder; Herren skal herske over Eder.“ Folket havde nu Ro i 40 Aar, saalange Gideon levede. Han døde i en god og lykkelig Alder og efterlod sig 70 Sønner, foruden Abimelech, hvem en Slavinde fra Sichem havde født ham.

75. Abimelech.

(Dommernes Bog, Kap. 9.)

Saa snart Gideon var død, gif Abimelech til Sichem og sagde til sin Moders Brødre og til deres Slægt: „Hvad synes Eder bedst, enten at 70 Mænd herske over Eder eller en eneste Mand? Og kommer ihu, at jeg er Eders eget Kjød og Blod.“ Sichemiterne vendte deres Hjerte til ham og gave ham 70 Sølvsekkler, for hvilke han leiede løse, letfærdige Folk til at følge med sig. Saa gif han til sin Faders Huus og slog sine Brødre, Terubbaals 70 Sønner ihjel; men den yngste, Iotham, blev frelst, thi han havde skjult sig.

Nu samlede alle Sichemiterne og kaarede Abimelech til Konge. Men da Iotham fik det at vide, gif han op paa Garisims Bjerg og raabte med høi Røst: „Hører mig, I Sichems Borgere, saa skal Gud høre Eder: Træerne gif engang hen for at salve sig en Konge, og de

sagde til Olietræet: Vær du vor Konge! Men Olietræet svarede: Mon jeg skulde opgive min Fedme, hvorfor Gud og Mennesker prise mig, og gaae hen og svæve over Træerne? Da sagde Træerne til Figentræet: Kom du og vær vor Konge! Figentræet svarede: Mon jeg skulde opgive min Sødme og min deilige Frugt, og gaae hen og svæve over Træerne? Da sagde Træerne til Viinstokken: Kom du og vær vor Konge! Men Viinstokken svarede: Mon jeg skulde opgive min Saft, som glæder Gud og Mennesker, og gaae hen og svæve over Træerne? Da henvendte alle Træer sig til Tornebusken og sagde: Vær du vor Konge! Og Tornebusken svarede: Derfom I virkelig ville salve mig til Eders Konge, saa kommer hid og søger I under min Skygge; men hvis ikke, da fare Ild ud af Tornebusken og fortære Libanons Cedre. — Derfom I nu have handlet rigtigt mod min Faders Huus, da I dræbte alle hans Sønner og valgte Abimelech, hans Slavindes Søn, til Konge, da glæder I eder med ham; men hvis ikke, da udgaae der Ild af Abimelech og fortære Sichems Borgere, og Ild fare ud fra Sicheim og fortære Abimelech."

I tre Aar havde Abimelech været Herre i Israel, da Mændene i Sicheim gjorde Oprør imod ham. Han overfaldt Staden, indtog og sløifede den, stak Ild paa Baals Tempelborg, hvorhen Sicheimiterne vare flygtede, og indebrændte dem. Derpaa drog han mod Thebez og indtog denne By. Men der var et fast Taarn midt i den, hvor Borgerne søgte Tilflugt. Abimelech rykkede frem imod Taarnet; men da han nærmede sig Porten for at stifte Ild paa Taarnet, faldt en Kvinde et Stykke af en Møllesteen i Hovedet paa ham, saa at hans Hjernekal blev knust. Strax kaldte han paa sin Vaabendrager og sagde: „Drag dit Sværd og dræb mig, at man ikke skal sige: En Kvinde har slaaet ham ihjel!“ Vaabendrageren adlød ham, og saaledes gjengjældte Herren Abimelech og Sichems Borgere det Onde, de havde gjort, og Bothams Forbandelse gik i Opfyldelse paa dem.

76. Thola. Jair. Jephthah. Jbzan. Glon. Abdon.

(Dommernes Bog, Kap. 10—12.)

Efter Abimelech opstod Thola, af Isaschars Stamme, som dømte Israel i 23 Aar. Og efter ham kom Gileaditen Jair, der dømte Israel i 22 Aar.

Men Israeliterne gjorde nu atter, hvad ondt var i Herrens Dine, og Herren gav dem derfor i Philisternes og Ammoniternes Vold, der i 18 Aar plagede og kuede Israel. Da raabte de til Herren, angrede deres Brødre, skaffede de fremmede Guder bort af deres Midte og tjente atter Herren, og han ynkedes over dem. Der levede nemlig en tapper Mand, ved Navn Jephthah (יפתח), en Gileadit, hvem hans Brødre havde jaget bort, idet de sagde: „Du skal ikke tage Arv i vor Faders Hus; thi du er født af en fremmed Kvinde.“ Han flygtede da for sine Brødre til Vandet Tob, hvor alflens løse Folk flokkede sig omkring ham og droge paa Tog med ham. Da nu Krigen udbrød med Ammoniterne, gik Gileads Ældste til Jephthah og sagde: „Kom og vær vor Anfører, saa ville vi kæmpe mod Ammoniterne.“ Jephthah svarede: „I have jo hadet mig og jaget mig bort fra min Faders Hus; hvi komme I da til mig nu, da I ere i Nød?“ „Netop derfor,“ svarede de, „for at du skal gaae med os og kæmpe mod Ammon; saa skal du blive Høvding over alle os, som boe i Gilead.“ Jephthah fulgte nu med dem, og han sendte Bud til Ammons Konge for at bevæge ham til at slutte Fred, men forgjæves. Da kom Herrens Mand over Jephthah, og han samlede Folk og drog ud til Kamp; men først gjorde han Herren et Løfte, at, hvis han gav ham Seir, skulde den Første, der kom ham imøde fra hans Huses Dør, være indviet Herren og offres ham til Brandoffer. Seirrig vendte han tilbage til sit Hus i Mizpah; men se, da kom hans Datter ham imøde, hans eneste Barn, i Spidsen for Pigerne, med Spil og Dands. Og Jephthah sønderrev sine Klæder og udbrød: „Ak, min Datter, hvor nedbøier du mig! Jeg har gjort et Løfte til Herren, og jeg kan ikke kalde det tilbage.“ Da sagde hun: „Min Fader, har du opladt din Mund til Herren, da gjør kun med mig, som din Mund har talt, da Herren har givet dig

Seir over dine Fjender." Hun udbad sig kun to Maanedes for at begræde sin tunge Skjæbne.

Herefter førte Ephraimiterne Krig med Zephthah, fordi han ikke havde taget dem med, da han drog imod Ammon. Han slog dem og lod Gileatiderne spærre alle Badesteder over Jordan til Ephraim, og naar en af de flygtende Ephraimiter kom, spurgte Gileaditen ham: „Er du en Ephraimit?" Svarede han saa Nei, sagde man til ham: „Sig da Ordet Schibboleth!"; sagde han nu Sibboleth (fordi Ephraimiterne ikke kunde udtale Ordet anderledes), saa blev han dræbt. I denne Kamp faldt der 42,000 af Ephraims Stamme. Zephthah dømte Israel i 6 Aar; saa døde han. Efter ham var Ibzan Dommer i 7 Aar, derefter Elon i 10 Aar, og efter denne Abdon i 8 Aar.

77. Samson.

(Dommernes Bog, Kap. 13—16).

Israeliterne fremturede i Synd, og Herren gav dem i Philisternes Vold i 40 Aar. — Paa denne Tid levede der en Mand af Dans Stamme, som hed Manoah og ingen Børn havde. Men en Herrens Engel viste sig for hans Hustru, og sagde til hende: „Vogt dig for at drikke Viin eller anden stærk Drik; thi du skal føde en Søn, paa hvis Hoved der ikke maa komme Nagkniv, eftersom han skal være en af Guds Udvalgte (Nasir)¹⁾ fra Moders Liv, og han skal begynde at hjælpe Israel af Philisternes Vold." Det skete saaledes, og hun kaldte Barnets Navn Samson (שמשון). Han blev stor og stærk, og Herrens Aand begyndte at besjæle ham. Engang gif Samson til Thinnah og saae der en Kvinde af Philisternes Døtre, og han bad sine Forældre om at maatte tage hende til Hustru. Men de sagde til ham: „Kan du da ingen Kone finde mellem dine Brødres Døtre og i hele vort Folk, siden du vil gaae hen og tage dig en Hustru af disse Philistere?" „Hende", svarede han, „synes jeg bedst om." Hans Fader og Moder vidste ikke, at det var af Herren; han søgte nemlig

¹⁾ Se 4 Mosebog, Kap. 6, 1—21.

en Leilighed til at angribe Philisterne. De gik nu med ham til Thimnah, og da de kom til Biinbjergene, styrtede en ung Løve brølende løs paa ham; men han søndersled den saa let, som om det havde været et Rids, og det med blotte Hænder; men han fortalte ikke sine Forældre, hvad han havde gjort. Efter nogen Tid, da han atter gik med sine Forældre til Thimnah for at tage Kvinden tilægte, gik han tilside for at see til Løvens Madsel, og se, der var en Bisværme med Honning i Løvens Beenrad. Han spiste deraf og bragte sine Forældre deraf, uden dog at sige til dem, hvorfra han havde taget det. Ved Brylluppet fremsatte han en Gaade for de 30 Brudesvende, der vare givne ham: „Fra den Spisende kom Spise, Sødme fra den Stærke“ — og lovede dem 30 Sæt Klæder, hvis de kunde løse den, forinden Bryllupsugen var omme; men kunde de det ikke, skulde de give ham ligesaa Meget. Forgjæves søgte de at løse denne Gaade, og de truede derfor Samsons Hustru med at nedbrænde hendes og hendes Faders Huus, hvis hun ikke kunde fraløkke sin Mand Gaadens Løsning. Hver Dag tryglede hun ham om at sige sig Betydningen, indtil han paa den syvende Dag gav efter, førend Solen gik ned, og hun meddeelte det da strax til sine Landsmænd. Derpaa sagde disse til ham: „Hvad er vel sødere end Honning, og hvad er vel stærkere end Løven?“ „Ja,“ svarede Samson, „havde I ikke pløiet med min Kalv, saa havde I ikke udfundet min Gaade.“ Bred over, at hans Hustru havde bedaaet ham, dræbte han i Askalon 30 Philistere, hvis Klæder han gav til sine Svende, og forlod hende derefter, hvorfor hendes Forældre giftede hende med en af Brudesvendene.

Da nu Samson nogen Tid efter vendte tilbage med en Gave for at besøge sin Hustru og fik det Foresaldne at vide, sagde han: „Denne Gang har jeg Ret mod Philisterne, naar jeg gjør en Ulykke paa dem.“ Han fangede saa 300 Ræve, bandt dem parviis sammen med Blus imellem Halerne, løslod dem, og stak saaledes Ild paa Philisternes Kornmarker og Frugthaver. — Philisterne drog nu i Kamp imod Judas Stamme og fordrede, at den skulde udlevere dem Samson. Forsærdede herover gik 3000 Mand af Stammen til Klippehulen, hvor Samson opholdt sig,

og sagde til ham: „Veed du ikke, at vi ere under Philisternes Herredomme? hvorfor har du handlet saaledes imod os? Vi ere nu komne for at binde dig og udløvere dig til Philisterne.“ Han svarede: „Som de have gjort imod mig, har jeg gjort imod dem. Sværger mig til, at I ikke ville dræbe mig.“ Og han lod sig bunden med to nye Reb bringe til Philisterne i Bechi; men da disse ved Synet af ham udbrøde i Glædesraab, sønderrev han Rebene med sine Arme, som spædne Sytraade, greb et Kjævebeen af et Æsel, som just laa der, og slog Fjenderne paa Flugt. Og da han herefter var nær ved at døe af Tørst, bad han til Gud, og Gud lod fremvælde en Kilde af Kløften i Bechi, som deraf fik Navnet: „Baafalderens Kilde“. Herpaa gik Samson til Gaza. Da Indbyggerne fik det at vide, lukkede de Byens Port, for at lure paa ham og slaae ham ihjel, naar Morgenens kom, men ved Midnattid stod Samson op, tog Portstolperne med Fløiddørene og rhykkede dem op tilligemed Tverboommen, og bar dem op paa et Bjerg, som vender henimod Hebron.

Sidenefter fattede han Kjærlighed til en Kvinde ved Navn Delilah. Hende lovede Philisterne en rig Belønning, hvis hun kunde udfritte, hvori hans Styrke bestod, og hvorved man kunde faae Magt over ham og tage ham tilfange. Hun tryglede ham nu om at sige sig, hvori hans Kraft bestod. Men han narrede hende og sagde, at han vilde blive svag, naar man bandt ham med syv nye Bastreb eller med nye aldrig brugte Reb, eller flettede syv Lokker af hans Haar ind med Isletten paa Baversklytten; men da hun prøvede det og bandt ham og raabte: „Samson, Philisterne ere over dig!“, foer han op og sønderrev Baandene saa let som en Traad, og rev saaledes ogsaa Naglen op med samt Haarfletningen og Bæven. Da sagde hun til ham: „Hvor kan du dog sige, at du holder af mig, da det nu er tredie Gang, at du har narret mig?“ Hun plagede ham nu Dag og Nat saalænge, indtil han næsten ønskede sig Døden, og i sin Sjæls Utaalmodighed aabnede hende hele sit Hjerte og sagde: „Der er aldrig gaaet nogen Nagelkniv over mit Hoved; thi jeg er en Guds Nasir fra Moders Liv; saasnart jeg bliver raget, viger min Styrke fra mig.“ Delilah meddeelte det strax

til Philisterne. De kom med de lovede Penge, og da hun havde dhyset Samson i Søvn, kaldte hun paa en Mand, der affkar de syv Lokker af hans Hoved. Philisterne greb ham nu, stak Dinene ud paa ham, og førte ham lænkebunden i Fængsel, hvor han maatte træde Møllen. Imidlertid voksede hans Haar paany. En Dag, da Philisternes Stormænd forsamledes til en Fest, de fejrede for deres Afgud Dagon, lode de den blinde Kæmpe føre frem for at drive Spot med ham. Da sagde Samson til Drengen, der ledede ham: „Lad mig faae fat paa de to Piller, paa hvilke Huset hviler, for at jeg kan læne mig lidt til dem.“ Men Huset var fuldt af Mænd og Kvinder, og oppe paa Taget var der en talrig Mængde, der havde deres Morstak ved at see paa Samson. Da paakaldte han Herren og sagde: „Herre, min Gud! tænk dog paa mig, og styrk mig kun denne Gang, at jeg kan hæbne mig paa Philisterne!“ Derpaa greb han fat paa begge de mellemste Piller og udraabte: „Min Sjæl døe med Philisterne!“ og bøiede sig med Kraft, saa at Huset faldt ned over Tårnerne og Folket og knuste Samson og dem alle, saa at han dræbte Flere ved sin Død, end han havde dræbt i hele sit Liv. Hans Familie kom nu for at jorde ham i hans Fædres Grav. Han havde været Dommer i Israel i 20 Aar.

78. Ruth.

(Ruths Bog, Kap. 1—4.)

I Dommernes Tid indtraf der engang Hungersnød i Landet, og en Mand ved Navn Elimelech vandrede ud tilligemed sin Hustru Noomi (נומי) og begge sine Sønner, Machlon og Kiljon, fra Bethlehem i Juda til Moabs Land. Her døde han, og Noomi blev alene tilbage med sine to Sønner. Disse toge sig moabitiske Hustruer, Orpah (אורפא) og Ruth (רות), men efter ti Aars Forløb døde begge deres Mænd. Noomi besluttede da at vende hjem igjen fra Moab. Hun begav sig paa Veien, og hendes Svigerdøttre ledsagede hende; men hun sagde til dem: „Gaaer nu; vender tilbage, hver til sin

Moders Huus. Herren gjengjælde Eder den Kjærlighed, I have viist imod de Afdøde og imod mig." Hun kysfede dem, men de brast i Graad og sagde: „Nei, vi ville følge med dig til dit Folk." Moomi svarede: „Vender dog om, mine Døttre; hvorfor ville I gaae med mig, da Herrens Haand har rammet mig saa haardt?" De gave sig endnu mere til at græde, og Orpah kysfede sin Svigermoder og vendte tilbage; men Ruth vilde ikke forlade hende og sagde: „Træng ikke paa mig, for at jeg skal forlade dig; thi hvor du gaaer hen, vil jeg gaae, hvor du overnatter, vil ogsaa jeg overnatte, dit Folk er mit Folk, din Gud min Gud, hvor du døer, vil jeg døe og begraves der; kun Døden alene skal adstille dig fra mig." Begge vandrede nu sammen til Bethlehem. Da de kom der, udbrøde Bhens Indbyggere forbausede: „Er dette Moomi?" „O, kalder mig ikke Moomi (Ynde)", sagde hun, „men Mara (Bitterhed, Bedrøvelse); thi Herren har bedrøvet mig saare; rig drog jeg bort, og tomhændet har Herren ladet mig vende tilbage."

Det var netop paa den Tid, da Byghøsten begyndte, og Ruth gif derfor med sin Svigermoders Tilladelse ud for at sanke Ax¹⁾, og Herren søiede det saa, at hun kom paa en Mark, der tilhørte Boas — en Nærbeflægtet af hendes Svigerfader — som netop kom ud paa Marken for at see til Høstfolkene. Han hilste dem: „Herren være med Eder!" og de svarede: „Herren velsigne dig!" Og Boas spurgte sin første Høstkarl: „Hvem hører denne Pige til?" Karlen svarede: „Det er en moabitisk Kvinde, som er vendt tilbage med Moomi; hun bad mig om Tilladelse til at samle op efter Høstfolkene." Da sagde Boas til Ruth: „Hør, min Datter, gaa ikke hen paa nogen anden Mark for at sanke Ax, men hold dig til mine Piger; jeg har allerede sagt til mine Høstfolk, at de ikke maae gjøre dig nogen Fortred. Og bliver du tørstig, saa gaa til Karrene, som de Andre øse af, og drif." Da boiede Ruth sig for ham og sagde: „Hvormed har jeg vundet Naade for dine Dine, at du tager dig af mig, skjøndt jeg er en Fremmed?"

¹⁾ Se 3 Mosebog 19, 9 og 5 Mosebog 24, 19.

Han svarede: „Jeg har hørt, hvad du har gjort for din Svigermoder, efter at din Mand var død, at du forlod din Fader og Moder og dit Fødeland, for at gaae til et Folk, som du ikke forud kjendte; Herren gjengjælde dig din Daad, fuld Løn vorde dig til Deel af Israels Gud, under hvis Vinger du er kommen at søge Ly!“ Ved Spisetid indbød Boas hende til at spise med, og rakte hende ristede Byg, og hun spiste, til hun blev mæt, og gjemte, hvad hun levede. Boas befalede ogsaa sine Folk, at de med Villie skulde lade flere Ly ligge, for at hun kunde sanke dem op. Ruth fortalte Alt til sin Svigermoder, og denne sagde: „Herren velsigne ham, fordi han har bevaret sin Kjærlighed til de Levende som til de Døde; han er en af vore nærmeste Slægtninge, en af vore Løfere¹⁾.“ Ruth blev nu ved at sanke Ly paa Boas's Ager hele Høsttiden igjennem. Da denne var tilende, sagde hendes Svigermoder til hende: „Min Datter, jeg vil forskaffe dig Hvile, saa at det atter skal gaae dig godt. Boas er jo vor Slægtning; se, han kaster iaften Byg paa Løen; gaa til ham, og han vil nok sige dig, hvad du skal gjøre.“ Ruth gik da til Boas og sagde til ham: „Jeg er Ruth, din Tjenerinde; tag mig under din Beskyttelse; thi du er Goel.“ „Vel er det saa,“ svarede han, „men der er dog en nærmere Slægtning end jeg; vil han imidlertid ikke løse dig, saa skal jeg gjøre det. Vær kun rolig; thi hver Mand veed, at du er en ædel Kvinde.“ Boas tog derefter ti Mænd af de Ældste i Byen, og spurgte den Mand, der var nærmere beslægtet, om han vilde indløse de pantsatte Jorder og tage Ruth til sin Hustru. Og da han ikke var villig dertil, saa sagde Boas til de Ældste og hele Folket: „Saa ere I nu Vidner paa, at jeg har kjøbt Alt, hvad der tilhørte Elimelech og hans Sønner, af Moomis Haand, og ogsaa Ruth har jeg kjøbt mig til Hustru, for at holde den Afdødes Navn i Live i hans Arvelod, for at det ikke

¹⁾ Vor Goel. Herved forstod man en Ægtemands nærmeste Frænde, som efter Loven (3 Mosebog 25, 25 flg.) var forpligtet og berettiget til at indløse Familiens Jordeiendom, og ved at ægte Enken at vedligeholde den Afdødes Navn, hvortil hun uden Betænkelighed kunde opferdre ham. (5 Moseb. 25, 5 ff.)

skal udryddes blandt hans Brødre." Alle de, der vare tilstede, sagde: „Ja, vi ere Vidner dertil. Herren gjøre den Kvinde, som nu kommer i dit Huus, lig Rachel og Leah, der begge have bygget Israels Huus!" Og da Ruth fødte Boas en Søn, sagde Kvinderne til Noomi: „Lovet være Herren, som ikke lod dig savne en Løser. Vid Bar-net vorde navnkundigt i Israel; han være din Sjæls Glæde, din Alderdoms Bederkvælgelse; thi din Svigerdatter, som elsker dig, har født ham, og hun er dig jo kjærere end syv Sønner." De kaldte ham Obed; han blev Fader til Isai, og denne igjen til David.

79. Eli og Samuel.

(1 Samuels Bog, Kap. 1—7.)

I Høpperstepræsten Elis Tid, som tillige i 40 Aar var Dommer i Israel, levede en Mand, Elkanah, der havde to Hustruer, af hvilke den ene, Hannah (חַנָּה), var barnløs, den anden, Penninah, derimod velsignet med Børn. Hvert Aar gik han op for at offre i Siloh, hvor Elis Sønner Chophni og Pinehas vare Præster. Ved denne Leilighed gav Elkanah Penninah og hendes Børn Gaver, men Hannah gav han en dobbelt Deel, fordi han elskede hende, skjøndt Herren havde nægtet hende Børn. Men Hannah led megen Krænkelse af den anden Hustru, fordi hun ingen Børn havde, og saaledes gik det Aar for Aar, saa at hun græd og Intet kunde spise af Offermaal-tidet. Da spurgte Elkanah hende: „Hvorfor græder du, hvorfor vil du ikke spise? Hvorfor er du saa bedrøvet i dit Hjerte? Er jeg dig ikke bedre end ti Børn?" Da gik hun efter Maaltidet hen i Tabernaklet og bad til Herren og græd meget, og gjorde det Løfte: „Herre, Zebaoth, dersom du vil see til min Elendighed og give mig en Søn, saa skal han være helliget dig alle sit Livs Dage." Da hun nu længe havde bedet i sit Hjerte, hvorved hun kun bevægede sine Læber, medens hendes Røst ikke hørtes, troede Eli, der havde givet Agt paa hendes Mund, at hun var beruset. Han spurgte hende derfor, hvor længe hun vilde være drucken og naar hun igjen vilde blive ædru. Men hun svarede: „O nei, min Herre, jeg er en bedrøvet

Kvinde; jeg har ikke druffet Viin; men jeg har udøst mit Hjertes store Kummer for Herren." „Saa drag da hjem i Fred; Israels Gud give dig, hvad du har bedet ham om“, sagde Eli. Hun gif hjem, og var ikke mere bedrøvet; og nogen Tid efter fødte hun en Søn, som hun kaldte Samuel (שמעון) „thi“, sagde hun, „jeg har begjært ham af Herren.“ Da Drengen var vant fra, bragte hun ham til Siloh, takkede Gud i en herlig Lovsang og overgav ham til Eli, for at han for stedse skulde være helliget Herrens Tjeneste. Elis to Sønner vanheligede Helligdommen; han formanede dem eftertrykkeligt, men de agtede ikke paa deres gamle Faders Formaninger; men Samuel voxede og blev bestandig mere og mere behagelig for Gud og for Menneſker.

Den unge Samuel tjente Herren under Elis Opſigt; men Guds Ord var ſjældent paa den Tid, og Ingen havde Synet. Da hændtes det en Dag, da Eli (hvis Dine vare blevene ſvage, ſaa at han ikke kunde ſee) ſov paa ſit Sted, og Guds Lampe endnu ikke var ſlukket, at Herren kaldte paa Samuel, ſom laa i Herrens Tempel, hvor Guds Ark var. Samuel ilede til Eli og ſagde: „Her er jeg, du kaldte paa mig“; men Eli ſvarede: „Jeg kaldte ikke paa dig, gaa og læg dig igjen!“ Og Herren kaldte anden Gang, og atter løb Samuel til Eli, der igjen ſagde, at han ſkulde lægge ſig. Men da nu det Samme gjentog ſig tredie Gang, forſtod Eli, at Herren kaldte paa Samuel, og han ſagde til ham: „Læg dig igjen, og derſom der kaldes paany, ſig da: Tal, Herre! din Tjener hører.“ Da kaldte Herren: „Samuel! Samuel!“ Denne ſvarede: „Tal, Herre! din Tjener hører.“ Herren aabenbarede ham nu, hvilken ſtor Straf han vilde lade komme over Eli og hans Huus, fordi han ikke havde tugtet ſine Sønner. Samuel frygtede for at meddele det til Eli. Men denne ſpurgte ham: „Hvad har Herren ſagt til dig? Dølg Intet for mig.“ Da fortaug Samuel Intet for ham, og Eli ſagde: „Han er Herren; han gjøre, hvad der er godt i hans Dine!“ Samuel voxede nu til, og Herren var med ham, og hele Iſrael erkjendte, at Samuel var beſkicket til at være en Prophet for Herren, der lod hvert af hans Ord gaae i Opfyldelſe.

Paa denne Tid drog Israel ud til Kamp mod Philisterne; men de bleve slagne, og der faldt paa Balpladsen henved 4000 Mand. Da sendte de Bud til Siloh for at hente Pagtens Ark, i det Haab, at den skulde frelse dem. Og Israel udbrod i Fryderraab, da begge Elis Sønner kom med den, og Philisterne, der hørte det, forfærdedes meget, men søgte at indgyde hverandre Mod. Det kom til Kamp, og Israel, forladt af Gud, blev slagen, 3000 Mand faldt, hvoriblandt Elis Sønner, og Pagtens Ark blev tagen. En Flygtning bragte dette Sørgebudskab til Siloh, og hele Byen opløstede et Sammersfrig. Ved at høre dette spurgte Eli, der bekhymret for Guds Ark sad ved Porten paa Veien, hvad der var paaferde. „Israel er slagen,“ lod Svaret, „der er skeet et stort Nederlag. Begge dine Sønner ere dræbte, og Guds Ark er tagen.“ Men ved at høre Guds Ark nævne faldt den 98aarige, blinde Elding baglængs fra Stolen og døde. Forfærdet herover kom hans Svigerdatter, Pinehas's Hustru, ned med en Søn, og da hun skulde døe, sagde Kvinderne til hende: „Frygt ikke; thi du har født en Søn“; men hun svarede ikke, og agtede ikke derpaa, og kaldte Drengen Itabod (אִי־תָבוֹד), idet hun sagde: „Herligheden er borte fra Israel; thi Guds Ark er taget.“ — Philisterne satte Arken i Afguden Dagens Tempel ved Siden af Gudebilledet; men dette styrtede ned foran Arken og knustes, og hvor de flyttede Arken hen, slog Herren dem med Sygdom. Derfor sendte de den efter syv Maaneder tilbage tilligemed forsonende Gaver. De satte Arken med et Skrin, der indeholdt Gaverne, paa en ny Vogn og spændte for den to nybære Køer, og disse trak nu, uden Fare og uden at bøie ud af Veien, Vognen lige til Præstestaden Bethsemes; derfra blev den senere bragt til Kirjath-Bearim.

Efterat nu en Tid af 20 Aar var gaaet hen, viste Israeliterne sig bodefærdige. Samuel havde alvorligt formanet dem til af fuldt Hjerte at vende tilbage til Herren. De bekjendte og angrede deres Synder, fastede og græd, og Samuel bragte Offre og bad for Folket, som han havde forsamlet i Mizpah. Da Philisterne hørte om denne Folkeforsamling, droge de op imod Israel; men Samuel bad for Folket, og Herren lod en stærk Torden rykke op over

Philisterne og forfærbede dem, saa at de bleve slagne af Israel. Derpaa tog Samuel en Steen og satte den imellem Mizpah og Sen, og kaldte den Eben=Ezer (Hjælpestenen); thi han sagde: „Hidindtil har Herren hjulpet os.“ Herren hjalp ogsaa fremdeles Israel, saa længe Samuel levede og var Dommer for Folket; thi han holdt det til Gudsfrugt og drog fra Mar til Mar omkring i Landet for at stifte Lov og Ret og prædike Guds Ord, hvilket han desuden stadig gjorde i Ramah, hvor han boede.

VII. Kongerne.

Saul. David. Salomon.

80. Saul bliver Konge.

(1 Samuels Bog, Kap. 8—10.)

Da Samuel blev gammel, satte han sine Sønner til Dommere over Israel; men disse vandrede ikke i hans Veie, de vare egennyttige, toge imod Bestikkelse og boiede Retten. Israels Ældste kom derfor til Samuel og sagde: „Se, du er bleven gammel, og dine Sønner vandre ikke i dine Veie; bestik os derfor en Konge til at domme os, ligesom andre Folkefærd have.“ Dette mishagede Samuel, og han bad hyndigt til Herren, der svarede ham: „Ikke dig, men mig have de forkastet som Konge. Gjør nu, hvad de forlange, bestik dem en Konge; men paamind dem om, hvad den Konge vil fordre af dem, der kommer til at regjere over dem.“ Samuel samlede saa Folket og viste dem, hvor trykkende en Konges Regjering vilde være, men forgjæves. — Paa samme Tid levede der en Mand af Benjamins Stamme, der hed Kis, og han havde en Søn ved Navn Saul (שאול), ung og smuk, som ingen Anden i Israel, og han var et Hoved høiere end Nogen i hele Folket. Nu traf det sig, at der blev nogle Afsender borte for Kis, og han sendte sin Søn Saul tilligemed en Dreng ud for at lede efter dem. Da de nu i tre Dage forgjæves havde søgt om dem, og Saul vilde vende om

igjen, bemærkede Drengen: „Der boer en Guds Mand her i Byen, og Alt hvad han siger, indtræffer visselig; maaskee siger han os Bæsteb.“ De gik da til Byen og traf paa Beien nogle Piger og spurgte dem, om Seeren var hjemme — thi dengang sagde man Seer istedetfor Prophet. „Naar I skynde Eder,“ lod Svaret, „ville I træffe ham.“ Midt i Byen kom Samuel dem imøde, hvem Herren Dagen iforveien havde aabenbaret, at han vilde sende ham en Benjaminit, som han skulde salve til Konge. Saasnart han fik Nie paa Saul, sagde Herren: „Det er ham!“ Samuel indbød Saul til at gaae med op til en Høi, hvor der holdtes Maaltid, og sagde: „Bekymre dig ikke om Afseninderne, de ere fundne; men hvem tilhører al Israels Herlighed uden dig og din Faders Huus?“ „Hvor kan du tale saaledes til mig,“ svarede Saul, „som er fra en af de ringeste Familier i den mindste Stamme blandt Israel?“ Men Samuel tog ham med til Maaltidet, og den følgende Morgen fulgte han Saul paa Beien, lod Drengen gaae forud, tog saa en Oliekrulle frem, gød deraf paa hans Hoved, kyssede ham og sagde: „Se, Herren salver dig til Fyrste over sin Arv.“ Samuel forud-sagde ham dernæst, hvad der skulde møde ham paa Hjemveien, og alle de Tegn, han gav ham, indtraf; af disse var det sidste, at Saul mødte en Forsamling af Profheter, med Fløiter og Pauker, og Guds Mand kom over ham, og han propheterede som de Dvrigte og blev som et andet Menneſte, saa at de, der havde kjendt ham tilforn, udbrød: „Hvad er der hændet Kis's Søn? Er Saul ogsaa blandt Profheterne?“ Derpaa holdt Samuel en Folkeforsamling i Mizpah, og sagde til den: „Saaledes siger Herren: I have forkastet Eders Gud, som frelst Eder indtil denne Dag, og have forlangt en Konge. Og fremstiller Eder nu for Herren efter Eders Stammer og Eders Familier.“ Der blev saa kastet Lod, og det traf Saul, der imidlertid havde skjult sig, saa at der maatte ledes efter ham. Men da han blev trukken frem og ragede op over dem alle, sagde Samuel: „Her see I ham, som Herren har udvalgt; hans Lige findes ikke i hele Folket.“ Folket jublede og raabte: „Kongen leve!“ Herpaa forkyndte Samuel Kongeloven. Men der var ogsaa endeel Ildes-

findede, der sagde: „Hvad kan denne hjælpe os?“ Saaledes foragtede de ham, men Saul lod, som om han ikke hørte det.

81. Sauls første Heltedaa.

(1 Samuels Bog, Kap. 11—12.)

Paa denne Tid drog Ammoniterkongen Nachas op mod Zabes i Gilead og beleirede Bhen. Indbyggernes lode Nachas sige: „Slut Forbund med os, saa ville vi tjene dig.“ „Ja, paa de Vilkaar,“ svarede han, „at jeg stikker det høire Dje ud paa hver af Eder til Skjændsel for hele Israel.“ De udbade sig en Uges Frist og sendte Bud omkring i Landet for at faae Undsatning. Da Budene kom til Gibeah, hvor Saul boede, brast alt Folket i Graad; men i det Samme kom Saul fra Marken med Dyrene foran sig, og da han hørte, hvorfor de græd, kom Herrens Aand over ham, og han sønderhuggede to Dyne og sendte Stykkerne om i Landet og lod sige: „Saaledes skal der stee med enhver Mands Kvæg, der ikke vil følge Saul og Samuel.“ Saa faldt Herrens Frygt over Folket, og de droge ud som een Mand. Da Saul mønstrede dem, var der 300,000 Israeliter og 30,000 af Juda Stamme. I Morgenstunden overfaldt han Ammoniterne og slog dem aldeles. Og Folket sagde: „Hvor ere de, som sagde: Skal Saul være vor Konge? Bringer dem hid, vi ville slaae dem ihjel.“ „Ingen maa døe idag,“ sagde Saul, „thi idag har Herren givet os Seir.“ — Samuel opfordrede nu Folket til at drage til Gilgal for at fornøye Kongevalget. I denne Forsamling talte han da saaledes til Folket: „Se, jeg har opfyldt Eders Forlangende, og her er Kongen, som skal herske over Eder. Jeg er nu gammel og graa, og jeg har vandret iblandt Eder fra min Ungdom af. Vidner nu med mig for Herren og hans Salvede: Hvis Dye eller Asen har jeg taget? Imod hvem har jeg gjort Uret? Af hvem har jeg taget Gaver for at lukke mine Dine? Siger det, thi jeg vil da give det tilbage.“ Folket svarede: „Du har ikke gjort Uret mod Nogen af os, ikke heller taget Gaver.“ Derpaa foreholdt han dem Herrens Velgjerninger, hvorledes han havde ført dem hidindtil, be-

breidede dem, at de, ved at vælge en Konge, ligesom havde villet unddrage sig Herrens Regering, og sluttede: „Dog værer ikke bange, jeg vil ikke aflade at bede for Eder og at anvise Eder den gode og rette Vej. Frygter ikkun Herren og dyrker ham oprigtigt af Eders ganske Hjerte; men handle I ilde, da skulle baade I og Eders Konge gaae til Grunde.“

82. Jonathans Heltemod. Sauls Uhydighed.

(1 Samuels Bog, Kap. 13—15.)

Saul udsøgte sig 3000 Mand af Israel, hvoraf 2000 stode under hans egen Befaling og 1000 bleve satte under hans Sønns Jonathans (יחזיק) Anførsel. Med disse angreb denne strax en Hob Philistere, der havde leiret sig i Landet, og fordrev dem. Forbittrede herover samlede disse en vældig Stridsmagt, for hvilken Israel frygtede og skjælvede og skjulte sig i Huler og Bjergkloster. Saul, som vilde rykke frem imod Fjenden, ventede paa Samuel, der havde lovet at komme paa den syvende Dag for at bringe Offer, før Slaget leveredes. Da Propheten imidlertid udeblev, og Folket lidt efter lidt forlod Kongen, forrettede denne selv Offringen. Men neppe var det skeet, førend Samuel kom og tilraabte ham: „Hvad har du gjort? Herren vilde have stadfæstet dit Kongerige til evig Tid, men nu skal det ikke være af Varighed.“ Imidlertid vare Philisternes Forposter trængte frem, og Saul havde kun en liden Hær paa 600 Mand. En Dag sagde Jonathan til sin Vaabendrager: „Kom, lad os gaae hen imod Fjendens Forposter, maaskee lader Herren os fuldføre Noget; thi han kan hjælpe, om der er Mange eller Faa. Naar de nu sige til os: Staa stille, til vi komme nærmere, saa blive vi staaende; men sige de: Kom herop, saa stige vi op til dem; thi det vil være os et Tegn paa, at Herren har givet dem i vor Magt.“ Saasnart nu Philisterne fik Die paa dem, raabte de: „Kom op, saa ville vi lære Eder Noget.“ Jonathan klattrede da op paa Hænder og Fødder, og hans Vaabendrager bag efter ham, de huggede ind paa Forposten, der tog Flugten, og hele Leiren kom i Forvirring. Saul, der hørte Tummen, forfulgte Fjen-

den med en saadan Iver, at han svor, at den skulde døe, som nød Noget før Aften. Jonathan vidste ikke Noget heraf; og da han gik igjennem en Skov, hvor der flød Honning paa Jorden, dyppede han sin Stav i den og førte den til Munden. Da Saul fik det at vide, sagde han til Jonathan: „Du maa døe.“ Men Folket udbrød: „Skal Jonathan døe, som skaffede Folket denne Seir? Det være langt fra! Saasandt Herren lever, ikke et Haar skal røres paa hans Hoved; thi med Gud har han fuldbragt denne Gjerning idag.“ Saaledes frelst Folket Jonathan fra Døden.

Saul befæstede sig fra nu af alt mere som Konge, hdmghede alle de Folk, der havde undertrykket Israel, og fik nu ved Samuel Herrens Befaling til aldeles at udrødde Amalekiterne, der allerede paa Veien fra Egypten havde overfaldet Israeliterne. Saul besejrede dem, men lod deres Konge Agag og det bedste af Kvæget leve. Da lod Herrens Ord til Samuel: „Jeg har slået Haanden af Saul; thi han har vendt sig fra mig og har ikke holdt mine Bud.“ Det bedrøvede Samuel meget, og han bad til Gud hele Natten, og da han næste Morgen kom til Saul, sagde han til ham: „Jeg vil meddele dig, hvad Herren har talt til mig i denne Nat. Er det ikke saa, at, da du var ringe i dine egne Dine, blev du Hovedet for Israel? Hvorfor har du ikke adlydt Herrens Røst, men styrtet dig over Byttet og gjort, hvad ondt er i Herrens Dine?“ Saul svarede, at han kun havde sparet det bedste af Kvæget for at offere det til Herren. Men Samuel udbrød: „Mon Herren har mere Velbehag i Brændoffere end i Uhydighed mod hans Røst? Se, Uhydighed er bedre end Offer, og at agte paa hans Ord bedre end Fedmen af Bæddere. Uhydighed er saa syndig som Trolldom, og Trodsighed er Ugudelighed og Afgudsdyrkelse. Fordi du har forsmået Herrens Ord, har han forsmået dig som Konge.“ Nu bekendte Saul sin Synd, som han havde begaaet af Frygt for Folket, og bad Samuel at borttage den og vende tilbage med sig og bede til Herren. Samuel nægtede ham det og vendte sig for at gaae bort; da greb Saul i Fligen af hans Kappe, saa at den gik i Stykker, hvorpaa Samuel sagde: „Herren har idag revet Israels

Rongedømme fra dig, og givet det til din Næste, som er bedre end du." Saul bekjendte atter sin Synd og bad Propheten at ære ham for Israels Dine og vende tilbage med ham. Dette gjorde Samuel, dog lod han først Ugag dræbe. Herefter vendte han tilbage til Ramah, og han kom ikke mere sammen med Saul til sin Dødsdag, men han sørgede over ham.

83. David salves til Konge. Sauls Tungstindighed.

(1 Samuels Bog, Kap. 16.)

Herren sagde til Samuel: „Hvor længe vil du sørge over Saul? Fyld dit Horn med Olie og gaa til Isai i Bethlehem; thi en af hans Sønner har jeg udseet mig til Konge." Samuel gik derhen og indbød Isai og hans Sønner til et Offermaaltid, for i Stilhed at salve den af Herren Udkaarne, og da han saae hans ældste Søn, Eliab, tænkte han: Visseligen, denne skal være Herrens Salvede. Men Herren sagde: „Se ikke paa hans Skikkelse eller høie Væxt; thi det skal ikke gaae efter Menneffets Skjøn: Menneffet seer paa det Ydre, men Herren seer paa Hjertet." Isai lod derpaa sine syv Sønner træde frem for Samuel; men denne sagde: „Ingen af dem har Herren udvalgt; er det da alle dine Sønner?" Isai svarede: „Den Yngste er endnu tilbage, som vogter Faarene." „Saa lad ham hente!" sagde Samuel. Da kom David (יְדִידָא), en rødmodset Yngling med deilige Dine og et godt Udseende; og Herren sagde til Samuel: „Op! salv ham; thi ham er det." Samuel salvede ham midt iblandt hans Brødre. Fra den Dag af kom Herrens Aand over David, men veg fra Saul, og han blev tungstindig. Hans Tjenere raadede ham at lade opsoge en Mand, som var øvet i Strengelæg, for at han kunde opmuntre Kongen; og da Saul gav sit Minde dertil, foreslog en af Tjenerne David, der ikke blot forstod at spille godt, men ogsaa var en tapper Krigsmand, smuk og forstandig. Saul sendte Bud til Isai og lod David hente. Saaledes kom denne til Hoffet; Saul vandt ham kjær og gjorde ham til sin Vaabendrager, og hver Gang det Onde kom over Saul, spillede David paa Harpen for ham, og det blev bedre med ham.

84. Davids Seir over Goliath.

(1 Samuels Bog, Kap. 17; 18, 1—4.)

Atter udbrød der nu Krig med Philisterne; Israelterne opsløge deres Leir ved et Bjerg, lige overfor Fjenden, saa at begge Hære kun adskiltes ved en Dal. Da traadte en Kæmpe frem af Philisternes Leir, ved Navn Goliath, 6 Alen og et Spand høi, iført en fuldstændig Kobberrustning og med et forfærdeligt Sphd i sin Haand; han raabte til Israel: „Er jeg ikke en Philister, og ere I ikke Sauls Trælle? Vælger I eder en Mand og lader ham komme herved; kan han kæmpe med mig og slaae mig, da vil vi være Eders Trælle; men overvinder jeg ham, skulde I være vore Trælle.“ I 40 Dage forhaanede Goliath saaledes Israel hver Aften og hver Morgen, og Ingen vilde optage Kampen; thi hele Israels Hær var forfærdet. Da skete det, at David, som af og til forlod Hoffet og vogtede sin Faders Faar, af denne blev sendt til Hæren for at bringe Levnetsmidler til sine Brødre og see, om de befandt sig vel. Han blev da Vidne til den Forhaanelse, som Kampen gjentog. „Hvem er den Philister,“ sagde han, „at han tør forhaane den levende Guds Hær?“ Og Folket meddelte ham, at Kongen havde lovet den, som nedlagde Kampen, sin Datter tilægte og stor Rigdom. Hans Broder Eliab, der saae ham tale med Folket, gjorde ham Bebreidelser, fordi han havde forladt Hjorden og kun var kommen for at see paa Krigen. Men David traadte hen for Saul, og sagde: „Ingen tabe Modet for denne Philisters Skyld; jeg, din Tjener, vil kæmpe med ham.“ Saul svarede: „Du kan ikke slaaes med ham; thi du er endnu for ung, og han er en Krigsmand fra Ungdommen af.“ Men David sagde: „Da din Tjener vogtede Faarene for sin Fader, kom der en Løve, og en anden Gang en Bjørn og borttog et Lam af Hjorden. Jeg gif efter den, slog den og udrev Lammet af dens Gab, og da den reiste sig imod mig, greb jeg fat i dens Skjæg og dræbte den. Herren, som har friet mig af Lovens og Bjørnens Vold, vil ogsaa staae mig bi imod denne Philister, der har haanet den levende Guds Slagorden.“ „Saa gaa da, og Herren være med dig!“ sagde Saul,

og lod ham iføre sin egen Rustning, sin Hjelms og sit Pandser. David forsøgte at gaae iført denne Rustning; men den var ham for tung, og han sagde: „Jeg kan ikke gaae saaledes; thi jeg er ikke vant dertil.“ Han kastede det fra sig, udsøgte sig af Bækken fem glatte Stene, som han lagde i sin Hyrdetaske, og traadte med sin Stav og sin Slynge i Haand hen til Kampen. Med Foragt saae denne paa ham, og skjændte og sagde: „Er jeg da en Hund, siden du kommer med en Kjæp imod mig? Kom kun, saa vil jeg give Himlens Fugle og Markens Dyr dit Kød at æde.“ Men David sagde: „Du kommer til mig med Sværd og Spyd og Skjold; men jeg kommer til dig i den Herre Zebaoths Navn, og han skal give dig i min Haand, for at Alle skulle erkjende, at Herren ikke hjælper ved Spyd eller Sværd; thi Gud er Krigens Herre.“ Da Kampen i det Samme nærmede sig, tog David en Steen af Tasken, kastede den med sin Slynge, og traf Goliath saa dybt i Panden, at han styrtede med Ansigtet til Jorden. David løb nu til, tog hans Sværd og afhuggede dermed hans Hoved. Ved dette Syn toge Philisterne Flugten, og Israellitterne forfulgte dem og plyndrede deres Leir. Efter denne Seir sluttede Jonathan Venstabspagt med David; thi han elskede ham som sin egen Sjæl, og han lagde sin Kjærlighed for Dagen ved at forære David sin Kappe, sit Sværd, sin Bue og sit Belte.

85. Sauls Misundelse og Had til David. Jonathans Venstabs.

(1 Samuels Bog, Kap. 18, 5—30; 19—20.)

Da Hæren seirrig vendte tilbage, drog Kvinder fra alle Israels Byer den jublende imøde og sang: „Saul sine Tusinde slog og David sine Titusinde.“ Herover forbittrede Saul. „David“, sagde han, „give de Titusinde, og mig kun Tusinde; der mangler ham endnu kun Kronen.“ Fra nu af saae han med misundeligt Blik paa David, og allerede den følgende Dag, da den onde Aand kom over ham, og David spillede for ham som sædvanligt, kastede han to Gange sit Spyd efter ham for at gjennembore ham, men David undveg begge Gange. Nu opspildtes han af Frygt for David, og bortfjernede ham derfor fra sig og

satte ham til Høvding over tusinde Mand. David drog nu ud for Folket og havde Vykken med sig; thi Herren var med ham. Da sagde Saul til ham: „Min ældste Datter vil jeg give dig tilægte, kæmp kun tappert Herrens Kampe!“ Saul havde nemlig til Hensigt, ikke selv at lægge Haand paa ham, men at Philisterne skulde fælde ham. David sagde: „Hvad er jeg og hvad er min Faders Slægt i Israel, at jeg skulde blive Kongens Svigersøn?“ Men da David havde opfyldt, hvad der var fordret af ham, var Sauls ældste Datter allerede trolovet med en Anden. Hans yngste Datter Michal derimod elskede David, og da Faderen fik det at vide, tænkte han at benytte hende som en Snare, for at David kunde falde i Philisternes Hænder. Han lod ham tilbyde denne Datter, hvis han blot vilde fælde 100 Philistere. David nedlagde 200 Philistere, og fik endelig Michal tilægte. Men jo større Klogskab og Tapperhed David viste, desto større blev Sauls Frygt, desto bitterere hans Had. Han opfordrede endog Jonathan og sine Tjenere til at dræbe David. Jonathan lod denne underrette derom, og sagde til sin Fader: „Forsynd dig dog ikke mod David, som saa ofte har sat sit Liv i Fare, og ved hvem Herren har givet Israel en stor Seir, som du selv glædede dig over. Hvorfor vil du forsynde dig og udgylde uskyldigt Blod?“ Saul blev saa bevæget herved, at han svor, at David ikke skulde døe. Denne kom igjen til Hoffet; men en ny Seir, han vandt, vakte atter Kongens Avind. Paany kastede han Spydet efter ham, ja, lod ham endog opsoge i hans Huus, og kun ved Michals Snildhed undkom David og flygtede til Samuel i Ramah, der begav sig med ham til Majoth. (Ps. 59.)

Men heller ikke der var han sikker for Sauls Efterstræbelser, han flygtede derfra og kom til Jonathan, hvem han meddeelte, i hvilken Fare han svævede. Jonathan svarede: „Det være langt fra; du skal ikke miste Livet. Se, min Fader gjør hverken Stort eller Lidet, uden at han aabenbarer mig det; hvorfor skulde han dølge mig denne Ting?“ Da sagde David: „Din Fader veed, at jeg har fundet Naade for dine Zine, derfor holder han det skjult for dig; men jaasandt Gud lever, er der kun eet Skridt imellem mig og Døden.“ Jonathan svarede: „Det være langt fra.

Saa snart jeg erfarer, at min Fader har Ondt i Sinde imod dig, skal du faae det at vide. Imorgen er det Ny-maanefest, og du vil blive savnet ved Maaltidet; thi din Plads vil staae ledig. Indfind dig iovermorgen her paa dette Sted, hvor vi have truffet Aftale. Jeg vil da komme herhid med min Dreng og fhyde tre Pile, som om jeg skød til Maal. Siger jeg nu til Drengen, der skal lede efter Pilene: De ligge paa denne Side af dig, saa har du Intet at frygte; siger jeg derimod: Pilene ligge længere hen paa hiin Side, saa er det Herrens Villie, at du skal flygte." Da nu paa den anden Dag af Ny-maanefesten David atter savnedes ved Sauls Taffel, spurgte Kongen: „Hvorfor har Jsais Søn ikke været tilbords, hverken igaar eller idag?" Jonathan sagde, at han havde givet David Rob til at overvære en Fest i sin Familie. „Jeg veed ret godt," udbrød Saul harmfuld, „at du til din egen Skam har udkaaret dig Jsais Søn; thi aldrig vil du eller din Throne være sikker, saalænge han lever. Send efter ham; thi han skal døe." „Hvorfor," indvendte Jonathan, „hvorfor skal han døe? hvad har han gjort?" Da flyngede Saul sit Spyd efter ham, og Jonathan, der nu saae, at hans Fader havde besluttet at dræbe David, stod bedrøvet op fra Bordet og spiste ikke Noget hele Dagen. Dagen derefter mødte han paa det aftalte Sted, og gav det aftalte Tegn, medens Drengen søgte efter Pilene, og da denne paa Jonathan's Befaling var gaaet bort, kom David frem. Tause omfavnede og kyskede de hinanden; de græd, den ene ved den andens Hals, men David græd meest. Endelig sagde Jonathan til David: „Drag hen i Fred! Og Herren være Vidne mellem mig og dig, imellem min Slægt og din Slægt evindelig."

86. David paa Flugten.

(1 Samuels Bog, Kap. 21—22.)

David drog til Rob til Præsten Achimelech, hos hvem netop en af Sauls Tjenere, Edomiten Doeg opholdt sig. David bad Præsten om Brød, og denne gav ham af de hellige Skuebrød, da han ikke havde andre. „Har du ikke et Spyd eller Sværd?" spurgte David. Præsten sva-

rede: „Kun Goliaths Sværd.“ „Dets Rige er jo ikke til“, sagde David, tog det, flygtede videre og kom til Philisternes Konge Achis i Gath. Men da dennes Tjenere sagde: „Er det ikke David, som Israels Kvinder sang om?“, blev David bange, og lod, som om han var vanvittig, saa at Achis sagde: „Har jeg ikke Gale nok, at I bringe mig en Affindig?“ (Ps. 34. 56.) Da David lykkelig havde undgaaet denne Fare, flygtede han til Bjerghulen Abul-lam. Her samlede hans Familie og en Mængde Be-trængte om ham, saa at han stod i Spidsen for 400 Mand, der fra nu af ledsagede ham overalt. Efter at han nu havde bragt sine Forældre i Sikkerhed hos Mo-abs Konge, vendte han paa Propheten Gads Opfordring tilbage til Juda Land. — Da Saul fik dette at vide, blev han meget forbittret. Da fortalte Doeg, hvorledes han havde seet David i Nob, hvorpaa Saul lod Præsten Achimelech og hele hans Familie, 85 i Tallet, hente. Ypperstepræsten undskyldte sig med, at han ikke havde vidst andet, end at David, Kongens Svigersøn, var en af Kongens troeste Tjenere, men desuagtet bød Saul sine Svende at dræbe dem, og da de vægrede sig derved, fremstod Doeg og dræbte dem alle. (Ps. 52.) Kun Achimelechs Søn Abja-t har undkom, og han flygtede til David og fortalte ham Alt, hvad der var skeet. „Alt,“ sagde David, „jeg er skyldig i din Slægts Død. Men bliv nu hos mig og frygt Intet; dit Liv skal være mig ligesaa kjær som mit eget, jeg skal bære Omforg for dig.“

87. David i Regilah og Erkenen Siph. Hans Spimodighed.

(1 Samuels Bog, Kap. 23—24.)

Da David hørte, at Philisterne beleirede Byen Regilah, adspurgte han Herren ved Hjælp af Abjathar, som havde med sig det ypperstepræstelige Ephod med Bryst-smykke, hvori Urim og Thummin fandtes. Derpaa drog han derhen med sine Mand, slog Fjenden og frelst Byen. Næppe havde Saul faaet Nyse om, at David opholdt sig der, forend han, i Haab om at indeslutte ham, drog imod ham. Da-

vid, som maatte frygte, at Byens Indbyggere vilde udlevere ham, flygtede til Orkenen Siph, og opholdt sig en Tidlang paa Bjerghøiderne, hvor Saul forgjæves søgte at fange ham; thi Gud gav ham ikke i hans Haand. Jonathan derimod besøgte ham og styrkede hans Tillid til Gud, idet han sagde: „Frygt ikke! Min Faders Haand skal ikke naae dig; ja, du vil engang blive Konge i Israel, og da skal jeg være den Næste efter dig. Ogsaa min Fader veed det godt.“ Men paa samme Tid blev Davids Opholdssted forraadt for Saul, der omringede det, saa at David umuligt kunde undkomme. (Ps. 54.) Da bragte et Tilbud Kongen Efterretning om, at Philisterne vare faldne ind i Landet, hvorfor han hurtigt maatte vende tilbage, og David blev atter frelst (Ps. 54. 31). Herefter begav han sig til Bjergene ved Engedi; men da Saul havde forjaget Philisterne, op søgte han ham ogsaa der med et Følge af 3000 Mænd. Da hændtes det, at Kongen gik ind og lagde sig til Hvile i en Hule, i hvis Baggrund David og hans Mænd havde skjult sig; de forestillede da David, at nu havde Herren givet hans Fjende i hans Haand. David listede sig hen til Saul og skar hemmelig en Flig af hans Kappe. Men selv derover slog hans Hjerter, og han sagde til sine Mænd: „Gud bevare mig fra at lægge Haand paa Herrens Salvede“, og han viste dem tilbage og forbad dem at røre ved Kongen. Og da denne var gaaet ud af Hulen, gik David efter ham og raabte: „Min Herre Konge! hvorfor troer du dem, der sige, at jeg søger din Undergang? O, min Fader, se her Fligen af din Kappe! Herpaa kan du kjende, at dit Liv var i min Haand, men at jeg ikke tænker paa Ondt imod dig, og dog staaer du mig efter Livet.“ Dybt rørtes herved Sauls Hjerter, han græd og sagde: „Min Søn, du er retfærdigere end jeg, du har gjengjældt Ondt med Godt. Herren lønne dig derfor! Jeg veed, at du engang skal blive Konge; saa spørg mig, at du vil staae min Afkom!“ David tilsvor ham det, og de skiltes i Fred. (Ps. 57.)

88. Samuel døer. Nabal og Abigail.

(1 Samuels Bog, Kap. 25—26.)

Paa denne Tid døde Samuel, og hele Israel samlede sig og sørgede over ham, og de jordede ham i hans Gravsted i Ramah. David drog nu længere Syd paa til Parans Ørk; her erfarede han, at den rige Nabal, hvis talrige Hjorder han havde beskyttet, var i Karmel for at fejre en Fest efter Aareklipningen. David sendte venstabeligt Bud til ham, for at bede om nogle Fødemidler; men den gjerrige Niding svarede: „Hvem er denne David? Der gives nuomstunder for mange Tjenere, der løbe bort fra deres Herre, til at jeg skulde give dem af mit Brød og af hvad jeg har slagtet.“ Forbittret over denne Forhaanelse, besluttede David at hævne sig; men Abigail, Nabals Hustru, ilede ham imøde med rigelige Gaver, saasnart hun fik det Forefaldne at høre. „Modtag,“ sagde hun til David, „hvad jeg her bringer, og agt ikke paa min Mands Daarskab, for at det ikke, naar du bliver Ronge, skal lægges dig til Last og forurolige dit Hjerte, at du har udgydt Blod og hævnnet dig selv.“ „Pris set være Gud,“ svarede David; „pris set være ogsaa du, som afholdt mig fra at udgyde Blod.“ Den usle Nabal, som imidlertid havde beruset sig, blev den følgende Dag, da han fik at vide, i hvilken Fare han havde været, saa forfærdet af Skræk, at han, slagen af Herren, døde ti Dage efter, hvorpaa David sendte Bud til Abigail og tog hende tilægte.

Saul drog nu atter ud for at forfølge David. Denne fandt om Natten Leilighed til, med Abisai, hans For- trolige, at liste sig midt ind i Israels Leir, lige hen til Saul, som laa og sov, og hvis Spyd stak i Jorden ved hans Hoved, og Abner og Krigsfolket laae omkring ham. „Se,“ sagde Abisai, „Gud har givet din Fjende i din Haand; jeg vil nu gjennemføre ham med dette Spyd.“ „Nei,“ sagde David, „hvo tør lægge Haand paa Herrens Salvede og blive ustraffet? Men tag Spydet tilligemed Vandstaalen, som staaer ved Sauls Hoved, og lad os gaae.“ David steg nu op paa en Bjergspids lige- overfor Leiren og raabte: „Abner! Abner!“ Denne sva-

rede: „Hvo er du, som raaber og vækker Kongen?“ „Hvorfor“, raabte David, „har du ikke bevogtet din Konge bedre? Der har jo Nogen sneget sig ind for at berøbe din Konge Livet. Se, her er Kongens Spyd og den Vandkruffe, som stod ved hans Hoved.“ Saul udbød: „Er det ikke din Køst, min Søn David?“ Denne svarede: „Jo, min Herre Konge! Hvorfor forfølger du mig? Hvad har jeg da gjort? hvad Ondt har jeg begaaet? — Israels Konge er draget ud med sin store Magt for at jage efter en Agerhone paa Bjergene.“ Saul svarede: „Jeg har syndet; kom tilbage, min Søn David! Jeg skal ikke mere tilføie dig Ondt, fordi mit Liv paa denne Dag var dyrebart for dine Dine. Se, jeg har handlet daarligt og feilet meget.“ Herpaa svarede David: „Her er Spydet, lad En komme hid og hente det. Men Herren gjengjælde Enhver efter sin Retfærdighed og Trost; thi han har idag givet dig i min Haand, men jeg vilde ikke lægge Haand paa Herrens Salvede, og ligesom dit Liv var agtet høit i mine Dine, saaledes vil mit Liv blive agtet høit i Herrens Dine, og han vil frie mig fra al Trængsel.“ „Belsignet være du min Søn,“ sagde Saul; „hvad du gjør, vil lykkes dig.“ Saa gif David sin Bei, og Saul vendte tilbage til sit Sted.

89. David hos Philisterne. Sauls Død.

(1 Samuels Bog, Kap. 27—31.)

David tænkte hos sig selv: Engang vil jeg dog komme ved Sauls Haand; det er derfor bedst, at jeg drager heelt bort til Philisternes Land, saa at Saul maa opgive alt Haab om at finde mig indenfor Israels Landemærke. Saa gif han med 600 Mand til Achis, Konge i Gath, og denne lod ham boe i Ziklag, hvor David opholdt sig i 16 Maanedes. Derfra gjorde han ofte Streiftog imod Nabofolkene. Imidlertid udbød der igjen Krig imellem Philisterne og Israel. Da Saul saae Philisternes Leir, blev han meget forfærdet. Han lod adspørge Herren, men fik intet Svar; da forklædte han sig og gif, ledsaget af to Mænd, om Natten til en Spaakvinde i Endor, af hvem han forlangte, at hun skulde fremmane

den Døde, som han vilde nævne. Kvinden svarede: „Du veed, hvad Saul har gjort, at han har udryddet alle Spaa-
kvinder og Tegnsudlæggere; hvorfor vil du da bringe mig
i Ulykke?“ Men Saul svor: „Saa sandt Herren lever,
det skal ikke blive regnet dig til Brøde.“ Og da han paa
hendes Spørgsmaal, hvem hun skulde fremmene, svarede:
„Samuel“, gav hun et høit Skrig fra sig og sagde: „Hvorfor
har du bedraget mig? Du er Saul.“ „Frygt ikke, men
sig mig, hvad du seer?“ Hun sagde: „En gammel Mand
stiger op, og han er svøbt i en Kappe.“ Da troede Saul,
at det var Samuel. Skikkelsen spurgte: „Hvorfor for-
uroliger du mig, da Herren har forladt dig?“ Saul sva-
rede: „Jeg er saare ængstelig ved Krigen med Philis-
terne; thi Herren er vegen fra mig.“ „Hvad Herren har
sagt ved mig,“ lød Samuels Stemme, „vil han gjøre;
han vil tage Riget fra dig og give det til David. Ja,
Herren vil lade Israel falde i Philisternes Hænder; du
og begge dine Sønner ville imorgen være hos mig.“ Da
styrtede Saul pludselig til Jorden, saa at han mistede al
Kraft, da han ikke havde spist Noget hele Dagen og hele
Natten. Spaa kvinden kom nu atter frem, og nødte ham
til at styrke sig ved en Ret Mad, som hun satte for ham,
hvorefter han samme Nat vendte tilbage til Israels Leir.

Philisterne kæmpede nu imod Israeliterne, der flyg-
tede for dem og lede et stort Nederlag. Tre af Sauls Søn-
ner faldt. Fjendens Bueskytter trængte nu ind paa Saul,
og da han blev haardt saaret, sagde han til sin Vaaben-
drager: „Drag dit Sværd og gjennembor mig, for at ikke
disse Hedninger skulle komme og mishandle mig.“ Men
Vaabendrageren vilde ikke; da tog Saul sit Sværd og
styrtede sig i det. Da Vaabendrageren saae, at Saul var
død, styrtede han sig ogsaa i sit Sværd og døde med
ham. Næste Dag kom Philisterne for at plyndre de Døde,
og da de fandt Saul og hans tre Sønner, huggede de
hans Hoved af og trak hans Vaaben af ham, og sendte
Bud omkring for at forkynde deres Seir i deres Afguds-
templer og for Folket; Sauls Vaaben lagde de ind i et
Afgudstempel, og hans lemlæstede Regeme naglede de fast
paa Byen Bethjans Muur. Men da Indbyggerne i Za-
bes hørte om, hvad Philisterne havde gjort ved Saul,

reiste alle kampdygtige Mænd sig, og gif hele Natten og tog Sauls Legeme ned af Muren. Da de kom til Zabes, brændte de det der, men Benene jordede de under et stort Træ i Zabes, og de holdt Faste i syv Dage.

David som Konge.

90. Davids Sorg over Saul og Jonathan.

(2 Samuels Bog, Kap. 1—5. 9.)

Tre Dage efter Sauls Død kom en Amalekit fra Sauls Leir med sønderrevne Klæder og Bøddel paa sit Hoved. Og da han kom til David, fastede han sig ned for ham og sagde: „Her, min Herre, Israellitterne ere slagne, Saul og Jonathan ere døde; thi jeg fandt Saul halvdød, og da han bød mig det, saa dræbte jeg ham, og her har jeg Kronen og Armbaandet, som jeg tog fra ham.“ Da sønderrev David og Alle, der vare hos ham, deres Klæder, og de sørgede, græd og fastede over Saul og Jonathan og de faldne Israellitter. Derefter lod David den Mand henrette, der havde bragt dette Budskab, fordi han havde vidnet imod sig selv ved at sige, at han havde lagt Haand paa Herrens Salvede. Og David sang denne Klagesang over Saul og Jonathan: „Al Israel, din Pryd ligger ihjelslaaet paa dine Høie! Hvorledes ere dog Heltene faldne! Fortæller det ikke i Gath, forkynnder det ikke paa Askalons Gader, at Philisternes Døtre ikke skulle fryde sig. Ingen Regn eller Dug falde paa Eder, I Gilboas Bjerge, eller paa Marken; thi der bortkastedes, der besmittedes Heltene, af Sauls Skjold. Saul og Jonathan, de elskelige og huldfulge i Livet, de skiltes ei heller i Døden; de vare hurtigere end Orne og stærkere end Løver. Græd, I Israels Døtre, over Saul, der klædte Eder i Skarlagen og prydede Eders Klæder med Guldsmykker. Hvorledes ere de faldne, de Helte, Jonathan gjennemboret paa dine Høie! Jeg sørger over dig, min Broder Jonathan; du var mig saare elskelig, din Kjærlighed til mig var mig dyrebare end Kvindens.“

David drog nu, efterat han havde adspurgt Herren derom, til Hebron, og Judas Stamme kom og salvede ham

til deres Konge. Da det blev meldt David, at Indbyggere i Zabe havde jordet Saul, lod han dem sige: „Herren velsigne Eder for den Kjærlighed og Trofasthed, I have viist imod Saul, Eders Konge. Han gjengjælde Eder det, og jeg vil ogsaa lønne Eder derfor. Vedbliver at være tappre og troe, skjøndt Saul er død; thi Judas Huns har salvet mig til Konge over sig.“

Men Abner, Sauls Hærfører, satte hans Søn Isboseth til Konge over de andre elleve Stammer. Isboseth var 40 Aar gammel og herskede i 2 Aar over Israel; kun Judas Stamme holdt sig til David. Abner drog ud imod David, men Joab, Davids Feltherre, rykkede ham imøde, og Abners Hær blev aldeles slaaet, og han selv forfulgt af Joabs Broder Asael. Abner vendte sig om og advarede den unge Felt, at han skulde forlade ham, da han nødig vilde dræbe ham; men da Asael ikke adlød, saa gjennemborede Abner ham. David tog nu alt mere til i Anseelse og Magt; ogsaa Abner, som uagtet sine store Fortjenester af Isboseth blev fornærmet af denne, gik over til David, og opfordrede hele Israel til at gjøre det Samme. Men da Joab, der just kom tilbage fra et Krigstog, hørte, at Abner havde været hos David, sendte han Bud efter ham, tog ham til Side som for at tale med ham, og stak ham ihjel for sin Broder Asaels Skyld. David fortørnedes høilig over dette Mord og udbød: „Jeg er ustyldig i Abners Mord, det komme over Joabs Hoved!“ Og han befalede Joab og hele Folket at sønderrive deres Klæder og at anlægge Sorg; thi en Fyrste, en stor Mand i Israel, var falden. Kongen fulgte selv efter Rigbaaren, da Abner blev jordet i Hebron; hele Folket græd med Kongen, der istemte en Klagesang: „Skulde Abner døe en Forbryders Død? Nei, din Haand var ikke bunden, din Fod ikke lænket; som man falder for Ridinger, er du falden.“ Da Isboseth hørte, at Abner var død, tabte han Modet, og alle Israeliter forfærdedes, og to af hans Høvdinger gik ind til ham, medens han sov til Middag, og myrdede ham. De afhuggede saa hans Hoved og bragte det til David. Men denne sagde: „Lod jeg den dræbe, som bragte mig Budskab om Sauls Død, hvor meget mere maa jeg da ikke kræve Isboseths Blod

af Eder, der have været saa ugudelige at dræbe en retfærdig Mand i hans Seng?" Han lod dem henrette, og Isboseths Hoved blev lagt i Abners Grav. Nu kom alle Israels Eldste til Hebron, David sluttede en Pagt med dem, og de jålvæde ham til Konge over Israel, saaledes som Herrens Ord havde været til Samuel, og der var stor Glæde i Israel. David glemte over alt dette ikke det Forbund, han havde sluttet med Jonathan, men forhørte sig, om der endnu var nogen af Sauls Slægtninge i Live, for at han kunde bevise ham Godt. Ziba, en af Sauls Tjenere, sagde: „Der er endnu Mephiboseth, en Søn af Jonathan, som er halt paa begge Fødder“; ved Sørgebudskabet om Sauls og Jonathans Død var nemlig hans Amme flygtet altfor hastigt med ham, saa at han, der da var 5 Aar gammel, faldt. Kongen sendte strax Bud efter Mephiboseth, gav ham alt Jordegods, som havde tilhørt Saul, og bød, at han daglig skulde spise ved Kongens Bord. Nu drog David imod Jerusalem, som endnu var i Jebusiternes Bold, erobrede Borgen Zion, hvor han tog Bolig, og fra den Tid af fik Jerusalem Navnet Davids Stad. Derpaa lod han opføre et Slot, hvortil Hiram, Konge i Tyrus, med hvem han havde indgaaet et Forbund, sendte ham Cedertre og Bygmestere.

91. Pagtens Ark bringes til Jerusalem. Herren forbyder David at bygge ham et Tempel.

(2 Samuels Bog, Kap. 6—7. 1 Kron. 13—17.)

David blev stedse mægtigere; han mærkede nu, at Herren havde stadfæstet ham som Konge og ophøiet hans Rige for Israels Skyld. Efter flere Seire over Philisterne foreslog han i en Folkesamling at bringe Pagtens Ark til Jerusalem. Under stor Jubel blev den hentet fra Kirjath-Bearim; men underveis snublede Oxene, Ussah ilede til og holdt fast ved Guds Ark, men faldt paa Stedet død til Jorden. Forsærdet herover lod David den bringe til Obed-Edoms Huus. Tre Maaneder derefter befalede David, at kun Leviter skulde bære Pagtens Ark. Med Jubel, Frjhesang og Basuners Lyd blev den nu bragt til Jerusalem. Da den kom til Davids Stad, saae

Michal ud af Vinduet, og hun saa Kong David, iført en Pinnedklædning, springe og dandse foran Herrens Ark, og hun foragtede ham i sit Hjerte. Nu blev Herrens Ark opstillet midt i Teltet, som David havde ladet opreise for den, og han bragte Takoffer og Brændoffer og velsignede saa Folket, hvorefter Enhver begav sig til Sit. Da David kom hjem for at velsigne sit Huus, kom Michal ham imøde og sagde: „Hvilken Ere Israels Konge idag har havt, da han idag har viist sig for sine Tjenere og Tjenestepiger som en af de Ringeste.“ David svarede: „For Herren, som har udkaaret mig fremfor din Fader og hans Huus, saa at han bestiftede mig til Herster over sit Folk, for ham har jeg dandset. Og jeg vil blive endnu ringere end saa, og være fornødret i mine egne Dine, men netop forherliges for Tjenestepigerne, som du talte om.“ Og Michal fik ingen Børn, saalange hun levede.

Da David nu boede i sit Slot og havde Ro, sagde han til Propheten Nathan: „Se, jeg boer i et Huus af Cedertræ, og Guds Ark er endnu under et Telt.“ Propheten svarede: „Gjør hvad du har i Sinde; thi Herren er med dig.“ Men samme Nat lød Herrens Ord til Nathan saaledes: „Gaa og sig til min Tjener David: Vil du bygge mig et Huus, som jeg skal boe i? Fra den Tid, jeg førte Israel ud af Ægypten, og indtil nu, har jeg ikke boet i noget Huus, men i Telt og Tabernakel; og har jeg nogenjinde talt et Ord til nogen af Israels Dommere, som jeg bød at vogte mit Folk Israel; og sagt: Hvorfor bygge I mig ikke et Huus af Cedertræ? Se, jeg tog dig fra Græssangene bag Faarene, for at du skulde være en Fyrste over mit Folk, og Herren giver dig tilkjende, at han vil bygge dig et Huus. Naar dine Dage ere til Ende og du hviler hos dine Fædre, vil jeg ophøie din Søn og befæste hans Rige, han skal bygge et Tempel for mit Navn; jeg vil være ham en Fader, og han skal være min Søn; dit Huus og dit Rige skal for stedse bestaae.“ Da bad David: „Herre, Herre! hvem er jeg og hvad er mit Huus, at du har ophøiet mig saaledes, og at du endog giver din Tjener Forjættelse for Fremtiden? Herre, Gud, du alene er Gud, og dine Ord idel Sand-

hed; saa lad det være din Villie at velsigne din Tjeners Huus, at det evigt maa bestaae for dig."

92. Davids Synd og Anger.

(2 Samuels Bog, Kap. 10—12.)

Efterat David havde feiret over næsten alle Kanaans Folkeslag og udvidet sit Riges Grændser fra Middelhavet til Euphrat, fra Damask til Egypten, stete det, at Ammoniternes Konge Nachas døde. David, som havde sluttet Venstabs med ham, sendte Bud til hans Søn Hanun, for at trøste ham og saaledes gjengjælde den Kjærlighed, som Nachas havde viist ham. Men Hanun fattede Mistanke, idet hans Høvdinger fik ham til at troe, at Budene vare komne som Speidere, og han sendte dem tilbage med de stammeligste Forhaanelser, hvilken Fornærmelse blev straffet med Ammoniternes fuldkomne Undertvingelse. Medens under denne Krig Joab beleirede Hovedstaden Rabba, hændtes det, at David, der var bleven i Jerusalem, fik Bathseba, Urias Hustru at see, og fattede ulovlig Kjærlighed til hende. Han skrev derfor til Joab, at han skulde stille Uria paa det Sted, hvor Kampen var hedest, for at han kunde falde der. Joab adlød, og der kom Bud, at Uria var falden og flere med ham. David svarede: „Lad det ikke bekymre dig; thi Sværdet rammer snart den Ene, snart den Anden.“ Og saasnart Bathsebas Sørgetid var omme, tog David hende tilægte, og hun fødte en Søn. Men Herren fortørnedes saare paa David, og han sendte Propheten Nathan til Kongen, og han talte saaledes til ham: „Der boede to Mænd i een By, den ene var rig, den anden fattig. Den Rige havde stort og smaat Kvæg i Mængde; men den Fattige havde kun et eneste lille Faar, som han havde kjøbt og opfødt, og som var voxet op hos ham med hans Børn. Det spiste af hans Brød og drak af hans Bæger, laa i hans Skjød og var ham saa kjær som et Barn. Nu kom der engang en Gæst til den Rige, og han nænede ikke at tage af sine egne Faar eller Oxne, men tog den Fattiges Faar og tillavede det for den Fremmede.“ „Saa sandt Gud lever,“ udbrød David i Brede, „den Mand er dødsens, og saa-

ret skal han betale firedobbelt." Da sagde Nathan: „Du er Manden. Saa taler Herren, Israels Gud: Jeg jaltede dig til Konge, udfriede dig af Sauls Hænder og gav dig din Herres Huus; hvi har du foragtet Herrens Bud og gjort, hvad ondt var i hans Dine, idet du har dræbt Uria ved Ammons Sværd og taget hans Hustru tilægte? Se, jeg vil lade Ulfken komme over dit Huus; du har gjort det hemmeligt, men jeg vil bringe det for Lyset for hele Israel." Da sagde David: „Jeg har syndet imod Herren." Og Nathan sagde: „Herren har ogsaa tilgivet din Synd, du skal ikke døe; men fordi du ved denne Gjerning har bragt Herrens Tjender til at spotte, skal det Barn, som er født, visseelig døe." Snart efter blev ogsaa Barnet dødsdøgt. David bad for det til Gud (Ps. 51), fastede og laa hele Natten paa Jorden. Forgjæves forsøgte hans Huses Ældste at overtale ham til at reise sig og spise. Paa den syvende Dag døde Barnet, og Tjenerne vovede ikke at sige det til Kongen af Frygt for, at han af Sorgen kunde drives til at gjøre en Ulfke. David kunde imidlertid af deres Hviften mærke, hvad der var skeet, og han spurgte dem: „Er Barnet død?" Da de svarede: „Ja", stod han strax op, vaskede sig, skiftede Klæder, gik saa ind i Herrens Huus og bad (Ps. 103), hvorefter han vendte tilbage og holdt Maaltid. Da hans Tjenere forundrede sig derover, sagde han: „Saalænge Barnet levede, fastede jeg og græd; thi jeg tænkte: maaskee vil Herren være mig naadig og lade det leve. Men nu, da det er død, hvad hjælper det mig da at faste? Kan jeg kalde det tilbage til Livet? Nei, jeg gaaer til det, men det kommer ikke tilbage til mig." Derpaa trøstede David sin Hustru Bathseba, og hun fødte ham en Søn, som han kaldte Salomon (שלמה); denne elskedes af Herren, som ved Nathan lod ham give Navnet Jedidjah (יְדִידְיָהּ), Herrens Elskede.

93. Absalon stifter Oprør.

(2 Samuels Bog, Kap. 15; 16, 1—14.)

I hele Israel var der ikke saa smuk en Mand som Absalon, Davids Søn; fra hans Fodsaal til hans Halse var der ikke en Lyde paa ham, og naar han aarligt klippede sit Haar, veiede det 200 Sæller efter Kongevægten.

Efter at Absalon i tre Aar for et Brodermords Skyld havde maattet opholde sig i et fremmed Land, og kun ved Soabs snilde Foranstaltning havde faaet Lov til at vende tilbage, søgte han at indhnde sig hos Folket. Han tildrog sig dets Opmærksomhed ved at anskaffe sig mange Vogne og Heste og 50 Købere. Hver Morgen indfandt han sig ved Beien til Kongens Port, og indlod sig der i Samtale med Alle, der kom, og naar han mærkede, at Nogen havde en Retsfag at bringe for Kongen, sagde han: „Din Sag er god og retfærdig, men der er Ingen hos Kongen, som hører dig. Gid jeg var Dommer, saa at jeg kunde hjælpe hver Mand til hans Ret.“ Nærmede Nogen sig og vilde kaste sig ned for ham, da tog Absalon ham ved Haanden og kysede ham; saaledes vandt han Folkets Hjerter. Engang reiste han til Hebron for der, som han sagde til sin Fader, at opfylde et Løfte, han tidligere havde gjort. Derfra sendte han Bud til alle Israels Stammer og lod dem sige, at de, saasnart de hørte Basunernes Lyd, skulde udraabe: „Absalon er valgt til Konge i Hebron.“ Planen lykkedes, en Mængde Folk strømmede til ham, deriblandt Achithophel, Davids Raadgiver, og Sammensværgelsen mod David blev saare bethdelig. Kongen blev da meget bange og flygtede fra Jerusalem med hele sit Huus og 600 Mand, der vare komne til ham fra Gath. (Ps. 3.) Men Kongen sagde til Gathiten Ittahi: „Vend om med dine Brødre, thi du er jo en Fremmed, der først kom igaar. Jeg maa gaae, hvorhen jeg kan; vend du om med dine Brødre i Kjærlighed og Trost.“ Men han svarede: „Saa vist Herren lever og Kongen lever, saa vist følger din Tjener dig i Liv og Død.“ „Saa drag da foran,“ sagde David. Og alt Folket græd, da de droge henad Beien til Ørkenen, deriblandt ogsaa Zadok og Abjathar med Leviterne, som bare Pagtens Ark. Men Kongen sagde til Zadok: „Bring Guds Ark tilbage til Staden! Finder jeg Naade hos Herren, da fører han mig tilbage og lader mig atter see den og sin Bolig; siger han derimod: Jeg har ikke mere Behag i dig, se, da er jeg her; han gjøre mod mig, hvad der synes ham bedst.“ Arken blev nu bragt tilbage, og David steg op paa Oliebjerget og græd, og Alle, der fulgte ham, græd. Da

han naaede Toppen, kom hans Ven Husai med sønderreven Klædning og Ford paa Hovedet ham imøde; men David sagde til ham: „Følger du med mig, saa vil du være mig til Byrde; men vender du tilbage til Absalon, kan du tilintetgjøre Achithophels Raad.“ Husai vendte saa tilbage, og David drog videre hen til Bachurim. Underveis mødte han Simeï, en Mand af Sauls Slægt, som bandede Kongen og kastede med Steen efter ham. Da sagde Abisai, Joabs Broder: „Skal den døde Hund bande Kongen? Lad mig afhugge hans Hoved.“ Men David sagde: „Lad ham kun bande; naar Herren har sagt til ham: Vand David, hvo tør vel da sige: Hvorfor gjør du det? Se, min egen Søn staaer mig efter Livet, hvorfor da ikke ogsaa denne Benjaminitt? Lad ham bande! Maaſkee vil Herren see til min Elendighed og vise Godt imod mig for hans Forbandelse idag.“ David fortsatte sin Vej, men Simeï gik paa Siden af Bjerget ligeover for og vedblev at bande og kaste Steen efter Kongen, indtil denne kom til Bachurim, hvor han og hans Følge hvilede.

94. Absalons Død. Seba's Oprør.

(2 Samuels Bog, Kap. 16, 15—20.)

Smidlertid holdt Absalon sit Indtog i Jerusalem, hvor Husai kom ham imøde og raabte: „Kongen leve! Kongen leve!“ „Er det din Kjærlighed til din Ven,“ spurgte Absalon, „hvorfor fulgte du ikke ham?“ Husai svarede, at han fulgte den, Herren og Folket valgte; ham vilde han tilhøre og tjene. Absalon spurgte nu Achithophel tilraads, hvad han skulde gjøre. Denne svarede: „Lad mig udsøge 12,000 Mand og overfalde David endnu i Nat, medens han er træt, og nedlægge ham alene, og saa bringe alt Folket til dig.“ Dette Raad behagede rigtignok Absalon, men han vilde dog først høre Husais Mening. Denne sagde: „Du veed jo, at din Fader er krigserfaren og hans Mænd vilde Kæmper, som Bjørne, hvis Unger man har taget. Falder der nu nogle af dine Folk i Begyndelsen, og det rygtes, at Absalons Folk have lidt et Nederlag, saa taber Enhver Modet, selv den, der har Hjerte som en Løve. Derfor raader jeg dig at samle alle Israeli-

terne, saa mange som Havets Sand, og selv drage med i Krigen; da ville vi overfalde dem, saa at ikke en eneste bliver tilbage af alle de Mænd, som ere hos ham." Herren fjøiede det saa, at Absalon syntes bedst om Husais Raad, og da Achithophel saae, at hans Raad blev forkastet, reiste han hjem og hængte sig. Men Husai lod strax David hemmeligt underrette om Alt, og David drog med hele sit Mandskab over Jordan til Machanajim, hvor Flere og deriblandt Oldingen Barsilai forshynede ham med Penge og Fødevarer.

Absalon drog nu ud imod sin Fader med sin talrige Hær, og David mønstrede Folket, han havde samlet. Han vilde selv drage med i Kampen; men da Folket bad ham at afstaae fra dette Forsæt, stillede han sig i Porten, hvor Hæren drog forbi ham, og sagde til Anførerne (Joab, Abisai og Itthai): „Farer lempeligt med den unge Mand, med Absalon." I Ephraims Skov stødte Hærene sammen, og det kom til et stort Slag. Absalons Hær led et Nederlag, der faldt 10,000 Mand, og han selv blev hængende med sit lange, skjønne Haar i en Terebinthes Grene, medens hans Muulæsel løb bort under ham, saa at han svævede imellem Himmel og Jord. En af Davids Krigsmænd, som havde seet det, fortalte det til Joab, der ilede hen med tre Sphd i Haanden og stødte dem i Absalons Hjerte; dernæst lod han sine Vaabendragere fuldkommen dræbe Absalon, hvorpaa de begravede ham og reiste en stor Steendysse over ham. Derpaa lod Joab blæse i Basunerne og standsede Krigen, og sendte David Efterretning om det Foresaldne. Neppe fik denne Underretning om Seiren, førend han spurgte: „Er Absalon i god Behold?" Og da han fik hans Død at vide, blev han heftigt bevæget og raabte grædende: „Min Søn Absalon! Min Søn, min Søn Absalon! Gid jeg var død i dit Sted, Absalon, min Søn! min Søn!" Saaledes blev Dagens Seir forvandlet til en Sorgens Dag for hele Folket, der havde hørt, at Kongen var bedrøvet over sin Søn. Joab forestillede nu Kongen, at, hvis han ikke takkede Folket, vilde han endnu samme Dag blive forladt. David satte sig derfor i Stadens Port, og Israelliterne kappedes om at hente ham til Jerusalem og hylde ham som Konge. Og=

faa Simei kom og bad om Naade. „Skal han ikke døe?“ udbød Abisai. David svarede: „Skulde nogen IsraELIT døe idag, da jeg igjen er bleven Konge? — Nei, du skal ikke døe“, sagde han til Simei. Og saa Oldingen Barsilai gik med David over Jordan, og Kongen indbød ham til at tage med til Jerusalem, hvor han vilde forserge ham. Men Barsilai svarede: „Jeg er 80 Aar gammel. Mon jeg kunde smage, hvad jeg spiser og drikker, eller høre paa Sangeres og Sangerinders Stemmer? Hvorfor skulde jeg være min Herre, Kongen til Byrde? Lad mig da hellere vende tilbage, saa at jeg kan døe i min By, ved min Faders og min Moders Grav.“ Saa kyskede Kongen ham, velsignede ham og tog hans Søn med.

Da Judas Stamme var den første, der hentede Kongen, bleve de øvrige Stammer skinsyge herover, og de taltale hinanden haardt desangaaende. Heraf tog et slet Menneſte, som hed Seba, af Benjamins Stamme, Anledning til at stifte Oprør og lod udraabe: „Vi have ingen Deel i David; hver Mand til sine Telte, Israel!“ Da vendte David sig til Amasa, Absalons forhenværende Hovding, hvem Kongen havde taget til Naade og gjort til sin Feltherre, og bød ham inden tre Dage at samle Krigsfolk. Men han udeblev over den bestemte Tid, og David bød saa Abisai at drage mod Seba. Abisai drog ud, og hans Broder fulgte med. Undervejs mødte de Amasa, og Joab snigmordede ham, hvorefter de beleirede Staden Abel. Og de vare allerede i Begreb med at storme; da afhuggede Byens Indbyggere paa en forstandig Kvindes Raad Sebas Hoved og kastede det over Muren til Joab, som derefter vendte tilbage til Jerusalem, og der var Fred i Israel.

95. Folketælling. Pest.

(2 Samuels Bog, Kap. 24. 1 Krønif. Kap. 21; 22, 1—5.)

Stolt af flere Seire over Philisterne, bød David Joab at tælle Folket, og uagtet Joab raadede Kongen derfra, stod han dog fast ved sin Villie. I 11 Maaneder reiste Joab med Hovdingerne omkring i de enkelte Stammer for at optegne Mændenes Antal, som var 1,100,000 vaabenføre Mand

i Israel og 470,000 vaabenføre Mand i Juda, foruden Levis og Benjamins Stammer, hvis Tal Joab ikke havde optaget; thi den kongelige Befaling var ham vederstyggelig. Men Davids Gjerning mishagede Herren, og han slog Israel. Da slog Davids Hjerter ham, og han sagde: „Jeg har svært forsyndet mig, o Herre! Tilgiv din Tjener hans Brøde, jeg har handlet meget daarligt.“ Den følgende Morgen befalede Herren Propheten Gad at forkynde David: „Saa siger Herren: Jeg forelægger dig tre Straffe, vælg een af dem, og jeg vil lade den komme over dig. Vil du, at der skal komme sly Alars Hungersnød over dit Land, eller at du i tre Maanedes skal flygte for dine Fjender, som forfølge dig, eller at der skal være tre Dages Pest i dit Land?“ David svarede: „Jeg er saare angst; men lad os hellere falde i Herrens Haand, thi hans Barmhertighed er stor; kun ikke i Menneftenes Hænder.“ Saa lod Herren en Pest komme over Israel, og der døde 70,000. Dødsengelen udstrakte allerede sin Haand over Jerusalem, da Herren sagde: „Det er nok.“ Men da David saae denne Ødelæggelse, raabte han til Herren: „Det er mig, der har syndet; men disse Aar, hvad have de gjort? Lad Straffen komme over mit Huus, men ikke over dit Folk!“ Da aabenbaredes det for Gad, at David skulde reise et Alter ved Jebusiten Aravnas Lade. David gjorde saaledes og bragte Brændoffer og Takoffer; Herren bønhørte ham, og Pesten standsede. Og da David saae, at Herren havde bønhørt ham paa dette Sted, offrede han der og sagde: „Her skal den Herre Guds Huus være, her skal Alteret staae til Israels Brændoffer.“ Og han samlede Alt til Templets Bygning og traf Foranstaltninger til Gudstjenestens Indretning; thi „Det Huus som skal bygges for Herren,“ sagde han, „skal være overmaade stort og navnkundigt og berømt i alle Lande.“

96. Adonijah opfaster sig til Konge. Salomon salves. Davids sidste Villie og Død.

(1 Kongernes Bog, Kap. 1; 2, 1—11. 1 Krøn., Kap. 28—29.)

Da David var bleven gammel og længe havde nydt Fred og Ro, ophøiede hans Søn Adonijah sig selv og vilde være

Ronge. Og saa han havde (ligesom før hans Broder Absalon) skaffet sig Vogne og Ryttere, og hans Fader nænede ikke at irettesætte ham. Understøttet af Joab og Præsten Abjathar besluttede han at lade sig udraabe til Ronge endnu i Faderens Levetid. Han gav et Gjæstebud, hvortil han indbød sine Brødre med andre Høvdinger i Israhel, men hverken Salomon eller nogen af hans Venner. Da Propheten Nathan fik det at vide, fortalte han det til Bathseba, og raadede hende strax at begive sig til Kongen og minde ham om hans edelige Tilfagn, at Salomon skulde blive Ronge efter ham. Strax derpaa gif Nathan til David og sagde: „Har du vel sagt: Adonijah skal være Ronge efter mig og sidde paa min Throne?“ Og da han fortalte ham, hvad Adonijah havde ifinde, bød Kongen, at Salomon skulde sættes paa et Muuldyr og føres til Gihon, hvor Nathan og Præsten Zadok skulde salve ham til Ronge og støde i Basuner og raabe: „Leve Kong Salomon!“ Det skete, og forfærdede hørte Adonijahs Gjæster Folkets Jubelraab, der hilsede den nye Ronge. Hver ilede til Sit, og Adonijah flygtede til Herrens Alter. Salomon lovede ham Tilgivelse, hvis han for Fremtiden opgav al Tanke om Opstand.

David holdt derefter en Rigsforsamling, hvor Salomon blev fremstillet og offentlig hyllet som Ronge, hvorpaa David sagde til Folket: „Hører mig, mine Brødre og mit Folk! Jeg havde besluttet at bygge et Tempel for Herrens Pagts Ark, og alt gjort Tilberedelser dertil; men Gud lod mig sige: „Du skal ikke bygge mit Navn et Huus; thi du er en Krigsmand og har udghdt meget Blod. Men du har en Søn, som skal hedde Salomon; thi i hans Tid skal Israhel have Fred og Rolighed; han skal bygge mig et Tempel; ham har jeg udkaaret mig til Søn, og jeg vil være ham en Fader og vil stadfæste hans Rige, naar han holder fast ved mine Bud. „Og nu for hele Israhel, for Herrens Menigheds Afsyn, for Gud, som hører os, beder jeg Eder: Sagttager omhyggeligt alle Guds Bud. Og du min Søn, Salomon! erkjend din Faders Gud, og tjen ham med ganste Hjerte og med villig Sjæl, thi Herren ransager Hjerterne og kjender alle Tanter; naar du søger ham, vil du finde ham; for-

lader du ham, vil han for stedse forlade dig. Gud være med dig, min Søn! han give dig Lykke til at opbygge Templet for ham." Derefter forelagde han Salomon et Omrids, han havde gjort af Templet, og overgav ham Forraadet af Guld og Sølv og alle de Byggematerialier, han havde samlet. Endelig opfordrede han Forsamlingen til at være Salomon, som endnu var saa ung, behjælpelig, samt til at bringe frivillige Gaver til Herren, da det var et stort Værk, han skulde fuldføre, idet Voligen ikke byggedes for et Menneſke, men for Herren. De bragte da med oprigtigt Hjerte deres Bidrag, og der var stor Glæde i Israhel. David tilbad Herren og opfordrede Israhel til at love og prise Gud.

Og da Tiden kom, at David skulde døe, sagde han til Salomon: „Jeg gaaer nu alle Dødeliges Bei; vær stærk og viis dig som en Mand. Sagttag Herrens Befaling, saa at du vandrer i hans Bei og holder hans Bud, Love og Forſkrifter, som det er ſkrevet i Moſes Lov, for at du kan være lykkelig i Alt, hvad du foretager dig." Derefter ſov David hen til ſine Fædre efter at have herſket over Israhel i 40 Aar (7 Aar i Hebron og 33 Aar i Jeruſalem). Han døde i en god Alder, mæt af Dage, Rigdom og Ære, og blev begravet i Davids Stad.

97. Salomon.

(1 Kongernes Bog, Kap. 2, 12—46; 3—4; 10.)

Salomon ſad nu paa ſin Faders Throne, og hans Rige blev vel grundfæſtet. Adonijah, ſom vakte Miſtanke, blev dræbt; ligeledes Joab, fordi han to Gange havde udgydt uſkyldigt Blod, og ſenere ogſaa Simei (ſe 1 Kongeb. 2, 5 ff.). Den unge Konge elſtede Herren og vandrede i ſin fromme Faders Bei. I Gibeon, hvorhen han var gaaet for at offere der paa Høien, aabenbarede Herren ſig for ham i en Drøm og ſagde: „Udbed dig af mig, hvad jeg ſkal give dig!" Salomon ſvarede: „Du har viiſt ſtor Miſkundhed imod min Fader, og har nu indſat mig ſom Konge i hans Sted. Saa lad da, o Gud, det Ord, du gav min Fader, ſtadsfæſtes; thi du har ſat mig til Konge over et talrigt Folk, og jeg er endnu ung og

uerfaren; saa giv da din Tjener et forstandigt Hjerte til at kunne skjelne imellem Godt og Ondt, giv mig Viisdom og Indsigt; thi hvorledes skulde jeg ellers kunne herse over dette dit mægtige Folk?" Herren fandt Behag i denne Bøn, og han sagde: „Siden du bad derom og ikke om Rigdom eller Ære eller dine Fjenders Undergang eller et langt Liv, men kun om Viisdom og Forstand, saa vil jeg behøve dig og give dig saa stor Viisdom og Indsigt, som Ingen før dig har haft og Ingen efter dig skal have; men jeg giver dig tillige, hvad du ikke bad mig om, nemlig Rigdom og Ære fremfor alle Konger i din Tid, og hvis du vandrer i mine Veie, som din Fader David, skal du ogsaa leve længe.“ Da vaagnede Salomon, og se, det var en Drøm. Han vendte tilbage til Jerusalem og bragte Herren Takoffre foran Pagtens Ark, og han gjorde et stort Gilde for alle sine Tjenere.

Paa denne Tid fremstillede der sig to Kvinder for Kongen. Den ene sagde: „Hør mig, min Herre! jeg og denne Kvinde boe sammen i eet Huus, og jeg fødte en Søn; men tre Dage efter fødte ogsaa hun en Søn, og vi ere alene, der boer ingen Anden i Huset foruden os. Nu døde i Nat denne Kvindes Søn; da stod hun op, tog min Søn af min Arm, medens jeg sov, og lagde sin døde Søn i min Arm; da jeg nu om Morgenens vilde give ham Die, var han død; men da jeg betragtede ham nøiere, saae jeg, at det ikke var mit Barn.“ Den anden Kvinde sagde: „Ikke saaledes! Mig tilhører det levende Barn, og det døde er hendes.“ „Nei,“ gjentog hiin, „dig tilhører det døde Barn, og mig det levende.“ Da sagde Kongen: „Den Ene siger: Denne er min Søn, den levende, og din Søn er død, og den Anden siger: Nei, din Søn er den døde, og min den levende. Belan, henter et Sværd og deler det levende Barn i to Parter, og giver hver af dem en Halvdeel.“ Da bad Moderen, hvem det levende Barn tilhørte: „Ak, Herre, giv hende det levende Barn, men dræb det dog ikke!“ Men den anden Kvinde sagde: „Det skal hverken tilhøre mig eller dig; deler det kun!“ Nu sagde Kongen: „Giver hiin det levende Barn, hun er dets Moder.“ Da denne Dom rygtedes i Israel, opfyldtes Alle af Ærefrygt for Kongen; thi de mærkede, at Guds

Blisdom var med ham til at dømme rigtigt. Salomons Blisdom var større end alle Østerlandets og alle Ægyptens Vises, og hans Navn var berømt rundt omkring hos alle Folkeslag. Hans Tankeprog vare tre tusinde, og hans Sange tusinde og fem. Han talte om Træerne, fra Cederen paa Libanon til Isopen, der voxer ud af Bæggen, han talte om Dyrene, om Fuglene, om Krybet og om Fiskene, og allevegne fra kom Konger for at høre paa Salomons Blisdom. Endog den berømte Dronning af Saba kom i hans senere Regjeringsaar for at overbevise sig, om det var sandt, hvad hun havde hørt tale derom. Og da hun saae Alt, sagde hun: „Jeg vilde ikke troe det, førend jeg kom og saae det med mine egne Dine; men man har ikke sagt mig Halvdelen, saa stor er din Blisdom. Salige ere dine Mænd og dine Tjenere, som altid ere hos dig og høre din Blisdom. Lovet være Gud, der har sat dig til Konge for at haandhave Ret og Retfærdighed, fordi han elskede Israel.“ Hun gav Kongen en Mængde Guld og Edelstene, og alle Slags Krydderier, og Salomon gav ogsaa hende Foræringer og Alt, hvad hun havde lyst til.

98. Templets Bygning og Indvielse.

(1 Kongernes Bog, Kap. 5—8. 2 Krøn., 3—6.)

Salomon herskede nu i Fred, og hans Herredømme strakte sig fra Euphrat til Ægypten, saa at alle Riger rundt omkring svarede ham Skat, og Juda og Israel boede i Tryghed, hver Mand under sit Viintræ og Figentræ, fra Dan indtil Bersaba. Salomon besluttede nu at bygge Templet i Jerusalem, og sendte derfor Bud til Hiram, Konge af Tyrus, der allerede havde staaet i venstabelig Forbindelse med David, om at levere ham Bygnings-tømmer; denne erklærede sig villig dertil, imod at Salomon skulde forsyne hans Land med Levnetsmidler. I sin Regjerings fjerde Aar, i det 480de Aar efter Israels Udgang af Ægypten, den anden Dag i den anden Maaned, grundlagde Salomon Herrens Tempel paa Bjerget Moriah, paa det Sted, som var hans Fader David aabenbaret og af denne bestemt dertil, hvor Jebusiten Arav-

nas Både stod (se 2 Krønifernes Bog 3, 1, sammenlign 1 Mosebog 22, 2. 14.). I Salomons ellefte Regeringsaar var Templet fuldbendt¹⁾. Da forsamledes hele Israels paa Løvfalsfesten hos Salomon. Alt, hvad der fandtes i Tabernaklet, blev nu bragt til Templet, og Præsterne bare Pagtens Ark ind i det Allerhelligste, og da de gik ud af Helligdommen, fyldte Herrens Herlighed Herrens Huus. Og Salomon sagde: „Herren har sagt: Jeg vil boe i Mørket.“ Derefter vendte Kongen sig mod Folket og prisste Herren, der havde holdt sit Ord, han gav David. Og han stillede sig foran Alteret i Forgaarden paa en egen dertil indrettet Forhøining, og løftede sine Hænder mod Himlen og bad: „Herre, Israels Gud! Ingen er som du i Himlen og paa Jorden, der bevarer din Pagt

¹⁾ Huset var 60 Alen langt, 20 Alen bredt og 30 Alen høit, af udbugne Steen, saa at der ikke hørttes noget Jernredskab. Bæggene vare indvendig beklædt med Cedartræ, og Gulvet var af Fyrretræ. Ved Templets Indgang i Østen var der 1) en Forhal (פֶּתַח, אֵיזֶבֶת), 20 Alen lang (fra Nord til Syd) og 10 Alen bred (fra Øst til Vest). Paa hver Side af dens Indgang stod en Kobbersøile, hvoraf den sydlige kaldtes Jachin (יָכִין) og den nordlige Boas (בּוֹאֵז). Gjennem tvende Floidøre traadte man ind i 2) Templet eller det Hellige (הַיֵּלִיךְ) (Skibet), der var 40 Alen langt, 20 Alen bredt og 30 Alen høit. I denne stod det gyldne Røgelsealter, 10 Borde og 10 Lysestager, Alt, saavel som de øvrige Redskaber, endog Dørenes Hængsler, af puurt Guld. En Væg skilte det Hellige fra 3) det Allerhelligste (קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים) (Choret), til hvilket førte en Dør med broderet Forhæng. Det var 20 Alen høit og ligesaa langt og bredt, og deri vare 2 Cherubim og Pagtens Ark. Hele Helligdommen var omgiven af to Forgaarde, hvoraf den ydre kaldtes Folkets, og den indre Præsternes Forgaard. (Se 1 Kongernes Bog, 6, 36; 8, 64 og 2 Krøn. 4, 9.) Her stode Brandofferet og det store Kobber-Vaskebæcken, ogsaa kaldet Malmhavet, der hvilede paa 12 Ører af Malm, samt 10 mindre Kar til Rensning og Udsylsning. Gulvet i det Hellige og det Allerhelligste var beklædt med Guld, og Bæggene med Cedartræ og Guld og prydede med Snitværk. Omkring Bygningen gik der Galerier med Gitterværk, og Templet selv havde Vin-
duer med Gitterværk.

og din Miskundhed mod dine Tjenere, som vandre for dit Afsyn af ganske Hjerte. Du har opfyldt, hvad du har forjættet min Fader David; o, opfyld fremdeles, hvad du har lovet ham. Thi skulde Gud i Birkeligheden boe paa Jorden? Se, Himlen og alle Himles Himle kunne ikke rumme dig, hvor meget mindre dette Huus, som jeg har bygget! Men Herre, min Gud, vend dig til din Tjeners Bøn og ydmyge Begjæring, saa at dine Dine maatte vaage Dag og Nat over dette Sted, hvorefter du sagde: Der skal mit Navn boe! Bønhør enhver Bøn, som her bringes for dig. Forskynder Nogen sig imod sin Næste, hør det da i Himlen, dom den Skyldige, beløn den Ufskyldige, og gjengjæld Enhver efter hans Retsfærdighed. Naar dit Folk bliver slaget af sine Fjender, eller naar Himlen tillukkes, saa at der ikke falder Regn, naar Dyretid, Pest eller andre Landeplager ramme dem, fordi de have syndet imod dig, men de omvende sig, bekjende dit Navn og tilbede dig i dette Huus, saa bønhør dem og tilgiv dem deres Synder. Hvergang Nogen i Israel, som føler, hvad der trykker hans Hjerte, opsender en Bøn og udbreder sine Hænder imod dette Huus, da bønhør ham i Himlen, og giv Enhver efter hans Veie, som du kjender hans Hjerte; thi du alene kjender Menneftenes Hjerter. Ogsaa Udlændingen, som ikke hører til Israel, som kommer fra et langt borte liggende Land for dit store Navns Skyld og beder i dette Huus, hør ham i Himlen, fra din Bolig, hvor du throner, og gjør Alt, hvad den Fremmede anraaber dig om, for at alle Folkeslag kunne lære at kjende og frygte dig, og erfare, at dette Huus, jeg har bygget dig, er kaldet efter dit Navn." Derefter reiste Kongen sig og velsignede hele Folket med høi Røst, og sagde: „Lovet være Herren, Israels Gud, som har givet sit Folk, Israel, Hvile, som ikke lod een af alle de Forjættelser, han gav Moses, blive uopfyldt. Herren, vor Gud, være med os, som han har været med vore Fædre; han forlade os ikke og slippe os ikke, men bøie vore Hjerter til sig, saa at vi vandre i hans Veie og holde hans Bud, paa det at alle Jordens Folk maae erkjende, at Herren er Gud, og Ingen foruden ham." Herpaa bragte Kongen og Folket Herren Offre i

Tusindviis og indviede hans Tempel. Og de feirede Fæsten i syv Dage, og syv Dage varede Løvsalsfesten, tilsammen fjorten Dage. Derefter lod han Folket fare, og de velsignede Kongen og droge hjem glade og vel tilmode for alt det Gode, som Herren havde gjort mod dem.

99. Herren aabenbarer sig anden Gang for Salomon.

Salomons Fald og Død.

(1 Kongernes Bog, Kap. 9—11. 2 Krøn., 7—9.)

Herren aabenbarede sig atter for Salomon og sagde: „Jeg har hørt din Bøn og helliget det Huus, du har bygget mig. Dersom du vandrer for mig, ligesom din Fader David, med oprigtigt, redeligt Hjerte, vil jeg befæste din Kongestol evindeligt. Men dersom I vende Eder fra mig og ikke holde mine Bud, saa vil jeg udrydde Israel af Landet og forkaste dette Huus, som jeg har helliget til mit Navn, saa at Israel skal være til Spot og Forhaanelse.“ — Salomon havde samlet sig umaadelig Rigdom, og han lod opføre et kongeligt Palads, hvorpaa der byggedes i 13 Aar, samt flere pragtfulde Rytstlotte, i hvilke der ophængtes store og mindre Stjолde af puurt Guld. Han lod sig ogsaa gjøre en Throne af Elfenbeen, belagt med fiint Guld, fra hvis Sider udsprang to Arme, ved hvilke der stod to store Løver, og tolv andre støbte Løver stode paa begge Sider af de sex Trapper, paa hvilke man steg op til den. Alle Kongens Spisekar og Drikkekar vare af Guld; thi Sølv regnedes for ingen Ting i hans Dage; han havde nemlig ladet Skibe bygge, der seilede til Ophir og Tharsis (Spanien), hvorfra de hvert tredje Aar kom tilbage med Guld, Sølv, Elfenbeen, Edelstene, Aber og Paaflugle, og han fik desuden rige Gaver af mange Konger. Han anskaffede sig 1400 Vogne og 12000 Ryttere og lod Heste indføre fra Ægypten (5 Mosebog 17, 16). Men Kong Salomon elskede ogsaa Pharaos Datter og mange andre fremmede Kvinder af de hedenske Folkeskærd, om hvilke Herren havde sagt til Israel: „I maae ikke komme til dem, fordi de visjeligen ville boie Eders Hjerter efter deres Guder.“ (2 Mosebog 34, 16. 5 Mosebog 7, 3. 4.) Saa-

ledes bedaarede Salomons Hustruer og Medhustruer ogsaa hans Hjerte, da han var bleven gammel, saa at det ikke var fuldkomment med Herren, hans Gud; han tillod dem at bygge Altre, hvorpaa de bragte Offre for deres Afguder, ja han lod endog, for at soie dem, reise en Høi for Ramos og Molok, og vandrede efter Astarte, Sidoniernes Gud. Herren forternedes over ham og sagde til ham: „Fordi du ikke holder min Pagt, vil jeg tage Riget fra dig og give din Tjener det. Dog vil jeg for din Fader Davids Skyld ikke gjøre det, saa længe du lever, men fra din Søn vil jeg rive det; og ikke det hele Rige vil jeg rive fra ham, thi een Stamme giver jeg din Søn, for Davids Skyld og for Jerusalems Skyld, som jeg har udvalgt.“

Først lod Herren i Edomiten Hadad opstaae en Modstander imod Salomon, og derefter foruroligedes han ved Reson, der bemægtigede sig det af David tidligere erobrede Damask (hvorefter det især senere for Israel fordærvelige syriske Rige stiftedes). Men den farligste var Jeroboam (יֵרֹבָאָם) Nebats Søn, af Ephraims Stamme, som Salomon havde sat til at have Opsyn med Arbejderne af Ephraims og Manasses Stamme. Han mødte nemlig engang paa Marken Propheten Achiah, som tog fat i en ny Kappe, han havde paa, rev den i tolv Stykker og sagde til Jeroboam: „Tag ti Stykker til dig; thi saa siger Herren: Se, jeg river Riget fra Salomon og giver dig ti Stammer, saa skal du være Konge i Israel, og saaledes vil jeg ydmyge Davids Ht, dog ikke for bestandig.“ Salomon søgte nu at dræbe Jeroboam, men han flygtede til Ægypten, hvor han blev til Salomons Død. Denne havde i 40 Aar været Konge over hele Israel, da han hensov og blev begravet i sin Fader Davids Stad; hans Søn Rehabeam (רְחָבְעָם) blev Konge i hans Sted.

VIII. Rigets Deling.

100. Rehabeam. Jeroboam.

(1 Kongernes Bog, Kap. 12, 1—24; 2 Krøn. 10; 11, 1—4.)

Rehabeam begav sig til Sichem; thi hele Israel var kommen derhen for at hylde ham som Konge. Paa

samme Tid gif der Bud til Egypten for at kalde Sero-
boam tilbage. Han kom ogsaa og traadte med hele Is-
rael frem for Rehabeam og sagde: „Din Fader gjorde
vort Nag tungt; men let du nu vor Byrde og vor haarde
Tjeneste, saa ville vi tjene dig.“ Han fordrede tre Dages
Betænkningstid og raadforte sig med sin Faders gamle
Raadsherrer, der opfordrede ham til at føie sig efter Fol-
kets Forlangende; saa vilde det vist adlyde ham hele hans
Liv. Men han forkastede dette Raad og henvendte sig til
de Unge, der vare opvoxede med ham. Disse sagde: „Du
skal svare Folket: Har min Fader paalagt Eder et svært
Nag, vil jeg gjøre det endnu tungere. Han har pidsket
Eder med Svøber, jeg vil tugte Eder med Skorpioner.“
Dette Raad fulgte han, hvorpaa Folket, opbragt over et
saadant Svar, udbrod: „Hvad Deel have vi i David og
hvad Lod i Isais Søn? Til dine Telte, Israel! Se du
til dit Huus, David!“ Ti Stammer faldt nu fra Juda,
valgte sig Sero-boam til Konge og dannede et eget Rige,
og da Rehabeam sendte sin Skatmester for at tilfredsstille
Folket, blev denne stenet, hvorpaa Kongen skyndsomt tog
Flugten til Jerusalem, hvor Judas og Benjamins Stamme
hylde ham som deres Konge. Han samlede strax en
Krigshær for med Magt at undertrykke de frasaldne 10
Stammer; men Herren lod ham ved Propheten Schemajah
sige, at de skulde afholde sig fra at føre Krig med deres
Brødre, thi fra Herren var denne Sag udgaaet. De ad-
løde Herrens Ord og vendte tilbage; men fra den Tid af
vare Israelliterne deelte i to Riger, saa at Rehabeam her-
skede i Jerusalem over Juda Rige, og Sero-boam i
Sichem over Israels Rige.

Følgende ere de Konger, der re-
over Juda:

	regierede	Prophet
Rehabeam	17 Aar	Schemajah
Abiam (Rehabeams Søn)	3 "	
Asa (Abiams Søn)	41 "	Asaria Hanani
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	Jehu
—	—	
Josaphat (Asas Søn)	25 "	Michaja Elisa
—	—	
Joram (Jesaphats Søn)	8 "	Elieser
Ahasia (Jorams Søn)	1 "	
Athalia (Ahasias Moder)	6 "	
Joas (Ahasias Søn)	40 "	Sacharia (Seer)
—	—	
Amaziah (Joas's Søn)	29 "	
Ussiah (Asariah) (Am. Søn)	52 "	Joel Hosea
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
Jotham (Ussiahs Søn)	16 "	} Esaias Micha Oded
Ahas (Jothams Søn)	16 "	
Ezechias (Ahas's Søn)	29 "	
—	—	
Manasse (Ezechias's Søn)	55 "	
Amon (Manasses Søn)	2 "	
Josias (Amons Søn)	31 "	
Joachas (Josias's Søn)	3 Mdr.	} Jeremias Nachum Zephania Hulda Uria Habakuk Ezekiel
Jojakim (Joachas's Broder)	11 Aar	
Jojachin (Jojakims Søn)	3 Mdr.	
Zedekiah (Jojakims Broder)	11 Aar	

gjerede i de tvende Riger, nemlig
over Israel:

Zeroboam	regjerede 22 Aar	Prophet Achiah Idbo
—	—	
—	—	
—	—	
Nadab (Zeroboams Søn)	2 "	} Jehu
Baesa (Achiahs Søn)	24 "	
Ela (Baesas Søn)	2 "	
Simri (en Felttherre)	7 Dage	
Omri (en Felttherre)	12 Aar	
(i hans Tid regjerede tillige Zibui i 4 Aar)		
Achab (Omris Søn)	22 "	Elias Michaja
—	—	
Ahasia (Achabs Søn)	2 "	} Elisa
Joram (Ahasias Broder)	12 "	
—	—	
—	—	
Jehu (en Felttherre)	28 "	
Joachas (Jehus Søn)	17 "	
Joas (Joachas's Søn)	16 "	
Zeroboam II. (Joas's Søn)	41 "	
—	—	Jonas
(Anarchist Tilstand, der varede i 11 Aar)		
Sacharia (Zeroboams Søn)	6 Mdr.	} Hosea Amos Esaias Micha
Sallum (Oprører)	1 "	
Menachem (en Felttherre)	10 Aar	
Phekahjah (Menachems Søn)	2 "	
Phekah (en Felttherre)	20 "	
—	—	
—	—	
(atter Anarchi i 9 Aar)		
—	—	
Hosea (en Felttherre)	9 "	

(Juda Rige stod i 390 Aar, men Israels Rige blev tilintetgjort allerede efter et Tidsrum af 260 Aar.)

101. Jeroboam indfører Afgudsdyrkelse.

(1 Kongernes Bog, Kap. 12, 25—14, 20.)

Jeroboam befæstede Sichem, hvor han havde sin Kongebolig, og Byen Pnuel. Men han tænkte i sit Hjerte: Dersom dette Folk skal drage op for at offre i Herrens Huus i Jerusalem, vil dets Sind let vende sig til Rehabeam, og de ville slaae mig ihjel. Han gjorde derfor to Guldkalve, og opstillede den ene i Bethel, den anden i Dan, og sagde til Israel: „Det er Eder for besværligt at drage op til Jerusalem; her, Israel, har du dine Guder, som førte dig op af Egyptens Land.“ Samtlige Præster og Leviter, tilligemed mange gudfrægtige Israeliter, forlode da deres Besiddelser i Israels Rige og begave sig til Juda. Men Jeroboam byggede Templer paa Høiene og indsatte Præster af Folket iflæng, som ikke vare af Levi Stamme. Han indstiftede en Fest paa den femtende Dag i den ottende Maaned, efter den Fest, som holdtes i Juda. En Dag, da Jeroboam selv stod for Alteret for at bringe Røgofferet, kom en Prophet fra Juda og raabte mod Alteret: „Alter! Alter! Saa siger Herren: Se, en Søn skal fødes for Davids Huus, han skal hedde Josias, og han skal offre Høienes Præster paa dig, og de skulle brænde Menneskebeen paa dig. Og dette er Tegn paa, at Herren har talt: se, Alteret revner og Asken adspredes!“ Da Jeroboam hørte disse Ord, rakte han sin Haand ud og raabte: „Griber ham!“ men hans Haand visnede, saa at han ikke kunde trække den tilbage, og Alteret revnede og Asken adspredtes. Paa Kongens Bøn bad Propheten til Herren for ham, og Haanden kom sig igjen og blev som før. Han indbød nu Propheten tilbords, men denne vægrede sig, fordi Herren havde forbudt ham at spise eller drikke Noget paa dette Sted. Paa Tilbagereisen lod imidlertid denne Guds Mand sig forlokke af en anden, som ogsaa kaldte sig en Prophet, til at spise med ham, og blev til Straf for Overtrædelsen af Guds Befaling revet ihjel af en Løve.

Uagtet alt dette omvendte Jeroboam sig ikke fra sin onde Vej; da blev hans Søn ved Navn Abiah syg. Han bød nu sin Hustru forklæde sig, saa at Ingen kunde kjende

hende, og gaae til Propheten Achiah, der havde forkyndt ham, at han skulde blive Konge, for at spørge ham, hvorledes det vilde blive med Drengen. Teroboams Hustru gjorde saaledes. Achiah var gammel og blind; men Herren havde sagt ham, hvem der vilde komme, og hvad han skulde svare hende. Saa snart han nu hørte hendes Fodtrin, sagde han: „Kom ind, Teroboams Hustru! Hvorfor har du forslådt dig? Sig til Teroboam: Saa siger Herren: „Jeg har ophøiet dig til Konge, men du har vendt dig fra mig og gjort mere Ondt end Nogen før dig; du har gjort dig Afguder og vendt mig Ryggen; derfor vil jeg bringe Ulykke over dit Hus, og din Slægt skal udseies som Skarnet, et Bytte for Hundene og Rov for Fuglene skal din Æt vorde.“ Gaa nu hjem, og saasnart du be træder Byen, skal Drengen døe, og hele Israhel skal sørge over ham; men han skal ogsaa være den Eneste af Teroboams Hus, som kommer i Grav, fordi der er fundet noget Godt hos ham for Herren.“ Det skete saaledes, som Propheten havde forkyndt. Efter at Teroboam havde regjeret i 22 Aar, døde han, og hans Søn Nadab blev Konge i hans Sted.

102. Rehabeam, Abiam, Asa og Josaphat, Konger i Juda.

(1 Kongernes Bog, Kap. 14, 21—15, 24. 22, 41—45.
2 Krøn., Kap. 11—17.)

Rehabeam var 41 Aar gammel, da han blev Konge i Juda, og regjerede 17 Aar i Jerusalem. Under hans Regjering gjorde Juda, hvad der mishagede Herren; de gjorde sig Støtter og Astartebilleder paa alle høie Bakker og under alle grønne Træer. Skjorlevnet udbredtes i Landet, idet de gjorde Hedningernes Afstyheligheder efter. Saa opvakte Herren allerede i Rehabeams 5te Regjeringsaar en mægtig Fjende i Kong Sisak af Egypten, som indtog de befæstede Stæder og rykkede frem mod Jerusalem. Da traadte Propheten Schemajah frem for Kongen og hans Stormænd og sagde: „Saa siger Herren: I have forladt mig, derfor har jeg forladt Eder.“ De ydmygede sig og erkjendte Herrens Retfærdighed. Herren lod dem da sige: „Da de ydmyge sig, vil jeg ikke gaae og ødelægge

dem; men de skulde dog være Sifaf undergivne." Denne kom nu til Jerusalem og borttog alle Templets og det kongelige Slots Skatte. Rehabeam beredte ikke sit Hjerte til at søge Herren, og hans Søn Abiam, der fulgte efter ham, vandrede i sin Faders Fodspor. Han regjerede i 3 Aar og viste stor Tapperhed i den Krig, som Israels Konge Jeroboam paaførte ham. I en kraftfuld Tale foreholdt han under Krigen Israel deres Frafald fra Gud og Davids Huus, og at de toge Præster iflæng. „Men vi," tilføjede han, „have Præster af Arons Et, som bringe det daglige Offer og hver Aften tænde det bestandige Lys, og vi dyrke Herren, som vi bør, hvorfor han ogsaa vil være med os." Efterat han forgjæves havde opfordret dem til at afstaae fra Kampen, slog han dem og fratog Jeroboam 3 Stæder. Efter Abiam fulgte hans Søn Asa, der regjerede i 41 Aar. Han tjente Herren af ganske Hjerte, bød Folket at dyrke Herren alene og at holde hans Bud; han sløifede Høiene og bortstaffede alle Afgudsbilleder, og tog endog Dronningebærdigheden fra sin Farmoder, fordi hun havde gjort sig et afstøveligt Afgudsbillede, som han sønderhuggede og brændte. Ethioperkongen drog imod ham med en frygtelig Hær, men Asa raabte til Herren: „Hos dig gjør det intet til Hjælp, om der er stor eller ingen Styrke; hjælp os, Herre, vor Gud; thi paa dig stole vi." Herren gav ham Seir, og da han vendte tilbage, kom Asaria ham imøde, opfyldt af Guds Aand, og sagde: „Herren er med Eder, naar I ere med ham; søge I ham, saa ville I finde ham; forlade I ham, saa vil han forlade Eder; værer kun frimodige, lader ikke Eders Hænder synke; thi Eders Gjerning har sin Løn." Der fejredes nu en høitidelig Seirsfest, og de indgik den Pagt, at de herefter vilde søge Herren af ganske Hjerte og ganske Sjæl, og at Enhver, der ikke gjorde det, skulde miste Livet. Landet havde i lang Tid Fred, men i Asas 36te Regjeringsaar drog Israels Konge Baesa op mod Juda og befæstede Ramah for at formene Enhver at drage ud eller ind til Juda. Asa sendte derfor til Syriens Konge Benhadad af Templets og Slottets Skatte, for at han skulde slutte Forbund med ham og betvinge Israel. Baesa afstod som Følge heraf fra sit Forehavende, og Asa sløifede Ramah.

Da fremstod Seeren Hanani for ham og sagde: „Fordi du stolede paa Syriens Konge, og ikke paa Gud, saa er denne Konges Hær undsluppen fra din Haand; derfor skal du fra nu af have Krig!“ Fortørnet herover lod Kongen ham fæste i Fængsel, men snart opfyldtes Prophetens For-
kyndelse. Asa blev angreben af en smertelig Sygdom i Fødderne, mod hvilken han dog mere søgte Hjælp hos Lægerne end hos Gud. Hans Søn Josaphat blev Konge efter ham. Han søgte Herren af ganske Hjerter og tjente ham som David. Han levede i Fred med Kongerne i Israel under hans Regjeringstid, fordi han var i Svogerstab med Achab; hans Søn Joram ægtede nemlig Achabs Datter Athalia.

103. Israels Konger fra Nadab til Achab.

(1 Kongernes Bog, Kap. 15, 25—16, 33; 18, 3—4.)

Nadab, Jeroboams Søn, blev i Judarigetets Konge Asas tredie Regjeringsaar Konge over Israel, og traadte ganske i sin fædres Fodspor. Men neppe havde han regjeret i to Aar, før Baesa gjorde Oprør imod ham og myrdede ham og hele Jeroboams Slægt, som Achiah havde forkyndt det. Baesa, der nu blev Konge, var ligesaa ugudelig som hans Forgænger, hvorfor Propheten Jehu forkyndte ham samme Skjæbne, som traf Jeroboam; og dette gik alt i hans Søns Dage i Opfyldelse. Efter at Baesa nemlig havde regjeret i 24 Aar, døde han, og hans Søn Ela blev Konge. Efter at have regjeret i 2 Aar, blev han myrdet af sin Tjener Simri, da han sad beruset ved et Gjæstebud, og hele Baesas Slægt blev udryddet. Simri bar kun Kronen i syv Dage. Thi da det skete rygtedes ved Hæren, som beleirede en By i Philisternes Land, udraabte de deres Feltherre Omri til Konge. Han rykkede strax imod Simri, og da denne saae, at der ingen Redning var, gik han ind i Kongeborgen, stak Ild paa den og indebrændte sig selv. Vel holdt en Deel af Israel med Tibni og vilde have ham til Konge; men Omris Parti var stærkere, og da hiin døde, blev Omri alene Konge. Han byggede Samaria (Schemron) paa et Bjerg, hvilken By fra nu af blev Hovedstaden i Is-

rael. Han var ligesaa ugudelig som hans Forgængere, ja var endog værre end disse. Efter 12 Aars Regjering døde han og blev begravet i Samaria, og hans Søn Achab besteg nu Thronen, og regjerede i 22 Aar. Han overgik i Ugudelighed Alle, der vare før ham. Det var ham ikke nok at vandre i Jeroboams skyndige Beie; han tog endog Jesabel, en Datter af Sidoniernes Konge Ethbaal tilægte, og han begyndte at dyrke Baal, for hvem han reiste et Alter i Samaria. Ogsaa et Astartebillede havde han opreist og han fortørnede Herren fremfor alle Israels Konger, som havde været før ham. Hans Hustru Jesabel lod alle Herrens Propheter forfølge. Obadja, Kongens gudfrgtige Huusfoged, frelste 100 Propheter og skjulte dem, 50 Mand i hver Hule, og han forsynede dem med Vand og Brød.

104. Elias og Kong Achab.

(1 Kongernes Bog, Kap. 17—18.)

Thisbitten Elias (אֵלִיָּא) fremtraadte for Achab og sagde: „Saa sandt Herren, Israels Gud, lever, skal der hverken komme Regn eller Dug i disse Aar, uden paa mit Ord.“ Derpaa skjulte han sig paa Herrens Befaling ved Bækken Krith, hvor Ravnene bragte ham Brød og Kød hver Morgen og hver Aften, og han drak af Bækken. Efter nogen Tid udtørredes Bækken, thi der faldt ingen Regn, og Herren bød ham at gaae til Zarepta, en By ved Sidon, hvor han vilde træffe en Enke, der skulde forsørge ham. Han gik nu til denne By, og da han naaede Porten, traf han en Enke, der samlede Brænde. Han bad hende om lidt Vand, men da hun gik for at hente det, og han sagde: „Bring mig ogsaa et Stykke Brød med,“ svarede hun: „Saa sandt Herren lever, jeg har ikke en Bid; kun en Haandfuld Meel i Kruken og lidt Olie i et Kruus, og jeg samler lidt Brænde for at lave det til for mig og min Søn; saa ville vi spise det og lægge os hen for at døe.“ „Frygt ikke,“ svarede Elias, „gaa ind, som du har sagt, men lav først en lille Kage til mig og saa til dig og din Søn. Thi saa siger Her-

ren, Israels Gud: Meel skal ikke mangle i Kruffen eller Olie i Kruset, indtil Herren giver Regn over Jorden." Hun gjorde, som Propheten havde sagt, og hun og han og hendes Huus havde et heelt Aar at spise, Meelkruffen blev ikke tom og Olien i Kruset svandt ikke. Nogen Tid efter blev hendes Søn meget syg, saa at der ikke længere var Liv i ham. Da sagde hun til Propheten: „Hvad har jeg med dig at skaffe, du Guds Mand, at du er kommen for at bringe min Brøde i Grindring og dræbe min Søn?" Da tog Elias Drengen, lagde ham paa sin Seng og udstrakte sig tre Gange over ham og paakaldte Herren, og Herren bønhoerte ham, saa at Barnet kom tillive igjen.

Efter at der i tre Aar ikke var faldet nogen Regn, bød Herren Elias at lade sig see hos Achab; thi der skulde igjen komme Regn. Imidlertid var Hungersnøden bleven saa stor, at Kongen baade selv drog omkring i Landet for at opsoge Foder for Kvæget, og i samme Hensigt udsendte sin Huusfoged Obadja ad en anden Wei. Underveis mødte denne Elias, som opfordrede ham til at melde Kongen, at Elias var kommen. Obadja sagde: „Hvad har jeg synet, at du vil give din Tjener i Achabs Haand, for at han skal slaae mig ihjel? Allevegne har han jo ladet lede efter dig, og Budene maatte endog gjøre deres Ed paa, at du ikke var der. Gaaer jeg nu til Achab, og Herrens Aand imidlertid fører dig bort, saa at han ikke finder dig, vil han slaae mig ihjel." Elias svarede: „Saa sandt Herren lever, for hvis Afsyn jeg staaer, idag vil jeg vise mig for ham." Obadja meldte det nu til Achab, hvorpaa denne gif Elias imøde, og saasnart han saae ham, udbrød han: „Er du der, som bringer Fordærvelse over Israel?" Propheten svarede: „Ikke jeg har forsthyret Israel, men du og din Faders Huus, fordi I forlode Herrens Bud og dyrkede Afguder; men lad nu hele Israel og alle Baals og Astartes Propheter forsamle sig med mig ved Bjerget Karmel; saa skal du see, hvad Herren vil gjøre." Dette gjorde Achab, og Elias tiltalte Folket saaledes: „Hvorlænge ville I dog vakle til begge Sider? Er Herren Gud, saa følger ham, og er Baal Gud, saa følger ham!" Men Folket svarede ham ikke et Ord, da vedblev han: „Seg er her den eneste af Herrens Propheter, men af Baals Prophe-

ter er her 450. Bringer os tvende Ørne, saa skulle Baals Propheter vælge sig den ene, og jeg vil tage den anden, og bringe den til Offer, men ingen Ild skal tændes derunder. De skulle paakalde deres Gud, og jeg vil paakalde Herrens Navn. Den Gud, som da svarer med Ild, han er Gud." Folket raabte: „Saaledes skal det være!" Baals Propheter toge nu Øren, tilberedte den til Offer, og raabte fra Morgen til Middag: „Bønhør os, Baal!" Men der fulgte ingen Røst, intet Svar. „Raaber høiere," sagde Elias nu spottende, „maaskee er Eders Gud falden i Tanker, eller er reist bort, eller han er maaskee falden i Søvn, saa kan han jo vaagne." De raabte da høit, og ridfede sig paa deres Viis med Knive og Syle, saa at Blodet flød af dem, indtil Tiden kom, da man bringer Madofferet (Mincha), dog Alt forgjæves. Nu sagde Elias til Folket: „Kommer hid til mig!" De traadte nærmere, og han tog 12 Stene, efter Israels Stammer, og reiste Herrens nedbrudte Alter, grov en Grav deromkring, lagde Brænde derpaa, sønderhuggede Øren og lagde den paa Brændet, og lod tre Gange 4 Kruffer med Vand øse over Brandofferet og over Brændet, saa at Alteret flød i Vand og Graven fyldtes med det, og da nu Minchatiden var kommen, bad han: „Herre, Israels Gud! lad det kjendes idag, at du er Gud i Israel, og at jeg er din Tjener, og at jeg har gjort alt dette efter dit Ord. Bønhør, o bønhør mig, Herre! for at dette Folk kan erkjende, at du, Herre, er Gud, og at du har ført deres Hjerte tilbage." Da faldt Herrens Ild ned og fortærede Offeret, Brændet, Stenene, Jorden, ja opslugte endog Vandet i Graven. Ved at see dette kastede Folket sig ned paa deres Ansigter og raabte: „Herren er Gud! Herren er Gud!" Da sagde Elias: „Griber Baals Propheter, saa at ingen af dem undkommer." Folket greb dem, og de bleve alle dræbte. Elias sagde derpaa til Achab: „Drag op, spiis og drik; thi jeg har alt hørt en Susen af stærk Regn. Spænd for og afsted, at Regnen ikke skal hindre dig." Og Himlen fornedes af Skyer, der kom et Uveir, og Regnen styllede ned, medens Achab kjørte tilbage. Men Guds Haand var med Elias; han omgjordede sit Belte og løb foran Achab indtil Sisreel.

105. Elias paa Horeb.

(1 Kongernes Bog, Kap. 19.)

Ahab fortalte Jesabel Alt, hvad Elias havde gjort, og hvorledes han havde dræbt alle Baals Propheter. Da lod hun Elias sige, at Guderne skulde straffe hende, om hun ikke den kommende Dag vilde gjøre mod ham, som han havde gjort imod hendes Propheter. Elias flygtede derfor til Orkenen, hvor han satte sig under et Træ og ønskede sig Døden, og sagde: „Det er nok; tag nu min Sjæl, o Herre! thi jeg er ikke bedre end mine Fædre.“ Saa lagde han sig og sov; men se, en Engel rørte ved ham og sagde: „Reis dig og spiis!“ Og da han saae op, laa der en Kage og en Krukke Vand ved hans Hovedgjærde. Han spiste og drak og lagde sig paan. Herrens Engel rørte anden Gang ved ham og sagde: „Reis dig og spiis; thi du har en lang Vej for.“ Saa reisste han sig, spiste og drak, og gik, styrket ved denne Mad, 40 Dage og 40 Nætter, indtil han kom til Guds Bjerg Horeb. Der gik han ind i en Hule, og blev der Natten over. Da lod Guds Ord til ham: „Hvad gjør du her, Elias?“ Han svarede: „Jeg har været nidkjær for Herren Zebaoth; men Israel har forladt din Pagt, nedbrudt dine Altære, dræbt dine Propheter, saa at jeg ene er tilbage, og de stræbe mig efter Livet.“ Herren bød ham, at stille sig paa Bjerget for ham. Og se, Herren gik forbi: en stor og stærk Storm, som sønderrev Bjergene og sønderbrød Klipperne, var foran Herren; men Herren var ikke i Stormen. Efter Stormen kom der et Jordstjælv; men Herren var ikke i Jordstjælvet. Efter Jordstjælvet kom der en Ild; men Herren var ikke i Ilden. Men efter Ilden kom der en stille, sagte Susen. Da Elias hørte den, tilhøylede han sit Ansigt i sin Kappe, og Herren sagde til ham: „Gaa tilbage til Damask, salu Hasael til Konge over Syrien, Jehu til Konge over Israel, og Elisa til Prophet i dit Sted. Og det skal ske, at, hvo som undkommer fra Hasaels Sværd, skal Jehu slaae ihjel, og hvo som undkommer fra Jehus Sværd, skal dræbes ved Elisa, og jeg vil lade 7000 blive tilbage i Israel, hvert Kne, som ikke har bøiet sig for Baal, og hver Mund, som ikke har kysset ham.“ Elias gik der-

fra og traf underveis Elisa (עֲלִישָׁא), som var ifærd med at pløie. Elias gik til ham og kastede sin Kappe paa ham, hvorpaa Elisa strax forlod Ornene og sagde: „Lad mig kun kysse min Fader og min Moder, saa vil jeg følge dig.“ Og fra den Stund af ledsagede han Elias og tjente ham.

106. Achabs Krig med Benhadad. Naboth.

(1 Kongernes Bog, Kap. 20—21.)

Syriens Konge, Benhadad den Anden, drog op mod Samaria med hele sin vældige Hær og 32 Konger i sit Følge. Han sendte Bud ind i Staden og bød Achab at underkaste sig med Alt, hvad han eiede. Achab erklærede sig villig dertil; men da Benhadad endvidere forlangte ved sine Tjenere at lade gennemføge Kongens og hans Folks Huse, og tage det Bedste af hvad der fandtes, da gik Achab, efter Overlæg med Folkets Eldste, ikke ind derpaa. Benhadad gav nu Befaling til at storme Staden, og svor ved sine Guder, at der ikke skulde blive saameget Støv tilbage af Samaria, at hans Krigsfolk kunde fylde deres Næver. Israels Konge lod ham svare: „Den, som spænder Beltet om sig, skal ikke rose sig som den, der løser det.“ Paa en sand Prophets Opfordring gjorde Achab et uventet Udfald; Syrerne kom i Vorden og bleve jagte bort med stort Tab. — Næst efter drog Benhadad atter ud med en vældig Hær, og søgte at henlægge Krigens Skueplads til Sletterne; thi hans Raadgivere havde indbildt ham, at Israels Gud kun var en Bjerggud, som ikke kunde modstaae dem paa aaben Mark; men netop derfor blev der ved den samme Prophet lovet Achab en ny og glimrende Seir. Syrerne lede et forfærdeligt Nederlag. Benhadad selv frygtede hvert Dieblis at blive greben, og flygtede fra Kammer til Kammer. Da sagde hans Tjenere: „Vi have hørt, at Israels Konger ere barmhjertige Konger; lader os da iføre os Sørgelæder og gaae til Achab, maaskee han lader os beholde Livet.“ De gjorde nu saaledes, og Achab modtog Syriens Konge som Broder og Ven, og lod sig nøie med de Fredsvilkaar, Benhadad selv foreslog, sluttede et Forbund med ham og lod ham fare. Men over denne hans Udfærd gav Propheten ham

Herrens Mishag tilkjende, og Achab vendte mismodig og vred tilbage til Samaria.

Det skete efter disse Begivenheder, at Achab opfordrede Naboth, der havde en Viingaard ved Siden af Kongens Hystflot, til at bortbytte den for en anden bedre Viingaard; eller ogsaa, hvis han syntes bedre derom, vilde Kongen betale for den, hvad den var værd. „Herren forbyde, at jeg skulde sælge mine Fædres Arvelod“, svarede Naboth. Mismodig og fortørnet herover gif Achab tilfængs og vilde ikke nyde Noget. Da Jesabel fik Aarsagen at vide, sagde hun: „Er du først idag bleven Konge over Israël? Staa kun op, spis og vær vel tilmode; jeg skal skaffe dig Naboths Viingaard.“ Strax skrev hun Brev i Achabs Navn til Dommerne i den By, hvor Naboth boede, at de skulde see at faae tvende Ridinger, som skulde vidne imod Naboth og beskylde ham for at have bandet Gud og Kongen, hvorpaa de skulde domfælde ham og stene den Ustyldige til døde. Det skete, og øieblikkelig forkyndte Dronningen Kongen, at nu var Viingaarden hans. Achab beklumrede sig ikke om, hvorledes det var skeet, men skyndte sig for at tage Viingaarden i Besiddelse. Men Elias kom ham imøde og sagde: „Hvorledes? du har myrdet og vil ogsaa arve? Saa siger Herren: Paa det Sted, hvor Hundene have slukket Naboths Blod, skulde de ogsaa slukke dit Blod. Din Et skal tilintetgjøres, og Jesabel skulde Hundene fortære ved Sisreels Muur.“ Da sønderrev Achab sine Klæder og ydmygede sig saare. Da sagde Herren til Elias: „Seer du, hvorledes Achab ydmyger sig for mig? Fordi han har ydmyget sig for mig, vil jeg ikke lade Ulykken komme over hans Huus i hans Dage, men i hans Søns Dage.“

107. Achabs og Josaphats Krig mod Syrerne.

Achabs, Achasias og Josaphats Død.

(1 Kong., Kap. 22. 2 Kong., Kap. 1. 2 Krøn., Kap. 18—20.)

I tre Aar levede Israël i Fred med Syrien. Men da i det tredie Aar Judas Konge Josaphat besøgte Achab, opfordrede denne ham til at drage med ham i Krig imod Syrien. Josaphat erklærede sig villig hertil, men for-

langte, at man først skulde raadsørge Herren. Fire hundrede af Achab's Propheter spaaede det heldigste Udfald. Men Josaphat sagde: „Er her ikke endnu en Herrens Prophet, at vi kunne spørge ham?“ Der blev nu sendt Bud efter Michaja, som var forhadet af Achab, fordi han altid spaaede ham Ulykke. Han kom og forkyndte, at Vognens Aand havde talt igjennem de andre Propheter, idet Herren havde besluttet Død og Undergang over Achab. Denne befalede, at Propheten skulde fastes i Fængsel, indtil han kom tilbage med Fred. Men Michaja kaldte Folket til Vidne paa, at, dersom Achab kom tilbage med Fred, havde Herren ikke sendt ham.

Begge Konger droge nu til Ramoth i Gilead. Men da Syriens Konge havde befalet sine Høvdinger kun at angribe Israels Konge, drog denne forklædt i Kampen, medens Judariget's Konge var iført sine kongelige Klæder. I Slaget vendte nu Høvdingerne sig imod Josaphat, i den Mening, at det var Israels Konge. Da raabte Josaphat, og da de saaledes mærkede, at det ikke var Israels Konge, hørte de op med at angribe ham. Men en Mand, som havde spændt sin Bue paa Ulykke og Fromme, traf Israels Konge imellem Pantferringene. Han sagde derfor til sin Vognstjrer: „Før mig ud af Haren, thi jeg er saaret.“ Kampen blev stedse heftigere, og Kongen blev staaende paa Vognen mod Syrerne, og om Aftenen døde han, og Blodet flød af hans Saar midt i Vognen. Ved Solens Nedgang var Slaget tilende. Achab blev bragt til Samaria og begravet der. Da man sthyllede hans Vogn ved Samaria Sø, sthyllede Hundene Blodet, som Herren havde ladet forudsige. Hans Søn Achasia blev Konge i hans Sted; han regjerede kun i to Aar, og vandrede ganske i sine shyndige Forældres Fodspor. Ved et ulykkeligt Fald fra et Sprinkelværk blev han lagt paa Sygeleiet, hvorfra han sendte Bud til Philisternes Afgud, Baal-Sebub for at erfare, om han igjen vilde komme sig af denne Sygdom. Men Elias mødte paa Herrens Befaling Budene med det Spørgsmaal, om der ingen Gud var i Israel, siden de gif hen og adspurgte Baal-Sebub, og forkyndte dem, at Achasia ikke mere skulde reise sig af sin Seng, men visseelig døe. Forbittret herover sendte

Kongen tre Gange en Hovedsmand med 50 Mand for at gribe Elias. Men paa dennes Ord rammedes de tvende første Skarer af Lynild; kun med den tredie, der faldt paa Knæ og bad for sit og sit Folks Liv, fulgte Elias og sagde Kongen Dødsdommen lige i Ansigtet. Achasia døde, og da han ingen Børn havde, blev hans Broder Joram Konge i hans Sted.

Da Josaphat kom tilbage fra Krigen mod Syrien, hvortil han havde forbundet sig med Achab, gif Seeren Jehu ham imøde og sagde: „Skulde du hjælpe den Ugudelige og elske dem, som hade Herren? Derfor er Herrens Brede over dig. Men der findes det Gode hos dig, at du har udryddet Afgudsdyrkelsen og rettet dit Hjerte til at søge Gud.“ Josaphat viste herefter større Nidkjærhed for den sande Gudsdyrkelse, reiste selv omkring i Landet, og indsatte Dommere, som han formanede til at ihukomme, at de ikke faldede Dom for Mennesker alene, men for Gud, for hvem ingen Persons Anseelse gjælder. — Herefter forenede Moabiterne, Ammoniterne og en Deel af Edomiterne sig og overfaldt Josaphat. Det blev meldt ham, at de allerede vare komne til Engedi. Han blev bange og paabød en almindelig Faste, og fra alle Stæder kom Folket til Jerusalem for at søge Herren. Da traadte Kongen frem mellem Folket i Templets Forgaard og bad: „Herre, vore Fædres Gud, i hvis Haand Magten er, og imod hvem Ingen kan bestaae! Se, der kommer Folkeslag, hvem vi ikke have tilføiet Ondt, og ville fordrive os af vort Land, som du har givet vore Fædre til Arvelod. Vor Gud! vil du ikke dømme dem; thi vi have ingen Styrke mod en saadan Mængde, og vi vide ikke, hvad vi skulle gjøre, men vore Dine ere vendte til dig.“ Og se, da kom Herrens Aand over Leviten Behasiel, og han forkyndte, at Herren næste Dag vilde kæmpe for dem, og de skulde see Herrens Frelse uden at kæmpe med. Næste Morgen rykkede da Kongen ud imod Fjenderne, og han sagde til Folket: „Troer paa Herren, Eders Gud, og I skulle bestaae; troer paa hans Propheter, og I skulle have Viffen med Eder.“ Og Sangerne bød han at istemme: „Priser Herren, thi hans Miskundhed varer til evig Tid.“ Josaphat og hans Hær stod stille, imedens Fjenderne be-

frigede hinanden indbyrdes og efterlode Valpladsen fuld af Vig og Røstbarheder. I tre Dage samlede Folket nu det fundne Bytte, og paa den fjerde Dag samledes de for at takke Herren, i en Dal, som fra den Tid af kaldtes Takkedalen. I Josaphats øvrige Regjeringstid var der Fred, indtil han, 60 Aar gammel, hensov til sine Fædre, og fulgtes som Konge af sin Søn Joram, som allerede havde været Medregent i nogle Aar.

108. Elias's Himmelfart. Elisas Undergjerninger. Sunamitinden.

(2 Kongernes Bog, Kap. 2. 4—7.)

Da Herren vilde lade Elias fare til Himlen i et Uveir, gif Elias og Elisa til Gilgal; og Elias sagde: „Bliv her; thi Herren sender mig til Bethel.“ Men Elisa vovede sig gjentagne Gange ved at forlade ham. Saa sagde Elias til ham: „Forlang, hvad jeg skal gjøre for dig, førend jeg tages fra dig!“ Elisa svarede: „Maatte din Aand tvefoldig hvile paa mig!“ „Det er noget Stort, du beder om,“ sagde Elias, „dog, dersom du seer mig, naar jeg tages fra dig, skal det times dig saaledes; men hvis ikke, vil det ikke stee.“ Imedens de nu gif videre og talte med hinanden, se, da kom en gloende Vogn med gloende Heste og skilte dem ad, og Elias foer op til Himlen i Stormen. Elisa saae det og raabte: „Min Fader! min Fader! Israels Vogn og hans Ryttere!“ og fra den Stund af hvilede Elias's Aand paa Elisa, ja, Herren lod ham udføre mange flere underlige Gjerninger, end der var steet ved Elias. Saaledes gjorde Elisa det usunde Vand i Jericho sundt. En Prophets Enke klagede for ham, at en Agerkarl vilde tage hendes to Sønner til Slaver for Gjælds Skyld. Elisa spurgte, hvad hun havde i Huset. „Intet uden en Krukke med Olie,“ sagde hun. „Saa laan tomme Kar,“ svarede han, „saamange du kan faae hos dine Naboer, og ghd Olie i dem, indtil de alle ere fulde.“ Hun gjorde saaledes, og Olien standsede ikke, førend alle Kar var fulde; da hun meldte den Guds Mand dette, sagde han: „Gaa hen og sælg Olien og betal din Gjæld, og af det, der bliver tilovers, skal du og din Søn leve.“

En Dag reiste Elisa til Sunam, og der var en rig

Rone, som bad ham at spise hos sig, og saa ofte han siden efter kom til Sunam, spiste han ligeledes hos hende. Hun overtalte nu sin Mand til at indrette et Kammer med Seng, Bord, Stol og Hfestage, for at den Guds Mand, som hun havde mærket var hellig, kunde tage derind, naar han kom til dem. En Dag lod han sin Tjener Gehasi kalde paa hende, og da hun stod for ham, bød han sin Tjener at spørge hende, hvad der kunde gjøres for hende, om han maaskee skulde tale til Kongen eller Krigshøvdingen til hendes Bedste. Hun svarede: „Jeg boer midt iblandt mit Folk.“ Da nu Gehasi mindede Propheten om, at hun ingen Søn havde, og hendes Mand var gammel, lod han hende atter kalde, og sagde til hende, da hun stod i Døren: „Næste Aar paa samme Tid skal du faae en Søn.“ „Hvorfor, du Guds Mand, vil du stufte din Tjenerinde?“ sagde hun. Prophetens Ord gik i Opfyldelse. Men da Drengen var voksen, og han en Dag var gaaet ud til sin Fader hos Høstfolkene, raabte han pludselig: „Mit Hoved, mit Hoved“, og Faderen lod ham bære hjem til Moderen. Denne tog ham paa sit Skjød, men om Middagen døde han. Hun bar ham op og lagde ham paa den Guds Mands Seng, lukkede i for ham og gik ud. Hun bad sin Mand sende hende en Karl med en Eselinde, for at hun kunde ile til den Guds Mand og komme snart tilbage. „Hvorfor vil du gaae til ham idag, da der hverken er Nymaane eller Sabbath?“ spurgte hendes Egtefælle. Men hun sagde: „Schalom“ (der er Fred), lod Esellet sadle og ilede afsted. Da Elisa saa hende komme, sendte han hende Gehasi imøde for at spørge, om hendes Mand og Drengen havde det vel. Hun svarede Ja, men gik ind til Propheten, faldt ned for hans Fødder og holdt fast ved dem. Gehasi vilde støde hende bort, men Propheten befalede at lade hende være, fordi hun var høiligen bedrøvet. Nu udbrød hun: „Har jeg vel forlangt en Søn af min Herre? Sagde jeg ikke: Du maa ikke stufte mig?“ Strax sagde Elisa til Gehasi: „Bind Beltet om dine Lænder, tag min Stav i din Haand og gaa; naar Nogen møder dig, skal du ikke hilse ham; naar Nogen hilser dig, skal du ikke svare ham, og du skal lægge min Stav paa Drengens Ansiget.“ Men Moderen sagde:

„Saa sandt Herren lever og du lever, jeg forlader dig ikke.“ Han stod derfor op, og fulgte med hende. Da han kom til Huset, kastede han sig paa Sengen over Drengen, lagde sin Mund paa hans Mund, sine Dine paa hans Dine, sine Hænder paa hans Hænder, indtil Drengens Legeme blev varmt. Saa reiste han sig hurtigt, gik op og ned og strakte sig igjen over ham. Da nøs Drengen syv Gange og slog Dinene op. Han lod nu kalde paa Moderen og sagde: „Tag din Søn!“ Hun faldt ned for hans Fødder, bøiede sig til Jorden, og hun tog sin Søn og gik ud.

En anden Gang kom Elisa til Gilgal, da der var Hungersnød i Landet, og Prophetlærlinge vare forsamlede hos ham; en af dem gik ud for at samle Urter, og han fandt vilde Ranker og samlede sit Klæde fuld af vilde Agurker, som han kogte i Gryden. Men da Mændene spiste deraf, raabte de: „Døden er i Gryden!“ og de kunde ikke spise det. Men han kastede Meel i Gryden, og der var intet Skadeligt i den. — Ved en anden Leilighed bragte en Mand fra Baal=Salisa under Hungersnøden den Guds Mand 20 Bygbrod af den første nye Afgrøde foruden stødt Korn i en Pose, og han sagde: „Sæt det for Folket, at det kan spise.“ Men hans Tjener svarede: „Hvorledes skal jeg sætte det for 100 Mand?“ Da sagde han: „Giv Folket det, for at de kunne spise; thi saa siger Herren: De skulle spise, og der skal blive tilovers.“ Og de spiste og levede efter Herrens Ord.

Naaman, en Feltherre hos Kongen af Syrien, var spedalsk. En ung israelitisk Pige, som var bortført i Fangenstab af Syrerne, tjente Naamans Hustru. Denne Pige sagde: „Gid min Herre var hos Propheten i Samaria; saa vilde han blive skilt af med sin Spedalskhed.“ Naaman meddeelte det til sin mægtige Herre, der ikke blot tilod ham at reise derhen, men endog gav ham store Foræringer med, og et Brev til Israels Konge, hvori han opfordrede denne til at befrie Naaman for hans Spedalskhed. Da Israels Konge læste dette Brev, sønderrev han sine Klæder og spurgte, om han var Gud, der kunde give Død eller Liv. Men Elisa lod ham vide, at man skulde sende Syrereren til ham, for at denne skulde erkjende, at der endnu var en Prophet i Israel. Naaman kom nu i

et stort Optog for Elisas Dør, og Elisa sendte strax Bud til ham og lod ham sige: „Gaa og bad dig syv Gange i Jordan, saa skal du blive reen.“ Naaman fortørnedes herover og sagde: „Jeg troede, at han vilde komme ud til mig og paakalde Herrens, sin Guds, Navn, og ved at fare med sin Haand over Stedet stille mig af med Spedalskheden. Ere ikke Floderne i Damask bedre end alle Bæde i Israel?“ Men hans Tjenere sagde: „Kjære Fader! dersom Propheten havde forlangt noget Vanskeligt af dig, saa vilde du have gjort det; hvor meget mere nu, da han siger til dig: Bad dig, saa bliver du reen.“ Naaman badede sig nu syv Gange i Jordan og blev strax ganske reen. Glad vendte han tilbage til Propheten for at takke ham og tilbød ham kostbare Gaver, idet han sagde: „Nu veed jeg, at der er ingen Gud paa hele Jorden uden i Israel.“ Men Elisa sagde: „Saa sandt Herren lever, jeg tager ingen Gaver; drag hen i Fred!“ Men Gehasi ilede efter Naaman og sagde: „Min Herre har sendt mig for at sige dig, at der er kommet to Prophetlærlinge, og han beder dig at give dem et Centner Sølv og to Klædninger.“ Naaman gav ham to Centner, som Gehasi tog og hemmeligt bragte ind i Huset. Men Elisa gav ham strax tilkjende, at han vel vidste, hvad Gehasi havde gjort, og at derfor Naamans Spedalskhed skulde hænge ved ham og hans Afkom evindeligt. Da nu Gehasi gik bort fra Propheten, var han hvid som Sne af Spedalskhed.

I en Krig, som Syriens Konge paaførte Israel, aabenbarede Elisa Israels Konge Allet, hvad der foretoges i Syrernes Leir. Opbragt derover spurgte Syriens Konge sine Folk, hvo af dem der holdt med Israel og altid røbede hans Planer. En af hans Krigsfolk svarede da: „Ingen af os, min Herre Konge; det er Propheten Elisa, der fortæller, hvad du taler i dit Sovestue.“ Saa lod Syriens Konge Byen Dothan, hvor Elisa opholdt sig, heelt indeslutte, for at fange ham. Elisas Tjener gik ud tidlig om Morgenens, og da han saae Staden omringet, raabte han: „Al, hvad skulde vi nu gjøre?“ Propheten svarede: „Frygt ikke, thi der er flere med os end med dem.“ Og Elisa bad Herren om at aabne hans Tjeners Øine, og denne saae nu hele Bjerget fuldt af Ald-

heste og Ildvogne rundt omkring dem. Disse og endnu flere Undergjæringer udførte Elisa saavel til Enkeltes som til hele Folkets Frelse.

109. Joram, Konge i Israel. Joram og Achasia, Konger i Juda.

(2 Kongernes Bog, Kap. 3. 6—8. 2 Krøn., Kap. 21. 22, 1—9.)

Joram, Achabs anden Søn, Achasias Efterfølger, blev Konge over Israel i Judas Konge Josaphats 18de Aar (se ovenfor S. 189) og regjerede i 12 Aar. Om han end ikke var saa ugudelig som hans Forældre, gjorde han dog, hvad der var ondt i Herrens Vine. For atter at undertvinge Moabiterne, der efter Achabs Død vare faldne fra, sendte han et Budskab til Judas Konge, Josaphat, som ogsaa tilligemed sin Vasal, Kongen i Edom, kom ham til Hjælp. De besluttede at drage til den edomitiske Ørken, der grændsede op til Moabiternes Land, og hvorfra de derfor bedst kunde angribe disse. Efter at Hæren havde draget omkring i syv Dage, havde den og Dyrene intet Vand at drikke, saa at den israelitiske Konge udbød: „Ak! Herren har kaldet os tre Konger for at give os i Moabs Haand.“ Men Josaphat spurgte: „Er her ingen guddommelig Prophet, saa at vi kunne raadspørge Herren ved ham?“ De henvendte sig derpaa til Elisa, som sagde til Israels Konge: „Hvad har jeg med dig at bestille? Gaa til din Faders og Moders Propheter! Sandeligen, naar jeg ikke agtede Josaphat, vilde jeg ikke værdige dig noget Blik.“ Herpaa forkyndte han dem, at Gruberne i Dalene, skjøndt det ikke skulde regne, vilde blive fyldte med Vand, og at Herren vilde give dem Seir over Moab. Det skete, som han sagde, og da Moabiternes Hær saae Vandet, som i Morgensolens Straaler faldte et rødtligt Skjær, sagde de: „Det er Blod, de fremmede Konger have ødelagt hinanden. Op, Moabiter, til Bytte!“ Men da de kom til Israeliternes Leir, bleve de aldeles slagne, og deres Stæder erobrede og ødelagte.

Noget Tid efter beleirede Syrerne atter Samaria, og Hungersnøden var stegen i den Grad, at, da Kongen gik forbi paa Muren, raabte en Kvinde til ham og sagde:

„Hjælp mig, min Herre Konge!“ Men han svarede: „Hjælper Herren dig ikke, hvorfra skal jeg da skaffe Hjælp? Fra Eaden eller fra Vinpersen? Hvad fattes dig?“ Hun svarede: „Denne Kvinde sagde til mig: Giv din Søn hid, saa ville vi spise ham idag, og imorgen ville vi spise min Søn. Saa togte vi min Søn og spiste ham; men da jeg nu forlangte hendes Søn for at spise ham, saa havde hun skjult ham.“ Da Kongen hørte dette, sønderrev han sine Klæder, ilede til Elisa og sagde: „Se, dette Onde kommer fra Herren; hvorfor skal jeg fremdeles haabe paa ham?“ Elisa svarede: „Imorgen ved denne Tid skal et Maal Meel i Samaria kun koste een Sekel, og to Maal Byg een Sekel.“ Da en Hovedsmand indvendte: „Om end Herren lader regne Frugt fra Himlen, kan dette dog ikke skee“, svarede Elisa: „Du skal see det med dine Øine, men ikke nyde deraf.“ — Paa samme Tid befandt fire Spedalske sig udenfor Samarias Porte, da de efter Loven ikke maatte komme ind i Byen. De sagde til hverandre: „Om vi gaae ind i Staden, maae vi døe; det Samme vil hænde os, naar vi blive her; lader os derfor hellere gaae over til Syrernes Leir, muligen lade de os leve.“ I Astenstumringen udførte de deres Beslutning, og forbausedes ikke lidet ved at finde Telte, Lastdyr og en Mængde Fødemidler, uden at træffe paa et Menneſke. Herren havde nemlig ladet Syrerne høre en Varm, som af en vældig Krigshær, og i den Formening, at Israel havde leiet ægyptiske og phœniciske Hjælpetropper imod dem, bleve de grebne af en saa stor Skræk, at de iilksomt flygtede bort, efterladende Alt i Leiren. De Spedalske underrettede strax Portvagten derom. Men Joram, som troede, at det var en Krigslist af Syrerne, udsendte først Speidere, for at overbevise sig om deres Flugt, og da disse vendte tilbage og bekræftede de Spedalskes Udsagn, tillod han Folket at plyndre Syrernes Leir, og stillede Hovedsmanden, der havde draget Elisas Udsagn i Tvivl, paa Vagt ved Porten. Trængselen blev imidlertid saa stor, at Hovedsmanden blev nedtraadt af Folket og døde. — Imedens Elisa under Joram søgte at modarbejde Ugudeligheden i Israels Rige, tilintetgjorde Jorams Svoger, der ogsaa hed Joram og var Konge i Juda Rige, de af hans Fader trufne

Foranstaltninger. Han var gift med Athalia, Achabs og Jeshabels onde og ugudelige Datter, og betegnede sin Thronbestigelse med at lade sine Brødre dræbe og med at indføre Afgudsdyrkelse. Uagtet Propheten Elias, der sandsynligviis havde mærket Jorams onde Sindelag, da denne endnu var sin Faders Medregent, sendte ham en advarende Skrivelse, vedblev han dog at gjøre, hvad der var ondt i Herrens Vine. Snart blev han plaget med Krig; Edom løstrev sig aldeles, Philisterne og Araberne faldt ind i Riget og dræbte endog Jorams Sønner paa den yngste nær, og han selv piintes i to Aar af en smertelig Sygdom i sine Indvolde, indtil de gik ud af ham og han døde, ikke savnet af Noget. Han fulgtes i Regjeringen, som i Alt hvad der var ondt, af sin Søn Achasia, der aldeles lod sig styre af sin Moder Athalia, som forførte ham til Ugudelighed.

110. Jehu udrydder Achabs Huus. Athalias Grusomhed og Død.

(2 Kongernes Bog. Kap. 8, 7—29. 9—11.

2 Krøn., Kap. 22—23.)

Imidlertid blev den skriftte Konge Benhadad den Anden dræbt af sin Tjener Hasael, som blev Konge i hans Sted. For at bekriige denne, en af Israels farligste Fjender, drog Joram, Konge i Israel, i Forening med sin Søster søn Achasia, Konge i Juda, til Ramoth i Gilead. Joram, som blev saaret, maatte imidlertid forlade sin Hær og vende tilbage til Israel, for at lade sig helbrede. Snart efter kom ogsaa Kong Achasia derhen for at besøge ham. Da sendte Elisa en Prophet til Israels Krigshær, for at salve dens Anfører Jehu til Konge. Propheten udførte dette og forkyndte ham i Herrens Navn, at han skulde udrydde hele Achabs Slægt. Saa snart dette rygtes iblandt Krigsfolket, hylkede de ham som Konge, og Jehu steg strax til Hest med en Afdeling af Hæren og drog til Israel. Da Taarnvægteren saae dem komme, meldte han det til Joram. Denne sendte flere Bud for at erfare Jehus Hensigt; men da de ikke vendte tilbage, førte han ham imøde og traf ham paa Naboths Mark, hvor han spurgte ham, om Alt stod sig godt. „Hvorledes er det muligt,“ svarede Jehu, „saalænge din Moder Jeshabels Afguderier og For-

førelser endnu vedbare?" „Forræderi!" tilraabte Soram Judas Konge, og tog Flugten, men Zehu skød en Pil efter ham, traf ham, saa at han sank død ned, og hans Lig blev kastet paa Naboths Mark. Derpaa rykkede Zehu videre frem til det kongelige Slot, hvor Kongemoderen Zesabel, smykket og sminket, saae ud af Vinduet og tilraabte ham: „Gik det Simri godt, som dræbte sin Herre?" Da befalede han endeel Drabanter at sthrte hende ned; dette skete, og hendes Blod bestænkede Muren og Hesten, og han red over hende. Omfider da man vilde begrave hende, fandt man kun hendes Hjerneskål, Fodder og Hænder, idet Hundene havde spist hendes Kjød, saaledes som det var forkyndt ved Thishbiteren Elias. Derefter bleve alle Achabs Efterkommere, 70 i Tallet, dræbte. Under Forgivende af at ville feire en Offerfest for Baal, lod Zehu alle Baals Præster forsamle sig, iførte Høitidsdragt, og derpaa nedhugge; deres Afgudsbilleder bleve opbrændte, og Templet forvandlet til en Gruusdyngge. Ogsaa Achasia, Judas Konge, der, ved at see Soram myrdet, havde taget Flugten, blev indhentet og dræbt, og da Zehu mødte flere af Achasias Frænder, lod han dem alle henrette. Da Athalia, Achasias Moder, som ganske havde sthret ham, fik at vide, at hendes Søn var død, og da ingen af hans Afkom var gammel nok til at bestige Thronen, bemægtigede hun sig strax Regjeringen og lod alle Kongens Sønner rydde afveien. Dog lykkedes det Josabath, Achasias Søster, der var gift med Ypperstepræsten Jojada, at frelse Achasias aargamle Søn Joas, ved hemmelig at bortføre ham til- ligemed hans Amme, medens Dronningen troede ham dræbt tilligemed de andre Brindser. Jojada holdt ham skjult indtil hans syvende Aar; da fattede han Mod og talte til Landets Ypperste om at sætte Joas paa Thronen. Dette iværksatte de ved at fremstille Joas i Templet, og under Folkets Jubelraab at salve ham til Konge. Athalia, som hørte Folkets Frydstrig, sthrtede til, trængte ind i Templet og skreg: „Oprør! Oprør!" Men Jojada lod hende føre ud af Templet, og da hun kom til Slotsporten, blev hun dræbt af Folket. Herefter lod Jojada Folket aflægge det Løfte, at de vilde tjene Herren, og de nedbrøde alle Baals

Støtter; Joas besteg Thronen til Folkets Glæde, og den sande Gudsdyrkelse begyndte paany.

111. Joas, Konge i Juda, og Jehu, Konge i Israel;
deres Sønner og Sønnesønner.

(2 Kongernes Bog, Kap. 12—14, 22. 15, 1—7. 2 Kron.
Kap. 24—26.)

Joas var kun syv Aar gammel, da han blev Konge i Juda (i Jehus syvende Regjeringsaar), og han regjerede i 40 Aar. Han gjorde, hvad der var Herren til Behag, saa længe Jojada levede. Dog blev Afgudsdyrkelsen paa Høiene ikke affsaffet, og Folket offrede endnu paa dem. Templet, der var forfaldet, lod han udbedre, hvortil Folket bragte sine Bidrag, som det nedlagde i en Kiste med Gul i Laaget, der var anbragt ved Siden af Brænderofferets Alter. Men efter Jojadas Død blev Joas forledet af de Store i Landet til at tillade Afgudsdyrkelsen, og Herren blev fortørnet paa Juda og Jerusalem. Forgjæves lod Propheternes Røst, de vilde ikke høre paa dem. Da kom Herrens Aand over Sacharia, Præsten Jojadas Søn, og han dadlede frimodigt deres Træfald og forkyndte dem Herrens Straf. Men de sammensvore sig imod ham, og stenede ham paa Kongens Befaling, der ikke kom den Kjærlighed ihu, som Sacharias Fader Jojada havde viist imod ham. I Døden sagde Sacharia: „Herren seer til og vil straffe det.“ Dette gik snart i Opfyldelse; Hasael, Shriens Konge, paaførte Joas en svær og ødelæggende Krig, hvorfra han vel kjøbte sig fri ved at udløvere Templets og Kongeborgens Skatte; men hans egne Tjenere sammensvore sig imod ham, medens han var syg, og myrdede ham paa hans Leie for at hævne Sacharias Drab. Hans Søn Amasiah blev nu Konge. Denne lod sin Faders Mordere strax henrette, men lod deres Børn blive ilive, ifølge Lovens Bud, at Børn ikke skulde døe for Forældrenes Brøde (5 Mosebog, 24, 16). Han leiede sig Krigsfolk fra Israel for at føre Krig mod Edom; men da en Guds Mand advarede ham imod at forbinde sig med Billeddyrkerne, lod han dem gaae hjem igjen, og Herren gav ham Seir over Edom. Men derpaa opstillede han de kostbare Gudebilleder, som han havde taget til Bytte, i

Jerusalem, og Herren lod ham sige gennem en Prophet: „Hvi søger du de Guder, der ikke kunne frelse deres eget Folk?“ Han svarede: „Og hvem har sat dig til Kongens Raadgiver?“ hvorpaa Propheten forkyndte ham, at Herren vilde ødelægge ham. Stolt af Seiren over Edom begyndte Amaziah derpaa en Krig med Israels Konge, men blev Joas's, Jehu's Sønnens, Fange.

I Israels Rige havde nemlig imidlertid Jehu regjeret, der vel udryddede Baalsdyrkelsen, men vedligeholdte Jeroboams Billedtjeneste, hvorfor han plagedes af Syrerne, der fratog ham Gilead. Det Samme var Tilfælde under hans Søn Joachas og hans Sønnens Joas. I hans Tid faldt Propheten Elisa i en Sygdom, hvoraf han ogsaa døde. Under denne besøgte Joas ham og græd ved hans Dødsleie. Da bød Propheten ham at tage Bue og Pile og aabne Vinduet mod Øst og skøde. „Det er en Frelsens Pils fra Herren mod Syrerne, du skal slaae dem“, sagde Propheten, og opfordrede nu Kongen til at slaae de andre Pile mod Jorden, og Joas gjorde det tre Gange; da sagde Elisa: „Har du gjort det fem eller sex Gange, havde du slaaet Syrerne, indtil de vare ganske tilintetgjorte; men nu skal du kun slaae dem tre Gange.“ Disse Ord gik i Opfyldelse, og Joas fratog igjen Benhadad den Tredie, Hazaels Efterfølger, alle de Stæder, denne havde frataget hans Fader Joachas. Dengang var det, at Amaziah sendte Bud til Israels Konge, for at udæsse ham til Kamp. Joas lod ham svare: „Tornebusten paa Libanon sendte Bud til Libanons Ceder og lod sige: Giv min Søn din Datter tilægte; men et vildt Dyr paa Libanon kom og nedtraadte Tornebusten. Du har slaaet Edom, derfor hovmoder du dig; behold Vren og bliv hjemme, hvorfor vil du bringe Ulykke over dig og Juda?“ Men Amaziah vilde ikke høre; det kom til Kamp, Juda blev slaaet, og Israels Konge tog Amaziah til Fange, indtog Jerusalem og sløifede endeel af dens Mure. Han tog alle Skatte, der fandtes i Templet og i Slottet, samt Gidsler med til Samaria. Efter at han havde regjeret i 16 Aar, døde han og fulgtes af sin Søn Jeroboam. Men Amaziah levede endnu 15 Aar efter Joas's Død; da blev der indgaaet en Sammenfærgelse imod ham, han flygtede og blev dræbt undervejs.

Hele Juda Folk valgte nu Asariah (Ussiah), der var 16 Aar gammel, til Konge. Han regjerede i 52 Aar, frhgtede og dyrkede Gud, og Herren gav ham Lykke, og han blev en mægtig Herfter, der holdt en øvet Hær og befæstede Riget. Men herover hovmodedes hans Hjerte, og han gik endog ind i Templet for selv at bringe Røgofferet. Ypperstepræsten tilraabte ham: „Det tilkommer ikke dig, Ussiah, men kun Præsterne af Arons St.“ Kongen blev vred, men idet han vilde bringe Røgofferet, slog Spedalskhed ud i hans Pande for Præsternes Dine, og de sthyndte sig med at bringe ham ud af Herrens Huus. Indtil sin Dødsdag maatte han nu leve affondret i et Shgehuus, og hans Søn Jotham sthyrede Landet og Folket.

112. Det israelitiske Riges sidste Konger og Undergang.

Jotham og Achas, Konger i Juda. Samaritanerne.

(2 Kongernes Bog, 14, 23—29. 15—17. — 2 Krøn., Kap. 27—28.)

Jeroboam den Anden, Joas's Søn, regjerede i Israel i 41 Aar, og gjorde, hvad der var ondt i Herrens Dine; thi han afholdt sig ikke fra de Shyder, som Jeroboam, Nebats Søn, havde forført Israel til at begaae. Forgjæves prædikede Propheter, som Hosea og Amos, imod Afgudsdyrkelsens Affshelighed, imod de Fornemmes Overmod og imod de Fattiges Undertrykkelse, hvilke Laster havde taget overhaand, da Jeroboam var bleven mægtig. Denne erobrede igjen de tabte Landstrækninger, som Herren havde lovet det ved sin Prophet Jonas. Herren saae nemlig Israels store Nød, og vilde ikke, at Israels Navn ganske skulde udslættes, derfor hjalp han dem ved Jeroboam. Efter hans Død opstod Forvirring, Riget forfaldt, og neppe var hans ugudelige Søn Sacharia bleven Konge, førend Herrens Ord til Jehu opfyldtes, at hans Esterkommere kun i fjerde Led skulde sidde paa Thronen; thi 6 Maaneder derefter blev Sacharia i Folkets Paashyn dræbt af Sallum. Denne regjerede kun i een Maaned, da Menachem dræbte ham og blev Konge i hans Sted. Da brød Phul, Asshriens Konge, ind i Israel, men Menachem løskjøbte sig ved en Skat. Efter en treaarig Regjering døde Menachem, og hans

Søn Phekajah fulgte ham. Han regjerede i 2 Aar og gjorde ligeledes, hvad der mishagede Herren; derpaa blev han dræbt af sin Feltherre Phekah, som var Konge i 20 Aar. I hans Regjeringstid kom Thiglath-Pileser, Assyriens Konge, og tog Gilead, Galilæa og hele Landet Naphthali i Besiddelse, og slæbte Indbyggerne med til Assyrien.

I det andet Aar af Phekahs Regjeringstid blev Jotham, Assiahs Søn, Konge over Juda; han regjerede i 16 Aar og gjorde, hvad Ret var i Herrens Dine. Hans Søn Achas fulgte ham i Regjeringen; han var meget ugudelig, gik i de israelitiske Kongers Fodspor og offrede endog sin egen Søn til Moloch. Under ham drog Rezin, Syriens Konge, og Phekah, Israels Konge, imod Jerusalem for at beleire Staden, men de kunde ikke indtage den. Achas og hele Folket forfærdedes, og Herren bød Propheten Esaias (ישעיהו), der alt i Assiahs Dødsaar havde begyndt sin prophetiske Virksomhed, at sige til Kongen: „Vær rolig og frygt ikke for disse to rygende Brande; deres Plan skal ikke lykkes.“ Men Achas, der ikke vilde stole paa Gud, sendte Bud til Assyriens Konge, Thiglath-Pileser, om at staae ham bi, uagtet Esaias advarede ham, da netop det assyriske Rige vilde blive Judas Undergang. Førend imidlertid Assyrerne vare komne til Hjælp, havde Syrerne slaaet Judæerne, og Israeliterne havde tilføiet dem et stort Nederlag. Phekah dræbte 120,000 Judæer og bortførte 200,000 Kvinder og Børn i Fangenskab. Men da han kom til Samaria, gik Herrens Prophet Dded ham og Hæren imøde og tiltalte dem saaledes: „Herren, Eders Fædres Gud, har formedelft sin Brede givet Juda i Eders Hænder, og I have myrdet dem saa grusomt, at det naaer Himlen, og nu ville I ogsaa gjøre deres Børn til Slaver; have I endnu ikke paadraget Eder Skyld nok for Gud? I hører mig, bringer de Fangne tilbage, ellers er Herrens Brede over Eder.“ Nogle Høvdinge blandt Ephraimiterne opfordrede nu Krigsfolket til at adlyde Propheten, hvorpaa de gave de Fangne Klæder, bespiste dem og sendte dem tilbage. Men Israel fremturede i Synd. Da kom Thiglath-Pileser, som efterat have angrebet Damask, dræbt Rezin og erobret hele Syrien, fratog Israel

en stor Deel af Riget og førte Indbyggerne bort til Asyhrien.

Phekah selv blev myrdet under et Oprør af Hosea. I ni Aar var Israels Rige uden Regent, indtil Hosea blev Konge. Han blev angreben af Salmanassar, Thiglath-Pileser's Efterfølger, som gjorde ham til sin Vasal. Men da Salmanassar mærkede, at Hosea indlod sig i en Sammenbærgelse med Kongen i Egypten og ikke sendte ham den aarlige Skat, overfaldt han Landet. Efter tre Aars Beleiring blev Samaria erobret, Hosea lagt i Fænger, og Israeliterne bortførte til Asyhrien, hvor man anviste dem Boliger. Saaledes endte det israelitiske Rige, og Herren forskød Israel for dets Ugudeligheds Skyld, da de forstædede Herrens Pagt — Alt, som Herren havde ladet dem forkynde ved Moses og de andre Propheter.

Istedetfor de bortførte Israeliter sendte Salmanassar Hedninge fra Babel og andre Provindser (Ruthæer) til Samaria og de øvrige Byer i Israel. I Begyndelsen af deres Ophold her frygtede de ikke Herren, som derfor sendte Løver imellem dem. Dette blev meldt til Salmanassar, og han befalede, at en af de Præster, som vare bortførte fra Samaria, skulde vende tilbage for at lære disse Nybyggere, hvorledes de skulde dyrke Landets Gud; thi de levede i den falske Tro, at hvert Land havde sin særegne Gud. Dette skete, men ikke desto mindre vedbleve de dog at dyrke hver sine Afguder. De frygtede Herren, men dyrkede ogsaa deres Afguder, saa at der hos dem fandtes en Sammenblanding af Guds frygt og Afgudsdyrkelse, hvori deres Børn og Børnebørn, Samaritanerne, fulgte dem.

113. Ezechias.

(2 Kongernes Bog, Kap. 18—20. 2 Krøn., Kap. 29—32. Esaias, Kap. 36—39.)

I Juda Rige gif det Ahas, som Esaias havde forudsagt ham. Thiglath-Pileser kom vel, men plagede Landet istedetfor at hjælpe det, uagtet Ahas udtømte Tempel's Skatkamre for at betale den assyriske Konge Hjælpen. I sin Nød tog den feige og overtroiske Ahas sin Tilflugt til Syriens Guder, og tvang endog Alle, idet han lod

Templets Porte lukke, til at offre paa et nyt dertil opreist Alter, hvortil han havde faaet udført en Tegning og Model i Damask. Saa sørgeligt stod det sig med Juda netop henimod det israelitiske Riges Fald. Men til Lykke døde Ahas, som ikke blev anseet for værdig til at jordes i de kongelige Grave, 6 Aar før Israel fik sit sidste Stød, og Sønnen, den fromme Ezechias (יְחִזְקִיָּה) tiltraadte Regjeringen, 25 Aar gammel. Han søgte Herren af ganske Hjerter og vandrede i sin Stamfader Davids Bei med ganske Sjæl og Sind. Det første, han foretog sig, var, at han atter oplukkede Templet, lod tilintetgjøre alle Minde om den tidligere Afgudsdyrkelse, og sønder slog den fra Moses Tid bevarede Kobberslange, fordi Folket offrede Røgelse til den. Han indbød alle Præster til at rense sig og hellige Templet og atter at overholde Gudstjenesten. Tiden var for kort til at fuldbyrde alt dette inden Aarets første Maaned, og man besluttede da at holde Paaskefesten i den anden Maaned (Sjar). Ezechias indbød hele Juda og Israel, ved at sende Bude til dem med Breve, hvori han sagde: „Israeliter! vender Eder til Herren; saa vil han ogsaa vende sig til dem, der endnu ere frelst fra Assyrernes Haand. Væxer ikke som Eders Fædre, der vare troløse imod Gud, hvorfor han gav dem til Priis for Odelæggelse. Underkaster Eder Herren, kommer i hans Helligdom, som han til evig Tid har helliget; saa vil han vende sin Bredde fra Eder, thi han er naadig og barmhjertig.“ Endeel spottede og haanede Budene, Andre ydmygede sig og kom til Jerusalem; Festen blev holdt af en talrig tilstrømmende Mængde med stor Jubel. De Forsamlede vendte derpaa tilbage og sønder sloge Billedstøtterne, omhuggede Lundene, nedbrød Altrene paa Høiene, jaavel i hele Juda, som i nogle andre Stammer. Israels Riges Fald, som fulgte snart efter, maatte endnu mere bestyrke Juda i Gudsfrugt, og Ezechias havde alt afkastet den assyriske Konges Nag.

Otte Aar efter at Salmanassar havde odelagt Samaria, drog hans Efterfølger Sancherib med en stor Hær mod Juda og Ægypten, og indtog Judas faste Stæder. Ezechias undertastede sig ham i Forstningen og løstjøbte sig ved at betale ham Skat; men da han vel

mærkede, at det gjaldt Jerusalem, søgte han at befæste den hellige Stad og tilstoppe Vandkilderne udenfor Byen. „Væxer modige,“ tiltalte Kongen Folket, „skjelver ikke for Asshyrernes Konge og den store Hob, der er med ham; thi der er en større med os end med ham; med ham er en betydelig Hær, med os er Gud, som vil hjælpe os og føre vor Krig.“ Og Folket stolede paa disse Ord. Hvad man ventede, skete. Sancherib sendte under Anførsel af Rabshake en vældig Hær mod Jerusalem og lod sige til Ezechias: „Paa hvem stoler du, siden du vover at sætte dig op imod mig? Maaskee paa Ægypten, den støre Rørstav, der gjennemborer hver Haand, som støtter sig paa den? Eller paa din Gud? Er det ikke paa hans Befaling, at jeg kommer for at ødelægge Landet?“ Og til Folket raabte Sancheribs Herolde: „Væder Eder ikke daare af Ezechias og trøste med, at Gud skulde frelse Eder. Har da een af alle de andre Folks Guder kunnet redde deres Land af min Haand? Hvor skulde da Herren kunne frelse Jerusalem fra mine Hænder?“ Ved at høre et saa trodsigt, Gud forhaanende Sprog sønderrev Ezechias sine Klæder og gik ind i Herrens Tempel og bad: „O Herre, Israels Gud, som throner over Cherubim, du alene er Gud over alle Jordens Riger, du, som skabte Himlen og Jorden! O hør, se, hvorledes Sancherib haaner den levende Gud. Det er sandt, at Asshyriens Konger have ødelagt Lande og Folk og kastet deres Guder i Ild, fordi de ikke vare Guder, men Menneskehænders Gjerninger, Træ og Steen; men frels du os, o Herre, vor Gud! af hans Haand, for at alle Jordens Riger maae erkjende, at du er Gud.“ Ogsaa til Esaias havde han sendt Bud og opfordret ham til at bede for Folket. „Svarer Kongen,“ sagde Propheten, „saa siger Herren, der har bønhørt hans Bøn: Frygt ikke for det, du har hørt, at Asshyriens Hersker har haanet mig. Jeg skal nok give ham et andet Sind, saa at han skal vende tilbage til sit Land; og der vil jeg lade ham falde ved et Sværd.“ Samme Nat gik Herrens Engel gennem Fjendernes Hær og dræbte 185,000 Mand. Forfærdet ilede Sancherib tilbage til Niniveh, hvor han faldt for sine egne Sønners Sværd, og Asarhaddon blev Konge i Asshrien.

Paa denne Tid blev Ezechias dødsfyg, og Esaias forkyndte ham: „Saa siger Herren: Væstik dit Huus, thi du skal døe.“ Da vendte Ezechias sit Ansigt mod Væggen, brast i Graad og bad til Herren. Da lod atter Herrens Ord til Esaias: „Sig til Kongen: Jeg har hørt hans Bøn og seet hans Taarer, jeg vil helbrede ham; inden tre Dage skal han atter gaae ind i Herrens Tempel, og jeg vil lægge femten Aar til hans Liv.“ Og dette Tilfagn stadfæstedes paa Kongens Begjæring ved et Under-tegn. Da kom der Sendebud til ham fra Kongen i Babylon med Foræringer og Breve. Ezechias glædede sig meget herover og var forfængelig nok til at vise Sendebudene alle sine Skatte og sit Huses Herlighed. Atter traadte Esaias frem for ham og sagde: „Hør Herrens Ord! Den Tid vil komme, da Alt skal føres til Babylon; der skal Intet blive tilbage, og dine egne Efterkommere skulle være Tjenere i den babiloniske Konges Palads.“ Ezechias sagde: „Godt er det Herrens Ord, du har talt; thi der skal dog blive Fred og Sikkerhed i mine Dage.“

114. Manasse, Amon og Josias.

(2 Kongernes Bog, Kap. 21—23. 2 Krøn., Kap. 33—35.)

Ezechias sov hen til sine Fædre, og hans Søn Manasse blev Konge. Han var 12 Aar gammel og regjerede 55 Aar. Han indførte al Slags Afgudsdyrkelse, offrede sine egne Børn til Moloch, ja opreiste endog Billedstøtter i det hellige Tempel, og forførte saaledes Folket til at handle værre end Hedningene. Herrens Sendebud, Propheterne, som varslede den kommende Straf, lod han ihjelslaae. Da lod Herren ham, henimod hans Regjerings Ende, falde i en asyrist Hærs Haand, som bortførte ham, bunden med Kobberlænker, til Babylon. I denne Nød bad han ydmygt til Herren, som bønhoerte ham og bragte ham tilbage til Jerusalem. Manasse søgte nu at gjøre godt igjen, hvad han havde forbrudt, sønderhuggede Gudebillederne og opreiste igjen Herrens Alter. Efter hans Død kom hans ugudelige Søn Amon, 22

Nar gammel, til Regjeringen; men han blev efter 2 Nars Forløb dræbt i en Sammensværgelse af sine Tjenere. Folket straffede hans Mordere, og Sønnen, den gudfrægtige Josias, der kun var 18 Nar gammel, kom paa Thronen. Nu sad der igjen en Mand efter Guds Hjerte paa Davids Throne. Hvor ung han end var, saa søgte han dog Gud, og saasnart han var bleven gammel nok til kraftfuldt at kunne styre Landet, begyndte han at rense Juda og Jerusalem fra de støbte og udstaarne Billeder, samt at gjenopreise, hvad der var forfaldet ved Templet. Men ved at rydde op i Herrens Huus, fandt Præsten Hilkias Herrens ved Mose givne Lovbog. Den blev nu forelæst for Kongen. Men da han hørte Lovbogens Ord, sønderrev han sine Klæder og befalede Ypperstepræsten Hilkias at adspørge Herren; thi han sagde: „Herrens Brede maa være stor imod os, fordi vore Fædre ikke adlode denne Bogs Ord.“ De gif til Prophetinden Hulda, ved hvem Herren lod forkynde: „Fordi dit Hjerte er blødgjort ved de Ord, du har hørt, og du har yndmiget dig, saa vil jeg lade dig samles til dine Fædre med Fred, saa at dine Dine ikke skulle see den Ulykke, som jeg vil bringe over dette Land og dets Indbyggere — Alt, som skrevet staaer i denne Bog.“ Josias bestræbte sig da endnu mere for at ordne Alt igjen efter Herrens Lovbog; han holdt en stor Folkeforsamling, i hvilken han tilligemed hele Folket sluttede en Pakt for Herrens Aasyn om at vandre i alle hans Veie, og lod alle Minder om Afgudsdyrkelsen nedbryde og opbrænde. Hans Omforg strakte sig ud over Judas Grændser; thi han lod Guldkalven tilintetgjøre, Alteret i Bethel nedbryde, Benene fra Gravstederne hente og opbrænde, og der skete, hvad Propheten havde forkyndt Jeroboam (se S. 178). Og da han derefter vendte tilbage til Jerusalem, blev der holdt en Paaskfest med saadan Heitidelighed og Jubel, som ikke havde fundet Sted siden Samuels Dage.

Imidlertid havde Babylonierne (ogsaa kaldet Chaldæere) under Nabopalassar erobret Assyrien og hævet sig til en stor og frygtelig Magt. Den ægyptiske Konge gjorde derfor et Tog imod Babylon, og Josias, som vilde holde sig til Babylon, rykkede frem mod Egypten, men i Slaget ved Megiddo blev han rammet af en Piil, hvoraf han døde.

Under dyb Sorg blev han begravet, og Jeremias digtede en Klagesang over ham.

115. Joachas og Jojakim. Propheten Jeremias.

(2 Kongernes Bog, Kap. 23, 31—37. Jeremias, Kap. 22.)

Folket valgte Josias's anden Søn Joachas (Sallum se Jerem. 22, 11. 12. Ez. 19, 4.) til Konge. Han var 23 Aar gammel og regjerede tre Maanedes. Pharao Necho affatte ham, lod ham fængsle og førte ham med sig til Ægypten; men i hans Sted satte han Josias's ældste Søn Eljakim, forandrede hans Navn til Jojakim, og gjorde ham til sin Vasal. I sine 11 Regjeringsaar gjorde han kun, hvad der var ondt i Herrens Øine, paalagde Folket svære Skatter og lod opføre pragtfulde Bygninger. Da fremtraadte Jeremias (יֵרֵמְיָהוּ) og sagde: „Ve den, som bygger sit Huus med Uretfærdighed og sine Sale med Uret, som lader sin Næste arbejde for Intet og ikke giver ham Løn, som siger: „Jeg vil bygge mig et stort Palads med herlige Sale, med store Vinduer, beklædt med Ceder, og skjønt malet.“ Mon du blev Konge, fordi du brammer med Cedertæ? Se, din Fader spiste og drak ogsaa, men han øvede Retfærdighed, og det gik ham godt. Han dømte i den Fattiges og Fortryktes Sag, derfor gik det ham godt. Mon dette ikke er at kjende mig? siger Herren. Men du har kun Dine og Sind for Binding, for at udgyde uskyldigt Blod, og for at øve Vold og Undertrykkelse. Derfor siger Herren om Kong Jojakim: Man skal ei sørge over ham: „Ve, min Broder, ve, Søster, ve, Herre, ve, hans Herlighed!“ Som Kvæg skal han jordes, slæbes ud og slanges hen langt udenfor Jerusalems Mure.“ Men uagtet ogsaa andre Propheter, som Zephaniah, havde bebudet den store forfærdelige Dag, da Herren vilde holde Dom over sit ugudelige Folk, virkede det dog kun lidt. De Fornemme deeltog i Kongens Ødselhed, falske Propheter smigrede for dem, Guds sande Propheter forfulgtes, ja, da Propheten Uria, som spaaede Byens og Landets Ødelæggelse, for at redde sig, var flygtet til Ægypten, lod Jojakim ham hente derfra og dræbe i Jerusalem. Selv Jeremias truede samme

Skjæbne; da han engang i Templets Forgaard forkyndte Byens og Templets Undergang for det forsamlede Folk, lagde det Haand paa ham og raabte: „Du skal døe.“ Frimodigen forsvarede han sig, men med Nød og neppe undgik han Døden, idet nogle af de Fornemste toge sig af ham. Jeremias ændsede ikke Spot, Haan og Trudsel, men vedblev at revse deres Ugudelighed og bebudede den gruelige Ødelæggelse, der forestod Juda Rige. Og hans Ord gik ogsaa snart i Opfyldelse.

116. Assyriens Undergang, som den forkyndtes af Propheterne.

(Jonas, 1—4. Nachum, 1—3. Zephania 2, 13—15.)

Da det assyriske Rige var i blomstrende Tilstand, men nedsunket i Laster, sendte Herren Propheten Jonas (יֹנָתָן), Amittahais Søn til den 3 Dagsreiser store og pragtfulde Stad Niniveh (נִינְוֶה), for at han skulde prædike der, da dens Ondskab var kommen for Herren. Men Jonas vilde unddrage sig denne Befaling og gik til Toppé (Taffa), hvor han gik ombord paa et Skib, der seilede til Tharsis (Spanien). Dog Herren sendte en Storm, saa at Skibet var nærved at knuses af Bølgerne. Søfolkene raabte i deres Angst hver til sin Gud, medens de fastede Fadningen overbord for at lette Skibet. Jonas derimod var gaaet ned i Skibsrummet, hvor han laa og sov. Da sagde Styrmanden til ham: „Hvor kan du sove? Op, paakald din Gud!“ De fastede nu Rod for at faae at vide, for hvis Skyld Ulykken var kommen over dem, og Roddet traf Jonas. De spurgte ham: „Hvad er din Bestilling? Hvorfra kommer du? Hvad hedder dit Fædreland, og af hvad Folk er du?“ Jonas svarede: „Jeg er en Hebræer, og jeg frygter Herren, Himlens Gud, som har gjort Havet og det Tørre. Kast mig overbord, saa lægger Søen sig; thi jeg veed, at denne store Storm er kommen over Eder for min Skyld.“ Efter at de forgæves havde søgt at naae Land, bade de Gud, at en Ulyktdigs Død ikke maatte tilregnes dem, hvorpaa de fastede Jonas overbord, og det oprørte Hav stillede sig strax. Men Jonas blev opslugt af et Søuhyrre, og i 3 Dage og 3 Nætter var han i Uhyrets Bug;

da bad han til Herren, og Herren lod ham faste i Land, og bød ham atter at gaae til Niniveh, den store Stad, og prædike der. Jonas gik derhen og forkyndte: „Om 40 Dage gaaer Niniveh under.“ Folket i Niniveh troede paa Gud, udraabte en Faste og gjorde Bød; selv Kongen ombjttede Purpuret med Sæk og Aske og opfordrede sit Folk til at omvende sig, hver fra sin onde Vej og fra sin Vold og Uret. Da Gud saae deres Gjerninger, at de vendte om fra den onde Vej, forbarmedes han over dem og skaanede dem. Dette mishagede Jonas, og fortørnet udbød han: „Tænkte jeg det ikke nok, da jeg endnu var i mit Land? Derfor flygtede jeg, fordi jeg vidste, at du er naadig og barmhjertig, langmodig og saare miskundelig. Saa tag da mit Liv fra mig; thi jeg vil hellere være død end leve.“ Herren svarede: „Er det rigtigt, at du er vred?“ Jonas gik nu ud af Byen og byggede sig en Hytte, for at see, hvad der vilde blive af Byen. Herren lod en Rikajon (et Undertræ) voxe op, der skyggede over Jonas's Hoved, hvorover han frydede sig overmaade. Men da sendte Herren en Orm, der gnavede Planten, saa at den visnede. Om Morgenen faldt Solens brændende Straaler paa Prophetens Isse, saa at han vansmægtede og atter ønskede sig Døden. Da sagde Herren til ham: „Du ynkes over en Rikajon, som du ikke har opelsket og ikke har haft nogen Nøie med, som i en Nat skød op og i en Nat forgik, og jeg, jeg skulde ikke ynkes over Niniveh, den store Stad, i hvilken der findes over 12 Gange 10,000 Mennesker, som ikke vide at skjælnes Høire fra Benstre, og dertil endnu en Mængde Dyr?“

Men slap nu end Niniveh dengang fra Undergang, saa skulde det assyriske Rige dog, efter at have underkuet Israel og Juda og paa dem fuldført Herrens Straffedom, tilintetgjøres, som det forkyndtes ved Propheten Nachum, (נחום) da Meder og Babylonier (Chaldæer) rykkede frem til det assyriske Riges Ødelæggelse: „Herren er langmodig og stor af Kraft, dog lader han ikke Noget ustraffet. Bjerger skjælve for ham, Høie henfælte, Jorden hæver sig for ham, Jordfredsen og dens Beboere. Forstyrrelsen¹⁾ rykker nu

¹⁾ Den medisk-chaldæiske Kær.

op imod dig ¹⁾); vaer Fæstningen, speid paa Veien, opbyd alle Kræfter. Thi Herren vil atter reise Jakobs som Israels Høihed, skøndt Ransmænd have plyndret dem og ødelagt deres Kviste. Se, jeg er over dig, siger Herren Zebaoth, dine Stridsvogne vil jeg opbrænde i Ild, og Sværdet skal fortære dine unge Løver. Se Blodstaden ²⁾), der er fuld af Rov og Løgn! Se, jeg kommer over dig, siger Herren Zebaoth, og vil gjøre dig til Bedersfhyggeslighed. Dine Hyrder sove, Assurs Konge, dine Ypperste slumre, dit Folk spredes paa Bjergene, og Ingen samler dem. Der er ingen Vindring for dit Saar, din Skade er ulægelig, Alle, som høre om dig, klappe i Hænderne over dig; thi over hvem gif ikke din Ondskab altid ud?" Ligeledes forkyndte den samtidige Prophet Zephaniah (זפניה): „Herren strækker sin Haand mod Nord, udsletter Assur, gjør Niniveh til et Øde, en Ørken lig. Hjørde skulle ligge midt i den, og Flokke af alstensk Dyr, Pelikaner og Vindsviin paa Søileknapperne, Skrig skulle høres gjennem Vinduesgitteret, Gruus skal ligge paa Dørtærskelen. Saa skal det gaae den overmodige Stad, som boede trygt og tænkte i sit Hjerte: Jeg, og Ingen uden mig. Hvorledes er den dog bleven til en Ørken, et Leie for vilde Dyr? Hvo, som gaaer forbi den, skal fløite og slaae med Haanden.“

Efter at Assyrien var faldet, blev ogsaa Pharaos Necho, Ægyptens Konge, slaaet af Nebukadnezar, Babels Konge, i Slaget ved Karchemis, og Babylonien var nu den herskende Magt.

117. Jojakim dør. Kong Jojachin bortføres med en stor Deel af Folket til Babylon. Profheterne Jeremias og Ezechiel.

(2 Kongernes Bog, Kap. 24, 1—17. 2 Kron., Kap. 36. Jerem., Kap. 24. 25. 26. 29. 36. Ezech., Kap. 1, 1—3.)

Efter deres Seir over Ægypten rykkede nu Chaldæerne (Assim), dette grusomme, vilde, behændige Folk (som Habakuk 1, 6—8. skildrer det), imod Juda. Da forkyndte Jere-

¹⁾ Assyriens Konge.

²⁾ Niniveh.

mias: „I 23 Aar har jeg aarle og sildig talt til Eder, men I vilde ikke høre mig, heller ikke de andre Propheter, Herren sendte til Eder; derfor, saaledes siger Herren, vil jeg sende efter Nordens Folkfærd, efter Nebukadnezar, min Tjener, og lade dem komme over dette Land og dets Indbyggere, at de skulle ødelægge dem og gjøre dem til Gru og Spot, og Folket skal tjene Kongen af Babel i 70 Aar. Men naar disse Aar ere omme, vil jeg besøge Kongen af Babelon og ødelægge Chaldæerne.“ I Jojakims femte Regjeringsaar holdtes der en Faste for at anraabe Herren om Hjælp imod Chaldæerne. Jeremias kaldte da Baruch, der skrev alle Herrens Ord, som Jeremias havde talt til ham, i en Bogrulle, og han bød Baruch at oplæse den for Folket i Templets Forgaard. Baruch gjorde saaledes; men da Rullen senere blev oplæst for Kongen, tog han den og kastede den i Ilden. Da befalede Herren Jeremias at skrive en anden Rulle med alle Ordene i, og forkynde Jojakim, at Ulykken snart vilde ramme Juda, og at Kongens Lig da vilde blive hentastet ubegravet. Da nu Nebukadnezar kom til Jerusalem, underkastede Jojakim sig ham; men efter tre Aars Forløb faldt han igjen fra ham. Herren sendte nu Chaldæernes, Syrerne, Moabiterne og Ammoniternes fædne Hær imod ham for at ødelægge ham. Jojakim døde imidlertid, og hans Søn Jojachin blev Konge i hans Sted i sit attende Aar og regjerede i tre Maanedes, ligesaa ugudeligt som hans Fader. Paa denne Tid kom Kongen af Babel og beleirede Jerusalem. Under Beleiringen kom Nebukadnezar selv for Staden, og Jojachin gik ud til ham med hele sin Familie, sine Hærførere og Tjenere, og Babels Konge tog ham til Fange, og førte ham og hans Moder og hele hans Huus tilligemed de Ypperste i Landet, 10,000 i Tallet, og alle Sølv- og Guldkar bort til Babel. Blandt de Fangne befandt sig ogsaa Propheten Ezeiel (יְחֵזְקִיָּהּ), som dengang var 25 Aar gammel, og som senere ved Floden Chabor i Mesopotamien forkyndte Guds Ord for de Landsflygtige. Jeremias skildrede de Bortførtes Lod som misundelsesværdigt imod det, der skulde ramme de Tilbageblevne, og sendte en Skrivelse til de Fangne i Babel, hvori det hedder: „Saa siger Her-

ren Zebaoth, Israels Gud, til alle de Udvandrede i Fangerstabet, som jeg har bortført fra Jerusalem til Babel: Bygger Huse og beboer dem, planter Haver og spiser deres Frugt, tager Hustruer og avler Børn, formerer Eder i Landet og formindsker Eder ikke. Søger den Stads Bedste, som jeg har bortført Eder til, og beder til Herren for den; thi naar den har Fred, er der Fred for Eder. Vader Eder ikke bedrage ved falske Propheter, der spaae Eder Løgn i mit Navn."

Nebukadnezar satte Mattaniah, Zojachins Farbroder, paa Thronen under Navn af Zedekiah, efter at have ladet ham sværge Ehdighedsed.

118. Zedekiahs Regjering. Jerusalems Odelæggelse. Gedaljah.

(2 Kongernes Bog, Kap. 24. 18—25, 26. 2 Krøn., Kap. 36, 11—21. Jerem. 27—28. 34. 37—44. 52.)

Zedekiah var 21 Aar gammel, da han blev Konge, og regjerede i 11 Aar. Han gjorde, hvad ondt var i Herrens Dine, og bøiede sig ikke for Propheten Jeremias's Ord, som talte i Herrens Navn. I Zedekiahs fjerde Regjeringsaar kom Afsendinge fra Kongerne i Edom, Moab, Ammon, Tyrus og Sidon til Jerusalem for at indbyde Zedekiah til at indgaae et Forbund med dem mod Babel. Da bandt Jeremias sig, paa Herrens Befaling, et Nag om sin Hals, og rakte ogsaa et til enhver af Afsendingene, for ved dette Sindbillede at tilkjendegive, at de skulde underkaste sig Babels Vælde. Dengang adlød Kongen ham, men snart efter lod han sig forføre af bedrageriske Svømmere til at bryde sin Ed og indgaae et Forbund med Ægypten. Saa skete det, at Nebukadnezar paa den 10de Dag i den 10de Maaned, i Zedekiahs niende Regjeringsaar rykkede frem for Jerusalem, beleirede Staden og opkastede en Vold omkring den. I sin Nød sendte Kongen Bud til Jeremias, der forkyndte ham Undergang og raadede til Underkastelse. Zedekiah agtede imidlertid ikke derpaa, især da Pharao's Hær syntes at ville komme til Undsætning. Chaldæerne saae sig virkelig ogsaa nødsagede til at ophæve Beleiringen for at gaae Ægypterne imøde,

og i Jerusalem opfyldtes Alle af det Haab, at Faren var forbi. Men Jeremias bebudede Chaldaernes snarlige Tilbagekomst, Hunger, Pest og Ild. Han selv vilde, imedens Chaldaerne vare borte, drage ud af Jerusalem og begive sig til sin Fødested Anathoth, men blev greben i Porten og bestyldt for at ville løbe over til Fjenden, og derfor kastet i et underjordisk Fængsel, hvor han forblev i længere Tid, og Herren styrkede ham ved trøsterige Spaadomme (se Jerem. 30. 31. 32). Snart vendte Chaldaerne tilbage, og indeslattede paany Byen. Zedekiah adspurgte i Hemmelighed Jeremias, men Herren forkyndte ham atter ved Propheten, at han vilde falde i Babels Haand. Da Jeremias ved denne Leilighed sagde: „Hvad har jeg syndet imod dig og dine Tjenere, siden I kaste mig i dette Fængsel?“, befalede Zedekiah, at han skulde bevogtes i Fængselets Forgaard og daglig faae et Brød, saa længe man endnu havde Brød. I dette mildere Fængsel, hvor Folket havde Afgang til Propheten, udbrod denne: „Saa siger Herren: Se, jeg forelægger Eder Livets og Dødens Bei: hvo der forbliver i denne By, skal døe ved Sværd, Hunger eller Pest; men hvo der gaaer over til Chaldaerne, skal leve; thi Byen skal falde i Babels Hænder.“ Forbittrede herover fordrede Høvdingerne af Kongen Jeremias's Død, fordi han gjorde Folket modløst. Kongen svarede: „Han er i Eders Hænder; thi Kongen formaaer jo Intet imod Eder.“ De toge da Propheten og kastede ham i en dyb Grube, der var fuld af Dynd. Der vilde han have fundet sin Død, hvis ikke en Æthiopier, som var Hofbetjent, ved sin Bøn havde udvirket, at Jeremias paany blev flyttet hen i Fængselets Forgaard. Hersfra lod Kongen ham endnu engang hente, da Fortvivlelsen i Byen bestandig tog til, og talte med ham i største Hemmelighed, men forbød ham at lade sig mærke med, at han havde talt med ham. Jeremias gjentog, at Kongen kun ved frivilligt at overgive sig til Babylonierne vilde undgaae Faren, og tilkjendegav ham den sørgelige Skjebne, som ventede ham, naar Chaldaerne toge Byen med stormende Haand.

Jerusalems Nød var imidlertid stegen til det Yderste; Beleiringen havde alt varet i 18 Maanedes, og Hungers=

nøden var saa stor, at Mange faldt døde om paa Gaden, og Mødre fortærede deres Børn. Paa den 9de Dag i den 4de Maaned brød Fjenden ind i Byen¹⁾. Zedekiah flygtede om Natten med sine Krigsfolk ad en hemmelig Vej, men blev greben af Chaldaerne ved Jericho. De bragte ham for Nebukadnezar, der lod hans Børn dræbe for hans Dine, og derpaa ham selv blinde og i Kobberlænker føre bort til Babel, for at han ikke skulde see dette Land, i hvilket han dog maatte døe (Ezek. 12, 13). Fire Uger senere, den 7de i den 5te Maaned (efter Jeremias 52, 12 paa den 10de Dag²⁾), kom Nebusaradan, Nebukadnezars Feltherre, til Jerusalem, sløifede Staden og satte Ild paa alle Paladser og paa Herrens Tempel; alle hellige Redskaber, der havde noget Værd, bleve bragte til Babylon. De, som havde undgaaet Sværdet, bleve førte bort i Landflygtighed, undtagen nogle saa af de fattigste Indbyggere, som man lod blive tilbage for Viinavlens og Agerdyrkningens Skyld. Ogsaa Jeremias blev frigiven, og det blev overladt til ham selv, om han vilde drage med til Babel, hvor Nebukadnezar vilde vise ham Yndest, eller blive i sit Fædreland. Jeremias foretrak det Sidste, uagtet han saaledes maatte blive Vidne til de voldsomme Optrin og Sammerscener, som han skildrer i sine Klagesange. Han begav sig til Mizpah til Gedaljah (גְּדַלְיָהוּ). Denne fromme Mand havde nemlig Nebukadnezar indsat som Statholder over de Folk, der bleve tilbage i Juda. Saasnart Flygtningene, der havde skjult sig i Bjergklosterne, fik det at vide, kom de til Gedaljah. Han forsikrede dem med Ed, at de ikke havde Noget at frygte, og at det vilde gaae dem godt, naar de kun vilde blive den babiloniske Konge

¹⁾ Denne Dag ihukommes i Synagogen ved Fasten paa den 17de Dag i den 4de Maaned (אָשֶׁר בַּחֹמֶשׁ), paa hvilken Dag Jerusalem anden Gang i det andet Tempels Tid blev indtaget af Romerne.

²⁾ Nogle mene, at Byen brændte i tre Dage, og at Templet blev stukket i Brand den 9de Dag i den 5te Maaned (אָשֶׁר בַּחֹמֶשׁ), der ansees som Hoveddagen for Udslæggelsen. Paa samme Dag skulle ogsaa Romerne have ødelagt det andet Tempel.

troe. Men i den syvende Maaned kom en Høvding, Ismael, med ti Mand og dræbte Gedaljah og de Mænd, der vare hos ham. Men da Sochanan og de øvrige Høvdinger hørte, hvad Ismael havde gjort, droge de imod ham, og han maatte flygte. Da nu Sochanan og hans Folk maatte frygte, at Chaldaerne vilde tage Straf for det begaaede Drab, besluttede de at drage til Ægypten. Dog henvendte de sig først til Jeremias, og kaldte Herren til Vidne paa, at de vilde følge hvert Ord, Herren vilde lade dem sige ved ham. Propheten forkyndte dem, at de skulde blive i Landet, hvor det vilde gaae dem godt, hvorimod Ulykke og Død vilde vente dem i Ægypten. Men de kaldte ham en Vagneprophet, ilede til Ægypten og tvang ogsaa ham til at følge med. Ogsaa her lod Prophetens formanende Røst til dem, at de ikke heller der vilde undgaae Chaldaernes Sværd, da de hengave sig til Afgudsdyrkelse; men hans Advarsler vare forgjæves. Efter al Sandsynlighed døde Jeremias i Ægypten.

IX. Jøderne i det babyloniske Fangenskab og deres Tilbagereise.

119. Daniel og hans Venner ved det babyloniske Hof.

(Daniel, Kap. 1—2.)

Blandt de fornemme Jøder, som Nebukadnezar havde ladet bortføre til Babylon, lod han ved sin øverste Hofbetjent udsøge nogle unge smukke Mennesker med Forstand paa al Viisdom og Kundskab, for at de skulde undervises i Chaldaernes Skrift og Sprog, og saa gjøre Tjeneste ved Hoffet. Blandt de Udvalgte vare Daniel (דניאל), Chananiah, Mischael og Asariah, hvis Navne Overhofbetjenten forandrede til Beltsazar, Sadrach, Mesach og Abed-Nego. Kongen lod dem anvise Mad og Viin fra sit eget Bord, men Daniel vilde ikke besmitte sig ved de Retter, der bødtes dem, og bad derfor om kun at faae Grøntsager at spise og Vand at drikke. Huushovmesteren frygtede, at det skulde gaae ud over ham selv, hvis Kongen fik at see, at de unge Mennesker saae daarligere ud end deres Tævninge; men Daniel bad ham om kun i ti Dage at gjøre et Forsøg; og se, da de ti Dage vare omme, trivedes de bedre

og faae smukkere ud end de Andre. Og saa i Kundskab og Viisdom overgik disse fire Ynglinge alle de Andre, Kongen havde ladet undervise, og han tog dem i sin Tjeneste. I sit andet Regjeringsaar havde Nebukadnezar en Drøm, der meget foruroligede ham. Han lod derfor alle Maa- gere, Stjernethydere og Vise kalde, for at de skulde sige ham baade Drømmen, der var gaaet ham af Minde, og dens Udtydning. De svarede, at de umuligt kunde ud- tyde Drømmen, naar Kongen ikke sagde dem den. Men han bød, at de skulde hugges i Stykker og deres Huse gjøres til Møddinger, hvis de ikke sagde ham Drømmen og dens Betydning. „Det kan intet Menneſke paa Jor- den“, svarede de, hvorover Kongen blev saa fortørnet, at han bød, at alle Vise i Babel skulde dræbes. Da Daniel fik dette at vide, udbad han sig en kort Frist, og fortalte saa sine Venner Sagen, for at de med ham skulde bede Himlens Gud om den Naade, at aabenbare ham Hemme- ligheden, og Herren tilkjendegav ham den i et Syn om Natten. Daniel lovpriſte Herren og sagde: „Lovet være Herrens Navn fra Evighed til Evighed; thi hans er Viisdommen og Magten. Han omſkifter Tid og Stund, affætter Konger og indſætter Konger, giver Vise Viisdom og Forſtandige Forſtand; han aabenbarer det Dybe og Skjulte, han veed hvad der er i Mørket, og Lyſet boer hos ham. Dig, mine Fædres Gud, lover og priſer jeg, fordi du har givet mig Viisdom og Kraft, og kundgjort mig, hvad vi bade om, og forklaret os Kongens Sag.“ Derefter lod han sig melde hos Kongen og sagde til ham: „Den Hemmelighed, ſom Kongen ſpurgte om, kan ingen af Jordens Vise kundgjøre dig; men der er en Gud i Him- len, ſom aabenbarer Hemmeligheder, og han har kundgjort Kongen, hvad der vil ſkee i de ſidſte Dage, og mig blev Hemmeligheden aabenbaret, ikke fordi jeg er viſere end alle Andre, men for at Kongen ſkal faae Udtydningen at vide, og du faae dit Hjertes Tanter forklarede. Du faae et ſtort Billede med overordentlig Glands foran dig, og det var forfærdeligt at ſee paa. Dets Hoved var af fiint Guld, dets Brøſt og Arme af Sølv, dets Bug og Læn- der af Kobber, dets Been af Jern, og dets Fødder deels af

Jern og deels af Leer. Da saa du en Steen løsreven, ikke af Menneſſekhænder, der traf Fodderne og knuſte dem. Derpaa knuſtes baade Jernet, Leret, Kobberet, Sølvet og Guldet, og blev ſom Avner i Voen, Vinden blæſte det bort; men Stenen, ſom havde knuſt Billedet, blev til et ſtort Bjerg og fyldte hele Jorden. Det var Drømmen, og nu hør Udtydningen: Du Konge, Kongernes Konge, hvem Himlens Gud har givet et ſtort og mægtigt og herligt Rige, — du er ſelv det Hoved af Guld. Men efter dig ſkal der opſtaa et andet Rige, ringere end dit, og derefter et tredje Rige, ſom er af Kobber, ſom ſkal herſke over hele Jorden. Og det fjerde Rige ſkal være haardt ſom Jern, og ligesom Jern knuſer og hamrer Alt, ſaa ſkal dette Rige knuſe og ſønderſlaa Alt. Men at du ſaa Fodder og Lær, ſom deels vare af Jern og deels af Leer, det betyder, at Riget for en Deel ſkal worde ſtærkt, for en Deel ſkrøbeligt, og at du ſaa Jernet blandet med Leer, betyder, at Menneſſeſtammer ville blande ſig, men ikke ſmelte ret ſammen indbyrdes, efterſom Jernet ikke kan blandes ſammen med Leret. Men i de ſamme Kongers Dage ſtifter Himlens Gud et Rige, ſom i al Evighed ikke ſkal forgaae, og hvis Herredømme ikke ſkal gaae over til et andet Folk; det ſkal knuſe og gjøre Ende paa alle diſſe Riger, men det ſelv ſkal beſtaa til evig Tid. Det er den ſtore Steen, ſom du har ſcet rive ſig løs. Den ſtore Gud har kundgjort Kongen, hvad der ſkal ſkee i Fremtiden; thi ſikker er Drømmen og tilforladelig dens Udtydning." Da ſaldt Nebukadnezar paa ſit Anſigt og bøiede ſig for Daniel, og udbød: „Sandelig, Eders Gud er Guders Gud, Kongers Herre og Hemmeligheders Aabenbarer, efterdi du har funnet aabenbare denne Drøm." Derpaa ophøiede Kongen Daniel, gav ham mange ſtore Gaver, gjorde ham til Statholder over hele Landſkabet Babel og til øverſte Forſtander over alle Viſe i Babel. Paa hans Begjæring beſkikkedes imidlertid hans Venner til at foreſtaa Statholderskabet, og han ſelv blev ved Hoffet.

120. De tre Mænd i den gloende Dvn. Nebukadnezars Vanvid.

(Daniel, Kap. 3. 4.)

Nebukadnezar lod engang opreise et stort Guld=billede, og bød, at alle Embedsmænd skulde overvære dets Indvielse, og saasnart de hørte Lyden af Instrumenterne og Sangen, skulde de alle falde ned og tilbede Afguds=billedet, og hvo som ikke gjorde det, skulde øieblikkelig kastes i en gloende Ildovn. Folket gjorde, som Kongen havde befaleet; men derefter traadte nogle Chaldæer frem for Kongen, og anklagede Bøderne, nemlig Sadrach, Mesach og Abed=Nego, der ikke agtede hans Befaling og ikke tilbade Billedet. Da opflammedes Kongens Vrede, han sendte efter dem, og han truede dem med at kaste dem i den gloende Ildovn, hvor ingen Gud vilde kunne redde dem. De svarede: „Se, vor Gud, som vi dyrke, er mægtig nok til at redde os, og om han end ikke vilde, saa vid, at vi ikke dyrke Afguder og aldrig ville tilbede det Guldbillede, du har reist.“ Nu bleve de bundne og kastede i Ovnen, som var hedet saa overordentligt, at Vuen dræbte de Mænd, der kastede dem i den; og da Kongen kom for at see til dem, forfærdedes han og raabte: „Kastede vi ikke tre Mænd bundne i Ovnen, men jeg seer fire gaae rundt i Ilden, og den fjerde seer ud, som han var en Engel!“ Han traadte derpaa nærmere til Ovnen og raabte: „I, den høieste Guds Tjenere, gaaer ud!“ Og strax kom de ud, og alle Stormænd flokkedes om dem og saae, at ikke et Haar paa deres Hoveder var svedet. Da sagde Nebukadnezar: „Lovet være Eders Gud, der sendte sin Engel og frelst sine Tjenere, som i Tillid til ham satte deres Liv i Fare for ikke at tilbede en anden Gud. Saa giver jeg den Befaling, at Enhver, af hvad Folk, Stamme eller Tungemaal han end er, der taler bespotteligt om deres Gud, skal hugges i Stykker, og hans Huus gøres til en Mødding, efterksom der ikke er nogen Gud, der kan frelse saaledes.“

Men det Hovmod, som hans store Rige og de mange Seire havde vakt i Nebukadnezar, bemægtigede sig ham snart igjen, og atter drømte han om „et stort og vældigt Træ, der pludseligt, efter Himlens Villie, omhuggedes

indtil Stubben", hvilken Drøm Daniel udlagde saaledes, at Kongen skulde ydmyges for sit Hovmod's Skyld, og udstødes af Menneskenes Samfund og boe mellem Øhrne paa Marken. Et Aar derefter udbrod Nebukadnezar, ved at overskue sin pragtfulde Kongestad: „Er det ikke det store Babel, som jeg har bygget til Kongesæde ved min stærke Magt og til min Gres Forherligelse?" Men neppe havde han udtalt dette, før han blev affindig, og han levede en Tid som Markens vilde Øhr. Men da Tiden var omme, fik han sin Forstand igjen, og han kundgjorde denne Tildragelse for alle Folk, og sagde: „Nu priser og ophøier jeg Himlens Konge, hvis Gjerninger alle ere Sandhed og hvis Veie ere Retfærdighed, som kan ydmyge dem, der vandre i Hovmod.“

121. Daniel under Belsazar og Darius.

(Jeremias, Kap. 52, 31—34. 27, 7. Daniel, Kap. 5. 6.)

Nebukadnezar døde, og Tiden var kommen, da det vældige Rige, der, som Jeremias (51, 20) siger, havde været „en Hammer i Herrens Haand til at knuse Følkene med", skulde straffes for sin Ondskab mod Zion og ødelægges. Landet var allerede indviklet i en Krig med Medien, da Evilmerodach, en Vellystling, blev Konge. Han frigav Kong Bojachin, efter at han i 37 Aar havde været i Fængsel, og anviste ham den første Plads blandt Fyrsterne. Men han regjerede kun faa Aar, og Belsazar, der langt overgik ham i Yppighed, kom dernæst paa Thronen. Cyrus (כורש), Anføreren for den medisk-persiske Krigshær, Kongen af Mediens Søstersøn, var allerede rykket frem til midt ind i Babylonien, og beleirede Hovedstaden; men Belsazar tilligemed hans Folk levede i Tryghed, de anjaae Kongestaden med dens høie og faste Mure for uindtagelig, og spottede derfor den magtige Beleirer og overlode sig til de vildeste Glæders Ruus. Belsazar foranstaltede endog et Gjæstebud, hvortil han indbød 1000 Stormænd. Da han nu, beruset af Vinen, var bleven overmodig, befalede han, at man skulde bringe de hellige Aar, som Nebukadnezar havde borttaget fra Tem-

plet i Jerusalem, og Kongen og hans Stormænd, hans Hustru og Medhustru drak af dem og priste deres Afguder. Men i den samme Stund kom nogle Fingre af en Menneſtehaand tilſyne og ſkrev lige overfor Lyſekronen paa Bæggen. Kongen ſaae Haanden, ſom ſkrev, og ſkiftede Farve, og hans Knæ ſloge mod hinanden. Forgjæves ſendte han Bud efter alle ſine Viſe; Ingen kunde læſe eller udthde Skriften. Nu hentede man efter Dronningens Raad Daniel, hvem Kongen lovede ſtore Gaver og Op-høiſe. „Behold din Gave,” ſagde Daniel, „og giv Andre dine Foræringer. Jeg ſkal læſe Skriften og udthde den for Kongen. Saa vid da, o Konge: Den høieſte Gud gav din Fader Nebukadnezar Riger og Magt, Ære og Herlighed. Folketjærd ſkjalv for ham; han knuſte, ſlog ihjel og lod leve, han ophøiede og fornede, efterſom han vilde det. Men da han hovmode ſig, blev han ſtødt fra Thronen, og intet Menneſte vilde have Samqvem med ham, der var lig et Dyr, indtil han erkjendte, at den høieſte Gud har Magt over Menneſtenes Rige og ſætter over det, hvem han vil. Alt dette har du vidſt, og dog har du ikke ydmyget dig, men du ophøiede dig over Himlens Herre og drak af Tempelſs hellige Kar; derfor er denne Haand ſendt fra ham og denne Skrift tegnet: *Mene, Mene, Tekel, Upharſin*, og det er Ordenes Betydning: „*Mene*”, talt har Gud dine Regjerings Dage og gjort Ende derpaa; „*Tekel*”, veiet er du paa Vægtſkaalen og funden for let; „*Peres*”, deelt er dit Rige og givet Meder og Perſer.” Samme Nat trængte Chyrus ind i Staden, og Belſazar blev dræbt.

Darius, Mederen, modtog Riget, da han var 62 Aar gammel. Under ham kom Daniel til ſtor Anſeelse; han var en af de 3 Landſhøvdinger, der vare ſatte over Landets 120 Statholdere, og Kongen tænkte paa at ſætte ham over hele Riget. Det vakte de Andres Skinkſyge, og de ſøgte at finde Noget hos ham, hvori han havde forſeet ſig imod Riget; men der fandtes ingen Brøde hos ham, hvorfor de ſagde: „Vi finde ikke noget Middel mod ham, uden at fange ham ved hans Troſtab imod Guds Lov.” De udvirkede derfor hos Darius en Befaling, at Enhver, ſom i 30 Dage anraabte en Anden end Kongen, ſkulde

fastes i Løvehulen. Men da Daniel fik det at vide, gik han op paa sit Huses Tagkammer, hvis Vinduer vare aabne mod Jerusalem, og faldt der, som han pleiede at gjøre, tre Gange om Dagen paa Knæ og bad og lovpriste Gud. Hans Tjender meldte det til Kongen, der forfæredes meget herover og gjorde sig Umage for at redde Daniel. Men Anklagerne mindede Kongen om, at efter Medernes og Persernes Lov kunde en engang given og af Kongen stadfæstet Befaling ikke forandres. Daniel blev nu fastet i Løvehulen, og en stor Steen blev væltet for Hulen, og Kongen satte sit eget og sine Stormænds Segl derfor, gik dernæst bedrøvet hjem og kunde hverken spise eller sove. Saasnart det grædede ad Dag, gik han igjen til Hulen, og raabte med ynkelig Røst: „Daniel! mon din Gud, som du altid tilbeder, har reddet dig fra Løverne?“ „Ja,“ svarede Daniel, „Herren har sendt sin Engel og frelst mig, fordi jeg er uskyldig.“ Da blev Darius meget glad og lod strax Daniel trække op af Hulen, men hans Anklagere kaste ned i den, og de bleve øieblikkelig sønderrevne af Løverne. Daniel, der nu havde flere tildeels meget dunkle Syner om de kommende Dage, levede herefter i uafbrudt Lykke, saavel under Darius's som under dennes Efterfølger Chrus's Regjering.

122. Jødernes Tilbagekomst fra Babel.

(2 Krøn., Kap. 36, 21—23. Esra, Kap. 1—6. Haggai, Kap. 1.)

I Perserkongen Chrus's første Regjeringsaar, da de 70 Aar, om hvilke Jeremias havde spaaet, vare fuldendte, vakte Herren Chrus's Aand, saa at han lod bekjendtgjøre over hele sit Rige, at Herren havde befaleet ham at bygge ham et Huus i Jerusalem, hvo af Guds Folk der vilde, maatte drage derop og bygge Herrens, Israels Guds, Huus, men hvo der blev tilbage, skulde understøtte de Tilbagevendende med Sølv, Guld, Gods og Kvæg som en frivillig Gave til Guds Tempel i Jerusalem. Omkring 50,000, nemlig Præsterne, Leviterne og Høvdingerne af Juda og Benjamin, reiste nu tilbage til Jerusalem under

Anførsel af Serubbabel (שְׂרָבְבֶל)¹⁾, til hvem Cyrus ogsaa havde ladet udløvere de hellige Sølv- og Guldkar, som Nebukadnezar havde bortført fra Herrens Tempel. Da den syvende Maaned (Tischri) nærmede sig, kom alle Israellitter fra de Stæder, de havde bosat sig i, sammen til Jerusalem. Ypperstepræsten Josva og Serubbabel opreiste nu et Alter, paa hvilket de daglige Offere bragtes, hvorefter Løvsalsfesten for første Gang blev fejret igjen. I det andet Aar i den anden Maaned efter deres Tilbagekomst lagde de Grundvolden til Templet under Præsternes og Leviternes Lovsange, ja hele Folket istemmede Jubelraab og lovede Gud for hans Miskundhed. Men mange Mænd, som havde seet det forrige Tempel, græd lydeligt, da dette Tempel grundlagdes for deres Dine, og Folket kunde ikke adstille de glade Fryderaab fra de Grændendes Røst, saa at den kun forstærkede Jubelraabet, der hørtes langt borte.

Da Samaritanerne (se Side 202) fik dette at høre, henvendte de sig til Serubbabel og sagde: „Vi ville bygge med Eder; thi vi dyrke den samme Gud som I, fra den Tid, da Asarhaddon førte os til dette Land.“ Men Serubbabel afflog deres Begjæring. Opbragte herover søgte Samaritanerne at forhindre Tempelbygningen, og udvirkede endog, at Cyrus's Efterfølgere, Ahasveros (Kambyses) og Artaxerxes (Smerdes) forbød Israelitterne at bygge Templet. Disse bleve nu lunke i deres Iver for at reise Helligdommen, og tænkte kun paa at bygge sig selv Boliger. Da optraadte Propheten Haggai (חַגַּי) og forkyndte: „Saa siger Herren Zebaoth: Dette Folk siger: „Tiden er endnu ikke kommen at bygge Herrens Huus.“ Men er det da Tid for Eder til at boe i panelede Huse, imedens dette Huus ligger øde? Røgger dog Mærke til Eders Veie! Bestiger Bjerget, henter Træ og bygger Tempel; jeg vil have Velbehag deri og vil forherliges, siger Herren.“ Ogsaa Propheten Sacharias (זַכְרְיָה) opmuntrede dertil. Nu lagde de paany Haand paa Templets Byg-

¹⁾ Serubbabel var Kong Zedoniah's (Zojachins) Sønneson, se 1 Krøn. 3, 17—19.

ning og arbejdede med Iver derpaa. Den persiske Statsholder berettede det til Darius Hystaspes's Søn, der imidlertid var bleven Konge. Ifølge et Brev til denne, lod han eftersøge i Arkiverne, og da Cyrus's Forordning angaaende Tempels Bygning fandtes, stadfæstede han den ikke alene, men bød endog, at Bygningen skulde fremsthyndes, og at de nødvendige Materialier skulde leveres Føderne. I Darius's sjette Regjeringsaar, den 3die Dag i Adar, 20 Aar efter Grundlæggelsen, blev Templet færdigt og indviet med stor Glæde. Derefter holdt alle Tilbagevendte den 14de Dag i 1ste Maaned Paaskefesten med stor Fryd, da Herren saaledes havde glædet dem og tilvendt dem Kongens Gunst, saa at han understøttede dem ved Tempels Opbyggelse.

123. Esther.

(Esthers Bog, Kap. 1—10.)

Det skete i Ahasveros's (Xerxes) Dage, der regjerede fra Hoddu (Indien) til Rusch (Æthiopien) over 127 Landstæder, i hans tredie Regjeringsaar, at han gjorde et Gilde i Susa for alle sine Fyrster og Tjenere, som varede et halvt Aar, og da det var omme, gav han Maaltid til Alle og Enhver i Byen, baade Store og Smaa, i syv Dage. Han viste sit Riges herlige Rigdom og sin Størheds pragtfulde Glands, og Vin strømmede i Overflodighed. Paa den syvende Dag, da Vinen havde opmuntret hans Hjerte, sendte han Bud til Dronning Vasthi, der paa samme Tid gjorde Gæstebud for Kvinderne, at hun skulde træde frem med Kronen paa Hovedet for Folket og Fyrsterne og vise sin Deilighed. Men hun vægrede sig ved at komme, hvorover Kongen blev meget opbragt, saa at han forskød hende, efter at have forelagt Sagen for en Forsamling af Fyrster, der forstod sig paa Lov og Ret. Da senere Kongens Brede havde sat sig, raadede hans Tjenere ham at samle de smukkeste Piger i hele Landet, for at Kongen kunde vælge en iblandt dem, der da som Dronning skulde træde i Vasthis Sted. Nu var der en Pige i Susa, ved Navn Mordechai (מֶרְדֳּכָי), som af Nebukadnezar var bleven bortført fra Jerusalem med de Fanger, der

tilligemed Judas Konge Zechonia kom i Fangenskab; han var Pleiefader for sin Farbroders Datter Hadasah, det er Esther (אֶסְתֵּר), en saare deilig Pige. Ogsaa hun blev bragt til Kongens Slot, og Ahasveros valgte hende til Dronning. Han gjorde et Gjaestebud i den Anledning og uddeelte Naadegaver; men Esther havde, efter Mordechais Befaling, ikke sagt, af hvad Folk og Slægt hun var. Mordechai gif daglig, allerede før Esther var bleven Dronning, udenfor Haremet, for at faae at vide, hvorledes Esther havde det. Engang, da han sad i Kongens Port, hørte han, at to af hans Dørvogtere havde lagt en Plan imod Kongens Liv. Han meldte det til Dronningen, der fortalte det til Kongen i hans Navn. Sagen blev undersøgt og befunden rigtig; begge Hofbetjentene bleve hængte, og denne Begivenhed blev optegnet i de kongelige Aarbøger.

Herefter ophøjede Kongen en Mand ved Navn Haman og beklædte ham med den højeste Værdighed. Alle Kongens Tjenere bøiede sig ned for Haman paa Kongens Befaling. Dette vilde Mordechai ikke, og Hofbetjentene, der gjentagne Gange havde tiltalt ham desangaaende, angav ham for Haman. Denne blev yderlig forbittret herover, men fandt det altfor ringe at hævnne sig paa Mordechai alene, og søgte at udrydde alle Jøder. I første Maaned, i Nisan, blev der nu fastet Lod (Pur) for Haman fra Dag til Dag og fra Maaned til Maaned, naar hans Forhavende skulde udføres, og Lodden faldt paa den tolvte Maaned, det er Adar. Derpaa anklagede han Jøderne for Kongen som et Folk adspredt mellem alle andre Folk, med egne Love, der ikke burde taales, og sagde, at det var raadeligst at myrde dem alle paa een Dag. Kongen gav sit Samtykke. Haman sendte nu Tilbude med Breve hele Riget omkring, „at alle Jøder skulde udryddes paa een Dag, nemlig paa den 13de i den 12te Maaned, den Dag, som han ved at faste Lod havde bestemt dertil.“ Overalt, hvor denne grusomme Befaling blev kundgjort, var der stor Sorg blandt Jøderne; ogsaa Mordechai iførte sig Sørgedragt og kom klagende og jamrende foran Kongeborgen. Forsærdet herover lod Esther ham spørge, hvorfor han sørgede. Mordechai meddeelte hende Hamans

rædsomme Anslag, og lod hende opfordre til at bede om Naade for sit Folk. „Der er 'en Lov,“ lod hun svare, „at hver den, som ufaldet gaaer ind til Kongen, skal dræbes, medmindre Kongen rækker sit Scepter ud imod ham.“ Herpaa lod Mordechai hende atter sige: „Bild dig ikke ind, at du alene vil blive frelst. Dersom du tier i en saadan Tid, saa ville Føderne faae Hjælp og Redning fra et andet Sted, og du vil omkomme; men hvo veed, om du ikke netop for denne Tids Skyld nu er bleven valgt til Dronning?“ „Saa lad da“, lod hendes Svar, „alle Føder i Susan komme sammen; faster og beder for mig tre Dage, og jeg vil ogsaa faste, og derpaa vil jeg gaae til Kongen. Omkommer jeg da, saa maa jeg omkomme.“

Paa den tredie Dag gik hun trostig til Kongen, der, saasnart han fik Die paa hende, naadig rakte Scepteret ud imod hende; hun nærmede sig og berørte Spidsen af det. Og Kongen sagde: „Hvad fattes dig, Dronning, og hvad er din Begjæring? var det endog Halvdelen af mit Rige, skal det gives dig.“ Hun bad da om, at Kongen tilligemed Haman vilde komme til et Maaltid, hun havde ladet tilberede. Kongen indvilgede og spurgte atter ved Maaltidet: „Hvad er din Begjæring? den skal bevilges; og hvad er din Bøn? var det endog Halvdelen af Riget, skal det skee.“ Da bad hun, at Kongen og Haman ogsaa den næste Dag vilde være hendes Gjæster. Glad og vel tilmode gik Haman bort, men blev rasende forbittret, da han saae Mordechai staae i Kongens Port, uden at røre sig af Stedet for ham; men han beherskede sig og gik hjem. Han sendte nu Bud efter alle sine Venner og fortalte dem og sin Hustru al den Ære og Høihed, der var bleven ham tildeel, men tilføiede: „Alt dette har intet Værd for mig, saa længe jeg maa see den Føde Mordechai sidde i Kongens Port.“ Da sagde hans Hustru og alle hans Venner, at han skulde lade reise en 50 Alen høi Galge, og tidlig den næste Dag sige til Kongen, at man skulde hænge Mordechai i den, og derefter kunde han glad gaae til Gildet med Kongen.

Samme Nat veg Sønnen fra Kongen, og han bød, at man skulde læse for ham af Aarbøgerne, hvor Alt, hvad der forefaldt, blev indført. Der fandtes optegnet, hvorledes Mordechai havde angivet Kongens to Dørvog-

tere, som havde søgt at lægge Haand paa Ahasveros. Da spurgte Kongen: „Hvad Ære og Værdighed er der viist Mordechai for dette?“ „Aldeles ingen“, lød Svaret. I samme Dieblis kom Haman for at tale til Kongen om at hange Mordechai. Men Kongen spurgte ham strax ved hans Indtrædelse, hvad der kunde gjøres for den Mand, Kongen vilde hædre? Og Haman, der mente, at det maatte være ham selv, Kongen tænkte paa, svarede: „En saadan Mand skal man ved en af de fornemste Fyrster isøre Kongens egne Klæder, give ham en kongelig Krone paa Hovedet, derpaa lade ham ride paa Kongens egen Hest, føre ham om i Byens Gader og udraabe foran ham: Saaledes skal man gøre ved den Mand, Kongen vil hædre!“ „Saa skynd dig“, sagde Kongen, „tag Hesten og gør saaledes ved Foden Mordechai, og lad intet mangle af Alt, hvad du har sagt.“ Haman maatte da udføre det og kom yderst bedrøvet hjem, hvor hans Hustru og Benner httrede, at, hvis Mordechai virkelig var af Jødeslægt, kunde Haman ikke undgaae, saaledes som han alt havde begyndt, ganske at falde for ham. Imedens de endnu talte, kom der Hofbetjente for at sige til Haman, at han hurtigt skulde komme til Esthers Gjaestebud. Ved dette gjentog Kongen tredje Gang Spørgsmaalet om hendes Forlangende, som han vilde opfylde, om det end gjaldt hans halve Rige. Esther svarede: „Dersom jeg har fundet Naade for dine Dine, o Konge, lad da mit Liv blive mig skjænket paa min Begjæring, og mit Folk paa min Bøn; thi vi ere solgte, jeg og mit Folk, til at ødelægges, ihjelslaaes og ombringes.“ „Hvem er det og hvor er han, som har sat sig for at gøre saaledes?“ spurgte Kongen. Hun svarede: „Det er denne grusomme, argjerrige Fjende, Haman.“ Denne forfædeds, og Kongens Brede opflammedes; og da en Hofbetjent fortalte, at Haman havde reist en Galge, for deri at hange Mordechai, som havde gjort sig fortjent af Kongen, sagde denne: „Hænger ham i den.“ Dette blev strax fuldbgyrdet, og Mordechai blev ophøiet i Hamans Sted til den Øverste i Landet. I Kongens Navn blev der nu udstedt en Befaling, hvorefter Jøderne ikke alene fik Lov til at forsvare sig, men ogsaa til at overfalde og

ødelægge deres Fjender, hvorved alle Øvrigheder i Provindserne skulde staae dem bi. Denne Befaling sendtes med Tilbud omkring i Landet. Alle vegne var der nu Glæde iblandt Søderne, og den Dag, paa hvilken de skulde udryddes, blev for dem en Frydedag.

Mordechai nedskrev alle disse Begivenheder og sendte Breve til alle Søder i Kong Ahasveros's Lande, „at de aarligen skulde høitideligholde den 14de og 15de Dag i Maanedens Adar, som de Dage, paa hvilke Søderne havde faaet Fred for deres Fjender, og som den Maaned, i hvilken deres Bedrøvelse var bleven til Glæde, deres Sorg til Fryd, hvorfor de skulde gjøre dem til Gildes- og Glædesdage, og Enhver sende Foræringer til sin Næste og Gaver til de Trængende“. Søderne vedtog Alt, hvad Mordechai saaledes havde tilskrevet dem om disse Dage, hvilke kaldes Purim (פּוּרִים), fordi Haman havde kastet Pur, det er Lod.

124. Esra.

(Esras Bog, Kap. 7—10.)

I Perserkongens Artasastas (Artaxerxes den Langhaandede) syvende Regjeringsaar drog den for sin Lovkyndighed berømte Lærde Esra (עֶזְרָא), en Efterkommer af Øpperstepræsten Aron, fra Babel til Jerusalem. Perserkongen udstedte en Skrivelse til den sær dygtige Skriftlærde i den himmelske Guds Lov, hvori han ikke blot gav Esra Fuldmagt til at drage til Jerusalem med alle dem, som frivilligt vilde følge ham, men ogsaa til at faae alt Fornødent, saavel til Reisen som til den rette Gudstjenestes Fornødhed, af det kongelige Skatkammer, samt til at be-
stikke Folket Over- og Underdommere, som vare kyndige i Guds Lov, for at undervise de Vankyndige, paa det at Alt maatte skee efter den himmelske Guds Befaling for hans Huns, og Herrens Brede ikke komme over Riget, Kongen og hans Børn. Esra, som havde vendt hele sin Hu til at granske i Herrens Lære, at øve den og undervise Israel i dens Bud og Forstrifter, anvendte al Flid for at forsamle Israels Øpperste, at de skulde drage med ham. En talrig Skare samledes hos ham, og ved Floden Ahava leirede de sig i tre

Dage, og her anordnedes en almindelig Fastedag, for at de kunde ydmøge sig for Gud og bede om hans Betskjærmelse paa deres Reise; thi Esra undsaae sig for at bede Kongen om en Krigshær til Beskyttelse, da han havde sagt til ham, at Guds Haand er over alle dem til det Gode, som søge ham, og hans Kraft og Brede over dem, som forlade ham. Efter 4 Maaneders Forløb kom de lykkeligt til Jerusalem, hvor de afleverede de fra Babylon medtagne Gaver samt Kongens Befalinger til Statholderen. Men Folkets Forstandere traadte frem for Esra med den Klage, at Folket og deriblandt selv Præster og Leviter havde taget sig Hustruer af de hedenske Nabofolk, og at Tyrsterne havde været de første til at begaae denne Troløshed. Ved at høre dette sønderrev Esra sine Klæder og sad dybt bedrøbet indtil Aftenofferets (Mincha) Tid; da fastede han sig paa Brød og bad: „O, min Gud! jeg blues, jeg skammer mig ved at opløfte mit Ansigt til dig, min Gud; thi vore Synder ere opvoxede over vort Hoved, og vor Brøde naaer op til Himlen. Du har ikke forladt os i vor Elendighed, men ladet os finde Velvillie hos Perserkongen, paa det at vi kunne vedligeholdes og gjenopreise Guds Tempel. Men nu, hvad kunne vi sige til vor Undskyldning, da vi igjen have forladt dine Bud? Ved Propheterne, dine Sendebud har du befalet os, at vi ikke skulle besvogle os med dette Lands affskyelige Folkeslag, fordi de have vanhelliget det ved deres onde Gjerninger; men se, vi have overtraadt denne Befaling. Maa du da ikke vredes paa os og ganske tilintetgjøre os uden Redning? Herre, Israels Gud! du er retfærdig. Ak, vi erkjende vor Brøde, og vi kunne ikke bestaae for dig.“ Imedens Esra bad saaledes, forsamledes en Mængde Folk omkring ham og brast i angerfuld Graad, hvorpaa han holdt en stor Folkeforsamling, i hvilken han med Streng-
hed skilte dem fra alle de hedenske Kvinder og Børn.

125. Nehemia.

(Nehemias Bog, Kap. 1—13.)

Tretten Aar efter Esras Ankomst til Jerusalem fik han en kraftig Medhjælper til sin gudfrøgtige Virksomhed i

Nehemia (נְהִמְיָא). Denne, der var Mundstjænk hos Kong Artasasta, fik gjennem sin Broder og andre Føder, der vare komne fra Juda til Susa, at vide, at Føderne levede der i Provindsen i stor Ulykke og Forsmædelse, og at Jerusalems Mure laae i Gruus og dens Porte i Afte. Nehemia tog sig det meget til Hjerter, sad og græd i nogle Dage, fastede og bad til Gud, at han vilde opfylde sit Tilsagn imod Israel, at, om det end havde forshyndet sig svært imod ham, vilde han dog samle dem, naar de omvendte sig til ham, og bad, at han vilde lade ham finde Naade hos Kongen. Da Nehemia derefter rakte Kongen Viin, bemærkede denne, hvor bekhymret han saae ud, og saasnart han fik Marsagen til Nehemias Sorg at vide, gav han ham Tilladelse til at reise til Jerusalem, og befalede, at der skulde gives ham al Understøttelse til denne Vyses Befæstning, samt indsatte ham til Statholder og sendte Hærførere og Ryttere med ham. Ved sin Ankomst til Jerusalem undersøgte han dens Mure om Natten, saa at Ingen kunde mærke Noget, hvorefter han opfordrede Folket til at forene sig med ham om at bygge paa Murene, for at de ikke længere skulde være til Spot, idet han sagde, at Herren visse- lig vilde lade det lykkes for dem. Alle lagde nu Haand paa Bæret. Men Sanballat, Samaritanernes Høvding, samt andre Tjender, som i Forstningen spottede over deres Foretagende, havde ikke saasnart seet Murene hæve sig, førend de besluttede at overfalde Jerusalem. Men Nehemia forekom deres Anslag ved at bevæbne Folket og lade dem skifte, saa at den ene Deel stod ved Arbeidet og den anden havde Vagt; men selv de, der arbeidede, bare Sværdet om Lænden, ja, gjorde Arbeidet med den ene Haand og holdt Vaabnene i den anden. Og Nehemia sagde: „Arbeidet er stort og vidtløftigt, og vi ere adspredte paa Murene langt fra hverandre; hvor I altsaa høre Hornet lyde, samler Edet der hos os; vor Gud vil stride for os“; den, som skulde blæse i Hornet, var bestandig ved Nehemias Side. De arbeidede nu fra Solens Opgang til Aftendæmringen, ja, Nehemia og hans Folk stiftede ikke engang Klæder. Hans Tjender søgte nu ved List at faae ham i deres Magt; men han gennemskuede hver Gang

deres List og undgik den Snare, de vilde lægge for ham, og endelig feiredes Indvielsen af de gjenopreiste Mure med Tak til Herren. Derpaa arbejdede Nehemia kraftigt paa at afhjælpe de Fattiges store Nød. Idet han sagde til de Rige: „Hvorfor tage I Renter, den Enne af den Anden?“, fik han dem til at frigive de Fattige, der lige imod Moselov tjente dem som Trælle, samt til at tilbagelevere de pantsatte Jordlodder og at eftergive Gjælden. Saaledes arbejdede han i 12 Aar, uden at modtage den for Statholderen bestemte Løn, som hans Formænd havde oppebaaret, skjøndt 150 Tøder, foruden endeel Hedninger, spiste ved hans Bord. Guds Naade udbad han sig som Løn. Herefter vendte han tilbage til det persiske Hof, som han havde lovet Kongen. Men efter nogen Tid bad han atter om Tilladelse til at reise til Jerusalem, for at udrydde endeel Uordener, som igjen havde indsneglet sig, saasom, at man ikke gav Leviterne og Tempeltjenerne den dem tilkommende Tiende, samt at Sabbathen vanhelligedes, idet Tøderne høstede, traadte Viinpressen og bragte alslags Byrder, læsede paa Åsler, til Staden, medens Thriere indførte Fisk og andre Varer, som de solgte til Tøderne om Hviledagen. Han ivrede imod alt dette og bød, at Jerusalems Porte skulde tillukkes fra Fredag Aften til Sabbathens Udgang.

Imedens Nehemia saaledes værnedes om Statens Forfatning og sørgede for Folkets udvortes Sikkerhed, og Malachias (מַלְאֲכִיָּהוּ), den sidste Prophets, formanende Røst lød i Juda, var Esra virksom med at belære og undervise Folket. Paa Nytaarsdagen forsamledes dette paa Torvet ved Vandporten og bad Esra om at læse for dem af Thora hen. Han oplæste fra om Morgenens til Middag saaledes, at Alle, saavel Mænd som Kvinder, kunde forstaae det. Han stod paa en Forhøining af Træ, omgivet af 13 fornemme Mænd, og da han aabnede Bogen for hele Folket, reiste dette sig, og da han lovpriste Herren, den store Gud, løftede Alle Hænderne og sagde: „Amen! Amen!“ Derpaa fortolkede han og andre skriftkyndige Mænd Guds Ord og udlagde for Folket, hvad de læste. Folket græd, da de hørte Guds Ord, hvorfor Nehemia og Esra sagde til dem: „Denne Dag er hellig for Herren, Eders Gud;

sørger og græder ikke, Fryd i Herren være Eders Styrke!" Den næste Dag samledes Stammefyrsterne, Præsterne og Leviterne hos Esra for at høre Thorahens Ord. Da hørte de Loven om Hyttefesten, som de herefter under Thorahens Oplæsning høitideligholdt i 7 Dage, samt Slutningsfesten paa den 8de Dag.

Paa den 24de Dag i den samme Maaned blev der holdt en almindelig Bods- og Fastedag, paa hvilken Leviterne mindede om Pagten, Herren havde sluttet med Abraham, samt hvorledes Gud indtil denne Dag havde viist sin uendelige Miskundhed i underlige Tegn og Gjærninger imod det gjenstridige Folk, og de opfordrede hele Forsamlingen til at lovprise Gud Herren fra Evighed til Evighed, at lovprise hans Herligheds Navn, som er ophøiet over al Lov og Priis. Og de indgik nu en edelig Pagt om at vandre efter Guds Lov, som han gav ved sin Tjener Mose, navnlig at de ikke vilde indlade sig i Ægteskab med fremmede Kvinder, ikke heller kjøbe om Sabbath- og Helligdagene af de fremmede Folk, der bragte deres Varer; at de vilde yde Tiende og aarlig Enhver en tredie Deel Sekel til Guds Husets Tjeneste, og endnu andre Forpligtelser; hele Pagten blev nedstreven, Fyrsterne, Præsterne og Leviterne beseglede den.

126. Inddeling ¹⁾

af den hellige Skrifts 24 Bøger.

I. Thora (Læren, Loven) eller Pentateuch, eller de fem Mosebøger תּוֹרָה

1. Den første Mosebog eller Genesis	בְּרֵאשִׁית
2. Den anden Mosebog eller Exodus	שְׁמוֹת
3. Den tredje Mosebog eller Leviticus	וַיִּקְרָא
4. Den fjerde Mosebog eller Numeri	בְּמִדְבָּר
5. Den femte Mosebog eller Deuteronomium	דְּבָרִים

II. Profheter נְבִיאִים

- A. Tidligere (første) Profheter נְבִיאִים רִאשׁוֹנִים
6. Josvas Bog	יְהוֹשֻׁעַ
7. Dommernes Bog	שׁוֹפְטִים
8. De to Samuels Bøger	שְׁמוּאֵל
9. De to Kongernes Bøger	מְלָכִים

- B. Senere (sidste) Profheter נְבִיאִים אַחֲרֹנִים
10. Esaias	יִשְׁעְיָהוּ
11. Jeremias	יֵרֵמְיָהוּ
12. Ezechiel	יְחֵזְקֵאל
13. De tolv smaae Profheter	תְּרֵי עָשָׂר

a. Hosea	הוֹשִׁעַ	g. Nachum	נַחֻם
b. Joel	יִזְחָל	h. Habakuk	חַבְקֻק
c. Amos	עָמוֹס	i. Zephania	צְפַנְיָה
d. Obadiah	עֻבְדִּיָּה	k. Haggai	חֲגִי
e. Jonas	יוֹנָתָן	l. Zacharias	זְכַרְיָה
f. Michas	מִיכָה	m. Malachias	מַלְאֲכִי

¹⁾ Efter Traditionen skal Esra (se Esra 7, 25. Neh. 8, 1—13) have sammenkaldt en Forsamling af 120 Lærde (הַקְדוֹלָה), hvori foruden ham og Nehemia de tre sidste Profheter skulde have taget Deel, og den maa have været i en lang Række af Aar, da Simon den Retfærdige (se Sirach 50) kaldes en af dens Levninger (Pirke Aboth 1, 2). Iblødt Andet skal den have gienneengaaet den forhaanden-

III. Skrifter eller Hagiographher כְּתוּבִים

14. Psalmerne	תְּהִלִּים
15. Salomons Ordsprog	מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה
16. Job	אִיּוֹב
17. Høisangen	שִׁיר הַשִּׁירִים
18. Ruths Bog	רוּת
19. Jeremias Klagesange	אֵיכָה
20. Prædikerens Bog	קֹהֶלֶת
21. Esthers Bog	אֶסְתֵּר
22. Daniel	דָּנִיֵּאל
23. Esras og Nehemias Bog	עֶזְרָא וְנְחֶמְיָה
24. De to Kronikernes Bøger	דְּבָרֵי הַכְּתוּבִים

værende National-Literatur, ordnet den og optaget deraf, hvad den betragtede for helligt. Den indbeelte det Samlede, eftersom den tillagde disse Skrifter en større eller mindre Grad af Hellighed, og ere da de fem Mosebøger den allerhelligste Deel, som Mose er den første Prophet, Propheterne den hellige Deel, og Hagiographerne den mindst hellige, fordi disse ikke maae betragtes som Propheter, men som Mænd, der vare opfyldte af guddommelig Begeistring (רִנָּה הַקֹּדֶשׁ).

Ifølge Talmud (Baba batha 14) skal Hagiographernes Rækkefølge ordnes saaledes: Ruth, Psalmerne, Job, Ordsprog, Prædikerens, Høisangen, Klagesange, Daniel, Esther, Esra og Nehemia, Kronikernes Bøger.

De 5 Bøger 17—21 kaldes ogsaa (חֲמִשָּׁה מְגִלֹת) de 5 Megiloth og ere ordnede, eftersom de læses i Synagogen, nemlig Høisangen paa Paaskefesten, Ruth paa Pintsefesten, Klagesangene paa den 9de Dag i Maanedens Ab (Mindedag om Templets Udslæggelse), Prædikerens Bog paa Løvsølsfesten, og Esthers Bog paa Purimsfesten.

I de fleste ikke-hebraiske Bibler indbeles de 24 Bøger efter deres Indhold i følgende Orden:

I. Historiske:

De 5 Mosebøger, Josvas Bog, Dommernes Bog, Ruths Bog, 2 Samuels Bøger, 2 Kongernes Bøger, 2 Kronikernes Bøger, Esras Bog, Nehemias Bog og Esthers Bog.

II. Poetisk=didaktiske:

Jobs Bog, Psalmerne, Salomons Ordsprog, Prædikerens Bog, Høisangen.

III. Prophetiske:

Esaias, Jeremias med Klagesange, Ezekiel, Daniel og de tolv smaae Propheter.

127. Om Apokrypherne.

Foruden de 24 hellige Bøger gives der nogle andre deels paa Græsk oversatte, deels oprindeligt i dette Sprog af græsktalende Jøder skrevne Bøger, som kaldes **Apokrypher** (ἀπόκρυφοι אֲפֻרְקָיִם), det er skjulte, ubekjendte eller hemmelige Skrifter. De benævnes saaledes, deels fordi Synagogen aldrig har anerkjendt dem som hellige, ei heller foiet dem til Samlingen af den hellige Skrift, ja, det var endog forbudt at læse dem eller lægge dem til Grund ved de offentlige Læreforedrag; deels ogsaa i Modsatning til de hellige Skrifter, der kaldtes de kanoniske (af det græske Ord κανών, en Rettesnor eller Regel til at rette sig efter i sin Tro og Vandel, eller, som Nogle antage, en autoriseret Fortegnelse, en Benævnelse, hvortil der dog ikke findes nogen tilsvarende paa Hebraisk). Da de imidlertid indeholde Meget, der er nyttigt og lærerigt, ere de tilføiede som Anhang til de fleste Bibeloversættelser, meest i følgende Orden:

- 1) Tobia's Bog, der beskriver, hvorledes en from Familie, som skal have levet paa Salmanassars og Sancheribs Tider, frelstes ved sin Hengivenhed i Gud, og viser, at den Fromme staaer i Guds Baretagt, og at de skulle frydes igjen, som bedrøves ved Guds Tugtelse.
- 2) Judith's Bog, der fortæller, hvorledes en from israelitisk Enke, Judith, skal have dræbt den assyriske Feltherre Holofernes og derved reddet den jødiske Stad Bethulia.
- 3) Viisdommens Bog. Et philosophisk-religiøst Skrift i Salomons Aand.
- 4) Sirachs Bog (Josva ben Sirach)¹⁾. En Samling af Sentenser og Betragtninger, som have megen Lighed med Salomons Ordsprog. Bogen skal oprindeligt være skreven paa Hebraisk og af Forfatterens Sønnesøn oversat paa Græsk.

¹⁾ Under dette Navn anføres den ofte i Talmud.

- 5) Baruchs Bog, der indeholder Trøstebreve, som Sere-
mias's Skriver (se Sereimias, Kap. 36) skal have til-
skrevet Jøderne.
- 6—7) De to Makkabæernes Bøger, der fortælle, hvor
grusomt den syriske Konge Antiochus Epiphane's be-
handlede Jøderne, og med hvilket Held de tappre
og heltemodige Makkabæere kæmpede for Religion og
Fædreland.

Foruden disse findes endnu nogle Tillæg til
Esfthers og Daniels Bøger, der ere af meget
ringe Betydning, nemlig:

- 8) Tillæg til Esfthers Bog, indeholdende Esfthers og
Mordechais Bønner.
- 9) Historien om Susanna og Daniel.
- 10) Om Bel i Babylon.
- 11) Om Dragen i Babylon.
- 12) Asariahs Bøn.
- 13) De tre Mænds Sang i den gloende Døn.
- 14) Manasse, Juda Konges, Bøn¹⁾.

128. Jobs Historie.

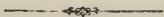
Jobs Bog, hvis Forfatter er ubekjendt (Mogle tilskrive
Mose den), har til Hovedemne at vise, at den Fromme
ikke bukker under i Lidelser, men erkjender, at Herrens
Veie ere uransagelige og fulde af Miskundhed, og at vi
derfor ikke ukjærligen maae fordømme den Lidende. Ud-
gaaende fra en i hiin Tid bekjendt Begivenhed fortæller
Digteren:

I Landet Uz levede en Mand, som hed Job (יֹב),
der var oprigtig og retskaffen, frygtede Gud og holdt
sig fra, hvad ondt var. Han havde 7 Sønner og 3
Døttre. Saa tidt hans Børn paa deres Fødselsdag
samlede sig til fælles Glæde, frembar den fromme
Fader et Offer for Gud; thi han frygtede, at Noget
af dem kunde have syndet og glemt Gud i deres

¹⁾ Foruden disse findes der i nogle Oversættelser ogsaa en
tredie Makkabæernes Bog og et Tillæg til Esra.

Glaude ved Festen. En Dag samlede Guds Børn for Herren, og Anklagelsens Engel (Satan) var ogsaa iblandt dem. Til denne sagde Herren: „Har du givet Agt paa min Tjener Job? Der er Ingen paa Jorden saa gudsfrygtig som han.“ Anklageren svarede: „Mon Job frygter Gud uden Aarsag? Har du ikke rigeligt velsignet ham? Men ræk din Haand ud og rør ved Alt, hvad han har, da vil han forlade sin Guds frygt.“ Da sagde Herren: „Alt, hvad han har, være i din Magt, kun maa du ikke lægge Haand paa ham selv.“ Da nu Jobs Børn engang vare forsamlede hos den ældste Broder, kom der et Bud, som forkyndte, at Sabæerne havde bortført hans Kvæghjorder og dræbt Hyrderne; medens det endnu talte, kom et andet med Efterretning om, at Thnilden havde dræbt Faarene, et tredie, at Chaldaerne havde rovet alle Kameler, og neppe havde dette Bud udtalt, førend et fjerde meldte, at en Storm havde omstyrtet det Huus, i hvilket hans Børn havde samlet sig, og dræbt dem tilhobe. Job flødte sig i Sorg og udbød tilbedende: „Nogen kom jeg af Moders Liv og nogen vender jeg igjen tilbage; Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet.“ Ved alt dette forsyndede Job sig ikke imod Gud. „Ja,“ sagde Anklageren, da Guds Børn atter vare forsamlede for Herrens Throne, „Job er endnu gudsfrygtig, thi Alt giver et Menneſke for sit Liv; men lad ham lide paa sit Regeme, og lad Smerter betage ham, da vil det være forbi med hans Guds frygt.“ „Han være i din Magt, kun ſkaane du hans Liv!“ svarede Herren. Derpaa blev Job ſlagen med onde Vylde fra Fodſaalen til Iſſen, ſaa at han maatte ſidde i Aſke og ſkrabe ſig med Potteſkaar. „Holder du endnu ved din Fromhed? Velsign Gud og dø!“ ſagde hans Huſtru ſpottende. „Som daarlige Kvinder taler du,“ ſvarede Job, „ſkulde vi kun modtage det Gode af Gud, og ikke tillige det Onde?“ Ved alt dette forſyndede Job ſig ikke. Nu kom tre af hans Venner for at trøſte ham, men da de faſtede deres Vine paa ham, og ikke kunde gjenkjende ham, ſønderrede de deres Klæder og braſt i Graad, og tauſe ſade de hos ham i 7 Dage, da de ſaae, at hans Pine var ſtor. Endelig udbryder Job i Veeklager, forbander ſin Fødselsſtund, da det vilde have været langt bedre for ham, aldrig at

have seet Dagens Lys. Nu fremstilles i Bøxeltale, hvorledes Vennerne, den ene efter den anden, søge at opbyde Alt, hvad menneskelig Viisdom kan opfinde, for at vise Guds Retfærdighed, deels at Ingen lider uden at have forseet sig, deels at Herren ikke for stedse lader den Retfærdige lide, deels at Ingen er ganske uskyldig. Job gjenriver deres Anstuelser, der kun faare ham dybere i hans bittre Lidelser, og viser hen til sin forrige retfærdige Vandel. Da de nu forstumme, fremtræder en yngre Ven, Elihu, og formaner dem til at ydmyge sig under Guds Magt. Endelig svarer Gud i et Tordenveir, og tilkjendegiver sin uransagelige Viisdom, der aabenbarer sig i Naturen; og da Gud har talt, beklender Job, at Herrens Veie ere uudgrundelige og at han har talt uforstandigt. Herren irettesatte herefter de tre Venner og gjen gav Job Helbred, fordoblede hans Formue, skænkede ham mange Børn, og Jobs Lykke blev bestandig, indtil han døde, gammel og mæt af Dage.

Tillæg til Bibelhistorien.

Israeliternes Skjæbne paa det andet Tempels Tid.

129. Alexander den Store.

(Daniel 11, 1—6. Josephus's Historie, 11te Bog.)

Vi kjende kun lidet til de følgende 200 Aars Historie. Jøderne levede i Fred og Ro under Persiens Overherredømme, medens Statsstyrelsen var overdraget deres Ypperstepræster. Beklædte med Ypperstepræsteværdigheden fulgte efter hinanden: Josva, Jojakim, Eljaschib, Jojada, Jochanan (der skal have dræbt sin Broder Josva i Templet, fordi denne havde faaet den persiske Statholder til at udnævne ham til Ypperstepræst; Bagoses benyttede denne Anledning til haanende at trænge ind i Templet og paalægge Jøderne en betydelig Skat), Jonathan og endelig, under Darius Codomannus, Jaddua (se Nehem. 12, 11). Der fortælles, at Manasse, Eljaschibs Sønnesøn (jvfr. Nehem. 13, 28) ægtede den samaritaniske Statholder Sanballats Datter og derfor blev jaget ud af Templet. Han begav sig nu til Samaria, og Sanballat udvirkede Tilladelse til at bygge et Tempel paa Garisim, hvor Manasse blev Ypperstepræst og snart samlede flere misfornøiede Jøder omkring sig. Samaritanerne antog derpaa den mosaiske Lov og foregav snart at høre til Jøderne, snart at udgjøre en fra dem ganske forskjellig Sekt, alt eftersom det gik Jøderne godt eller de vare stødte i Fare. — Nu kom den Tid, da ogsaa det persiske

Rige var sin Undergang nær. Den macedoniske Konge, Alexander den Store, drog med en vældig Hær til Asien. Seirrig rykkede han ind i Syrien, beleirede Tyrus, og for desto snarere at kunne erobre Byen opfordrede han nu Jøderne og Samaritanerne til at sende sig Hjælpetropper. De sidste indfandt sig strax med en Hær og fik til Løn deres Rettigheder stadfæstede, navnlig med Hensyn til Templet paa Garisim; Jaddua erklærede derimod, at han havde svoret Perserkongen Troskab og ikke vilde svigte ham, saalænge som han var ilive. Alexander blev opbragt herover og besluttede at tage en blodig Hævn over Jøderne, hvorfor han efter Tyrus's Fald drog imod Jerusalem. Men den gamle, ærværdige Jaddua iførte sig sin høitidelige Embedsdragt, og med en lang Række hvidklædte Præster i Følge gik han den mægtige Seirherre imøde. Alexander blev slaaet af dette Syn; i dyb Ærbødighed hilste han paa Ypperstepræsten, og da hans Ven Parmenio spurgte ham, hvorfor han, der var tilbødet af Alle, var saa ærbødig mod Jaddua, foregav han, at han i Drømme havde seet denne Ypperstepræst opmuntre ham til det persiske Felttog og tilsige ham Seir. Alexander drog derpaa ind i Jerusalem, lod offere i Templet, og, efterat Jaddua havde viist ham Daniels Forudsigelser om, at en græsk Tyrste skulde tilintetgjøre Persiens Herredømme, gav han Præsterne Foræringer og tilstod Jøderne, af hvilke Mange lode sig hverve til Hæren, store Friheder. Han erobrede derefter Ægypten og anlagde den berømte Stad Alexandria. Mange Jøder vandrede ind og nede baade her og i de øvrige Dele af hans senere saa udstrakte Rige, hvor de bosatte sig, overalt lige Rettigheder med Macedonerne og lagde overalt tydeligt for Dagen, at „de, der frygte Herren, holde deres Regent i Ære, og derfor tager han dem under sin Varetægt.“ (Sirach 10, 21.)

130. Jøderne under Seleuciderne og Ptolemæerne.

(2 Makkab. 3, 4. Daniel 11, 6.)

Efter Alexanders Død blev det macedoniske Rige deelt mellem fire af hans Feltherrer. Ptolemæus, Lagi Søn fik Ægypten, og Seleucus Nikator Syrien, der vare de Lande, hvor de fleste Jøder opholdt sig, medens Palæstina, formedelsi sin uheldige Beliggenhed imellem begge, som oftest blev et Tvistsens Æble mellem Seleuciderne og Ptolemæerne.

Under Foregivende af at ville offre i Templet, drog Ptolemæus, efter Slaget ved Jpsus uden Modstand paa en Sabbathdag ind i Jerusalem og bortførte mange Jøder (efter Josephus over 100,000) til Egypten, hvor de isvrigt behandledes særdeles godt, saa at flere frivilligen vandrede ind, især til Alexandria, og mange bleve som Besætning lagte ind i Fæstningerne, da de vare bekendte for deres udmærkede Trosskab. Seleucus tildelte dem ligeledes meget store Privilegier, og Mange bosatte sig paa Grund heraf i Lilleasien, i Antiochia og Seleucia, hvor de med Glæde bleve optagne i Hæren. Ogsaa her skulde de forkynde Guds Navn. Der fortælles saaledes, at, da en Sandsiger under et Krigstog søgte at udtyde Fremtiden af en Fugls Flugt, skød en jødisf Bueskytte Fuglen i Luften, for at overbevise ham om, hvor taabeligt det var at ville forudsige det Tilkommande efter et Dyr, der ikke engang kjendte sin egen Skjæbne iforveien. I Spidsen for Jøderne stod dengang, efter Onias den Førstes Død, Ypperstepræsten Simon den Retfærdige, om hvem der sagdes, at, „naar han traadte ud af det Allerhelligste, straaledede han som Morgenstjernen i en Sky, som Fuldmaanen i sin Glænde.“ (Sirach 50, 6.) Traditionen kalder ham en Levning af den store Forsamling; han lærte, at „tre Ting opholde Verden: Læren, Gudstjenesten og gode Gjerninger.“ (Pirke Aboth 1, 2.) Da hans Søn, Onias den Anden, var alt for ung, fulgte hans Broder Eleasar ham i Embedet, og Simons Discipel, den skriftlærde Antigonus fra Socho, gif ham troligt tilhaande. Denne lærte: „Værer ei som Tjenere, der tjene deres Herre for Lønnens Skyld, men værer som Tjenere, der tjene deres Herre uden Hensyn til Løn, og lad ene Guds frygt besjæle Eder.“ Hans Disciple Zadoq og Baithos skulde have misforstaaet denne Læresætning; de udledede nemlig deraf, at der ikke gaves nogen Gjengjældelse, og negtede som Følge heraf i Førstningen de Dødes Opstandelse. Fra dem skal den Sekt have sin Oprindelse, der senere dannede sig og fik Navn af Sadducæere. Grækernes Dannelse og Videnskabelighed gjorde efterhaanden sin Indflydelse gjældende paa Jøderne. Disse udbredte nu i det græske Sprog Religionens opløstende Sandheder, der imidlertid af de saakaldte alexandrinske Jøder (Hellenister) tildeels blandedes med græsk Philosophi. Det blev derfor til en trængende Nødvendighed at besidde de hellige Bøger paa Græsk, og Ptolemæus Philadelphus, Ptolemæus Soters Efterfølger,

der saa betydeligt forøgede det alexandrinſke Bibliothek, ſkal virkelig have ønſket en Oveſættelſe af den hellige Skrift. En ſaadan Oveſættelſe kom ogſaa iſtand; den omfattede vel fra førſt af kun Pentateuchen, men blev ſenere udvidet til de øvrige Bøger og kaldes *Septuaginta*, d. e. de 70 Oveſætttere. Ypperſtepræſten Eleaſar ſkal nemlig, ſaaledes beretter Sagnet, i dette Tiemed have ſendt Ptolemæus 72 Lærde fra Judæa. Krigen imellem Ptolemæerne og Seleuciderne begyndte at rase paany, og Judæa var flere Gange Skuepladsen for Krigens Rædſler, indtil endelig Antiochus den Store, der havde viiſt ſig meget gunſtig mod Jøderne, ſeirede, og Judæa ſtod nu under ſyriſk Herredømme.

131. Antiochus Epiphanes.

(Daniel, Kap. 11. 2 Makkab. 3—6. 1 Makkab. 1.)

Den hellige Stad nød den dybeſte Fred, Loven overholdtes nøie, og den gudſtrygtige Ypperſtepræſt Onias den Anden (Simon den Andens Søn) vandt i den Grad Yndſt hos den ſyriſke Konge Seleucus, at denne beſtred alle de Omkoſtninger, der medgik til Offertjenen. Men der fandtes ſlette Mennesker blandt Jøderne, ſom for en ringe Fordeels Skyld ikke brøde ſig om at ſtyrte Folket og Landet i Ulykke. Saaledes ſøgte en viſ Simon at hævne ſig paa Onias, der ikke erkjende hans uretmæſſige Fordringer for gyldige, og forraadte nu Templets Skatte til Statholderen. Seleucus ſendte ſin Feltherre Heliodorus til Judæa. Han ſtod allerede i Begreb med at plyndre Templet, men ſtyrtede i det Samme halvdød til Jorden; betagne af Skræk grebe hans Krigere Flugten, og da Onias derpaa begav ſig til Antiochia og fik Oprørsſtifterne landsforviſte, var den truende Fare afvendt for Diebliffet. Ikke længe efter, 137 Aar efter at det ſyriſk-græſke Rige var blevet grundlagt, blev Seleucus forgivet, og Antiochus Epiphanes (den Berømmelige), af Folket ſpotviis kaldt Epimanes (den Raſende), bemægtigede ſig Thronen. Jaſon, Onias's Broder, vidſte ved Penge at tilvende ſig Ypperſtepræſteværddigheden og ſøgte at indføre græſke Sæder og hedenske Skikke. Men ſnart maatte han flygte for ſin tredie Broder Menelaus, der tilſneg ſig Præſtedømmet ved at byde en endnu høiere Pengesum. For at tilveiebringe den, ranede han Templets Aar, og da Onias

fremkom med en offentlig Anklage mod ham, lod han ham myrde. Ihvorvel Mange vare faldne fra den hellige Lov, fremkaldte denne Begivenhed dog et Oprør, og da der just gik det Rygte, at Antiochus var død i Ægypten, stode der en almindelig Opstand imod Menelaus. Jason ilede til og besejrede Broderens Tilhængere, over hvilke han tog en skræffelig Hævn, men maatte atter flygte. Saasnart Antiochus fik Budskab herom, drog han, i den Formening, at hele Judæa vilde rive sig løs, høiligen forbitret til Jerusalem, indtog Byen, anrettede der et afskyeligt Blodbad, og trængte, ført af Menelaus, ind i Templet, hvor han borttog det gyldne Alter, Væstagerne og alle de kostbare gyldne Kar. Neppe vare to Aar forløbne, førend Antiochus, der vendte tilbage fra sit ægyptiske Felttog og havde maattet vige for Romernes Magt, sendte Apollonius med 20,000 Mand til Judæa under Foregivende af at ville indkræve Skat. Under Fredens Banner kom han med Ligt og Svig til Jerusalem, hvorpaa han overfaldt Staden, ødelagde og udplyndrede den og indsatte ugudelige Bolds mænd i de nybefæstede Borge, der saaledes bleve et baade for Helligdommen og for Israelliterne farligt Sæde. Hvor herlig en By Jerusalem end havde været før, blev den nu vanæret og haanligt givet til Priis. Antiochus lod derpaa i hele sit Rige udgaae en skriftlig Befaling, at Alle skulde udgjøre eet Folk, og paabød en for Alle sælles Gudstjeneste. Mange forlode deres Religion og afstedkom store Ulykker i Landet. Det var den 25de Dag i Kislev, at Odelæggelsens Bederstyggelighed blev sat paa Alteret; Templet blev indviet til den olympiske Zeus, hedenske Altare opreistes i alle Judæas Stæder, og man bragte offentligt paa Gaderne Røgoffre til Ure for Afguderne. De hellige Skrifter bleve sønderkaarne og brændte, og med Døden straffedes hver den, hos hvem man fandt Lovens Bog eller som saaes at holde sig Loven efterrettelig; endog Mødre bleve dræbte, naar de lode deres Børn optage i den hellige Pagt. I denne Rædselstid flygtede en stor Deel til Bjergkløfterne, men Mange brøde den hellige Pagt og indsaae ikke, at „saadanne Straffe sendes ikke til Fordærvelse, men til Tugtelse; thi det er en stor Naade, at Herren ikke lader de Ugudelige vedblive at synde, men lader dem hurtigt lide deres Straf.“ (2 Makkab. 6, 13.)

132. Martyrerne.

(2 Makkab. 6—7.)

Men netop som Troens Forsølgelse havde naaet sit høieste Trin, og Mange maatte bukke under for Tyrannens Arm, fremtraadte med hellig Kraft Troens usorfærdede Kæmper, der satte deres jordiske Tilværelse til for det evige Livs Skyld. Der levede en meget anseet Skriftlærd, Eleasar, en ærværdig gammel Mand; ham vilde man tvinge til med opvristet Mund at spise af det til Afguderne offrede Kød. Grebne af Medlidenhed, nærmede nogle af Antiochus's kjøbte Haandlangere sig og sagde, at de vilde bringe ham, hvad han gjerne maatte nyde, men at han kun skulde lade, som om han spiste af Offerkjødet. Men „den Fromme, der bærer Guds Lov i Hjertet, vakler ikke; med Visdom svarer han“ (Ps. 37, 30. 31): „Fører mig kun strax til Døden, kun lidet anstaaer det mig at hykle, for at ikke de Unge skulle antage, at den 90aarige Olding har svigtet sine Fædres Tro, og saaledes forføres af mig. Om jeg end for et Dieblis kan undgaae Menneſkens Piinsler, den Almægtiges Haand kan jeg dog ikke undslye, hverken i Livet eller i Døden, og mandigen vil jeg derfor døe og efterlade Ungdommen et prisværdigt Exempel, hvorledes de freidigen skulle gaae Døden imøde for den hellige Lov.“ Han blev derefter ført til Pinebænken og døde der.

Ogsaa en Moder med 7 Sønner bleve grebne, og med Hug og Bidstefslag vilde man nøde dem til at spise af Offerkjødet. Da sagde den Ældste af dem: „Vi ville hellere døe end forlade vor Fædrenetro.“ Opbragt herover bød Kongen at lemlæste ham paa det Grusomste og dernæst kaste ham paa Baalet. Standhaftigt gik han til Døden og udraabte, da han skulde opgive Anden: „Herren seer det og vil være os naadig, som det hedder: Gud vil trøste sine Tjenere.“ Derpaa førtes den Anden frem for at lide de samme Kvaler, men endnu paa sit Yderste sagde han: „Du skjændige Menneſke stiller mig vel ved det nærværende Liv, men Verdens Konge vil igjen vække os, der døe for hans Lov, til det evige Livs Glæder.“ Nu kom Tredie til den Fredie, og rolig udbød han, da man var isærd med at lemlæste ham: „Af Herren har jeg disse Lemmer, til Gæde for hans Lov opoffrer jeg dem, og af ham haaber jeg atter at faae dem tilbage.“ Dernæst blev den

Fjerde lagt paa Pinebænken, men endnu i Dødskampen sagde han: „Det er skjönt, naar man dør for Menneskenes Haand, da at kunne sætte sit Haab til Gud, at han igjen vil opvække os. Men du skal ikke opstaae til Livet.“ Overgivet til Bøddelens Hænder udbød den Femte: „Mellem Menneskene har du vel Magten, skjøndt du er dødelig, men tænk derfor ikke, at vi ere forladte af Gud; tøv en liden Stund, og du skal føle hans Magt, naar han straffer dig.“ I samme Aand talte den Sjette: „Far ikke vild; vi have fortjent disse vore Lidelser, fordi vi have forsynedet os imod Gud; men tro ikke, at du bliver ustraffet.“ En beundringsværdig Styrke lagde Moderen for Dagen. Med stor Taalmodighed saae hun paa alt dette, haabede paa Gud og opmuntrede endog sine Sønner til Standhaftighed. Antiochus lod nu den Yngste komme for sig, lovede ham Rigdomme, Hæder og Magt, naar han vilde fornægte sin Tro, og befalede Moderen at overtale Sønnen for at redde hans Liv. „Min Søn,“ sagde hun derpaa til ham, „dig, hvem jeg har baaret under mit Hjerte, næret ved mit Bryst, opfostreret og oplært med stor Møie indtil denne Stund, dig beder jeg: Se op til Himlen og Jorden, og Alt, hvad der er i dem; det har Gud skabt af Intet, og saaledes har han ogsaa skabt Menneskeslægten. Frygt ikke for denne Bøddel, vis dig dine Brødre værdig, lid Døden, for at jeg atter kan modtage dig tilligemed dine Brødre af den barmhjertige Guds Haand!“ — „Hvorfor tøve I?“ udbød nu den Yngste. „Kun en stakket Tid have mine Brødre udholdt deres Pinser, og for dem oprinder nu det evige Liv efter Guds Forjættelser, men du, ugudelige Herker, vil under Rædsel og Kval komme til den Erkjendelse, at Gud ene er Herren.“ Tilfids blev ogsaa Moderen henrettet. Saaledes gif Mange freidigt Døden imøde, overbeviste om, at „de Retfærdiges Sjæle ere i Guds Haand og ingen Kval skal røre dem. For Menneskenes Dine synes de at lide, men de opfyldes af Udødelighedens Haab.“ (Viltsdoms Bog 3, 1. 4.)

133. Mattathias.

(1 Makkab. 2.)

Medens Israelliterne hjemsogetes af saa haarde Straffedomme, saa at Mange flygtede ud i Ørkenen for at undgaae den truende Ulykke, levede i Staden Modin Præsten Mattathias (מַתְתִּיָּאָה) med 5 Sønner (Johannes, Simon, Judas,

(Elesar og Jonathan), der toge sig Folkets Glendighed og Helligdommens Vanhelligelse meget til Hjerter. Han var en Søn af Johanan, Hasmonæeren (חשמונאי). Antiochus's Sendebud indfandt sig ogsaa her og henvendte sig til Mattathias, som den mest ansete Mand i Modin, for ved glimrende Løfter at søge at lokke ham til Trafald; men høit erklærede han, at, om end alle Folk vilde efterkomme Kongens Bud og falde fra, vilde han og hans Familie dog holde ved deres Fædrene-tro; og da i samme Dieblis en Jøde traadte frem for at offere, blev den alderstegne Præst, som fordum Pinehas, henreven af en hellig Iver, og han dræbte ikke blot denne Troløse, men ogsaa Kongens Udsendte og omstyrtede Alteret. Derpaa udraabte han i hele Staden: „Hvo som er nidkjær for Loven, han drage ud med mig!“ Han flygtede nu med sin Familie til Bjergetegnene, hvor en lille Heltefælle samlede sig om ham, med hvilken han turde vove sig i Kamp mod deres Undertrykkere. Da det rygtedes, at flere af de flygtede Jøder paa en Sabbathdag vare blevne overfaldne i Bjergklosterne af Antiochus's Krigsfolk og uden Modstand havde ladet sig nedfable, tilkjendegav Mattathias Folket, at det var Pligt at kæmpe ogsaa om Sabbathen, saafremt Noget angreb dem paa denne Dag. De droge derpaa omkring i Landet, nedbrøde de for Afguderne opreiste Altene, omskære Børnene, værnede om Loven, og Herren lod alle deres Foretagender lykkes. Da Mattathias mærkede, at hans Endeligt nærmede sig, tiltalte han sine Sønner saaledes: „Det er en Rædselsstid, vi leve i, haarde Straffedomme ere kommen over os; men I, mine Sønner, viser Nidkjærhed for Loven, vover Livet for Eders Fædres Pagt. Ihukommer deres Gjerninger, og søger ogsaa I at indlægge Eder Næ og et evigt Navn. Abraham, Joseph, Pinehas, Josva, Kaleb, David, Elias, Daniel og hans Benner, Alle afslagde de Prøver paa deres Trostæb, og Herren belønnede dem; thi alle de, der haabe paa Gud, ville aldrig gaae tilgrunde. Frygter ikke for et syndigt Mennekses Trussler; hele hans Herlighed bliver til Støv og til Jøde for Ormene; høit rager han frem idag, og imorgen er han ikke mere til, alle hans Forhaabninger ere tilintetgjorte. Eders Broder Simon er en Mand med Forstand, lyder ham, som om han var Eders Fader; Judas er en Helt, han være Eders Anfører i Krigen.“ Derpaa velsignede han dem og samledes til sine Fædre. Hele Israel sørgede over ham.

134. Judas Makkabæus. ¹⁾

(1 Makkab. 3—9. 2 Makkab. 8—15.)

Judas, med Tilnavnet Makkabæus, retfærdiggjorde Faderens Valg. „Han var dristig som Løven, og Seir og Bykke fulgte ham i Kampen.“ Med en ringe Skare seirede han gjentagne Gange over Epiphanes's Krigshøvdinger. „Frygter ikke“, saaledes opmuntrede han sine Krigere, „Seiren beroer ikke paa Hærens Mængde men paa Styrken, som kommer fra Himlen. De drage imod os, fulde af Overmod og Ugudelighed; men vi kæmpe for Arne og Alter, for vort Liv og vor Helligdom. Vider, at det er bedre at døe i Krigen end at see Folkets og Templets Undergang; men, som det er Herrens Villie, saa skee det.“ I en opløstende Bøn forberedede han sig til det store Slag, i hvilket han seirede over 60,000 Syrer. Han ilede derpaa til Jerusalem, og med Forfærdelse og Beemod saae han og hans Folk den gruelige Ddelæggelse, der havde rammet Helligdommen. Strax udstedte han Befalinger til Præsterne om at reise Templet, medens nogle af hans Tropper beleirede den syriske Besætning i Borgen. Den 25de Dag i Kislev, den samme Dag, paa hvilken Templet var blevet vanhelliget to Aar iforveien, blev det paany høitideligt indviet. Indvielsesfesten (חנוכה) varede 8 Dage under Folkets lydelige Jubel, man bragte Takoffre og Glædesoffre, og det blev bestemt, at denne Fest hvert Aar skulde helligeholdes paa samme Tid under almindelig Takkebøn og Fryd. Epiphanes fik just Efterretningen herom, da han havde lidt et stort Nederlag i Persien, og besluttede nu selv at drage imod Judæa, hvis Hovedstad han svor at ville gjøre til en Dødningsgrav. Men underveis styrtede hans Vogn, han blev angreben af en heftig Sygdom og døde under de bitterste Samvittighedsnag. Hans Søn, Antiochus Cupator, blev Konge; han fortsatte Krigen imod Jøderne og udsendte en uhyre stor Hær, mod hvis Overmagt Judas's Tapperhed og Mod ikke formaade at udrette Noget, skjøndt hans Broder Eleasar heltmodigt offrede sit Liv. Han saae nemlig en meget stor og pyntet Elephant, paa hvilken han

¹⁾ Makkabi betyder en Hammer (en tapper Helt i at knuse Fjenderne); efter Judas fik Slagten Navnet Makkabæerne. Andre antage, at der paa Hasmonæernes Banner stod Begyndelsesbogstaverne af Verset 2 Mosebog 15, 11 מַכְבִּי.

troede at Kongen sad, trængte sig frem, slog Alt ned for Fode og stak Dyret ihjel, men blev selv knust ved dets Fald. Til Lykke for Judæa nødte et Oprør i Antiochia samt Mangel paa Levnetsmidler til den talrige Hær Eupator til at slutte Fred med Judas. I nogen Tid nød Landet Ro, indtil Eupator blev styrtet af Demetrius, der paa nogle frafaldne Jøders Tilskyndelse atter hjemsøgte det med Krig. Vel seirede Judas igjen over den syriske Hær; men da han ideligen maatte kæmpe mod nye Fjender, og han havde hørt om Romernes Tapperhed og Bælde og deres Trofasthed imod deres Forbundsfæller, besluttede han at indgaae et Forbund med dem og lod i dette Tied to Gesandter reise til Rom. Disse fandt en gunstig Modtagelse, og Forbundet kom istand. Imidlertid sendte Demetrius en større Hær mod Judæa. Judas drog imod den, men hans lille Skare blev betagen af Frygt, da den fik Tied paa den mægtige Hær, saa at kun 800 Stridsmænd bleve tilbage, og endog disse raadede Judas til at tænke paa sin Frelse og ikke gaae den visse Død imøde. Men han svarede: „Det være langt fra mig, at jeg skulde tage Flugten; er vor Tid kommen, saa lader os døe som Mænd for vore Brødre, og lad vor Ære ikke blive plettet.“ Og han faldt i dette blodige Slag; hele Israel anlagde Sorg for hans Skyld, og i lang Tid lød Klagesangen: „Alf, han er falden, den Helt, som frelst Israel.“ (1 Makkab. 9, 21.)

135. Jonathan. Simon. Johannes Hyrcanus.

(1 Makkab. 9—16.)

Judæa var i en uhykkelig Forfatning og Ryggesløsheden tog alt mere Overhaand, især da den ugudelige Alcimus med Magt var bleven indsat til Ypperstepræst af Syrerne¹⁾.

¹⁾ Hvad de ægyptiske Jøder angaaer, fortæller Historien, at Onias (Onias den Andens Søn), der ved Alcimus saae sig berøvet den ham tilkommende Værdighed, begav sig til Ægypten, hvor han blev udnævnt til Feltherre og vandt Indest hos Kong Ptolemæus Philometor. Denne foreskillede han, idet han beraabte sig paa Es. 19, 19, hvor fordelagtigt det vilde være, naar Jøderne i Ægypten fik deres eget Tempel. Kongen gav sit Minde til, at der ikke langt fra Leontopolis opførtes et Tempel som det i Jerusalem. Onias blev Ypperstepræst, men ophørte dog ikke som Feltherre stadigt at virke til Bedste for Ægypten.

Da valgte de Retteende Jonathan til Anfører. I Forening med den vise Simon gjorde han først enkelte heldige Streiftog imod Fienden, indtil han omsider under de paafølgende Thronstridigheder i Syrien imellem Demetrius og Alexander, en formeentlig Søn af Epiphanes, der begge for at vinde den Tappres Bistand kappedes om at overføre ham med Hæderstegn, blev udnævnt til Ypperstepræst og mod en ringe Tribut erkjendt som Landets Regent. Jonathan fornyede Forbundet med Romerne, sluttede Forbund med Spartanerne og befæstede Landet overalt. Men Tryphon, som havde sat en yngre Antiochus paa Thronen, trængte efter at skille den unge Fyrste ved Livet for at kunne bemægtige sig Regjeringen, og søgte nu først at faae Jonathan ryddet af Veien. Under Benfæls Mafke indbød han ham til at komme til Ptolemais og tog ham derpaa til Fange. Saasnart dette rygtedes, sammenkaldte Simon Folket og talte saaledes til det: „I vide, hvad mine Brødre og jeg have gjort for Loven og Helligdommen, under hvilke Farer vi have kæmpet for Troen og Israels. Af alle mine Brødre er kun jeg tilbage; det være langt fra, at jeg skulde tænke paa at skaane mit Liv; jeg vil hævne mit Folk og Helligdommen og vore Hustruer og Børn.“ Folket udnævnte ham derpaa enstemmigt til Anfører. Imidlertid rykkede Tryphon ind i Judæa, og da Simon drog ham imøde, foregav han, at han havde fængslet Jonathan, fordi denne var bleven ham en Sum Penge skyldig. Skjøndt Simon gjennemskuede hans Rænker, sendte han alligevel den forlangte Sum, for saaledes at betage Forræderen ethvert Paaskud til ikke at løslade Broderen. Ikke desto mindre lod Tryphon snart efter Jonathan dræbe; men hans Planer mislykkedes lige overfor den ligesaa modige som kloge Simon. Seirrig paa alle sine Krigstog, skaffede denne Landet Fred, hævede atter Folkets Selvstændighed, udryddede aldeles Hedenskabet, fornyede Forbundet med Rom og fremkaldte igjen en blomstrende Tilstand i hele Riget; sine faldne Brødre og sin Fader reiste han et herligt Mindesmærke af Marmor. Hans Fortjenester bleve paaskjønnede; i en stor Folkeforsamling blev han udvalgt til Ypperstepræst og Regent, hvilke Værdigheder skulde gaae i Arv i hans Familie. Disse Bestemmelser indgravedes paa en Røbertable, som blev ophængt paa Tempelmuren, og der begyndtes paa en ny Tidsregning. — Antiochus Sidetes, en Søn af den nævnte Demetrius, lovede Simon kongelige Rettigheder, saasnart han gjenvandt sit Rige, men

holdt ikke sit Løfte og sendte endog en Feltherre for at angribe Judæa. Den alderstegne Simon gav nu sine Sønner Johannes og Judas det Hverv at drage ud imod Fjenden, og denne led et fuldkomment Nederlag. Selv reiste han, efter at have tilveiebragt Rolighed omkring i Landet, for selv at paasee Alt, men blev tilligemed to af sine Sønner snigmyrdet af sin Svigersøn Ptolemæus, Høvdingen i Jericho, under et Gjæstebud, hvortil denne havde indbudet ham. Ptolemæus havde nemlig i Sinde at tilvende sig Regjeringen og udsendte derfor ogsaa strax Folk, der skulde myrde Johannes Hyrkanus og tage Jerusalem i Besiddelse. Men Hyrkan, der hurtigt fik Nys herom, lod Ptolemæus's Sendebud henrette, slog ham selv paa Flugt og tiltraadte derpaa Ypperstepræsteembedet og Regjeringen i Faderens Sted. Under hans tappre og kloge Styrelse vandt Landet atter sin gamle Glæds og Anseelse. Vel maatte Jerusalem i Begyndelsen udholde en streng Beleiring, og Hyrkan blev tvungen til at betale Syrien Skat, men snart lykkedes det ham igjen at gjøre sig fuldkommen uafhængig. Han underkastede sig Samaria, forstyrrede Templet paa Garisim, som skal have staaet i 200 Aar, og nødte Idumæerne til at antage den jødiske Lov. Han fornyede fremdeles Forbundet med Romerne, og hele hans trediveaarige Regjering kunde kaldes særdeles lykkelig, heldbringende baade for ham og Folket, hvis ikke tilsidst indre Stridigheder imellem Phariseerne og Sadducæerne havde forvoldt ham mange ubehagelige Bryderier¹⁾.

¹⁾ Phariseere (פְּרִישִׁים af פֶּרֶשׁ) kaldtes de, der troligen overholdt det skrevne Guds Ord, men tillige antog den mundtlig overleverede Lære som Fortolkning og Udvikling af den skrevne Lov. De udmærkede sig ved deres Fromhed og Selvfornægtelse, ihvorvel der fandtes dem, som misforstode Herrens Lære og satte Troen i ydre Gjerninger, hvorved de gjorde sig mistænkte for Stinkhellighed (צְבִירִים). Sadducæerne (se ovenfor S. 240) forkastede den mundtlige Fortolkning og holdt sig bogstaveligt til den skrevne Lov. Oprindelsen til disse Sekter er indhyllet i Mørke, og man kan ikke med Bestemthed angive det Tidspunkt, paa hvilket de fremstode som Partier. I Forstningen vare de kun i religiøs Henseende adskilte fra hinanden, men under Hyrkan begyndte de at ytre deres Indflydelse paa de politiske Forhold. En tredie Sekt kaldes Essæere; de vare i Grundsætninger enige med Phariseerne, men de saa Tilhængere, denne Sekt talte, levede stille og ensomt, assendrede fra Verden og dens Glæder.

Han heldede til den første Sekt og vilde regjere overeensstemmende med dens Grundsætninger. Men en Sadducæer søgte at sværte Pharisæerne i hans Dine og at drage deres Hengivenhed for ham i Tvivl. For at prøve deres Sindelag indbød Hyrkan de Fornemste til et Gjæstebud, og her fremstod af Pharisæernes Midte en Zelot og forlangte, at Hyrkan skulde lade sig nøie med Hyrstekronen og nedlægge Ypperstepræsteværdigheden, da han, der var født under Fængensskabet, ikke kunde ansees for en ægte Aronit (Kohen). Opbragt herover gik han over til Sadducæernes Parti og forfulgte fra nu af Pharisæerne.

136. De sidste Makkabæere.

(Josephus's Historie, 13—15 Bog.)

Hyrkan havde før sin Død truffet den Bestemmelse, at Regjeringen skulde tilfalde hans Hustru, og han havde indsat den ældste af sine 5 Sønner, den grusomme Aristobulus, til Ypperstepræst. Men denne bemægtigede sig Thronen og lod sin Moder og sine Brødre paa den yngste, Antigonus, nær, kaste i Fængsel. Hans Hustru, den herskesyge Alexandra, var imidlertid fortrydelig over, at han elskede Broderen saa høit. Da Kongen laa syg, søgte hun at vække hans Mistanke, og han lod derpaa Antigonus myrde, just som denne seirrig vendte tilbage fra et Tog imod Sturæerne. Aristobulus overtlydtedes snart om Broderens Ustyldighed, og døde under de bittreste Samvittighedsnag, efterat han kun havde regjeret i eet Aar. — Alexandra løslod strax de fængslede Brødre og satte den ældste af dem, Alexander Jannæus, der ægtede hende, paa Thronen. Grusom og blodtørstig dræbte denne sin egen Broder, førte i de 27 Aar, han regjerede, næsten idelige Krige, i hvilke han havde stort Held med sig, men gjorde sig paa Grund heraf, som og fordi han heldede til Sadducæernes Lære, saa forhadet hos Folket, at han endog engang midt under Offertjenesten maatte gribe til Flugten. Han tog en blodig Hævn over Oprørerne, og Borgerkrigen endtes med, at han lod 800 af de Fornemste korsfæste. Paa sin Dødsjeng raadede han sin Hustru til at slutte sig til det pharisaiske Parti. I ni Aar regjerede hun under denne Sekts mægtige Bistand, og hendes ældste Søn, den svage Hyrkan den Anden, blev Ypperstepræst. Under hendes Sygdom gjorde hendes anden Søn, den modige Aristobulus den Anden,

Opør, men strax efter hendes Død tilveiebragtes der et Forlig, ifølge hvilket Hyrkan afstod Aristobulus Kronen og Ypperstepræsteværdigheden. Smidlertid overtalte den rænkfulde Idumæer Antipater, der var Hyrkans Fortrolige, denne til at søge Hjælp hos Kongen i Arabien. En rasende Borgerkrig udbrød atter, og begge Partierne henvendte sig til Romerne og opfordrede Pompeius, der just var kommen til Damask, til at afgjøre Striden. Pompeius udsatte Sagens Paakjendelse til sin Tilbagekomst fra Arabien, og da Aristobulus mærkede, at Antipater havde forstaaet at indtage Romeren til Fordeel for Hyrkan, forsøgte han at gjøre Modstand, men forgjæves. Pompeius tog ham til Fange, rykkede imod Jerusalem og erobrede Byen efter tre Maanedes Beleiring, paa Forsoningsdagen. Med Forbauselse saae han, da han betraadte det hellige Tempel, den selvfornegtende, heltmodige Gudhengivenhed, med hvilken Præsterne, midt under Fiendens frygtelige Stormen, høitideligt forrettede Offertjenesten, og af dyb Uresnøgt for den Uhyrlige, som her dyrkedes og ikke tilbades under noget Billede, lod han Templets Skatte urørte. Men Jerusalem's Mure nedbrød han, indsatte Hyrkan som regjerende og statskyldig Ypperstepræst og tog Aristobulus og hans tvende Sønner, Alexander og Antigonus, med sig til Rom. Saaledes berøvede Brodersplid Jøderne deres Frihed og gjorde dem til Romernes Slaver. Forgjæves søgte Aristobulus's ældste Søn, ligesom han selv, efter at de vare undvegne fra Rom, gjentagne Gange at tilkæmpe sig Riget; de bevirkede kun, at Judæa alt mere maatte føle Romernes trykkende Magt. Den romerske Feltherre Gabinus benyttede saaledes den givne Leilighed til at forandre Regjeringsformen i Landet, og den pengegejerrige Crassus til at plyndre Templet. Omfider, efter at Pompeianerne havde forgivet Aristobulus og ladet Alexander henrette, fik Cæsar Overherredømmet i den romerske Stat. Antipater havde viist ham saa betydelige Tjenester, at Cæsar tillod, at Jerusalem's Mure atter opførtes, og bekræftede Hyrkan i hans Værdigheder som Ethnarch og Ypperstepræst, men udnævnte tillige Antipater til Procurator Provinciæ (Overstatholder). Denne indsatte sine Sønner til Understatholdere, Phasael i Jerusalem og Herodes i Galilæa. Her tugtede den sidste de stedse talrigere Røverbander og lod flere af de Fængne egenmægtigt henrette. Da han paa Grund heraf blev stevnet for Synedriet (Sanhedrin), mødte han i fuld Rustning og omgivet

af sine Drabanter. Men Sameas, et af Synedriets Medlemmer, tog Mod til sig og paaankede det Ufømmelige og Uretfærdige i saaledes at træde frem for Domstolene. Hyrkan frygtede nu for Dommens Udfald og dens Følger og udsatte Afgjærelsen. Yderst fortørnet ilede Herodes til sin Provinds, hvorfra han med en Hær drog imod Jerusalem, og kun hans Faders Forestillinger formaaede ham til igjen at trække sig tilbage. Efter at Cæsar var bleven myrdet, erhvervede han sig Cæsars's Yndest, ved hurtigt at udpresse den paalagte tunge Krigsskat, ligesom han ogsaa, da Antipater ved Gift var kommen af Dage, efter Slaget ved Philippi, vidste at vinde Antonius's Gunst, saa at denne udnævnte ham og hans Broder til Tetrarker over Judæa, uden at ændse de Klager, som flere Jøder netop paa samme Tid personligen fremsførte over Herodes. — Aristobulus's anden Søn, Antigonus, havde imidlertid ved Parthernes Hjælp erobret Jerusalem, hvor han strax lod sig udråbe til Konge. Hyrkan blev tagen til Fange, og man skar Ørerne af ham, for at gjøre ham udhygtig til at være Ypperstepræst, hvorpaa han blev bortført af den parthiske Feltherre. Men Herodes flygtede til Rom, hvor Antonius's og Octavians Forestillinger formaaede det romerske Senat til at udnævne ham til Konge i Judæa. Ledt af en romersk Hær, vendte han tilbage, giftede sig med Hyrkans Datterdatter, Mariamne, og indtog endelig, efter 55 Dages Beleiring, Jerusalem med Storm; Antigonus, den sidste Levning af det hasmonæiske Huus, der havde staaet i over 120 Aar, blev henrettet, og en Fremmed af Cæsar's Hæd, som endog maatte forsvare Templet mod sine egne Benner, der rovbegjærlige vilde bryde ind i det, sad nu paa Davids Throne.

137. Jøderne under Herodianernes og Romernes Herredømme.
(Josephus's Historie, 15—20 Bog; Jødefrig, 1—7 Bog.)

Herodes, som paa Grund af sin Statskløgt og Tapperhed fik Tilnavnet den Store, levede i uafslidelig Angst for, at hans Throne skulde frarivistes ham, og han søgte at befæste den ved Grusomhed. Han tiltraadte sin Regjering med at lade Synedriets Medlemmer henrette paa tvende nær, og snart blev hele Resten af Hasmonæernes Familie et Offer for hans Blodtørst. Den gamle Hyrkan, der levede i stor Anseelse i Babylon, indbød han til sig og viste ham al mulig Ære, men skilte ham

ved Livet, inden han efter Slaget ved Actium reiste til Augustus. Denne stadfæstede og udvidede Herodes's Magt. Alligevel kunde den ringeste Anledning vække hans Mistænksomhed og Frygt og forlede ham til de største Grusomheder. Han lod sig ikke nøie med at rydde Mariamnes Broder af Veien; ogsaa denne sin høit elskede Hustru, hendes Moder, ja endog tvende af sine egne uskyldige Sønner lod han dræbe. Saa grum og despotisk han end var mod sin Slægt, saa krøb han dog for Roms Magthavere og beilede til deres Gunst. Derfor gav han det nysopførte Samaria Navnet Sebaste (d. s. s. Augusta), og kaldte Borgen i Jerusalem Antonia, byggede Cæsarea og indførte romerske Kamplege og Skuespil, Alt Augustus til Ære. Disse Foranstaltninger vakte endnu mere Jødernes Had imod den blodtørstige Tyran. Vel beroligedes deres Sind lidt, da Herodes i en Hungerisnød som en kjærlig Landsfader søgte at afhjælpe Nøden og endog solgte sit Guldtoi for at indkjøbe Korn; men snart opdagedes atter en Sammensværgelse, og Deltagerne straffedes haardt. Forgjæves søgte han nu at vinde Folket ved at eftergive det en Deel af dets Afgifter og ved paany at opføre Templet i Jerusalem med en umaadelig Pragt, saa at det i Skjønhed langt overgik det serubabelske og med Rette kunde kaldes det 3die, det herodianske, skjøndt det i Almindelighed kun ansees som en Fortsættelse af det 2det. Folket kunde ikke fæste Lid til en Mand, der saa lidet hylkede den jødiske Gudstjeneste og saarede dets religiøse Følelse ved at indføre romerske Skikke. Mere end nogensinde nærerede Jøderne derfor paa den Tid det Haab, at Herren vilde tage sig af dem og af Religionens fortrykte Tilstand. Medens saaledes Flere holdt sig aldeles fjerne fra alle politiske Forhold og søgte at udbrede og opretholde Troen ved en uafsladelig Gransken i Loven¹⁾, gaves der dem, de saakaldte Zeloter, der vilde tilkæmpe sig Friheden med Magt og æggede til Opstand, for at styrte den dem paatvungne Hersker, og atter Andre, der, efter den Maade, hvorpaa de tydede Propheternes Forjættelser om en tilkommende Messias, troede, at Tidens Fylde var kommen, da et Skud af Davids Stamme igjen skulde reise den faldne Stat. Af og til fremstode nu enkelte Fanatikere, som Theudas, Simon og flere andre, der

¹⁾ I Epidfen for dem stod den for sin Sagtmodighed og Værdom berømte Hillel og den ligeledes meget anseete, for sin Strengthed bekjendte Schammai.

udgave sig for den forventede Messias og vandt Tilhængere i Mængde. I Judæa herskede saaledes en høist ulykkelig Gjæring, og Herodes saae sig mere end een Gang nødt til at gribe til Vaaben for at kue Oprørerne. Omfider blev han syg og opgav Aanden under de bittreste Samvittighedsnag i en Alder af 70 Aar. Iaa Dage iforveien havde han ladet sin Søn Antipater henrette, der havde været den nærmeste Aarsag til sine Brødres Død og nu pønsede paa at forgive Faderen. Ved sin Død bestemte Herodes sin Søn Archelaus til sin Efterfølger, og han blev ogsaa strax hyldet af Hæren; men Augustus, til hvem han var reist for at saae Kongeværdigheden stadfæstet, deelte Landet imellem ham og hans tvende Brødre og udnævnte ham til Ethnarch over Judæa, Idumæa og Samaria med Løfte om Kongetitlen, saafremt han viste sig værdig til den. Efter 10 Aars Forløb blev han imidlertid paa Grund af sin grusomme Regjering assat og forviist, og hans Ethnarchi overdroges en Tid lang romerske Statholdere.

Under deres Bestyrelse havde Jøderne det, i det Hele taget, godt; kun Pontius Pilatus, der var den femte af disse Statholdere og var sendt til Judæa af Keiser Tiberius, vovede at gjøre Indgreb i deres hellige Love, men fandt den heftigste Modstand. Skareviis flokkede de sig om ham og bade ham om at tilbagekalde sin Befaling. Da truede han dem med at lade dem nedhugge, saafremt de ikke afstode fra deres Begjæring. Uden at svare, kastede de sig strax til Jorden, blottede deres Hals og erklærede sig beredte til at bøde med Livet, saa at Pilatus tilsidst maatte give efter. Medens dette tildrog sig i Judæa, bestyrede Galilæa af Antipas, Herodes's anden Søn, og hans tredie Søn Philip var Tetrarch over Gaule-nitis og nogle tilgrændsende Landstaber. Da denne sidste døde, gav Cajus Caligula, der imidlertid var bleven Keiser, hans Provindser til en Ungdomsven Agrippa (en Søn af Herodes's Søn Aristobulus, hvem Faderen havde ladet henrette), som senere ogsaa fik Antipas's Lande. I sit Banvid befalede Caligula, at hans Billedstøtte skulde opreises i Templet og der tilbedes som Gud. Jøderne vilde hellere miste Livet end efterkomme en saa ugudelig Befaling. Ikke desto mindre gjentog han den paa det Strengeste, men sørend Meddelelsen indtraf i Judæa, havde man allerede Efterretning om, at Claudius var bleven Keiser. Han stadfæstede Agrippa i hans Kongevær-

dighed og udvidede endog hans Rige med Judæa og Samaria. Ved sin tilsyneladende Iver for den jødiske Religion lykkedes det Agrippa at vinde Folkets Indest; han opførte flere Bygninger og søgte endmere at befæste Jerusalem, men bortrykkedes allerede 3 Aar efter ved en pludselig Død. Hans Søn, der opdroges i Rom, var endnu for ung til at regjere, og Bestyrelsen blev atter overdraget til romerske Landskhøvdinge. Disse gjorde den romerske Regjering forhadet ved deres Grusomheder, de vakte mere og mere den gjærende Opvækkelse, for desto lettere at kunne undertrykke, myrde og plyndre, Røverierne toge Overhaand, Snigmordere hvervedes, for hvis Overfald ingen Borger var sikker, og Statholderen Felix lod endog ved Hjælp af disse Haandlangere Høfdestepræsten rydde af Veien. Omfiden blev Gessius Florus Statholder, der overgik alle sine Forgængere i Grusomhed. Jøderne bleve bragte til Fortvivlelse, og da de forgjæves havde anmodet Agrippa den Anden, der imidlertid var bleven Konge i Chalcis, om Tilladelse til at fremsføre deres Klage for Keiseren, udbrød Krigen formeligen. Den syriske Statholder Cestius Gallus rykkede nu i Forening med Agrippa imod Oprørerne; men da han blev slaaet, tog hele Landet Deel i den almindelige Opstand. De vigtigste Fæstninger betroedes til Mænd, der vare Folkesagen hengivne, Josephus, Matthias's Søn (Historieforfatteren Flavius Josephus), blev sat over Galilæa, hyppige Baabemøvelser anstilledes, Fanatikere, som vi allerede tidligere have lært at kjende, opflammede Mængden, og endog de fredeligt findede Borgere bleve tvungne til at ruste sig til Kampen. Da sendte Nero Feltsherren Vespasian med en stor Krigshær. Trods Jødernes tappre Modstand rykkede han seirrig frem, indtog Galilæa, og førte Josephus som Fange med sig. Allerede stod Vespasian ifærd med at beleire Jerusalem, da han af Hæren blev udraabt til Keiser ¹⁾. Han reiste derfor til Rom, og lod sin Søn Titus fortsætte Krigen. Titus indesluttede Jerusalem, som netop paa den Tid var opfyldt med Mennecker, og vilde ved Hungersnød tvinge Byen til Overgivelse. Men Jøderne kæmpede med Fortvivlelse og leverede de blodigste

¹⁾ Josephus skal have spaaet ham dette, og, da Spaadommen gik i Opfyldelse, være bleven løsladt af Keiseren, hvorpaa han ledsagede Titus.

Træfninger, saa at Rømerne vistnok vare blevne nødte til at trække sig tilbage med usorrettet Sag, hvis ikke de forskjellige Partier med den største Forbittrelse havde raset imod hinanden og ved deres Uenighed havde lettet Fjenden Seiren. Rolig saa Titus, hvorledes de, der agtede at forsvare Byen, indbyrdes bekæmpede hverandre og opbrændte Magasinerne. Men skjøndt Pest og Hunger kappedes om at ødelægge dem, saa at endog en agtet Moder fortærede sit eget Barn, dræbte Zelterne dog Enhver, der talte om Overgivelse. Ja, de meest anseete Mænd bleve endog et Offer for disse Snigmorderes Dolkestik. Forgjæves vilde Titus vise sin Naade, kun stormende frem over Dhynger af Lig kunde han bane sig Veien igjennem Jerusalems Gader, og Templet blev den 9de Ab imod Titus's Villie stuet i Brand. Nederlaget var græsseligt, over en Million Menneſker omkom, flere Tusinder solgtes som Slaver, de øvrige adspredtes over hele Jorden.

Omtrent trefindsthye Aar efter udbrød atter et Oprør, da Keiser Hadrian aldeles sløifede Jerusalem og vilde opføre en ny Stad under Navn af *Ulia Capitolina*. Paa samme Tid udgav en Bedrager, som hed Simon, sig for Messias, og kaldte sig Bar-Kochba (Stjernens Søn)²⁾. Han fandt mange Tilhængere, især da Oldingen, den lærde Rabbi Akiba erklærede sig for ham. Han erobrede Jerusalem, og lod allerede slaae Mynter med sit Navn, da Hadrian sendte sin Feltherre Julius Severus, der snart indtog Landet og endte Krigen. Jøderne, der allerede vare adspredte over hele den dengang beboede Jord, havde imidlertid overalt deres Bedehuse og Synagoger, bevarede Livets Ord, udbredte den eneste Guds Dyrkelse, og som en romersk Skribent udtrykker sig: „de Besejrede gave deres Seirherrer Love.“ De bleve alt mere adspalttede mellem Nationerne (Sach. 10, 9. Mal. 3, 12), for at fremme Dyd, Sandhedskjærlighed og Fred, indtil Tidens Fylde kommer, hvor „Herren skal være een, og eet hans Navn“. (Sach. 14, 9.)

²⁾ Senere fik han Ogenavnet Bar-Kosiba o: Løgnens Søn.

Tidstavle.

Anm. Tallene i den første Række betegne Aarene efter Verdens Skabelse, de i den anden Aarene førend Begyndelsen af den sædvanlige Tidsregning.

1	3949	Adam og Eva.
130	3819	Seth, Adams Søn, fødes.
930	3019	Adams Død.
1056	2893	Noah fødes.
1656	2293	Syndfloden.
1948	2001	Abraham fødes.
1958	1991	Sarah fødes.
2006	1943	Noah dør, 950 Aar gammel.
2023	1926	Abraham reiser paa Guds Befaling til Kanaan.
2048	1901	Isak fødes.
2108	1841	Esau og Jakob fødes.
2199	1750	Joseph fødes.
2238	1711	Jakob og hans Familie kommer til Egypten.
2255	1694	Jakob dør, 147 Aar gammel.
2368	1581	Moses fødes.
2448	1501	Israeliterne drage ud fra Egypten. Lovgivningen paa Sinai.
2488	1461	Moses dør.
2489	1460	Josva fører Israel over Jordan.
2516	1433)	Dommernes Tid.
til	til	
2874	1075)	Dommernes Tid.
2875	1074	
2884	1065	Saul salves til Konge.
2885	1064	Samuel dør.
2925	1024	David bliver Konge
2936	1013	Salomon bestiger Thronen.
		Det første Tempels Indvielse, paa hvis Opbyggelse begyndtes 480 Aar efter Udgangen fra Egypten, altsaa 2928—1021.
2965	984	Rigets Deling.
3225	724	Det israelitiske Rige ophører.
3358	591	Juda Rige ophører.
		Templet, der har staaet i 422 Aar, ødelægges.
		Gedaltjah myrdes.
3360	589	Daniel for Nebukadnezar.
3404	545	Babels Konge Belsazar forfærdes ved Gildet.
3408	541	Cyrus giver Jøderne Tilladelse til at vende tilbage til Jerusalem.
3410	539	Serubbabel og Josva begynde at bygge det andet Tempel.
3428	521	Det andet Tempel indvies.

- 3465 484 Esther.
 3488 461 Esra.
 3501 426 Nehemia.
 3536 413 Samaritanerne reise et Tempel paa Bjerget Garisim.
 3617 332 Alexander, Macedoneren, Grækernes Konge, kommer til Jerusalem.
 3637 312 Den seleucidiske Tidsregning begynder.
 3672 277 Pentateuchen oversættes paa Græsk (Septuaginta).
 Simon den Retfærdige Ypperstepræst.
 3781 168 Makkabæerne.
 Tre Aar senere indstiftes Chanukafesten.
 3814 135 Johannes Hyrkan Fyrste og Ypperstepræst.
 3912 37 Herodes bliver Konge.
 Hillel og Schammai.
 3949 Første Aar af den nuværende Tidsregning.
 R. Simon (Hillels Søn) R. Jochanan ben Sakkai.
 R. Hanina.
 3979 30 R. Gamliel (Hillels Sønesøn).
 R. Jochanan ben Sakkai forlægger Hoisfolen til Jamna (Sabne).
 Philo i Alexandria.
 4007 58 Dnkelos. R. Simeon den Anden (R. Gamliels Søn) bliver Rasi.
 Historikeren Josephus er Stattholder i Galilæa.
 4019 70 Titus beleirer Jerusalem. Det andet Tempel ødelægges, der har staaet i 402 Aar.

